

DUE DATE SLIP**GOVT. COLLEGE, LIBRARY**

KOTA (Raj.)

Students can retain library books only for two weeks at the most.

BORROWER'S No	DUE DATE	SIGNATURE

मैत्रायणीयं
वाराहश्रौतसूत्रम्

VĀRĀHA-ŚRAUTA-SŪTRA

BEING
THE MAIN RITUALISTIC SŪTRA
OF THE MAITRAYANĪ ŚĀKHA

CRITICALLY EDITED
FOR THE FIRST TIME

BY
Dr W. CALAND
and
Dr RAGHU VIRA

Published by
MEHARCHAND LACHHMANDAS
ORIENTAL & FOREIGN BOOKSELLERS
2736, Kucha Chailan, Daryaganj, Delhi-6 (India)

Sole Depot . Street No. 1, 1 Ansari Road, Daryaganj Delhi-6

1971

All rights reserved by the publishers

PRINTED BY K L SACHDEVIA AT SKYLARK PRINTERS, 11355 ID-GAH ROAD,
NEW DELHI AND PUBLISHED BY K. R. JAIN, MEHARCHAND LACHHMANDAS,
DELHI-6. FIRST PUBLISHED IN 1933

PREFACE

I have great satisfaction in placing before the Sanskritists the second volume of this series. It was in 1927 that I was first introduced to this work in its relation to the Grhya.* The richness of its contents was fascinating and I immediately undertook the restoration of the text. Two years later Professor Caland joined me and long and laboriously we worked together for a year. Every page had its intricacies and problems. Whole sūtras had been distorted out of shape and single words, word-groups and phrases were often unrecognizable. Most patiently we struggled to stretch our eyes behind these corruptions to reach the true words. We succeeded in the main, though here and there we had to keep in our text doubtful or even entirely undeciphered readings. On the whole we claim no more than to present herewith a tentative text, which could certainly be improved by the discovery of fresh manuscripts.

The manuscript, upon which our edition is based, was very kindly lent to us by Dr. B. Bhattacharya of the Oriental Institute, Baroda. It is designated as "press-copy" on the cover-board. It was prepared some years ago at the instance of Dr. R. Sama Sastry. It is nothing more than a mere copy of a Devanāgarī ms., with variants (many of which are derived from the Āpastamba-

* For which see the Introduction to my edition of the Varāha Grhyasūtra, published by the Panjab University, 1932

Śrautasūtra) noted above the lines from a second ms.* Both of these mss. are deposited in the Oriental Institute, Baroda. We, however, could not examine them, because the authorities did not permit their removal from the Institute Library. After closing the Śrauta proper the ms. goes on with the *Parīśiṣṭas* whose names are enumerated in the beginning of the *Vārāha-Gṛhyasūtra*. In the near future I hope to be able to bring out the *Parīśiṣṭas*,† though I shall not have the pleasure of the cooperation of the great Dutch savant Prof. Caland.

Here I must offer a word of explanation as to why the usual introduction has been replaced by a short preface. The introduction had grown too long. Our text is new and unique, offering numerous points of interest in its details. These could not be elucidated by a miserly treatment. I might have appended here a summary of the results attained, but that would have rendered the main thesis insipid. So that now the introduction would appear as a separate volume, which would also contain an English commentary on the sūtras.

RAGHU VIRA

* In our footnotes to the text these variants are referred to as "second hand".

† A part of one of the *Parīśiṣṭas* "The Chandonukramani of the *Maṭrāyani Samhitā*" was edited and annotated by me in the *Journal of the Royal Asiatic Society*, London, July, 1932.

CONTENTS

१ प्राक्सौमिकम्

परिभाषा	१. १
याजमानम्	१. २-४
ब्रह्मत्वम्	१ ५-६
दस्यपूर्णमासौ	२ १-३. ७
आधानम्	४. १-४
पुनराधेयम्	५. १
अभिहोत्रम्	५. २-३
अग्न्युपस्थानम्	५. ४
आश्रायणोष्टि.	५. ५
पशुबन्धः	६. १-७
चातुर्मास्यानि	७. १-५
२ अग्निचयनम्	१. १-२ ५

३ वाजपेयादिकम्

वाजपेय	१. १-२
द्वादशाह	२. १-२
गवामयनम्	२ ३
उत्सर्गिणामयनम्	२ ४
महाव्रतम्	२. ५
एकादशिनी	२ ६
सौत्रामणी	२. ७-८
राजसूय	३. १-४
अश्वमेध	४ १-५

अथ
वाराहश्रौतसूत्रे
प्राक्सौमिकम्

ओम्

प्रयोगे पुरुषहितं यज्ञस्य च ज्ञाने ॥ १ ॥ तै व्याख्यास्यामः ॥ २ ॥ सर्वार्थ
धर्मं प्रथमम् । उपवादाननुषदेत् ॥ ३ ॥ ब्राह्मणक्षत्रियभैश्यरथकाराणां यज्ञाः ॥ ४ ॥
निपादस्थपनेरिष्टयग्न्याधेयम् ॥ ५ ॥ अध्वर्युर्यजुर्वेदेन करोत्यृग्वेदेन होता साम-
वेदेनोद्गाता सर्वैर्ब्रह्मा ॥ ६ ॥ उच्चैर्ऋग्वेदसामवेदाभ्यामुपांशु यजुषोच्चैः संप्रैपैः^३
॥ ७ ॥ सँस्वारैकस्वर्यमिति शब्दन्यायः ॥ ८ ॥ प्राङ्मुखः कर्म कुर्यादा चतुर्था-
त्कर्मणः प्रसंपश्यन् ॥ ९ ॥ उत्तरतउपचारो विहारः ॥ १० ॥ न यज्ञोक्तेनात्मान-
मभिविपरिहरेत् ॥ ११ ॥ न विहारादपपर्यावर्तेत ॥ १२ ॥ अन्तराणि यज्ञाङ्गानि
वाह्याः कर्तारः ॥ १३ ॥ कर्तॄणां च प्रधानकारिणो ऽभ्यन्तरा वाह्या इतरे^४ ॥ १४ ॥
यज्ञोपवीती [दैवानि] कर्माणि कुर्यात्प्राचीनार्चीती पिड्याएयाघान्तोदको ऽह-
सन् ॥ १५ ॥ मन्वान्तेन कर्म संनिपातयेत् ॥ १६ ॥ उत्तरमन्त्रस्यादिना पूर्वस्या-
न्तं विद्यात् ॥ १७ ॥ पूर्वाम्नानाद्दहानामानुपूर्व्यं पूर्वप्रकरणं चोदनाच्चानियमः
ऋत्नाम् ॥ १८ ॥ घृतमाज्यशब्देन प्रतीयते भार्या पत्नी जुह्वः [सुगग्निर्?]
आहवनीय इति होमे ॥ १९ ॥ हिरण्यं^५ जातरूपम् ॥ २० ॥ गार्हपत्ये इविःश्रपणं
प्रतिपणं च ॥ २१ ॥ दक्षिणामेरेकोऽमुकादरणम् ॥ २२ ॥ ब्राह्मणा ऋत्विज
आपेया महान्तो युवानो बद्धपत्याः ॥ २३ ॥ जुहोतीति दर्विहोमचोदना ॥ २४ ॥
आज्यस्याधिभ्रयणं गार्हपत्ये ॥ २५ ॥ पर्यङ्गिकरणमुत्पन्नं शुक्लवसंमार्गः परि-
स्तरणं पर्युक्तणमाहवनीयस्येति ॥ २६ ॥ तूष्णीकां दर्विहोमधर्मः ॥ २७ ॥ अन-

1 The original reading was probably यज्ञ

2 Cp MS II 2 & 18 15-16.

3 The ms संप्रैपै . Cp MS IV 8, 7

4 This sentence has no parallel in other Śrautasūtras

5 The last two words are peculiar to our Sūtra only.

6 The ms •एये.

भस्तन्त्रम् (?) ॥ २८ ॥ आसीनो जुहुयाज्जान्वक्तो' निगद्य स्वाहाकारान्तम्
 ॥ २९ ॥ जमदग्नीनां पञ्चावत्तं चतुरवत्तमन्येषाम् । आमन्त्र्य जामदग्न्यमजाम-
 दग्न्यः पञ्चावत्ती स्यात् ॥ ३० ॥ मांससँहिताभ्यामद्गुलीभ्यामद्गुष्टेन च पुरोडा-
 शस्यावद्येत्स्त्रवेणाज्यपयसोर्मेक्षणेन चरोः स्वधितिना पशोर्दर्व्या सोमस्य ॥ ३१ ॥
 यथादिष्टं हविर्भिर्देवता यजत्याज्येनेतराः ॥ ३२ ॥ ध्रौवस्याज्यार्थान्कुर्वति ॥ ३३ ॥
 आज्यस्योपस्तीर्य हविषो ऽवदानमभिघारणं च ॥ ३४ ॥ अवदायापदाय हवि-
 र्धुवां प्रत्यभिघारयेदा स्विष्टकृदवदानात् ॥ ३५ ॥ आज्यस्थाहया ध्रुवाम् ॥ ३६ ॥
 अद्गुष्टुपर्वमात्राण्यवदानानि ॥ ३७ ॥ भूयः स्विष्टकृते भूयिष्ठमिडार्याः ॥ ३८ ॥
 मध्यावदाय हविषः पूर्वार्धाद् द्वितीयमवचेच्चतुरवदानस्य पश्चार्धात् तृतीयं
 पञ्चावदानस्य ॥ ३९ ॥ पूर्वार्धात्प्रथमं ज्येष्ठस्य ज्यैष्ठिनेयस्य गतध्रियो वा ॥ ४० ॥
 अपरं कनिष्ठस्य कानिष्ठिनेयस्य बुभूपतो वा ॥ ४१ ॥ सर्वेषाँ हविषाँ स्विष्टकृते सम-
 वद्येदुत्तरार्धात्सकृत्सकृच्चतुरवदानस्य द्विर्द्विः पञ्चावदानस्य ॥ ४२ ॥ द्विरभिघार-
 येत् ॥ ४३ ॥ यत्र याज्यास्तत्राश्रुतप्रत्याश्रुते च चतुरवत्तपञ्चावत्ते च ॥ ४४ ॥ दक्षिणेन
 दक्षिणातिक्रामेत्सव्येनोदत् ॥ ४५ ॥ अपदाय प्रहँ वा गृहीत्वा दक्षिणातिक्रामन्सं-
 प्रेष्यति—अमुष्मा अनुगृहीति यथादेवतँ संप्रैपयाज्ययोश्च ॥ ४६ ॥ अनुवाच्य वाग्यतो
 भवत्याश्रावणात् । आश्रुते चाग्नीध्र आ प्रत्याश्रावणात् । प्रत्याश्रुते चाध्वर्युण
 यज गजेति ब्रूयात् ॥ ४७ ॥ अनुवाक्यान्ते प्रणवं दधाति होता । तमध्वर्युः प्रणवेनोप-
 संदधाति ॥ ४८ ॥ ओं भ्रावयेत्यध्वर्युरस्तु औपडित्याग्नीध्रः प्रत्याश्रावयत्युत्तरतस्तिष्ठ-
 न्स्पर्धं श्रीधमसंनहनानि चोद्यम्य ॥ ४९ ॥ अमुष्मि प्रेष्येति संप्रेष्यति याज्यावत्स्वा-
 हवनीयप्रधानस्थानेषु पशुसोमयोरुँ यजेत्यारारत् ॥ ५० ॥ याज्यानुवाक्यावन्ति
 प्रधानान्याज्यभागादीनि स्विष्टकृद गानि पत्नीसँयाजेषु वाजिने च ॥ ५१ ॥
 वक्षिणं परिधिसंधिं प्रत्यवस्थाय षपदकारान्ते पार्श्वेनापिदधदिवानासेकँ^६
 हविषो ऽप्रक्षिणँन्जुहोति ॥ ५२ ॥ मुखेनासेकँ^७ हविषो ध्वृपर्न्यं द्विप्यात्तमा-
 हुतिषु ह्यमानासु मनसा ध्यायेत् ॥ ५३ ॥ याज्यावत्स्वाहवनीयप्रधानेष्वौकारे^८

1 The ms जान्वम्री Cp Ap X. 9 2

जान्वक्र, SatBr III. 2. 1. 5 जान्वक्र.

2 Cp VArGr I. 5.

3 For स्वधितिना...सोमस्य no parallel
sūtra has been found.

4 The ms स्विष्टकृते (second hand • कृते)
and • मिडार्यां.

5 The meaning of आरारत् (which re-
curs many times) is not certain.

Neither is the passage as a whole

clear. The punctuation is tentative.

6 1 The ms इवनासेव

7 The ms प्रदक्षिणं. Cp MS I. 4. 13:

63. 7 न दक्षिणतेव होतव्यम्, Ap II.
19. 7, Hir II. 5: 195.

8 1 The ms मेखेनासेव.

9 The ms विष्टपन्. Cp MS I. 4. 13
63. 8 व्युषतेव होतव्यम्, Ap II. 19. 10.

10 1 The ms • ध्वावकारे.

च दक्षिणातिक्रमणम् ॥ ५४ ॥ उपभृतमधस्तादुपयम्य प्रवरति वेदमुपयाम
 मन्यत्र दशाँ सोमे ॥ ५५ ॥ समानं दर्शपूर्णमासयोर्विधानमन्यत्र निर्देशात् ॥ ५६ ॥
 उभयत्राग्नेयः पुरोडाशः । अग्नीषोमीयो द्वितीयः पौर्णमास्यामैन्द्राग्नौ ऽमा-
 वास्यायामसंनयतः ॥ ५७ ॥ सांनार्येण समानदेवतः ॥ ५८ ॥ संनयत पेन्द्रं
 सांनार्यं माहेन्द्रं वा ॥ ५९ ॥ अग्नीषोमीय उपाँशुयाजः पौर्णमास्यौ वैष्णवो
 ऽमावास्यायाम् ॥ ६० ॥ एतद्विज्याप्रधानम् ॥ ६१ ॥ तद्वह्नीतराणि ॥ ६२ ॥
 अर्थकारणाद्धर्मानावर्तयेद्धवनाद्वा ॥ ६३ ॥ सोमेज्याग्निष्टोमे प्रधानम् ॥ ६४ ॥
 दर्शपूर्णमासिकानां प्रधानानामिष्टिपशुवन्द्ये चोदना ॥ ६५ ॥ सोमस्यैकाहाही-
 नसत्रेष्वङ्गानां च समन्वयः पिण्डापितृयज्ञवर्जम् ॥ ६६ ॥ प्रत्याग्नयप्रतिपे-
 धार्थलोपैरङ्गानि वृत्तिः सामान्यादथात्स्वाधृत्यादिति ॥ ६७ ॥ धर्मविनि-
 योगे ऽनाम्नाते यथार्थं मन्त्रान्संनमयेत् ॥ ६८ ॥ द्रव्यात्ताभे तुल्यार्थानां यथा-
 सदृशं प्रतिनिद्ध्यद्यथार्थमतुल्यार्थं ॥ ६९ ॥ प्रधानानां धर्मविप्रतिपेधे भूयस्त्वे-
 न धर्मान्विनियच्छेत्तुल्यां पूर्वचोदनया ॥ ७० ॥ कर्मणां गणादेशे प्रत्युचं करोति
 प्रतिपर्यायं च ॥ ७१ ॥ अमुष्मै प्रणोयमानायानुवृहीत्युक्ते त्रिरुक्तां करोति ॥ ७२ ॥
 सोमे कृते हविर्धानप्रवर्तने च ॥ ७३ ॥ दर्भाः परिस्तरणे ॥ ७४ ॥ स्वाहाकारान्ताः
 समिधः ॥ ७५ ॥ अग्निं सादयिष्यन्नुद्धृत्य लक्षणमग्निद्वारवोच्य सादयति ॥ ७६ ॥
 संत[त]कर्मसु पुरस्तादारम्भं प्रदक्षिणं प्रागपवर्गाण्युदग्वा करोति ॥ ७७ ॥
 प्रसव्यं पित्र्याणि ॥ ७८ ॥ मङ्गलानि लोकतः ॥ ७९ ॥ कर्माभ्यावृत्तौ कृतसंख्येषु
 मन्त्रानावर्तयेत् ॥ ८० ॥ संप्रैपानुवचनेष्व्याधृतप्रत्याधुनेषु च मन्द्रस्वारः ॥ ८१ ॥
 सामिधेनीप्रभृत्याज्यभागान्तेषूर्ध्वमाज्यभागाभ्यामानुयाजेभ्यो मध्यमाः ॥ ८२ ॥
 अनुयाजप्रभृत्युच्चैरा शैव्यन्तात् ॥ ८३ ॥ त्रिँशद्वर्षाणि दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेत
 यावज्जीवं वा ॥ ८४ ॥ पञ्चदश दाक्षायण्यज्ञेन दर्शपूर्णमासयोः स्थाने ॥ ८५ ॥
 यावज्जीवमग्निहोत्रम् ॥ ८६ ॥ अनियमो ऽन्यत्र ॥ ८७ ॥

इतीष्टिसूत्रे प्रथमं खण्डम् ॥

चन्द्रादर्शनेनामावास्यामुपवसेत्संपूर्णेन पौर्णमासौ पूर्वं वा ॥ १ ॥ केश-
 श्मथु वापयित्वा माँसमापलवण्यजमग्नीतो यजमानः पत्नी चासुहितौ ॥ २ ॥
 अग्निं गृह्णामि सुर्यं यो मयोभूर्य उदन्तमारोहति स्वर्दिदति ।
 आदित्यं तेजसा तेज उत्तमं श्वोवज्ञाय चमता देवताभ्य ॥

1 Refers probably to दशापवित्रम् .

3 उदग् stands for उदगपवर्गाणि

2 Prof Caland suggests "because it has a śruti, i. e. a brāhmana of its own."

4 The ms मंत्राणां व० .

5 The ms वासहितौ

इमामूर्जं पञ्चदशीं याः प्रविष्टास्ता देवताः परिगृह्णामि सर्वाः ।

पौर्यमासे हविरिदं जुषन्तामामावासे हविरिदं जुषन्ताम् ॥

इति यथारूपं गार्हपत्यादाहवनीयं ज्वलन्तं प्रणीय ममाग्ने वचो विह्वेष्वि-
त्यन्वाद्धाति ॥ ३ ॥ उत्तराभ्यां वैहवीभ्यामपरयोरन्ववधाय व्रतमुपैति ॥ ४ ॥

पयस्वतीरोपधयः पयस्वद्वीरुधां पयः ।

अपां पयसो यत्पयस्तेन मामिन्द्र सँयुज ॥

इति पाणी प्रक्षाल्याग्ने व्रतपते इत्याहवनीयं यजमान उपतिष्ठते^१ ॥ ५ ॥

सम्राडसि व्रतपा असि व्रतपतिरसि व्रतं चरिष्यामि तत्ते श्रवीमि तन्मे गोपाय तच्छक्रेयं तेन
शक्रेयं तेन राध्यासमित्यादित्यम् । यद्यस्तमितः स्यादाहवनीयम् ॥ ६ ॥ पुरस्ता-

द्वर्हिंराहरणस्य पौर्यमास्यां व्रतमुपेयाद्दत्सापाकरणस्यामावास्यायाम् ॥ ७ ॥

उभयोः पूर्वद्युः समन्वाधानम् ॥ ८ ॥ नानृतं वदेत्र माँसं प्राश्नीयान्न स्त्रियमुपे-

यात् । माषवर्जं सायमारण्यमश्नीयात् ॥ ९ ॥ आरण्यहविश्चेत्स्यादुदकम् ॥ १० ॥

आहवनीयागारे यजमानो विहरति गार्हपत्यागारे पत्नी तयोर्दक्षिणा ॥ ११ ॥

प्रत्यगाशिपो ऽकर्मयुक्ता मन्त्रा याजमानम् ॥ १२ ॥ दक्षिणत उपचारो यजमा-

नस्यापर[त]ः पत्न्याः ॥ १३ ॥ आमन्त्रिते प्रणवमुक्त्वा यथार्थमनुज्ञानम् ॥ १४ ॥

यथादेवतमाहुतिमनुमन्त्रयते यथाकर्मसँयोगमारात् ॥ १५ ॥ को वः प्रणयतीति

प्रणीयमाना भूर्ध्व कश्च वाक् च [ऋक्च] गौध षट् च खं च [धूय] नीध्वं पूषेकाक्षराः

पूर्दशमा विराजो या इदं विश्वं भुवनं ध्यानशुस्ता नो देवास्तरसा संविदानाः स्वस्ति यज्ञं नयत

प्रगानती[रिति] ॥ १६ ॥ ब्रह्मपूताः स्थेति सादने च ॥ १७ ॥ अग्निं होतारमिति

द्विर्विर्नवपणमभिमुखेभिरुप्यमाणे वा जपेत् ॥ १८ ॥ पुरस्तास्तम्बयजुषो

ऽन्तर्वँद्युपविश्य

अयं वेद पृथिवीमन्वविन्दद् गुहादितां निहिता गह्वरेषु ।

स मद्यं लोकं यजमानाय विन्दत्वच्छिद्धं यज्ञं भूरिरेताः कृणोतु ॥

इति वेदमादत्ते ॥ १९ ॥

वेदेन वेदिं विविदुः पृथिव्याः सा पप्रथे पृथिवी पार्थिवानि ।

1 MS I 4, 1.

2 Cp MS I 4. 5. 52 14-15.

3 I, e. to the south of these two fires.

This injunction is not found in any other Sūtra.

4 The ms मंत्रातियजमानं. Cp Āp IV 1, 3

5 The meaning of आरात् is not certain.

6 The ms भूयश्च.

7 Āp IV. 4, 4, Hir VI. 1. 509 नूध.

8 The ms सदनै च.

9 MS I, 4 I. 47, 4

10 Cp MS I, 4 5. 52, 17.

11 The ms वेदेन वेदिमादत्ते. Cp Mān I, 2. 4, 4.

गर्भं विभर्ति भुवनेष्वन्तस्ततो यज्ञस्नायते विश्वदानीम् ॥

इति त्रिवेदेन वेदिमभिर्भाष्टिं ॥ २० ॥ उभयत्रांज्यावेक्षणम् ॥ २१ ॥

पद्याना त्वा वातानामिन्यान्तादनुवाकस्याज्यग्रहान् ॥ २२ ॥ युनक्ति वेति^१ च
परिधिषु परिधीयमानेष्वहवर्नीयम् ॥ २३ ॥ ध्रुवाकरणमुभयत्र ॥ २४ ॥ ममादे
वर्षं इत्यष्टाभिर्वेहवीभिर्हवीष्यासन्नान्यभिमृशेत् ॥ २५ ॥ चतुर्होत्रा च पौर्ण-
मास्यां प्रजाकामः पञ्चहोत्रा चामावास्यायां स्वर्गकामः ॥ २६ ॥ चितिं ह्युगिति
दशहोतारं पुरस्तात्सामिधेनीनाम् ॥ २७ ॥

अत्रिरसो मास्यं शतस्य प्रतरतुर्वाक्वरवर्तु ।

समिद्धो अमिराहुत स्वाहाकृतः पिपतु न ॥

इति समिद्धम् ॥ २८ ॥ मनो ऽभि प्राजापत्य मनसा [मा] भूतेनाविरोति स्रुवा-

धारम् ॥ २९ ॥ वागस्येन्द्री सप्तजज्ञयणी वाचा मेन्द्रियेणाविरोति स्रौचम् ॥ ३० ॥ देवा
पितर इति प्रचरे प्रचर्यमाणे^२ ॥ ३१ ॥ पृथिवी होतेति^३ चतुर्होतारं पुरस्तात्प्र
याजानाम् ॥ ३२ ॥

इतीष्टसूत्रे द्वितीयं खण्डम् ॥

वसन्तश्रुता प्रीणामि स मा प्रीतः प्रीणातु ।

वसन्तस्याहं देवयज्यया तेजस्तान्प्रयस्वान्भूयासम् ॥

प्रीष्मश्रुता प्रीणामि स मा प्रीतः प्रीणातु ।

प्रीष्मस्याहं देवयज्ययेन्द्रियवान्नीर्यवान्भूयासम् ॥

वर्षा श्रुता प्रीणामि ता मा प्रीताः प्रीणन्तु ।

वर्षाणामहं देवयज्यया पुष्टिमान्प्रशुमान्भूयासम् ॥

शरदश्रुता प्रीणामि सा मा प्रीताः प्रीणातु ।

शरदो ऽहं देवयज्ययात्प्रवान्प्रस्वान्भूयासम् ॥

हेमन्तशिशिरश्रुता प्रीणामि तौ मा प्रीतौ प्रीर्णताम् ।

हेमन्तशिशिरयोर्हं देवयज्यया सहस्वास्तप्रस्वान्भूयासम् ॥

इति प्रयाजान् ॥ १ ॥

1 The ms वेदिमभाष्टि.

2 उभयत्र can be interpreted as त्राप्य-
र्षवे च याजमाने च. Cp sūtra 24

3 MS I 4, 4 51, 16.

4 MS I. 4 1.

5 Cp MS I. 4, 5 53, 18, Ap IV, 6. 10 Cp MS I 4, 11 60, 6
4 beg.

6 The ms पौर्णमासे.

7 MS I, 9 i 131, 1.

8 The ms मे अस्य,

9 Ap IV, 9, 2 adds इति सामिधेनीना
प्रतिपदि जयति

10 Cp MS I 4, 11 60, 6
11 MS I, 9, 1 131 3

अग्निना यज्ञश्चक्षुष्मानमेरहं देवयज्यया चक्षुषा चक्षुष्मान्भूयासम् ॥

सोमेन यज्ञश्चक्षुष्मान्सोमस्याहं देवयज्यया चक्षुषा चक्षुष्मान्भूयासम् ॥

इत्याज्यभागौ ॥ २ ॥ अग्निहोतिति पञ्चहोतारं पुरस्ताद्धविषाम् ॥ ३ ॥

अग्निरज्ञादो ऽमेरहं देवयज्ययाज्ञादो भूयासम् ॥

दधिर्नामास्यदग्धो ऽहं आसृष्यं दमेयम् ॥

इत्युपाँशुयाजौ ॥ ४ ॥

अग्नीषोमो वृत्रहृणा अग्नीषोमयोरहं देवयज्यया वृत्रहा भूयासम् ॥

इन्द्रानयोरहं देवयज्ययेन्द्रियवानज्ञादो भूयासम् ॥

इन्द्रस्याहं देवयज्ययेन्द्रियवान्भूयासम् ॥

महेन्द्रस्याहं देवयज्यया जेमानं महिमानं गमेयम् ॥

इत्यौत्तरतनिकानप्यनुमन्त्रानेर्धीयत ॥ ५ ॥

इन्द्रस्य वैशुधस्याहं देवयज्ययाऽसपत्नो भूयासम् ॥

इन्द्रस्य त्रातुरहं देवयज्यया त्राता भूयासम् ॥

पूष्यो ऽहं देवयज्यया पुष्टिमान्पशुमान्भूयासम् ॥

सरस्वत्या अहं देवयज्यया वाचमघ्वायं गमेयम् ॥

अदितेरहं देवयज्यया प्र प्रजया पशुभिर्जनिषीय ॥

विश्वेषां देवानामहं देवयज्यया प्राणैः सायुज्यं गमेयम् ॥

द्यावापृथिव्योरहं देवयज्यया प्रजनिषीय प्रजया पशुभिः ॥

अमुष्याहं देवयज्ययस्येनाम्नाते ऽभ्युदेत् ॥ ६ ॥ अग्निः स्विष्टकृतस्य प्रतिष्ठा

तस्याहं देवयज्यया यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमित्यग्निं स्विष्टकृतम् ॥ ७ ॥ अग्निर्मा दुरिद्यात्पादु

सवितापशौसाद्यो नो अन्ति शपति तमेतेन जेषमिति प्राशित्रमवदीयमानम् ॥ ८ ॥

इडायास्तूप्णीम् ॥ ९ ॥ उपह्वये वसीयस्येहीति । विदर्भात्युच्चैः^१ । घृतेन मा समुद्धते-

त्यन्तम् । अस्मास्विन्न इति च^२ ॥ १० ॥ [आ]माशिषे इति नामग्राहे ॥ ११ ॥

इडा धेनुः सहवत्सा न आगादूर्जं दुहाना पयसा प्रपीना ।

सा नो अग्नेन हविषोत गोभिरिडा पिन्वतां पयसाभ्यस्मान् ॥

इतीडामार्जने ॥ १२ ॥ अत्र पाहीति बर्हिषि हवीं ध्यासन्नान्यभिमृशेत् ॥ १३ ॥

आग्नेयं चतुर्धा व्युद्दिशेत्—इदमग्नीध इदं ब्रह्मण इदं होतुरदिमघ्वर्योर [इति] । इदं यजमान-

स्येति यजमानभागम् ॥ १४ ॥ दिशां क्लृप्तिरसि दिशः प्रीणामि दिशो मा प्रीता अवन्त्विति

1 The ms. ०मंत्रणन० first hand, मंत्रा- mapā I. 4. 5. 53. 4.

णान० second hand.

5 Cp MS I. 4. 12 62, 4, Āp IV. 10.

2 The ms adds उपह्वये.

9, Mān I. 4. 2 11.

3 Cp MS I 4. 5 53. 2.

6 The ms adds च.

4 MS I. 4 1. 47, 10. See also its brāh-

व्युद्दिष्टे दक्षिणां ददाति ॥ १५ ॥ दक्षिणाग्नौ यजमानो मन्त्रान्तमोदनं पक्त्वा
दक्षिणस्यै वेदिधोएयामासाद्याभिमृशेत्—

इयं स्वाह्यमृतस्य पूर्णा सहस्रवार उस्तो अर्चायमाण ।

अनेनौदनेनाति मृत्युं तराम्यहम् ॥

प्रजापतेर्भागो ऽस्यूर्जस्वान्ययस्वान् । अक्षिनो ऽस्यक्षित्यै त्वा । अक्षितो नामासि^१ मा मे
सेष्टा आ मा गम्यौ ॥ प्राणायानौ मे पाहि समानध्यानौ मे पाह्यदानरूपे मे पाहि वज्रु.ध्रोत्रे मे
पाहि ॥ ऊर्गस्यूर्जं मयि धेहि ॥ प्रजापतिरह त्वया साक्षाद्भ्यासमिति ॥ १६ ॥ अग्नेसोत्तरसु-
दक्षमुद्रास्य दक्षिणतःसद्गद्य ऋत्विग्भ्यः परिहृत्याद्रध्यात् ॥ १७ ॥ सं मे संनतयः
सनमन्तामिष्मसंनदने हुत इति संमार्गानादितान् ॥ १८ ॥ महाहविर्द्वैतिति^२ सप्तहोतारं
पुरस्तादनुयाजानाम् ॥ १९ ॥

इतीदिसूत्रे तृतीयं क्षण्डम् ॥

बर्हिषो ऽहं देवयज्यया प्रजावान्भूयासम् ॥

नराशंसस्याहं देवयज्यया वीर्यवान्भूयासम् ॥

आमि स्विष्टकृद्यज्ञस्य प्रतिष्ठा तस्याहं देवयज्यया यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयम् ॥

इत्यनुयाजान् ॥ १ ॥ धाजवत्या उभयत्र ॥ २ ॥ सा मे सत्वाशीरिति प्रस्तरे
प्रद्वियमाणे^३ ॥ ३ ॥ वस्विहागच्छत्विति^४ अरं वृणीते ॥ ४ ॥ वि ते सुशानीति परिधिषु
प्रद्वियमाणेष्व्वाहवनीयम् ॥ ५ ॥ इष्टो यज्ञो मयुभिरिति संस्त्रावभागान् ॥ ६ ॥ अशो
भागच्छत्विति^५ द्वितीयं वरमदो मागम्यादिति तृतीयम् ॥ ७ ॥ सुचोर्विमोचनमुभयत्र
॥ ८ ॥ पत्नी च पत्नीसंयाजाननुमन्त्रयते—

सोमस्याहं देवयज्यया विरचं रैतो धेपीय ॥

त्वष्टुरहं देवयज्यया सर्वाणि रूपाणि पशूनां पुषेयम् ॥

देवाना पत्नीनामहं देवयज्यया पत्नीर्यज्ञस्य मिथुनं तासामहं देवयज्यया मिथुनेन
प्रभूयासम् ॥

1 The ms अशे०.

2 The ms adds स Cp KS V. 5 47, 13.

3 The ms गम्यात्, Cp KS 1b.

4 Perhaps to be emended to परिहृत्य
दद्यात्.

Cp MS I. 4. 6. 54 7-8.

5 MS I. 9. 1. 131, 10.

6 Cp MS I. 4. 1. 47, 13 and the
brāhmana I. 4. 5: 53, 7-8.

7 MS I. 4. 1: 48 7.

8 Cp MS I. 4. 1: 48. 2 and the brāh-
mana I. 4. 5. 53, 11-12.

9 Cp MS 1b 48. 4, 53, 12

10 MS I. 4. 1. 48. 7-8.

11 The mantrā is not clear. Cp TS I.
6. 4. 4 देवानां पत्नीर्यज्ञस्य मिथु-
नम् । तयोराहं देवयज्यया मिथुनेन प्रभूया-
सम्.

राकाया अहं देवयज्यया वीरान्विदेयम् ॥

सिनीवाह्या अहं देवयज्यया परान्विदेयम् ॥

कुहा अहं देवयज्यया प्रतिष्ठां गमेयम् ॥

अग्निर्गृहपतिर्यज्ञस्य प्रतिष्ठा तस्याहं देवयज्यया यज्ञेन गृहैः प्रतिष्ठां गमेयम् ॥

इत्यग्निं गृहपतिम् ॥ ६ ॥

इडास्मं अनुवस्तां धृतेन यस्याः पदे पुनते देवयन्तः ।

वैश्वानरी शकरी वायुधानोप यज्ञमस्थित वैश्वदेवी ॥

इतीडाम् ॥ १० ॥ दक्षिणाग्निं होमा उभयत्र ॥ ११ ॥ या सरस्वती वेशम-
गीनिति^१ मुखं विमृष्टे ॥ १२ ॥ प्रायश्चित्ताहुतयः समिष्टयजुः कपालानां विमोचनं
प्रणीतानां विमोचनमुभयत्र ॥ १३ ॥ सं यज्ञपतिराशिवेति यजमानो यजमानभागं
प्राश्नाति^२ ॥ १४ ॥ यदि प्रवसेस्समिष्टयजुषा सह जुहुयात्—प्रजापतेर्विभाज्यं लोक-
स्तस्मै त्वा दधानि सह यजमानेनेति ॥ १५ ॥ सांनार्यस्य प्राश्नीयान्नाब्राह्मणः ॥ १६ ॥
इदं हविरिति^३ शृतस्य ॥ १७ ॥ इधिकाव्यो अकारिर्मिति दध्नः ॥ १८ ॥ अन्तर्वेदि
प्रणीतास्ववमृश्य भार्जयन्त ऋत्विजो यजमानश्च ॥ १९ ॥ आसिच्यमान
उदके उविच्छिन्ने सदसीतैयभिमन्त्र्य दिङ्मन्त्रैः प्रतिदिशं व्युत्सिच्य

यदप्सु ते सरस्वति गोश्वरवेषु यद्वसु ।

तेन मे वाजिनीवति मुखमद्भि सरस्वति वर्चसा ॥

इति मुखानि विमृजते ॥ २० ॥

समुदं व. प्रहिणोमि स्वीं योनिमभिगच्छत ।

अरिष्टा अस्माकं वीरा मा परासेवि मरुपयो मा मा हिंसीस्त्वं धनम् ॥

इति प्रणीताशेषं निनीय

नमः कृताय कर्मणे अकृताय कर्मणे नमः ॥

अयाद् यज्ञे जातवेदा अन्तर. पूर्वो अस्मिन्निषय ।

स त्वं सनि^४ सुविमुवा विमुन्व धेद्यस्मासु प्रविशं जातवेदः ॥

इति ॥ २१ ॥ दक्षिणत आहवनीयमुपस्थाय विष्णुः पृथिव्यं व्यकंस्तेति^५ पर्या-
यैर्यजमानस्त्रीन्क्रामति । विष्णुर्दिक्षु व्यकंस्तानुद्भेन छन्दसेति चतुर्थम् ॥ २२ ॥ स्वयं-

1 Instead of the mantra कुहा अहं (substituted on the authority of Mān. I, 4, 3. 1) the ms has: सपत्री पत्री सं म समायुषा सं प्रजया सममेर्वर्चसा पुनः सं पत्री पत्याहं गच्छे समात्मा तन्वा ममेति (cp Mān I. 3, 5, 18).

2 MS I. 4. 3. 51, 8.

3 Identical with MS I. 4. 6: 53 16

4 The ms प्रजापविभागाजाम

5 MS III, 11, 10 156 16.

6 MS I, 5, 1 66. 6.

7 MS I, 4 2. 48. 9

8 MS I 4. 2 48. 14

9 MS I, 4, 2 prescribes only three

steps, For the fourth see KS V. 5

47. 21, Op Mān I, 4 3 11.

भूरुतीत्यादित्यमुपस्थाय प्रत्यपक्रामति—

इदमहमाभ्यो दिग्भ्यो ऽस्मादन्नायाद् भ्रातृष्वं निर्भजामि निर्भक्तो यं द्विष्म ॥

[इदमहमस्या दिवो ऽस्मादन्नायाद् भ्रातृष्वं निर्भजामि निर्भक्तो यं द्विष्मः ॥^१]

इदमहमस्मादन्तरिक्षादस्मादन्नायाद् भ्रातृष्वं निर्भजामि निर्भक्तो यं द्विष्मः ॥

इदमहमस्याः पृथिव्या अस्मादन्नायाद् भ्रातृष्वं निर्भजामि निर्भक्तो यं द्विष्म ॥

इति ॥ २३ ॥ अगन्म त्वं सं ज्योतिषाभूमैस्त्याहवनीयमुपस्थायैदमहममुष्य

प्राणं निवेष्ट्यामौति पार्ष्ण्याभिदक्षिणं निवेष्टयति ॥ २४ ॥ यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं

द्विष्म इत्यभिचरन् ॥ २५ ॥ तेजो ऽसी^२ त्याहवनीयम् ॥ २६ ॥ अप्रा आयैषि पवर्ते इति

तिस्रुभिर्गार्हपत्यम् । अग्ने यृहपते इति च ॥ २७ ॥ असा अनु मा तन्निर्वैति नामग्राहं

पुत्रानन्वातयते (?) ॥ २८ ॥ ज्योतिषे तन्तवे त्वैत्यन्तर्घेद्युपविश्य दे देवा यद्दहनं

इति यजमानस्त्रीनतिमोक्षान्जपति ॥ २९ ॥ वेदो ऽसीति^३ वेदमादत्ते ॥ ३० ॥ घृत्-

वन्तं कुलाभिर्नमिति स्तृणाति संततं गार्हपत्याद्भ्याहवनीयात् ॥ ३१ ॥ गोमं अग्ने

इति प्राङ् प्रक्रम्य जपति ॥ ३२ ॥ अग्ने व्रतशते व्रतमचारिषं तं ते प्रावीचं तदशकं तेनाशकं

तेनारत्समित्याहवनीयम् ॥ ३३ ॥ सप्रावसि व्रतपा असि व्रतपतिरसि व्रतमचारिषं तसे

प्रावीचं तदशकं तेनाशकं तेनारत्समित्यादित्यम् ॥ ३४ ॥

यज्ञो बभूव स उ वावभूव स प्रजज्ञे स उ वावृधे पुनः ।

स प्रजानामधिपतिर्बभूव सो अस्मान्नु द्विविण्मादधातु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥

इति जपित्वा सर्वेषु समिध आधाय तेन धर्मेण पर्युक्षति ॥ ३५ ॥

इतीष्टिसूत्रे चतुर्थं सण्डम् ॥

तन्त्रादिषु ब्रह्मिष्ठं ब्रह्माणं वृणीते—भूपते भुवनपते महतो भूतस्य पते ब्रह्माणं
त्वा वृण इति ॥ १ ॥ वृतो जपति—देव सवितरेतं त्वा वृणते बृहस्पतिं ब्रह्माणं तदहं

मनसे^४ प्रद्रवीमि मनो वाचे वाग्वायस्यै गायत्री निष्टुमे त्रिष्टुब्जगत्यै जगल्यनुष्टुमे ऽनुष्टुप्
पहृक्त्वे पङ्क्तिः प्रजापतये प्रजापतिर्विश्वेभ्यो देवेभ्यो [विश्वे देवा बृहस्पतये] ॥ बृहस्पतिर्देवानो

ब्रह्माहं मनुष्याणां बृहस्पते यज्ञं गोपायाहं भूपतिरहं भुवनपतिरहं महतो भूतस्य पतिः ॥ महो
मे ऽवीचो यशो मे ऽवीचो भर्गो मे ऽवीच स्तोमं मे ऽवीचो ऽन्नायं मे ऽवीचः प्रजा मे ऽवीचः

प्रतिष्ठां मे ऽवीच इति ॥ २ ॥ दक्षिणतः कर्माण्यनुतिष्ठेत् ॥ ३ ॥ ब्राह्मौदनस्य

1 Cp TS I, 6, 6 I

2 The ms रस्व, thus retaining the
Sambhitā accent.

3 MS I, 4, 2.

4 MS I 5, 1 66 8,

5 MS I, 4 3.

6 Cp MS I, 4, 8, 56, 7

In Mān I, 3, 5, 19, Ap III, 10, 5
and other Sūtras it is the Hotṛ
who performs this act.

7 The ms मनसा.

प्राशिष्यभोदनस्यावापीदनेन जुहोति—ओदनीदनस्यै त्वा संजुहोमि स्वाहेति ॥ ४ ॥ अमे
 अक्षरो ऽहुताशान्मा पाहि सुभ्रामशित्वादधानीति प्राश्नाति ॥ ५ ॥ दर्शपूर्णमासयोः
 परिस्तीर्णं विहारे तीर्थेन प्रपद्य दक्षिणत आहवनीयस्य संस्तीर्णमभिमन्त्रयते
 —अहे वैधिपन्थोदतस्तिष्ठान्यस्व सद्ने सीद यो ऽस्मत्पाकतर इति ॥ ६ ॥ सव्येन सृयं प्रच्छिद्य
 प्रत्यग्दक्षिणा निरस्यति—निरस्तः परावसुः [सह] पाप्मनेति ॥ ७ ॥ इदमहमर्वाग्भयोः
 सद्ने सीदामि देवेन सवित्रा प्रसूत इत्यपः स्पृष्टदधोपविशति ॥ ८ ॥ अहं भूपतिरहं
 भुवतपतिरहं महतो भूतस्य पतिः ॥ तदग्नये प्रश्नोमि तद्वाग्ये तन्पूर्वाय ॥ सूर्यो दिवो यज्ञं पादु
 वायुर्न्तरिक्षायज्ञपतिं पात्वग्निर्मा पादु मानुषमिति जपति ॥ ९ ॥ आमन्त्रितो ऽपः
 प्रयोष्यन्तमनुजानाति—भूमिव स्व प्रणय यज्ञं देवता वर्धय त्वं नाकस्य पृष्ठे स्वर्गे लोके
 यजमानो ऽसु ॥ सप्तश्रयीर्णो शुक्रतो यत्र लोकस्तत्रैमं यज्ञं यजमानान्यै धेहि ॥ देवस्य सविदु-
 प्रसवे बृहस्पतिप्रसूत १ ॥ ओं प्रणयेति ॥ १० ॥ अनामन्त्रितो हविः प्रोक्षिष्यन्तमनु-
 जानात्यामन्त्रित उत्तरान्परिग्राह्यानिध्मावर्हिध्वानामन्त्रितः सामिधेनीप्रवरौ
 चामन्त्रित आधावण्य सग्निधे च—प्रोक्ष यज्ञं बृहस्पते परिग्राह्य वेदिं प्रोक्ष यज्ञं
 प्रजापते ऽनुबृदि यज्ञं प्रवृणीष्व यज्ञं वाचस्पते वाचमाधाव्येतामाभाचय यज्ञं देवेभ्यः प्रजापते
 प्रतिष्ठ यज्ञमिति यथारूपम् ॥ ११ ॥ देवता वर्धय त्वमित्यनुयजेत् ॥ १२ ॥ व्याहृतीः २
 पुरस्तात्प्रणयं चोपरिष्ठात् ॥ १३ ॥ अनूच्यमानासु सामिधेनीषु वाचं यच्छेत्प्र-
 याजानुयाजेष्विज्यमानेषु प्रधानेषु च परिहृते प्राशिष्य आ प्रस्थानात् ॥ १४ ॥
 यदि वाचं विसृजेत्—इदं विसृणुं ॥ अग्नाविष्णुं ॥ पावका न. सत्स्वती ३ ॥ बृहस्पति ४ ॥ हवामर्ह
 इति निगद्य वाचं यच्छति ॥ १५ ॥ मार्जिते ऽग्नेखाहवनीये प्राशिष्यमाह्वियमाणं
 प्रतीक्षते—मित्रस्य त्वा चक्षुषा प्रतीक्ष इति ॥ १६ ॥ प्रतीक्ष्य सावित्रेण प्रतिगृह्या-
 दित्यास्त्वा पृष्ठे सादयामीति १ भूमौ प्रतिष्ठाप्य सुपर्णस्य त्वा गद्यततश्चक्षुषावेक्ष इत्यवे-
 द्याङ्गुष्ठेनोपमध्यमया च प्राश्नात्यनुपस्पृशन्दन्तान्—अग्नेष्ट्वास्येन प्राश्नामीति ।
 ब्राह्मणस्योदरेण बृहस्पतेर्ब्रूणेति ॥ १७ ॥ प्राचीरप उत्सिच्यचामति—सव्येन त्वाभि-
 जिघमीति हृदयदेशमभिमृशति । इन्द्रस्य त्वा जठरे दधानीति नाभिदेशम् ॥ १८ ॥
 वाद् म आसन्न नसोः प्राणो ऽच्योर्ध्वं कर्णयोः ध्रोत्रं बाहोर्ध्वं लघ्वोरोजो ऽरिष्टा विधात्रानि
 तनूर्मं तन्वा सहेति सर्वाणि गात्राणि ॥ १९ ॥ आहितामनुयाजसमिधमनुमन्त्र-

1 The ms •दन ओदनस्य.

5 MS I. 2. 9. 18. 17.

2 The other texts •मानं च

6 MS IV. 10. 1: 142, 3, 5.

3 For देवस्य • cp MS IV. 9. 2 123 5

7 MS 1b 7.

•बृहस्पतिप्रसूता (var loet बृहस्पतिः

8 MS IV. 12. 1: 178 3.

प्रसूता). Áev I. 12. 12 reads with
the Vár बृहस्पतिप्रसूतः.9 The ms adds बृहस्पतिब्रह्मण after
सादयामि.

4 The ms व्याहृतिभिः.

10 The ms प्राणोच्यो.

यते—एष ते अग्ने समिसया त्वै वर्षस्व चाप्यायस्व कर्षिषीमहि च वयमा च प्यायिषीमहि
चै स्वादेति ॥ २० ॥

इतीष्टिसूत्रे पञ्चम खण्डम् ॥

वासिष्ठः सोमे ब्रह्मा ॥ १ ॥ आसन्नेष्वग्नीषोमीय आज्येषु दक्षिणत
आहवनीयस्थान्तर्वेदि मन्त्रोपवेशनं प्रातरनुवाककाले च ॥ २ ॥ न धिष्ययान्व्य-
वेयात् ॥ ३ ॥ तीर्थेन प्रपद्य प्रायश्चित्ताद्भुतयः पवमानान्वारम्भणं धिष्ययो-
पस्थानमिति क्रियेत ॥ ४ ॥ ग्रामन्विते स्तोत्रानुष्ठानम्—भृश्व. स्वर्देवस्य सविदु
प्रसवं बृहस्पते स्तुत रश्मिता क्षयाय क्षयं जित्वेत्युत्तर उत्तरश्च स्तोत्रभागैः ॥ ५ ॥
स्तुते प्रहोपस्थानकलशोपस्थानान्तं कृत्वा सदः प्रविशत्यपरेण द्वारेण पश्चाद्येन
विहारस्य द्वार्ये संसृज्य यथापूर्वे

उठं नो लोकमनुनेषि विद्वात्स्वर्विज्ज्योतिरभयं स्वस्ति ।

शृण्वा त इन्द्र स्थविरस्य वाहू उपस्थेयाम शरणा बृहन्ता ॥

इति प्रपद्य दक्षिणतो मैत्रावरुणधिष्यस्य मन्त्रोपवेशनम् ॥ ६ ॥ पूर्वेण
द्वारेण दक्षिणा यथेतं निष्क्रमणम् ॥ ७ ॥ विसमाप्ते सवने ऽपरेण ॥ ८ ॥ सवन-
संस्थान्तु यथाप्रसृतम् ॥ ९ ॥ स्तुतश्लेष्वा षपदकाराद्वाचै यच्छेदुपाकृते प्रात-
रनुवाक उपाश्वन्नर्यामयोर्होमाद्धोमात् ॥ १० ॥

इतीष्टिसूत्रे षष्ठं खण्डम् ॥

इति प्रथमो ऽध्यायः ॥

1 Cp MS IV. 9, 10 131, 8-9

2 The ms •ज्ञातम्

3 The ms •भागं.

4 The ms सुनेति (for स्तुनेति ?)

5 The ms यथापै.

6 The ms प्रभु•.

7 Probably to be emended to षी•

(=आ उ•)

सर्वकामस्य दर्शपूर्णमासौ ॥ १ ॥ व्रतोपेते यजमाने

देवा गात्रुविदो गात्रुं यज्ञाय विन्दते ।

मनसस्पतिना देवेन वातायज्ञः प्रयुज्यताम् ॥

इति जापित्वा शाखामाहरति । शमीशाखां पलाशशाखां वा बहुपलाशाम-
प्रतिशुष्काप्रां प्राचीमुदीचीं वाहानाम् ॥ २ ॥ इये त्वेति^१ छित्त्वा सुभूतायेति^२ संन-
मति ॥ ३ ॥ इमां प्राचीमुदीचीभिषमूर्जमभि संस्कृतां^३ बहुपर्णामशुष्काप्रां हरामि पशुपामह-
मित्याहरति^४ ॥ ४ ॥ तथा सदर्भपिञ्जूलर्यां पद् यत्सानपाकरोति—वायवः स्पेति^५
॥ ५ ॥ देवो वै इत्येकैकां संस्पर्शयन्गाः प्रकालयति ॥ ६ ॥ आप्यायध्वमध्या देवेभ्या
इन्द्राय भागमित्याप्यायति । महेन्द्रायेति महेन्द्रयाजिनः ॥ ७ ॥

शुद्धा श्रप. सुप्रपाणे पिबन्तीः शतमिन्द्राय शरदो दुहानाः ।

रुद्रस्य हेतिः परि चो वृणक्तु ॥^{*}

इति वज्रन्तीरनुमन्त्रयते ॥ ८ ॥ पूषा वः परस्पा अदिति. प्रेत्वीरीषा इन्द्रो चो

1 In Mān I. 1. 1. 12 the line is to be corrected after Vār.

2 The ms वाहानाम्, the Mān mss वाहनां, Hir I 4 76 वाहीनां. वाहाना (=वा आहानां) may be right, वाहानं (adj. to वृत्) recurs in I. 6. 1, where it is corrected by the second hand into वाहीनं. Mān I. 8. 1 5 has instead प्रहाण्य "bent". Thus आहानो may equally well mean प्रहाण्यां or आनतां.

3 MS I 1. 1.

4 The ms first hand संभूतां.

5 Note that आहरति has already been

read in sūtra 2.

6 The ms second hand पुञ्जी^०, which is after Āp I 2. 3, 5

7 The mantra is partly taken over from MS IV. 1 1.

8 The mantra is taken from MS IV. 1. 1 2. 6, which reads प्रेत्वीरीया. Perhaps the Vār is correct—प्रेत्वीरी +पः. For प्रेत्वीरी see Acta Orientalia V. 252. If प्रेत्वीरीया be the right form we should expect प्रेत्वीरीयेन्द्रो. प्रेत्वीरीयाः may mean "she who protects the cows when they start for the meadows". प्रेत्वीरीया of Pāṇini

ऽप्यङ्गो ऽनद्या पुनरेतेति च ॥ ६ ॥ भुवा अस्मिंश्चिति यजमानं प्रेक्षते गृहान्वाभिपर्या-
 वर्तते ॥ १० ॥ यजमानस्य परश्रुणाहीत्यङ्गिष्ठे ऽनस्यग्न्यगारे वा पुरस्तात्प्रतीचीं
 शाखामुपकर्षति ॥ ११ ॥ असिदं दात्रं पश्चाद् गार्हपत्यस्य सावित्रेणादत्ते
 ऽश्वपरशुं वा—देवस्य त्वेति प्रभृतिनाददं इत्यन्तेन ॥ १२ ॥ गोषर्षेतीति गार्हपत्यं
 प्रेक्षते ॥ १३ ॥ प्रत्युष्टं र्षं इत्याहवनीये प्रतिप्योर्वन्तरिचं वीहिं ॥ प्रथमर्गादिति
 प्राग्वोद्गवाभिप्रव्रज्य यतः कुतश्चिद्गर्भान्वाहिंराहरति ॥ १४ ॥ देवानां परिवृतमसीति
 परिपूय विणो स्रुं इति स्तम्भं गृहीत्वानिष्ट्यो गवां भार्गं इत्येकां श्रुष्टिं द्वे वां
 विसृजति ॥ १५ ॥ देवेभ्यस्त्वोर्ष्वर्वाहर्भ्य इत्यूर्ध्वमुन्मृज्यं भाधो भोपरि परस्त ऋध्वासं-
 मिति दात्रमुपहृत्य विशाखानि प्रति लुनानि सावित्रेण दामीत्यन्तेन ॥ १६ ॥ प्रथ-
 मलूनं संनखं प्रस्तरं कृत्वा पृथिव्या संवृत्तं पाहीति लुणमन्तर्धाय सादयति ॥ १७ ॥
 आच्छेत्ता ते मा रियमिति प्रभूतं लुत्वा जपति ॥ १८ ॥ अतस्त्वं बर्हिर्दित्यालवानभि-
 मृशति ॥ १९ ॥ सहस्रवर्षा इत्यात्मानं प्रत्यभिमृशति ॥ २० ॥ अपः स्पृष्ट्वा-
 युपिता योनिरिति शुद्धं प्रतिधायादित्यं रात्रासीत्यावेष्टयति विघ्रातु पञ्चघातु
 सप्तघातु वा ॥ २१ ॥ एव घातुमेभरणास्तरणयोः ॥ २२ ॥ सुसंमृते त्वा संभरामीति
 शुद्धे बर्हिः संभरति ॥ २३ ॥ अलुभिता योनिरिति प्रस्तरमाघायेन्द्राणां सनहर्त-
 मित्यन्तावभिसमायच्छति ॥ २४ ॥ पूषा ते ग्रन्थि प्रज्जात्विति ग्रन्थि करोति
 ॥ २५ ॥ स ते मा स्थादिति पश्चात्प्रश्चमुपकर्षति ॥ २६ ॥

आपस्त्वामीश्विनी त्वाष्टय सप्त मामृजुः ।

बर्हिं सूर्यस्य रशिमभिरुषसां केतुमारभे ॥

इत्यारभ्येन्द्रस्य त्वा बाहुभ्यामुपच्छ्वं इत्युचच्छति ॥ २७ ॥ बृहस्पतेर्मुर्धा हरा-

मीति शिरस्याधायोर्वन्तरिचं वीहिंति व्रजति ॥ २८ ॥ आदित्यास्त्वा पृष्ठे साद-

VIII, 4, 2 Vārttika is a different word.

1 MS I 1 1

2 The ms first hand *परशु, second hand *पर्यु.

3 MS IV 1 2 2 12

4 MS I 1 2.

5 Derived from KS XXXI 1 1 11

6 The mantra and its viniyoga occur only in Hir I 5 82.

7 MS IV. 1 2 3 9.

8 MS IV. 9 3 123 8, TS I 1, 2, 2

9 MS IV 1 2 3. 10-11 मार्गम् Cp TS 1b

10 The ms अदित्यै (influenced by TS).

11 Mān I, 1 1. 42 सुसंमृते is to be emended, Cp TS I, 1 2, 2, from where the mantra is derived.

12 Though derived from MS IV 1 2 3, 20-21 it is read sakalapathe na both here and in Mān.

13 1 The ms. इत्यारभ्येन्द्रस्य first hand, इत्यारभ्येन्द्रस्य second hand.

यामीति' पश्चादाहवनीयस्य पारीधदेशे ऽनघैः सादयित्वा [बर्हिरसि^१] देवंगममि-
त्युपरि निदधाति ॥ २६ ॥ पालाशं खादिरं वाष्टादशदारुमिध्मं संनहति त्रींश्च
परिधीन्सहशल्कान्कार्पर्यमयान्बिल्वपलाशखदिररोहीतकोदुम्बराणां वा ॥ ३० ॥
स्थाविष्टो मध्यमो वर्षीयानणीयान्दक्षिणाभ्यां हसिष्टो ऽणिष्ठ उत्तरार्धयः ॥ ३१ ॥

यत्कृष्यो रूपं कृत्वा प्राविशस्त्वं वनस्पतीन् ।

ततस्त्वामेकविंशतिधा संभरामि सुसंभृता ॥

इति संभृत्य यज्ञयुलुसंचरानिति सहमूलैर्दमैः संनहति ॥ ३२ ॥ कृष्यो
ऽस्याक्षरेष्टाः ॥ देवपुरश्चरस ऋध्यासं त्वेत्युपरि निदधाति ॥ ३३ ॥

इतीष्टिसूत्रे द्वितीयाध्याये प्रथमं क्षण्डम् ॥

दर्माणौ वेदं करोति वत्सङ्गं पशुकामस्य त्रिवृतं ब्रह्मवर्चसकामस्य मूत-
कार्यमघ्नायकामस्य ॥ १ ॥ [प्र]सव्यं शुल्वं कृत्वा वत्सङ्गं निवेद्य वेदाग्ने शुल्वं
निधाय त्रिवेदशिरः संनहत्युत्तरमुत्तरं प्रदक्षिणम् ॥ २ ॥ प्रादेशमात्रे शुल्वत्परि-
धास्योत्करे मूलानि गमयति ॥ ३ ॥ अत्रैवामावास्यायां वेदिं करोति सर्वं सद्यः
पौर्णमास्याम् ॥ ४ ॥ शास्त्राया अन्तर्वेदि पलाशानि विशात्य मूलतः प्रच्छिद्यान्-
न्तर्वेदि न्यस्येदुपवेशं च कुर्वीत ॥ ५ ॥ शास्त्राया दर्भमयं पवित्रं करोत्यग्रनिधे
त्रिवृद्विद्वलम् ॥ ६ ॥ हुते ऽग्निदोत्रे परिसमूह्य परिस्तीर्योत्तरतो गार्हपत्यस्य
पात्रेभ्यः सँस्तीर्य द्वंद्वं सांनाय्यपात्राणि प्रयुनक्ति दोहनं निदाने कुम्भीं^९ शाखा-
पवित्रं च ॥ ७ ॥ बर्हिपः पवित्रे कुरुते समावप्रच्छिन्नप्रान्तौ दमौ प्रादेश-
मात्रौ ॥ ८ ॥ पवित्रे त्यो वैष्णवे^{१०} इत्योपध्यां छित्त्वा विष्णोर्मनसा पूते रथे इत्यद्भि-
स्त्रिरुमृज्य प्रोक्षणीः सँस्कुरुते ॥ ९ ॥ देवो वः सवितोऽनुनात्विति^{११} गायत्र्या त्रिः
पच्छ उत्पूय देवीरापो ऽप्रोवे^{१२} इत्यभिमन्त्र्य शुन्धध्वं दैव्याय कर्मणं इति पात्राणि
त्रिः प्रोक्षति ॥ १० ॥ उपस्थं मे प्रवृत्तात् ॥ विहारं च गां चोपस्थामन्तरेण मा संचा-
रिषुरिति^{१३} संभ्रम्यति ॥ ११ ॥ निष्टं रक्षो निष्टमा अरातय इति कुम्भीं निष्टप्य वसून्^{१४}

1 MS I. 1, 2.

9 The ms वैष्णव्या.

2 Mān I. 1, 1, 50 अनेो ऽपो वा is cor-
rupt.

3 The majority of Mān mss also
leave out बर्हिरसि.

4 MS IV. 1 2. 4. 4.

5 The ms first hand भूत्वा.

6 MS I. 1, 11: 7. 6.

7 MS IV. 9. 1. 122. 6.

8 The ms *प्रयं.

10 In Mān I. 1 3, 12 ओपध्या वैष्णवे
स्य इति छिनरति the word ओपध्या

does not form a part of the mantra.

11 MS IV. 1 6: 7 15.

12 MS I. 1, 6 3. 8.

13 MS I. 1 4. 2. 12.

14 MS I. 1. 3: 2. 5.

15 Thus the ms first hand; second
hand *चारिष्ठेति (after Ap I. 12, 12)

पवित्रमसीति' प्रागग्रं पवित्रमवदधाति ॥ १२ ॥ द्यौरसीत्यभिमन्त्र्य मातरिश्वनो घर्म' इत्यधिध्रयति ॥ १३ ॥ अन्वारभ्य वाचं यच्छति ॥ १४ ॥ न रिक्तमवसृजति ॥ १५ ॥ पोषाय त्वेति' वत्समवसृज्यमानमनुमन्त्रयते ॥ १६ ॥ अन्नदमा व प्रजया संसृजामि राक्षसोपेण बहुला भवन्त्विति संगच्छमानाम् ॥ १७ ॥ अदित्यौ राक्षासीति' निदीयमानाम् ॥ १८ ॥ ऊर्जेस्वतीर्षृतवत्पिन्वमाना जीवा जीवन्तीरप वः सदेमेत्युपसन्नम् ॥ १९ ॥

उत्सं दुहन्ति क्लशं वतुर्विलमिहो धेतुं मधुमतां स्वस्तये ।

तदिन्द्राग्नी जिन्वतां सूतावत्तयजमानमपि स्वर्गं लोके दधातु ॥

इति धाराधोपम् ॥ २० ॥ दोग्धारं पृच्छति कामधुहं इति । अमूमिति नामादिशति ॥ २१ ॥ सा विश्वायुरस्त्वताविति' नामग्राहमनुमन्त्रयते । सा विश्वभूरिति द्वितीयाम् । सा विश्वकर्मैति' तृतीयाम् ॥ २२ ॥ दुग्धमवनयति ॥ २३ ॥ तिष्ठो यजुषा दोहयति तिस्रस्तूर्ष्णीम् ॥ २४ ॥ तिस्रुषु दुग्धासु त्रिरुच्चैर्वाचं विसृजते ॥ २५ ॥ बहु दुग्धोन्द्राय देवेभ्यो हविरेति संप्रेष्यति । महेन्द्रावेति महेन्द्रयाजिनः ॥ २६ ॥ विसृष्टवागनन्धात्भ्योत्तरा दोहयति ॥ २७ ॥

संपृच्यष्वयूतावरीरुर्मिणां मधुमत्तमा ।

पृश्नतां पयसा पयो मन्द्रा घनस्य सांतये ॥

इति कुम्भ्यां संज्ञातनमानयति ॥ २८ ॥ हुत स्तोत्र इति स्कन्नप्रायश्चित्तं जपति ॥ २९ ॥ वर्त्म कुर्यन्नुदगुद्वासयति—इह गा इह गोपति मा ने' यज्ञपती रिष-दिति ॥ ३० ॥ शीतबुधं दधातनक्ति द्वयोरेकस्या वा दुग्धेन पूर्वेषुर्निहि-तेन ॥ ३१ ॥ इन्द्राय त्वा भागं सोमेनातनय्मीत्यैतनक्ति । महेन्द्रावेति महेन्द्रया-जिनः ॥ ३२ ॥ यवागूरग्निहोत्रम् । तस्याः पिरहं प्रतिनयति—अदस्तमसि विष्णवे त्वेति' ॥ ३३ ॥ विष्णो ह्यथै रत्नस्वेति' निधायारो' जाशनेति' सोदकेन पात्रेणामृन्म-येनापिदध्यात् ॥ ३४ ॥ यदि मृन्मयं स्यात्सृणं काष्ठं वावदध्यात् ॥ ३५ ॥ तेन घर्मण प्रातर्दोहाय वत्सानपाकरोति ॥ ३६ ॥ सोमयाजिनो ऽमावास्यायां नित्यं संनयनं यथाकाम्यसोमयाजिनः ॥ ३७ ॥ शुभ्रवान्ग्रामणी राजन्ये इति गतश्रियः ॥ ३८ ॥ अथैर्षो गौतमो भारद्वाज इति महेन्द्रं यजेरन्वात्तश्रियश्च ॥ ३९ ॥

1 MS I 1 3

the Taittirīyas

2 The ms अदित्ये (influenced by TS). So also once before

6 The mantra though read sakalapa-
thens is from MS IV 1. 3 5. 8-9

3 The ms *संनाम्, but the substan-
tive referred to is दोग्धारम्. Cp
Mān I 1. 3. 18.

7 Other Sūtras चो.

8 MS IV 1 3 5. 12

9 The ms second hand निधाय हविषु

10 Derived from TS II 5. 4 4.

4 The ms second hand देवी

5 The ms *रुर्मिणी, which is after

इतरे सँवत्सरमिन्द्रमिन्द्रवाज्ञये व्रतपतये ऽष्टाकपालं निरुष्य महेन्द्रं यजेत् ॥ ४० ॥

इतीष्टिसूत्रे द्वितीये ऽध्याये द्वितीयं खण्डम् ॥

अमावास्यायामपराह्णे पिएडपितृयज्ञाय प्राग्दक्षिणैकोल्मुकं प्रणयेत्—

अपेतो^१ यन्त्वसुराः पितृरूपा ये रूपाणि प्रतिमुच्याचरन्ति ।

परापुरो निपुरो ये भरन्त्वग्निष्ठान्लोकात्पणुदात्वस्मात् ॥

इति ॥ १ ॥ उत्तरतः प्रणतस्य वेदिमुद्धन्ति स्फ्येन सकृत्पराचीन-
मपेतो यन्त्वसुरा ये पितृपद इति ॥ २ ॥ प्राग्दक्षिणाप्रैर्दक्षिणाग्निं परिस्तीर्य दक्षिणतो
ऽग्नेरैकैकं पात्राणि प्रयुनक्ति चरुं मेक्षणं पिएडनिधानमुलूखलमुसलं कृष्णाजिनं
शूर्पम् ॥ ३ ॥ सकृदाङ्घ्रिस्य वह्निप एकपवित्रं कृत्वा तूष्णीं प्रोक्षणां^४ सँस्कृत्य
पात्राणि सकृत्प्रोक्षति ॥ ४ ॥ एकपवित्रमन्तर्धायाग्निष्ठादधि चरुणा वीहीन्निर्वपति
पूरयित्वा निमृज्यै^३ कृष्णाजिने ऽध्यवहन्ति प्राग्दक्षिणमुखा परापारम् ॥ ५ ॥ सकृ-
त्फलीकृतान्दक्षिणाग्नौ श्रपयति प्रसव्यमुदायावं जीवतएडुलम् ॥ ६ ॥ शृतं प्रतिन-
यति ॥ ७ ॥ घृतेनानुत्पूतेन नवर्नतिन धोत्पूतेन शृतमभिधार्य दक्षिणत उद्गास्यै-
कस्फ्यायामांसिच्य सकृदाङ्घ्रिं प्रोक्षति ॥ ८ ॥ एकस्फ्यामास्तीर्य चरुं मेक्षणं
पिएडनिधानमित्येकैकं वह्निर्प्यासादयति ॥ ९ ॥ परिश्रयत्यादित्यसकाशात् ॥ १० ॥
कशिपुं सोपधानं पश्चाद्ग्रेरास्तीर्य पितृनावाहयति— एत पितर इति ॥ ११ ॥ यज्ञो-
पवीती मेक्षणेन तिस्र आहुतीजुहोति—सोमाय पितृमते स्वधा नमः ॥ यमायात्रिस्वते
स्वधा नमः ॥ अग्रये कव्यवाहनाय स्वधा नम इति दक्षिणां दक्षिणाम् ॥ १२ ॥ उदकलेपं
मेक्षणमग्नावनुग्रहरति ॥ १३ ॥ यजमानो ऽत ऊर्ध्वं परेतन पितरं इति त्रिरपः परि-
पिञ्चति त्रिः पात्रं प्रतिपरिहरति ॥ १४ ॥ त्रीनुदकाङ्गलीन्निनयति—आचामन्दु
पितर इति ॥ १५ ॥ वह्निपि त्रीन्पिएडाग्निदधाति दक्षिणं दक्षिणम्—एतत्ते मम पितर-
साधिति पितुर्नाम गृहीत्वैतत्ते मम पितामहासाधिति पितामहस्यैतत्ते [मम] प्रपि-
तामहासाधिति प्रपितामहस्य ॥ १६ ॥ ये चात्र त्वामनु तेभ्यः स्वधेत्यनुपजेत् ॥ १७ ॥
एतत्ते ऽमुष्य पितरेतत्ते ऽमुष्य पितामहेतत्ते ऽमुष्य प्रपितामहेति प्रवसति यजमाने ऽध्वर्युः
॥ १८ ॥ यदि नामानि न जानीयात्स्वधा पितृभ्यः पृथिवीपद्भ्यः स्वधा पितृभ्यो ऽन्तरिक्ष-
सद्भ्यः स्वधा पितृभ्यो दिविपद्भ्य इति निदध्यात् ॥ १९ ॥ लुप्येत जीवतिपतुः पिएड-

1 The ms second hand अप, which is 3, Ap I, 7. 8.

the reading of the Taittiriya and of Mān I, 1 2 8 4 The ms ०मुखो नपावत्रम्.

2 The ms वेदिमूर्ध्वं त्रिः. Cp Ap I 8. 8

6 1 The ms हविष्या० (for हविधा० ?).

3 The ms विसृज्य. Cp Man I 1 2.

7 MS I, 10 3, 143 8.

निधानम् ॥ २० ॥ न जीवन्तमतिदद्यात् ॥ २१ ॥ जीवत्पितामहश्चेत्पितुरेकः
 पिण्डः ॥ २२ ॥ लेपः पित्रे ॥ २३ ॥ तथोदकमाञ्जनाभ्यञ्जने च ॥ २४ ॥ बर्हिषि
 लेपं निर्माष्टि—यात्र पितरः स्वधा तथा यूयं यथाभागं भादयष्वभिति ॥ २५ ॥ अत्र पितरो
 मादयष्वभित्युदङ्घ्राष्टृत्या तमितोरासित्वा येह पितर ऊर्हत्यै वयं ज्योग्जीवन्तो भूया-
 स्मेत्यमीमदन्त पितर इति परिश्रितं प्रपद्याञ्जनाकाः शलाकाः प्रतिपिण्डं निद-
 धाति—आङ्घ्रासाधित्याञ्जनेनाभ्यङ्घ्रासाधित्यभ्यञ्जनेन च ॥ २६ ॥ एषा युष्माकं
 पितर इत्यूर्णा दशा वा न्यस्यति । इमा अस्माकमित्यवशिष्टा अवेहते ॥ २७ ॥ लोमो-
 च्चरव्यसि न्यस्येत्—अतो न पितरो ऽन्यन्मा योष्टेति ॥ २८ ॥ तेन धर्मेण परिपिक्य
 मार्जयन्तां पितरो मार्जयन्ता पितामहा मार्जयन्ता प्रपितामहा इति बर्हिषि त्रीनुदकाञ्जली-
 च्छिनीय निहनुते ऽञ्जलिं कृत्वा नमो व पितरो मन्यवे^१ । नमो वः पितर इये । नमो वः
 पितर ऊर्जे । नमो व पितर शुष्माय । नमो व पितरो रसाय । नमो व पितरो बलाय । [नमो वः
 पितरो यज्जीव तस्मै । नमो वः पितरो यक्षोरं तस्मै । स्वधा व पितरो नमो^२] नमो व पितर ॥
 ये ऽत्र पितरः प्रेता युष्मांस्ते ऽनु य इह पितरो जीवा अस्मांस्ते ऽनु ॥ ये ऽत्र पितरः प्रेता यूयं तेषां
 बलिष्ठा भूयास्य य इह पितरो जीवा अहं तेषां वमिष्ठो भूयासमिति ॥ २९ ॥ शेषमवजिघ्रेत् ।
 आमयाप्यन्नाद्यकामो वा प्राश्नीयात् ॥ ३० ॥ प्रजापते न त्वं दित्युत्तिष्ठति ॥ ३१ ॥
 परेतं नति यजमानः प्रवाहर्णा जपति ॥ ३२ ॥ उभौ मनस्वतीभेनो न्वाहुवामहं इति
 तिस्रः ॥ ३३ ॥

वयं सोम व्रते तव मनस्तनुषु विव्रत ।

प्रजावन्त. सवेमहि^३ ॥

इति च । अक्षममीमदन्तेति^४ च ॥ ३४ ॥ प्राप्स्यं ते अम द्धामर्हाति^५ गार्हपत्य-

1 The ms second hand लौप .

2 MS I. 10. 3

3 The ms पितरो न्या मा यूष्टेति first hand, पितरो मा योष्टेति second hand.

4 This formula as well as नमो वलाय are not from MS. The rest upto नमो नमो वः पितर is derived from MS I. 10. 3 143, 36.

5 The words enclosed within brackets are supplied on the authority of Hemādri, Śrāddhakalpa page 1460 (See Prof. Raghu Vira's edition of VārGr, Introduction p 3) and MS ib.

6 MS II. 6. 12. 72. 4.

7 Hemādri, Śrāddhakalpa p 1474

• दित्युत्तिष्ठते

8 Hemādri ib परेत पितर इति. Cp Ap I 10 7

9 The ms first hand and Hemādri न्वाह. The second hand न्वाहु is after the Samhitā,

10 MS I 10 3 143 15.

11 The verse is nowhere else applied in Pindapitryajā,

12 MS I 10 3. 143 12.

13 Perhaps प्राप्स्य means the same as प्रस्येत्य

14 MS II. 13. 7 156. 14.

मुपतिष्ठते ॥ ३५ ॥ मध्यमं पिरडं पत्नी प्राश्नीयात्—

आधत्त पितरो गर्भं कुमारं पुष्करक्षत्रम् ।

यथायं पुमान्स्यात् ॥

इति । इतरावभावनुप्रहरेद् ब्राह्मणो वाश्नीयादपो वा गमयेत् ॥ ३६ ॥ द्वे द्वे अभ्युक्ष्य पात्राणि प्रत्याहरति ॥ ३७ ॥ श्रौपासनं गार्हपत्यदक्षिणाग्निस्थानीयं कृत्वाप्यनाहिताग्निं पिरडपितृयज्ञं कुर्वति ॥ ३८ ॥

इतीदिसूत्रे द्वितीये ऽध्याये तृतीयं खण्डम् ॥

प्रातर्हुते ऽग्निहोत्रे वेषाय वामिति^१ पाणी प्रक्षाल्याग्नीन्परिस्तीर्य दक्षिणतो ब्रह्मयजमानाभ्यां स्तीर्त्वा संतनं पृष्ठ्यां स्तृणाति गार्हपत्यादध्याहवनीयाद् यज्ञस्य सततिरसि यज्ञस्य त्वा संतत्यं स्तृणामीति ॥ १ ॥ उत्तरतः पृष्ठयायाः पात्रेभ्यः सँस्तीर्य द्वंद्वं पात्राणि प्रयुणक्ति स्फ्यं कपालान्यँग्निहोत्रहवणीं^२ शूर्पं कृष्णाजिनं शम्यामुलूखलमुसलं इपदुपलं खादिरेँ सुवं पालारों जुह्माश्वत्थीमुपभृतं वैक-
ङ्कर्ता ध्रुवां शमीमयीर्वारत्निमात्रीः ॥ २ ॥ वरणमयानि शिष्टानि पात्राणि ॥ ३ ॥ पात्रीमिडाचमसँ वेदँ वेदप्ररवाँन्कुटरुमान्यस्थालीं चरं प्राशिप्रहरणं प्रणीता-
पात्रं पत्नीयोषत्रं प्रातर्दाँहिकानि ॥ ४ ॥ चमसेनापः प्रणयति । काँस्पेन ब्रह्म-
वर्चसकामस्य दोहनेन पशुकामस्य मृन्मयेन प्रतिष्ठाकामस्यायसेनाभिचरतः
॥ ५ ॥ वानस्पत्योः ऽसीति चमसमादाय देवेभ्यः शुन्धस्वेति^३ चमसं प्रक्षालयति ॥ ६ ॥
पार्ष्विमसि ॥ देवेभ्यः शुभस्वेतीँतरान् ॥ ७ ॥ पश्चाद् गार्हपत्यस्य पवित्रान्तरापो
शुद्धति पृथिवीं मनसा ध्यायन्—

यदो रेवती रेवत्यं यदो हविष्या हविष्यम् ।

यद् ओजो यच्च रुमणं तँ व ऊमि मधुमन्तं देवमज्यायै जुष्टं गृहामि ॥

इति ॥ ८ ॥ प्रोक्षणीधर्मैः सँस्कृत्य ब्रह्मजपः प्रणेप्यामीत्यामन्त्र्यावधाय पवित्रे स्फ्येन सह प्रणयति समं प्राणैर्घोरयमाणः—को व प्रणयति स व प्रणयतु ॥
कस्मै वः प्रणयति तस्मै वः प्रणयतु ॥ बृहस्पतिर्वः प्रणयतु ॥ पोषाय त्वेति^४ ॥ ९ ॥ उत्तरत
आहवनीयस्य स्फ्येनोद्धृत्य सादयति—को वो युनक्ति स वो युनक्तु ॥ कस्मै वो युनक्ति
तस्मै वो युनक्तु ॥ बृहस्पतिर्वो युनक्तु ॥ विश्वेभ्यः कामेभ्यो देवमज्याया इति ॥ १० ॥

1 MS I, 1, 4 3 12.

2 The ms कपालम्.

3 Thus the ms. It is the same as

वेदप्रलवान्

4 MS I, 3 8.

5 Cp MS I 4, 10 59. 5 यदपो गृही-
यादिमां तर्हि मनसा ध्यायेत्.

6 1 Probably पोषाय व इति. Cp Ap I.

16, 3 end. पोषाय त्वा is from MS
I, 1, 3 2, 7.

अध्वर्युयजमानौ वाचं यच्छेतामा हविष्कृतः ॥ ११ ॥ परिस्तरणैः स्वाद्याद्य
 पवित्रपाणिः पात्राणि संमृशति—संसादन्ता देवांर्विशं इति ॥ १२ ॥ नानसत्वामान्य-
 ग्निहोत्रहवणीमादत्ते ॥ १३ ॥ बर्षेद्दममीति' शूर्पम् ॥ १४ ॥ उर्वन्तरिक्षं वीहति'
 व्रजति ॥ १५ ॥ प्रत्युष्टं रक्षं इत्याहवनीये प्रनितप्य यजमान हविर्निर्वपशामीति यज्ञ
 मानमामन्त्रयते ॥ १६ ॥ यदि प्रवसेदग्ने [हविर] निर्वपशामीति श्रूयात् ॥ १७ ॥
 व्रीह्याप्रयणेनेष्टवा व्रीहिभिर्यजेता यवेभ्यो' यवैर्वा व्रीहिभ्यः' ॥ १८ ॥ पश्चादग्निष्टं
 शकटं योग्यकृतं' लुदिष्मत्सपरिण्टकम् ॥ १९ ॥ तस्माद्दधि निर्वपति ॥ २० ॥
 पात्र्या वा स्फ्यमवधायानसान्मन्त्रान्जपन् ॥ २१ ॥ धूरमीति' धुरमभिर्मृशति ॥ २२ ॥
 देवानामसि बहिनममित्युत्तरामीषामालभ्य जपति ॥ २३ ॥ विष्णो कमो ऽनामि'
 पादमादधाते ॥ २४ ॥ अहृतमनीत्यारोहति ॥ २५ ॥ उह वातावेत्यवसारयति ॥ २६ ॥
 निनस्य वधनुषा प्रेक्षे इति हविष्याम्प्रेक्षते ॥ २७ ॥ अग्निहोत्रहवण्यामवधाय
 मुष्टिना निर्वपत्यग्निहोत्रहवण्याः शूर्पं—देवस्य वं इत्यग्नये वा जुष्टानिर्वपाम्यमुष्मे वा
 जुष्टानिति' यथादेवतम् । त्रियंजुषा तूर्णां चतुर्थम् ॥ २८ ॥ इद देवानामिति' निरुसा-
 नभिर्मृशति । इदमु न. सहैधवशिष्टान् ॥ २९ ॥ गोपीथाय त्वा रक्षायै त्वा नारात्यां इति
 निरुसान् ॥ ३० ॥ ईहन्ता दुर्गा' इत्यवरोहति ॥ ३१ ॥ स्वाहा शवाष्टीधवीभ्यामिति'
 स्कन्नमायश्चितं जपति ॥ ३२ ॥ निर्वहणस्थिति' शकटं निष्कामयति ॥ ३३ ॥
 स्वामिष्वर्षामित्याकाशं प्रेक्षते ॥ ३४ ॥ ज्योतिर्वैधानरमित्याहवनीयम् ॥ ३५ ॥
 उर्वन्तरिक्षमन्विहि । अदित्यास्त्वोपत्ये सादयामानि पश्चाद् गार्हपत्यस्य सादयति ॥ ३६ ॥
 अग्ने हव्यं रक्षतेति पुर उपसादयति' ॥ ३७ ॥ अनिर्मृष्टायामग्निहोत्रहवण्यां
 प्रोक्षणीं' सैस्सकृत्य हविष्यं प्रोक्षत्यनभिप्रोक्षन्नग्निम्—अग्नये वा जुष्टान्प्रोक्षाम्यमुष्मे वा

1 MS I, 1 4.

2 1 Thus tentatively emended, The
ms देवेभ्यो3 1 The ms यवै सर्वाहिभ्य first hand,
यवैर्वा व्रीहिभि. second hand.As emended the meaning might be
he should use rice as sacrificial
substance until (the ripening of)
the barley, or (likewise) barley till
(the ripening of) rice.4 1 The ms योग्यकृतं first hand, योग्या-
कृतं second hand. The idea meant
to be communicated is नद्युगम्.

5 नानसान्मन्त्रान् are those formulas

with which the sakats (or anas) is
addressed Cp Man I 2 1 23
अनोमन्त्रान् and Āp I 18 7 शकट-
मन्त्रान्

6 The ms first hand धुरावभि०.

7 MS I 1, 5.

8 Thus the ms first hand, the second
hand स्फार्यै त्वा नारात्या.9 The ms •क्ष• first hand, अभि-
विर्ह्ययम् second hand. Cp TS I 1.

4. 2 अभिविर्ह्येषम्

10 The sūtra is verbally taken over
from MS IV 1 5 7, 14.

जुष्टानिति' पयादेपतम् । त्रिर्यजुषा तूर्ण्यं चतुर्थम् ॥ ३८ ॥ पात्राणि च यद्वो
 ऽशुद्ध आलेभं इति त्रिरुत्तानानि पर्यावर्त्य ॥ ३९ ॥ अदित्यास्त्वगसीति' कृष्णाजिनमा-
 दायावधूतं रक्षं इत्युत्करे त्रिरवधूनोत्युपरिष्टाद्ग्रीवमुदगाशसनम् ॥ ४० ॥ अदित्या-
 स्त्वगसि प्रति त्वादित्यास्त्वग्वेत्तिवैति ॥ ४१ ॥ पश्चादुत्करस्यास्त्वगति प्रत्यग्ग्रीवमुत्त-
 रलोम प्रत्यग्भेसदमभिभुजन् ॥ ४२ ॥ अनुत्सृजन्कृष्णाजिनमुलूखलमादधाति—
 पृथुमावासीति' ॥ ४३ ॥ न रिक्तमवसृजति' ॥ ४४ ॥ अग्नेर्विहासीति' हविष्यान्वपति ।
 त्रिर्यजुषा तूर्ण्यं चतुर्थम् ॥ ४५ ॥ बृहद्ग्रीवानीति' मुसलमादाय । ऊर्ध्वसूर्वावस्यत्य
 इति वा ॥ ४६ ॥ अपहतं रक्षो हविष्कृदेहीत्येवहन्ति । अपहतो ऽपरांसो हविष्कृदेहीति
 द्वितीयम् । अपहता यातुधाना हविष्कृदेहीति तृतीयम् ॥ ४७ ॥ हविष्कृदागहीति
 राजन्यस्य हविष्कृदाग्रेवेति चैश्वस्य ॥ ४८ ॥ पत्न्ययहन्ति ॥ ४९ ॥ कुटररसीत्याग्नीध्रः
 कुटरमदायेपमावदेति' ह्यदमाहन्ति । ऊर्जमावदेति' द्वितीयं रायस्पोषमावदेत्युपलाम्
 ॥ ५० ॥ त्रिरेतेन धर्मेण ॥ ५१ ॥ वर्षवृद्धमसीति' शूर्पमादत्ते ॥ ५२ ॥ वर्षवृद्धाः स्पेति
 हविष्यान्प्रेक्षते ॥ ५३ ॥ प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेत्तिवैत्युद्धपति ॥ ५४ ॥ परापूर्तं रक्षं इत्युत्तरे
 निष्पुनाति ॥ ५५ ॥ पुरोडाशकपाले तुषानोप्याधस्तात्कृष्णाजिनस्योपास्यति—
 प्रविद्धो रक्षसा भागै इति ॥ ५६ ॥ इदमहं रक्षो ऽवबाध इदमहं रक्षो ऽवमं तमो नयामीति
 पापर्यां तुषानवबाधते ॥ ५७ ॥ अपः स्पृष्ट्वा विविनक्ति—देवो व सविता
 विविनक्तु [सु]विचा विविच्यप्समिति' ॥ ५८ ॥ विविक्तानावपति ॥ ५९ ॥ देवेभ्यः शुन्धव-
 मिति त्रिः फलीकरोति ॥ ६० ॥ तेन धर्मेणानभिभुजन्कृष्णाजिनमास्तीर्य धिषणासि
 पार्वतीति' ह्यदमादधाति ॥ ६१ ॥ धिषणासि पार्वती प्रति त्वा पार्वती वेत्तिवैत्युपलाम्
 ॥ ६२ ॥ अदित्याः स्कम्भो ऽसीति' शम्यामुपकर्पति पश्चादुदीचीनकुम्बाम् (?) ॥ ६३ ॥
 धान्यमसीत्यधिचपति त्रिर्यजुषा तूर्ण्यं चतुर्थम् ॥ ६४ ॥ प्राणाय त्वेति' प्राचीमुपलानं
 प्रकर्पत्यपानाय त्वेति' प्रतीचीं व्यानाय त्वेति' मध्ये व्यवधारयति ॥ ६५ ॥ दीर्घामनु

1 MS I. 1. 6.

2 The ms उपरिष्टाद्ग्रीवमुद्राशसनम् first hand, उपरिष्टाद्ग्रीवं विशसनम्, second hand.

3 The ms भसदभिभुजमनभिभुजन् first hand, भसदमनुत्सृजन् second hand. See also sūtra 61 and the corresponding Mān passage.

4-4 The ms *पसतं रक्षोवहविष्कृ* first hand, ऊर्ध्वसूरसि वानस्पत इति वाव

रक्षो हविष्कृ* second hand. For the reading of second hand see Hir I. 17 126

5 MS IV. 1. 6: 8. 8.

6 The ms second hand अरमानमा।

7 MS I. 1. 7.

8 MS IV. 1. 7: 9, 1-3.

9 Thus emended after Āp J. 21. 3.

The ms पश्चादुदीचीनगुरमान्.

प्रष्टेतिमिति^१ संस्थापयति ॥ ६६ ॥ मित्रस्य वक्षजुपावेर्चं इति पिष्टान्यवेक्षते ॥ ६७ ॥
 देवो व. सावेता द्विरयपाणिष्ठपशुर्होत्वित्यवशीर्यमाणान्युपशृद्धाति ॥ ६८ ॥ दासी
 पिनष्टि पत्नी वा ॥ ६९ ॥ अण्णि कुरुतादिति संश्लेष्यति ॥ ७० ॥

इतीष्टिसूत्रे [द्वितीये ऽध्याये] ऋतुर्थे सप्तमम् ॥

इति द्वितीयो ऽध्यायः ॥

1 The ms प्रसि*, perhaps under the 2 MS I 1 7
 influence of TS.

धृष्टिरसि ब्रह्म यच्छेत्स्युपवेपमादाय गार्हपत्याद्द्वारौ निर्वर्तयति—अपामे ऽमि-
मामादं जहीति' ॥ १ ॥ निष्कब्धादं नुदस्येत्यन्यतरं निरस्यति ॥ २ ॥ आपमे^३ देवयजनं
वहेति' द्वितीयमवस्थाप्य तस्मिन्कपालमुपदधाति—ध्रुवमसि धृषिर्वा दहेति' ॥ ३ ॥
अनभिसृजन्कपालमद्धारमधिवर्तयति—निर्दग्धं रक्षं इति ॥ ४ ॥ धरुणमसीति'
पूर्वमुपदधाति' । धर्ममसीति' पूर्वार्धम् । धर्मासीति' मध्यमाहक्षिणम् । चिदसीत्स्यु-
त्तरम् । परिचिदसीति' दक्षिणार्धात्पूर्वम् । विश्वास्तु दिक्षु सीदित्यपरम् । सजातानस्मै वज-
मानाय परिवेशय सजाता इमं यजमानं परिवेशन्तिर्वेत्युत्तरार्धात्पूर्वम् ॥ ५ ॥ अष्टाकपाल
आग्नेय एकादशकपाल ऐन्द्राग्न ऐन्द्रश्च ॥ ६ ॥ एतेन धर्मैणोत्तरस्मिन्नष्टासुप-
धाय चित्. स्थ परिचित् स्थेति' शेषमुपदधाति ॥ ७ ॥ वसूनां रुद्राणांमित्यङ्गारानध्यु-
ह्य तप्ताभ्यश्चरुमधिश्रित्य प्रातर्दोहं दोहयति यथा सायंदोहम् ॥ ८ ॥ उद-
गग्रं^४ पवित्रमवदधाति ॥ ९ ॥ शृतं करोति नातनक्ति ॥ १० ॥ उद्वास्य प्रातर्दोहं
पिष्टानि सैवपति निष्टप्योपवातायां पात्र्यां पवित्रे अबधाय वाग्यतो देवस्य वै
इत्यग्ने [वो] जुष्टान्सैवपाम्यमुष्मै वो जुष्टानिति यथादेवतं त्रिर्यजुषा तूष्णीं चतुर्थम्
॥ ११ ॥ तप्ता अपो^५ मदन्तीरुत्पूय हविरुत्पुनाति पच्छो गायत्र्या ॥ १२ ॥ आह-
रति सुवेण प्रणीतानां वेदमुपर्यामं कृत्वा ॥ १३ ॥ ताभिः सैसृजति—समापा ओष-

1 MS. I 1 8.

2 The ms, MS Padapātha and Mān
I 2, 3, 3 अपमे.

3 The ms *मप*.

4 MS IV, 1. 8. 10, 9-10.

5 Cp I 2 2 12 प्रागग्रं.

6 The ms निष्टप्योपवातायां first hand,
निष्टप्योपपूतायां second hand. Cp
Mān I 2, 3 10 निष्टप्योप्यमानायां,

Ap I 24, 1 निष्टप्योपवातायां. Hir the
same as the emendation above.

7 MS I, 1, 9, 4, 16.

8 The ms आपो.

9 The ms वेदमुपर्यां first hand, वेदेनो-
पयस्य second hand, Cp Ap I, 34.

5 वेदेनोपयस्य (for वेदमुपर्यामं कृत्वा),
Mān I, 2 3, 13 वेदोपयानः सुवेण
प्रणीतानामाहरति.

धमिरिति' ॥ १४ ॥ अद्भिः^२ परिप्रजाताः स्य समद्भिः पृथ्यध्यामिति भदन्तीभिः ॥ १५ ॥
 सीदन्तु पिसं इति संनयति ॥ १६ ॥ भक्षस्य शिरो ऽसीति^३ पिएडमाभिमन्त्र्य पूषा वा
 विश्ववेदा विभजतु यथाभागे व्यावर्त्तयामिति समौ करोति ॥ १७ ॥ इदमग्रेरित्याग्नेयमिद-
 मग्नीषोमनोरित्य[ग्नीषोमयम]भिमन्त्र्य पौर्णमास्याम् ॥ १८ ॥ यथादेवतममावा-
 स्यायाम् ॥ १९ ॥ धर्मो ऽसीत्यधिश्चयति ॥ २० ॥ उरु प्रयस्वेति^४ प्रथयति यावत्क-
 पालं कूर्मस्यानुरूपमश्वशफमाश्रम् ॥ २१ ॥ स ते तन्वा तन्वः पृथ्यन्तामित्यवित्ता-
 र्यन्तेलेपेन परिमार्ष्टि ॥ २२ ॥ दक्षिणत आज्यं निर्वपति ॥ २३ ॥ अदितिरसि नाद्वि-
 क्षपत्रेत्याज्यस्थालीमादाय दक्षिणाग्नौ विलार्प्य पवित्रान्तरा पृथे. पयो ऽस्यग्रेगुवस्तस्य
 ते ऽर्चीयमाणस्य विन्वमानस्य त्रिन्वमानस्येध ऊर्जे शुष्ट निर्वपामि देवयज्याया इति^५ ॥ २४ ॥
 परि वाजपतिरित्याज्यं हृषिश्च त्रिः पर्यग्निं करोति सष्ट लेपेन ॥ २५ ॥ देवस्त्वा सविता
 धपयत्वित्युलमुकेनाभिताप्याग्ने ब्रह्म गृहीष्वेत्युलमुकमवहृज्यं दर्भैस्त्वचं प्राहयति—
 अग्निरे त्वचं मा हिंसीदित्यनपोहन्ज्वालान् ॥ २६ ॥ स ब्रह्मणा पृथ्यस्वेति वेदेन सहा-
 ह्वारं भस्माभ्यूहति ॥ २७ ॥ अविदहन्त धपयतेन्यङ्गारानभ्यूह वाचं विसृजते ॥ २८ ॥
 अन्तर्वेदि प्रागुदीर्घाः स्फधेन तिष्ठो लेखाः कृत्वा [ता]सु लेपं निनयत्यसंसार-
 यन्—एकताय स्वाहा द्विताय स्वाहा त्रिताय स्वाहेति पर्यायैराहवर्नायादुलमुकेनाभि-
 ताप्य ॥ २९ ॥ वेदिं करोति ॥ ३० ॥ खादिरं स्फयं भृष्टिलमौदत्ते [सा]वित्रेण
 ॥ ३१ ॥ इन्द्रस्य बाहुरसीनि^६ दर्भेण संमृज्य पृथिव्या वर्नासीति पूर्वस्मिन्वेदितृतीये
 दर्भे^७ निधाय स्फधेन तिर्यक्चिचनत्ति त्रिचतुर्थे—पृथिवि देवयजनीति^८ ॥ ३२ ॥ ब्रह्म
 गच्छ गोस्वानमिति^९ तृणाप्रमादत्ते पार्श्वेऽश्वाखात्वा ॥ ३३ ॥ वर्षतु ते पर्जन्ये इति वेदि-
 मवेक्षते ॥ ३४ ॥ बधान देव सविनरिति^{१०} स्फधेन सृष्ट्यान्पांसून्हरति ॥ ३५ ॥
 उत्तरत आग्नीध्रस्तुपान्वेदमूलानीत्युत्करं परिगृह्णाति ॥ ३६ ॥

1 MS I 1, 9

2 It is very striking that even Āp I.

24, 5 has the faulty reading अद्भि

instead of अद्भि, and this against

its own Sāmhitā Mān I. 2 3 14

has preserved the correct form

3 MS IV. 1 9 11, 5-6

4 The ms *मित्येवचौरयन् first hand,

*मित्येवचौरयन् second hand.

5 The mantra occurs in VārGr I.

12. In Mān I. 2. 3 24 the reading

is corrupt.

6 So also Mān 1b

7 The mantra is to be construed with

दक्षिणत आज्यं निर्वपति of sūtra 23.

8 The ms second hand पर्याग्निं

9 The original was perhaps अश्वसज्य.

10 =असंख्यन्दयन् of Āp I. 25. 15.

11 The word occurs here for the first

time The sense is clear.

12 The ms second hand omits [सा]-

वित्रेण.

13 MS I. 1, 10

14 The ms दर्भेन् first hand, दर्भान्

second hand

इदं तस्मै इर्म्यं करोमि यो वो देवाश्चरति ब्रह्मचर्यम् ।

मेधावी दिक्षु मनसा तपस्व्यन्तर्दूतश्चरति मानुषेषु ॥

इति तस्य पाणिकोष्ठे निवपति ॥ ३७ ॥ वो ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विभ्रं
इत्यभिचरन् ॥ ३८ ॥ मा वः शिवा ओषधयं इति द्वितीयम् ॥ ३९ ॥ इत्यस्तं इति
तृतीयम् ॥ ४० ॥ एतेन धर्मेण त्रिर्यजुषा हरति तूर्णानि चतुर्थम् ॥ ४१ ॥ अपराद्धं
रक्षे ऽपवादो ऽपराद्धो ऽपराद्धा याजुषाना इति स्पर्धेनोत्करमपिघत्ते ॥ ४२ ॥ अप्रेण
गार्हपत्यमपरेणाहवनीयं स्पर्धेन वेदिं परिगृह्णाति यजमानमात्रां प्राचीं यथा
हवीं ध्यासन्नानि संभवेयुस्तावतां तिरश्चीम् ॥ ४३ ॥ सत्यसदसीति पश्चार्धा-
दुदीचीं लेखां लिखति । ऋतसदसीति दक्षिणार्धात्प्राचीम् । धर्मसदसीत्युत्तरार्धा-
त्प्राचीम् ॥ ४४ ॥ खेयां प्रतिष्ठाकामस्य कुर्यात् ॥ ४५ ॥ अपारकमिति द्वयङ्गुलं
आत्वा स्पर्धेन मूलान्युद्धत्योत्करे निवपति ॥ ४६ ॥ आहार्यपुरीषां पशुका-
मस्य कुर्यात् ॥ ४७ ॥

इतीष्टिसूत्रे [तृतीये ऽध्याये] प्रथमे सप्तमम् ॥

इमां नर ऋणुत वेदिमेत्य देवेभ्यो जुष्टामदित्या उपस्थे ।

तौ विश्वे देवा [अ]जुपन्त सवे रायस्पोषा यजमानं संविशन्तु ॥

इति संमृष्टामाहवनीयलक्ष्म्यै प्राञ्चार्यसाजुषयति प्रताची श्रोणी प्रागु-
क्प्रवर्णां संनतमध्यामं न्तिकजघनाम् ॥ १ ॥ एतदन्तं पूर्वेद्युः करोति ॥ २ ॥ पार्णी
प्रक्षाल्य स्फयं प्रक्षालयत्यप्रतिमृशन्नग्रम् ॥ ३ ॥ वेदिमघोक्ष्य ब्रह्मनुत्तरं [परिग्रहं]
परिग्रहीष्यामीत्यामन्वय परिगृह्णाति—वसवस्त्वेति पश्चाद् रुद्रास्त्वेति दक्षिणत
आदित्यास्त्वेत्युत्तरतः ॥ ४ ॥ धा असि स्वधा असि ॥ उर्वी चासि वस्वी चासि रन्ती चासि ॥
पुरा कूरस्वेति च स्पर्धेन वेदिं संमृज्यापरंस्मिन्वेदितृतीये तिर्यञ्चं स्पर्धं
स्तन्ध्वीं प्रोक्षणीरासादयेर्ध्वाबर्हिंरुपसादय ह्युवं [व] सुचक्ष संमृद्धि पत्नी संनह्याज्येनोदे-

1 MS I. 1. 10.

2 The ms तावतीतिरश्ची.

3 † The ms second hand लेखाम्.

4 The ms द्वयङ्गुलान्

5 The ms second hand इमां.

6 Cp KS I, 9, Mân J, 2 4 10 इमा

देवा अजुपन्त विश्वे.

7 † The ms second hand संसृष्टावा०.

8 † The ms first hand लक्ष्म्येन.

9 The ms ०प्रवर्णा.

10 The ms ०मध्याव०.

11 † The last three adjectives are float-
ing in the air. These along with
the next sūtra are inserted by
second hand

12 The ms ०न्ता.

13 The ms ०त्तरान्.

14 The ms ० मृज्य पर०.

15 The ms स्तीर्वा.

16 The ms इभं व०.

हीति संप्रेष्यति ॥ ५ ॥ आग्नीध्रो यथाप्रेषितं करोति ॥ ६ ॥ प्रोक्षणीरभ्युत्पूर्य
स्फ्ययाप्रे उप उपनिर्नायोदञ्च स्फ्यमवहृष्य स्फ्यस्य घर्त्मन्सादयति ॥ ७ ॥ पुरा-
सदनात्स्फ्यमुचच्छेत् ॥ ८ ॥ स्फ्येनोत्करमवेहन्ति—द्विषतो वधो ऽसीति पुरस्ता-
त्प्रत्यञ्चम् ॥ ९ ॥ अभ्युद्य प्रत्यासादयति ॥ १० ॥ उत्तरत आहवनीयस्य दक्षिण-
मिध्ममुत्तरं वहिः^१ ॥ ११ ॥ वेदप्रवरैः^२ स्रुचः संमार्ष्टि चतुर्धा विभज्याविभज्य घा
॥ १२ ॥ आहवनीये गार्हपत्ये चा प्रत्युष्टे रचे इति^३ प्रतितप्याभ्यप्रे सपाश्वार्धै-
र्मुञ्चानि मूलैर्दण्डान् ॥ १३ ॥ आयुः प्राणमिति^४ सर्वतः स्रुचमपेष्वा तेजिष्ठस्य
तेजसा निष्पामीति संमार्गे निष्पति ॥ १४ ॥ बहुः श्रोत्रमिति^५ जुह्वमभ्यन्तरं प्रार्ची
प्रतीचीं बाह्यतः ॥ १५ ॥ वाचं पशुनिर्दुपभृतमभ्यन्तरं प्रतीचीं प्रार्चीं बाह्यतः
॥ १६ ॥ यत्नं प्रजामिति^६ सर्वतो ध्रुवाम् ॥ १७ ॥ अभ्युद्य संमार्गान्प्रावनुप्रहरति—
दिव^७ शिल्पमवततं प्रथिव्याः ककुभिः^८ धितम् ।

तेना सहस्रकारदेन द्विषन्तं तापयामसि ॥

द्विषन्तस्यतां बहु मा न आगताप्योषधय स्वाहा ॥

इति ॥ १८ ॥ अमे गृहपत उप मा ह्यस्व देवानां पत्नीरुप मा ह्यध्वामिति पत्नी गार्ह-
पत्यमुपतिष्ठते । पत्नीलोकं च—पत्नि पत्न्येष दे लोको नमस्ते अस्तु मा मा हिंसी-
रिति^९ ॥ १९ ॥

सुप्रजसस्त्वा वर्ये सुपत्नीरुपसेदिम ।

अप्रे सपजदन्मने सुवीरासो अदाभ्यम् ॥

इति दक्षिणतः पश्चाद्गार्हपत्यस्योपाविशति प्रमुज्य जानुनी ॥ २० ॥

योक्त्रेण पत्नी संनह्यते^{१०} ऽन्तर्वस्त्रम्—

आशासाना सौमनसं प्रजो सौभाग्यं तनुम् ।

अमेखुत्रला भूत्वा संनेह्ये सुहृताय कम् ॥

1 Hir I, 22 अपहृष्य.

2 The ms पुनरा°.

3 The ms °मप°.

4 The ms उत्तरम्

5 The verb उपसादयति to be supplied.

6 The ms second hand °प्रवरैः. प्रव
occurs as a variant of प्रलव in Mān
I, 2, 5, 2. वेदप्रव means the same
as वेदप्रान्त or वेदाप्र.

7 MS I, 1, 11

8 The ms adds आहवनीये.

9 The ms प्रतितप्याभ्यसुप्रार्ध्रै° first
hand, प्रतितप्याभ्यप्रे सुप्रार्ध्रै° sec h.

10 The ms प्रजापति°. See MS 1b,

11 The ms first hand दिवि, which is
also the reading of Mān I, 2, 5, 8.

12 ककुभिः of TB III, 3, 21 1 and Mān
1b is to be corrected.

13 MS I, 4, 3 51, 7.

14 The ms second hand पत्नी संनह्यति.

15 The ms first hand °तर्वदुम् which is
struck off by the second hand.

इति ॥ २१ ॥ पूषा ते प्रन्धिं प्रध्नात्विति^१ प्रन्धिं करोति ॥ २२ ॥ स ते मा
 स्यादिति^२ दक्षिणतो प्रन्धिंमभ्युहति ॥ २३ ॥ अपः स्पृध्वा वेदेनाज्यमुपहरति
 ॥ २४ ॥ तदन्वारभ्यामिसंमाल्यावेक्षते—अदन्धेन त्वा चक्षुषावेक्षे रायसोपाय सुप्रजा-
 स्त्वायै ॥ अदितिरेव सुप्रेन्द्राणीवाविषवा सुप्रजा. प्रजया भ्यासमिति ॥ २५ ॥ इदं विष्णु-
 रिति^३ गार्हपत्यदक्षिणाग्न्योरधिभ्रयति ॥ २६ ॥ तेजो ऽसीति^४ द्वितीयं पश्चाद्गार्हप-
 त्यस्य ॥ २७ ॥ तेजो ऽनुप्रच्यवत्वेति हरति ॥ २८ ॥ अग्नेष्टे हरो मा विनैदित्याहवनीये-
 ऽधिधित्योत्तरतः प्रोक्षणीनां स्फ्यस्य वर्त्मन्सादयति ॥ २९ ॥ तेजो ऽसीति^५ पर्या-
 यैस्त्रिराज्यमुत्पूषाप उत्पुनाति पच्छो गायत्र्या ॥ ३० ॥ अमृतमसीत्याज्यमवे-
 क्षते ॥ ३१ ॥ अन्तर्वेद्याज्यानि क्षुपेण गृह्णाति वेदमन्तर्घाय पवित्रे अवधाय
 पामासांति गृह्णात्यनुर्जुक्षां गृह्णाति । अष्टौ गृह्णन्नुपभृति कनीयश्चतुर्धुवायाम् ॥ ३२ ॥
 भूयिष्ठं पञ्चमं पशुकामस्य ॥ ३३ ॥

श्रीतिसूत्रे [तृतीये ऽध्याये] द्वितीयं सप्तमम् ॥

आपो रेभत पिपृत मष्वा समक्ता निषाद स्या यामन्वाहार्थमार्णा इति प्रोक्षणीरभि-
 मन्त्रयते । देवीराप. शुद्धा यूयमिति^१ च ॥ १ ॥ ब्रह्मनिर्घ्नं वेदिं बर्हिः प्रोक्षिष्यामीत्यामन्त्र्य
 विस्त्रस्येध्ममृते परिधिभ्यः प्रोक्षति ॥ २ ॥ कृष्णो ऽस्वाखरेष्टे इतीध्मं वेदिरसीति^२
 वेदिं बर्हिरसीति^३ बर्हिस्त्रिस्त्रिः प्रोक्षति ॥ ३ ॥ देवंगममसीत्यन्तर्वेद्यासाद्य बर्हिस्त्रिः
 प्रोक्षति—दिवे त्वेत्यग्रमन्तरिज्ञाय त्वेति मध्यं पृथिव्यै त्वेति मूलम् ॥ ४ ॥ अप्राणयु-
 पपाय्य प्रन्धिं परिपिच्य मूलान्युपसिञ्चति ॥ ५ ॥ ऊर्ध्वं बर्हिपद्मः ॥ स्वाहा
 पितृभ्यो घर्मपावर्भ्य इति दक्षिणतो वेद्याः प्रोक्षणीशेषं निनीय पूषा ते प्रन्धिं विष्-
 त्विति^६ प्रन्धिं विस्त्रस्य यजमाने प्राणापानौ दधामीति प्रस्तरे पवित्रे विस्त्रज्य विष्णो.
 स्तूपो ऽसीति^७ प्रस्तरं सहपवित्रमाहवनीयतो ऽभिगृह्णान्यविधून्वन्नसंमार्गम् ॥ ६ ॥
 अप्रेणाहवनीयं परिहृत्य दक्षिणतो ब्रह्मणे यजमानाय वा प्रयच्छति—प्राणापा-
 नाभ्यां त्वा सतनुं कृणोमीति ॥ ७ ॥ मयि प्राणापानाविति प्रतिगृह्णाति ॥ ८ ॥ दर्भा-

1 MS I. 1, 2

2 The ms °मप° first hand, °मा°
second hand

3 MS I. 1, 11.

4 MS-I, 2 9

5 The ms first hand वर्त्मनि. Cp Ap
II. 6, 5,

6 The verse is corrupt - Har I, 25

165 has preserved the verse more
carefully आपो रेभत पिप्रीत मष्वा
समङ्कानिषद स्या यामङ्कणीयमानाः

7 MS I. 1 12

8 The ms स्तु°.

9 1 The ms °विधूनुयन्नसंमा° first hand,
°विधूनुयन्नसंमा° second hand, Cp MS

IV. 1 13 17 15 न विधूनुयात्. 8

नन्तर्याय दक्षिणतः शुल्बं स्तृणात्युत्तरमसममिं स्तृण्वहिःस्तरणमन्त्रेण ॥ १ ॥
 पश्चार्धादुदगप्रमपत्नीकस्य निदध्यात् ॥ १० ॥ उव प्रपत्नेति स्तरणम् ॥ ११ ॥
 पूर्वं पूर्वं धातुमपरमपरं वा स्तृणाति ॥ १२ ॥ द्वादयन्मूलानि प्राचीनमन्तर्दधाति
 वेदिम् ॥ १३ ॥ प्रस्तरहस्तः परिधिभिराहवनीयं परिदधाति—गन्धर्वो ऽसीति
 पश्चार्धमृदञ्चमिन्द्रस्य बाहुस्मीति^१ दक्षिणार्धं प्राञ्चं मित्रावरुणां त्वेत्युत्तरार्धं प्राञ्चम्
 ॥ १४ ॥ अर्बुकाग्रप्रतमिधमादूर्ध्वं समिधावाद्धानि—नित्यहोतारं त्वेति^२ ।
 तूर्णामुत्तराम् ॥ १५ ॥ सूर्यस्त्वा रश्मिभिरित्याहवनीयमुपस्थाय पुरस्तादप्रच्छि-
 ष्टप्रान्तौ दर्भावनन्तर्गर्भादुदगप्रौ वह्निं वि वितनोति—विश्वजनस्य विधृती स्ये इति^३
 ॥ १६ ॥ विधृतयोः प्रस्तरं सादयति दक्षिणार्धे वह्निः—वसूनां ह्यणामिति^४ ॥ १७ ॥
 चौरसीति^५ प्रस्तरे जुह्वम् ॥ १८ ॥ समं प्रस्तरमूलैर्दण्डं करोति ॥ १९ ॥ अन्तरिक्षमनी-
 त्युत्तरामुपभृतमधस्ताद्विधृतयोः । पृथिव्यसीत्युत्तरां ध्रुवामुपरिष्ठाद्विधृतयोः ॥ २० ॥
 असंसृष्टाः सादयत्यनूर्वाः ॥ २१ ॥ अथभो ऽसीति^६ दक्षिणतो जुह्वाः पूर्णस्रुवं
 सादयति ॥ २२ ॥ ध्रुवा असदभित्तेयान्यानि संसृशति ॥ २३ ॥ स्योनं ते सदनं कृणोमिं
 पृतस्य धारना सुशेवं कल्पयामीति पाञ्चामुपस्तीर्याभिघार्य हवीं^७ ध्युद्वासयति—धार्
 पृथस्तुभुवनस्य योषा. श्रुते उज्जातु जनिता मर्तानाम् [इति] ॥ २४ ॥ मुख्यं त्वा बहुविदं
 पशुता तेजसाग्रे त्वौ जुष्टमभिधारयामीत्याग्नेयमभिधारयति यथादेवतमुत्तरम् ॥ २५ ॥
 अनभिन्नप्रपर्यावर्तयन्वेदेन प्रमृज्य पाञ्चामधदधाति ॥ २६ ॥ इरा भूति पृथिव्यौ
 रसो मोत्कमीदिति^८ कपालान्यभिघार्य पुरोडाशावलं करोति ॥ २७ ॥ तृप्तिरसि
 गायत्रं छन्दस्तर्य मा तेजसा त्रैलोक्यसेन । तृप्तिरसि त्रैष्टुभं छन्दस्तर्य मेन्द्रियेण वीथेण ।
 तृप्तिरसि जापतं छन्दस्तर्य मा प्रजया पशुभिः ॥ खमद्दत्त त्वचमद्दत्त सर्वमात्मानमद्दत्तेति
 स्वक्तमनीकाशर्मनक्ति ॥ २८ ॥ अधस्तादुपाज्य दोहायलं करोति—

यस्त आत्मा पशुषु प्रपिष्टो देवानां वैष्टोमनु यो विचष्ट^९ ।

1 The ms स्तृणामुत्तरमसममिं first hand,
स्तृणामूर्णामदसममिं second hand

2 Ms I 1, 9 5 5

3 अग्ने to be supplied—अग्नेर्मूलानि द्वाद-
यन्

4 "He covers the vedi (with the
grass) from west to east" ?

5 MS I 1 12.

6 In all the three instances the ms
reads 'rdh' for 'rdhy'. Cp Hir
I 23 171

7 Perhaps to be emended to अप०.

8 The ms विधृता स्येति

9 The ms कृणोमीति.

10 The ms भित.

11 त्वा is struck off by second hand, but
cp Man I 2 6 18

12 The ms second hand पृथिव्यै.

13 The ms first hand रोगनोत्कामदिति

14 Thus the ms. All the Man use
अनिकाप Ap II 11 3 अणिकापं

15 The ms second hand विष्टः

16 The ms विवस्म first hand, विवस्ये
second hand

आत्मन्वान्तोम धृतवानिदेहि^१ स्वविन्द यजनानाय नद्यम् ॥

इति ॥ २६ ॥ पञ्चान्धुचां प्रत्यग्दण्डां पात्रीमासाद्यत्यग्रेण सुचः कुम्भ्यौ
संघाय दक्षिणस्यां वेदिधोण्यां श्रुतमुत्तरस्यां दध्यग्रेण सुचो वेदं सादयति ॥ ३० ॥
वेधन्तान्परिस्तौर्यं होतृपदनमास्तौर्याग्रे सर्निधनावावाद्दूरीति संश्लेष्यति ॥ ३१ ॥

इति सूत्रे [तृतीये ऽध्याये] तृतीयं सप्तमम् ॥

प्रणवे प्रणवे समिधमादधात्यनुयाजसमिधमवशिष्य ॥ १ ॥ समिद्धमग्निं
त्रिवेदेनोपवाजयत्यग्रं वेद्याः संमार्गम् ॥ २ ॥ ध्रुवायां पूर्णस्रुवमवनीय ध्रुवाया
उपहृत्योत्तरेण परिधिसंधिनाम्बवहृत्य दक्षिणाम्राञ्जमाधारमाधारयति—म्राजा-
पत्रे सार्वेति मनसो ॥ ३ ॥ अग्नीत्परिधीं^२श्चाग्निं च विस्त्रिः संश्लेष्यति संश्लेष्यति
॥ ४ ॥ स्फुट्येन संमार्शींश्मसंनहनैश्च परिधीन् । श्रुते स्फुटादग्निमिध्मसंनहनैः
संमार्शे—अग्निं ताम्ने सरेष्मन्तं सग्निं सनिष्मन्तं वात्रं वेष्मन्तं देवेन्दो ह्येषं वक्ष्यन्तं
वात्रिनं त्वा वात्रविस्त्रायै संमार्गिन ॥ अग्ने वात्रं जपेति ॥ ५ ॥ सप्रया नम इति पुरस्ता-
ज्जुह्वपमृतोरञ्जलिं करोति ॥ ६ ॥ जुह्वेदग्निं द्वा हवति देवान्यद्वावो देवयज्ययां [इति
जुह्वमादत्ते । तन्नृदेदि देवत्वा हवित्वा हवति देवान्यद्वावो देवयज्ययां] इत्युपमृतम् ॥ ७ ॥
सुपने मे ऋय स्मिर्त्यमिमैन्वयामावेर्षु इत्यतिक्रामति ॥ ८ ॥ विष्णोः स्यामासीत्पिब-
तिष्ठते ॥ ९ ॥ अन्तर्वेदि दक्षिणः पादो भवत्यवघ्न इव सव्यः ॥ १० ॥ अथाधारं-
माधारयति—ऋषो अर्चर इति प्रागुदञ्चं संततमूर्ध्वं^३ स्वर्गकामस्य न्यञ्चं द्वेष्यस्य
॥ १२ ॥ असंस्पर्शपञ्चुवौ प्रत्यतिक्रामति—पाहि माग्ने दुश्चरितादा ना सुचरिता-
दंशेति ॥ १३ ॥ जुहा ध्रुवां त्रिः समनाक्ति—

समहमग्निना हविः समहं हविसा दृष्टम् ।

समन्तरिद्धनर्विसा सं ज्योतिषा ज्योतिः ॥

1 For इहेहि the ms देहे first hand, हि
(= Ap II 10 5) second hand.

2 The ms संमार्ग.

3 The ms अ०.

4 The ms second hand adds ध्यायन्.

5 MS IV. 1, 14 19, 3-4.

6 MS I. 1, 13.

7 The ms second hand सुपने मे ष दृष्टावो
मूलास्तमिच्यनि०.

8 The ms दक्षिणपादो भवत्यवघ्न इव सव्यो
वपारम् first hand, दक्षिणं पादनव-
ध्नव्यं हृन्वाधारम् second hand.

9 This is derived from MS I. 4, 12:
61. 6-7.

10 This very faulty reading is in Mān
I, 3, 1, 18.

11 This line is MS IV. 1, 14-19, 15.
The ms second hand has a dif-

इति ॥ १४ ॥ ध्रुवामभिघार्यायतने श्रुचौ सादयति ॥ १५ ॥ उन्नोर्ते राय इति ध्रुवाया आज्यमुन्नयति । सुवीराय स्वाहेति जुहमाप्याययति ॥ १६ ॥ यज्ञेन यज्ञः संतत इति जुह्वा ध्रुवां प्रत्यभिघारयति ॥ १७ ॥ उत्तरतः प्रवरायावतिष्ठते । स्पर्धसंमार्गे पाणौ कृत्वापर आग्नीध्रो वेद्यास्तृणमव्यन्तैमपादायार्ह—क इममर्च्युर्भविष्यति^१ स इममर्च्युर्भविष्यति^२ ॥ यज्ञो यज्ञस्व ॥ विष्णो स्थाने तिष्ठामि ॥ वागात्विज्यं करोतु मन आत्विज्यं करोतु ॥ वाचं प्रपद्ये ॥ भूर्भुवः स्व ॥ ब्रह्मन्प्रवरायाभावविष्यामीत्यामन्त्र्याश्चाव्य प्रत्याश्रुत आह—अग्निदेवो देव्यो होता देवान्यक्षद्विद्वोषिकित्वात्मनुष्वद्भरतवदमुवदमुवदिति ॥ १८ ॥ ऊर्ध्वानृषीन्मन्त्रकृतो यजमानस्य प्रवृणोति ॥ १९ ॥ पुरोहितप्रचरेणाब्राह्मणस्य ॥ २० ॥ ब्रह्मण्यवदाथ वक्षद्ब्राह्मणः अस्य यज्ञस्य प्रावितार इति ॥ २१ ॥ होतुरुपांशु नामादिशति मानुष इत्युच्चैः ॥ २२ ॥ पृतवतीति^३ संप्रेष्यति ॥ २३ ॥ सूत्रावादार्यं समिधो यजेति प्रथमे^४ संप्रेष्यति यज यजेत्युत्तरान् ॥ २४ ॥ श्रीनिष्प्रवोपभृतो ऽर्धं जुह्वामानीयोत्तरौ यजति ॥ २५ ॥ पञ्च प्रयाजानुत्तरेणाधारसंभेदे^५ समानत्र यजति^६ ॥ २६ ॥ ध्रुवादीनि^७ हवींष्यभिघारयत्युपभृतमन्ततः ॥ २७ ॥ ज्योतिष्मत्याज्यभागौ यजत्याग्नेयमुत्तरार्धे सौम्यं दक्षिणार्धे^८ ऽग्नेणाधारसंभेदमतिक्रामर्मे ॥ २८ ॥ प्रधानाहुतीः पूर्वा पूर्वा संहिताम् ॥ २९ ॥ आग्नेयेन प्रचर्योपांशुयज्ञेन प्रचरति ॥ ३० ॥ उपांशु देवतामाहोच्चैरन्यत् ॥ ३१ ॥ सांनान्येन समानदेवतस्य दोहयोश्च समवदाय प्रचरति ॥ ३२ ॥ पुरस्तात्स्विष्टकृतः श्रुवेण पार्वणौ होमौ जुहोति—

अपर्भे वाजिनै वयं पूर्णमासे हवामहे ।

स नो दोहतां सुवीरं रायस्पोषं सहस्रिणम् ॥

पूर्णमासाथ सुराघसे स्वाहेति पौर्णमास्याम् ॥ ३३ ॥ अमावास्या शुभगा सुरोवा

ferent reading, which is common with Hir समहमग्निनापृतं समहं हविषा हवि-

nounces his samprasa in which the word पृतवती is contained,

8 The ms सूत्रावादाव.

1 The ms स्पर्धं समार्गं

9 We expect प्रथम. प्रथमे recurs at the end of khaps 5

2 The ms adds पश्चार्धे होता.

3 The ms *मव्यहं*. But cp Ap II 15 1.

10 Cp MS I 4 12 61 14-15

4 The ms *मवदायाह.

11 The ms *दीति.

5 The ms second hand इममग्नीहविष्यति.

12 Cp MS 1b 62, 2

6 The ms adds अर्धान्

13 1b 61 15-16

7 The meaning is The Hotr pro

14 The ms *कामी.

धेनुर्वि पयो भूयं आप्यायमाना ।

सा नो दोहतीं सुवीरं रायस्पोषं सहस्रिणम् ।

अमावास्यायै सुराधत्ते स्वाहा ॥

इत्यमावास्यायाम् ॥ ३४ ॥ उत्तरार्धपूर्वाधेऽग्निं^१ स्विष्टकृतम[सं]सृजन्-
जति^२ ॥ ३५ ॥ आयतने स्रुचौ सादयति ॥ ३६ ॥

इतीष्टिसूत्रे [तृतीये ऽध्याये] चतुर्थे खण्डम् ॥

आग्नेयमध्यादधिहत्याङ्गुष्ठेनोपमध्यमया च यवमात्रं प्राशिन्नमवद्यति
॥ १ ॥ अनुपस्त्वृणन्नभिघार्याग्नेखोत्तरं वेद्यंसमप उपनिनीर्यं व्यूहौषधीः साद-
यति ॥ २ ॥ सर्वेषां हविषां^३ द्विद्विरिडां समवदाय सादयति ॥ ३ ॥ आग्नेयस्य
दक्षिणार्धादवदाय पूर्वार्धादणुं दीर्घं^४ यजमानभागमवद्यति ॥ ४ ॥ मध्यात्संभिन्द-
न्नितीयामिडाम् ॥ ५ ॥ अग्नेण हवीं^५पि पश्चाद्येन स्रुचः परिहृत्य प्रत्यङ्मुख
आसीनो होत्र इडां प्रयच्छति ॥ ६ ॥ अग्नेण होतारमपरेखेडां दक्षिणातिक्रम्या-
नतिक्रम्य वा होतुरङ्गुलिपर्वणी अनकथपरं पूर्वम् ॥ ७ ॥ इडाया होत्रे ऽवान्त-
रेडां हस्ते ऽवद्यति होता पूर्वमध्वर्युरुत्तरम् ॥ ८ ॥ अध्वर्युराग्नीध्रो ब्रह्मयज-
मानावित्यन्वारभन्ते ॥ ९ ॥ उपहृतायामिडायां दक्षिणतः परीतोत्तरतः परंतेति
संग्रेष्यति ॥ १० ॥ यजमानपञ्चमा ऋत्विजो व्यतिक्रम्य भक्षयित्वेडां प्रस्तरे
मार्जयन्ते—

मनो ज्योतिर्भुषतामाज्यस्य किञ्चिज्ज्ञं यज्ञं समिमं दधातु ।^६

बृहस्पतिस्तनुतामिम नो यज्ञं विश्वे देवा इह मादयन्ताम् ॥

इति ॥ ११ ॥ न्युहिष्टस्य द्वैधमार्गीधभागं पृथक्पाण्योरवद्यति—उपहृता
पृथिवी मातोप मा^७ पृथिवी माता ह्यतामभिराग्नीध्रात्स्वाहा ॥ उपहृतो योः पितोप मां^८ द्यौः
पिता ह्यतामभिराग्नीध्रात्स्वाहेत्पुपहृय पृथिव्यास्त्वा दात्रा प्राश्नाम्यन्तरिक्षस्य त्वा दात्रा प्राश्नामि
दिवस्त्वा दात्रा प्राश्नामि दिशा त्वा दात्रा प्राश्नामीति प्राश्नाति ॥ १२ ॥ वेदेन ब्रह्मभाग-
यजमानभागावग्नेपाहवनीयं परिहृत्य दक्षिणतः प्राशिन्नहरणे ऽन्तर्वेदि ब्रह्मभागं
सादयत्यपरं वहिर्वेदि यजमानभागम् ॥ १३ ॥ अन्वाहार्यमनु हवीं^९प्युद्धासयति

1 The ms second hand strikes off दिते.

पयो भूय.

6 6 Thus tentatively emended. The

2 Cp MS I. 4, 13 63, 11-12.

ms सर्वेषा सुदयति first hand, सर्वेषा-

3 The ms अग्नेयं म०.

सुरोदति second hand

4 1 Perhaps to be corrected to *दवि-
हत्या०.

7 The ms *मिडायाम्

8 This line as MS I. 7, 1 109 4

5 The same as Mān I, 3 3, 1 अत्रो-

9 The ms first hand मा

॥ १४ ॥ अनुयाजसमिधमादायाद्—ब्रह्मप्रस्थास्यामः समिधमाधायाम्रीत्परिधीं^१श्वामिं च सहस्रत्कसंभृद्दीति संभ्रेष्यति ॥ १५ ॥ इध्मसंनहनैः संमार्ष्टि—आजि त्वाग्ने सद्योसं सनिं^२ ससनिवासं वाजं जिगिवासं देवेभ्यो हव्यमूर्धिवोसं वाजिनं त्वा वाजजितं संमाज्यमे वाजमजैपीरिति ॥ १६ ॥ विघ्नस्याभ्युद्य संमार्गानग्नावनुप्रहरति—

यो भूतानामधिपती रुद्रस्तन्तिचरो वृषा ।

पशूनस्मार्कं मा हिंसीरेतदस्तु हुतं तव स्वाहा ॥

इति ॥ १७ ॥ औपभृतं जुह्वामानीय श्रीननुयाजान्यजति—देवान्यनेति प्रथमे^३ यज यजेत्युत्तरौ ॥ १८ ॥ समिध्यपरमपरमिध्वोत्तमेनेतरावनुसंभिधायतने शुची सादयति ॥ १९ ॥

श्रीश्रुतसूत्रे [तृतीये ऽध्याये] पञ्चमं सण्डम् ॥

वाजस्य मेति^४ जुह्वं सहप्रस्तरामुद्गृह्णाति । अथा सपत्नानिन्द्रो मे इत्युपभृतमवगृह्णाति । उद्ग्राभवेति^५ जुह्वम् । निग्राभवेत्युपभृतम् । अथा सपत्नानिन्द्रादी मे इति विपूची करोति ॥ १ ॥ अग्नेरजितिमन्त्रेषमिति प्राचीं जुह्वं प्रकर्षति ॥ २ ॥ देवस्तं सविता प्रतिनुदतु यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इत्युपभृतं प्रतीचीं बहिर्वेदि निरस्यति ॥ ३ ॥ अभ्युद्य प्रत्यासादयति ॥ ४ ॥ जुह्वा परिधीननक्ति—बद्धरक्षीति^६ मध्यममुपावसुरिति^७ दक्षिणं विश्वावसुरित्युत्तरम् ॥ ५ ॥ संजानाया यावापृथिवी इति बहिर्वि विघृती विघ्नस्य प्रस्तरमनक्ति—पृथिव्यामवृत्तेति ध्रुवायां मूलमन्तरिक्षे ऽवृत्तेत्युपभृति मध्यं दिव्यवृत्तेति जुह्वामग्रम् ॥ ६ ॥ प्रत्यवरोहैः पुनरकत्वापुषे वेति^८ प्रस्तरानृणमपादाय मूलैः प्रतिष्ठाप्य प्रस्तरमासीन आश्राव्य प्रत्याभृत आह—इतिता दैव्या होतारो भद्रवाच्याय प्रेषितो मानुष स्रुवाकाय स्रुवा श्रुदीति संभ्रेष्यति ॥ ७ ॥ अस्यामृषे-क्षेत्रार्थमित्युच्यमाने सहशाखं^९ प्रस्तरमग्नावनुप्रहरति ॥ ८ ॥ अशुभी रिहाणो इति नियतं प्राञ्चमनुप्रहृत्यैतान्यवसृजति^{१०} ॥ ९ ॥ अप्रीद्रमवेति संभ्रेष्यति ॥ १० ॥ आशी-धस्त्रिः पाणिना गमयति ॥ ११ ॥ अनुप्रहर संवदस्वेत्याग्नीध्रः संभ्रेष्यति ॥ १२ ॥

1 The ms हव्यमु०, as against Mān हव्यमो०

2 We expect प्रथमं. See I 3 4, 24

3 MS I 1, 13

4 "With the same mantras but now in reversed order"

5 MS II, ३ 3 108 19,

6 The ms *मृषे होत्रायाम्. The Samhitā

ms (IV 13 9 212, 9) reading is as adopted above.

7 The ms second hand सह शाखया. But our text has a predilection for compounds beginning with सह

8 † Perhaps to be emended to न्यवं

9 † The ms *स्येनान्ववसृजति first hand, *स्येतान्य* second hand.

अहीनः प्राण इत्युपांशु तृणमनुप्रहरति ॥ १३ ॥ एतदिति त्रिरङ्गुल्यानुदिशति ॥ १४ ॥ आयुर्धा अग्नेऽनीति^१ यथारूपं गात्राणि संमृशति ॥ १५ ॥ ध्रुवासीति^२ पृथिवीमभिमृश्याचिरौलभ्य चक्षुषी आलभेत —

पुनर्यमश्चक्षुरदाप्सुनरभिः पुनर्भगः ।

पुनर्मे अश्विना युवं चक्षुराधत्तमक्षयोः ॥

इति ॥ १६ ॥ अपः स्पृष्ट्वा मध्यमं परिधिमन्वात्भ्याह—अगा३नमोदिति । अगन्धित्याग्नीध्रः । भावयेत्यध्वर्युः । श्रीपडित्याग्नीध्रः प्रत्याश्वावयति ॥ १७ ॥ स्वगा दैव्याहोतृभ्य स्वस्तिर्मानुषेभ्यः शंयोर्ब्रूहीति संप्रेष्यति ॥ १८ ॥

यं पारधि पर्यधत्वा अग्ने देव पणिभिर्वीयमाणः ।

तं त एतमनु जौषं भरामि नेदेय युष्मदपचेतयातै ॥

इति परिधीननुप्रहरति ॥ १९ ॥ उपकर्षत्युत्तरार्ध्यर्मं ॥ २० ॥ जुहामुपभृतमाधार्यं संक्तावभागाः स्थेति^३ परिधीनभिद्भृत्यं सुचौ विमुञ्चति ॥ २१ ॥ अग्नेर्वोऽपन्नगृहस्य सदसि सादयामीति^४ हविर्धानं च कस्तम्भदेशे सुचौ सादयति ॥ २२ ॥ घृताची यजमानस्य धुर्यो पातामिति धुरोपकर्षति^५ वेद्यंसयोर्वा ॥ २३ ॥ न विमुक्ते^६ धर्हिषि प्रत्यासादयति ॥ २४ ॥

इतीष्टिसूत्रे [तृतीये ऽध्याये] षष्ठं खण्डम् ॥

जुह्वं वेदोपयाममध्वर्युरादाय प्रत्यक्क्रामति सहस्रुवामाज्यस्थाली^७ होता स्फ्यमाग्नीध्रः ॥ १ ॥ गार्हपत्ये पत्नीः संयाजयन्त्यपरो^८ होता दक्षिणो ऽध्वर्युरुत्तर आग्नीध्रः पश्चार्धे होतुः^९ पत्नी ॥ २ ॥ आसीना ध्वनः सना

1 MS I, 5, 2 67, 16.

2 MS II, 7, 6 80, 14.

3 The meaning of अर्धि. here is unknown. The uniformity of the Vārāha tradition is shown by its occurrence in the Grhya (V, 37)

4 The ms ०र्धम्

5 The ms ०दाय

6 MS I 1 13. 9 3.

7 The ms परिधीनुपहृत्य. The emenda-

tion is suggested by Mān I, 3. 4 27.

8 MS I, 3, 1 29, 1.

9 Prof Caland suggests हविर्धानस्य for हविर्धानं च.

10 † Perhaps the original was धुरोः प्रकर्षति. Cp Āp III, 8 4 युग्धुरो प्रोहति.

11 The ms नावमुक्ते

12 The ms second hand ०परेण.

13 † The ms होता.

भवति' ॥ ३ ॥ उत्तरार्धे सोमं यजति दक्षिणार्धे त्वष्टारम् ॥ ४ ॥ परिश्रिते देवानां पत्नी राक्षीं सिनीवालीमिति यजति ॥ ५ ॥ पुरस्ताद्देवपत्नीनां पशुकामस्य सिनीवाली^१ यजत्युपरिष्ठाद्राकां वीरकामस्य ॥ ६ ॥ सं पत्नी पत्येति^२ पत्नीमन्वारभ्यं श्रुवेण जुहोति—

आरभेयामनुसैरभेयो समानं पन्थामपथा घृतस्य ।

यद्वां परिविष्टं यदग्नौ तस्य कल्पस्यै दम्पती अनुसैरभेथां स्वाहा ॥

इति ॥ ७ ॥ उत्तरार्धपूर्वार्धे अग्निं गृहपतिम् ॥ ८ ॥ चतुरिडामवद्यति पदकृत्यो अग्नीधे^३ ॥ ९ ॥ प्रत्यवरोहेणाद्गुलिपर्वणी अनक्ति प्रत्यवरोहेणाग्नीध्र उपह्वयते ॥ १० ॥ व्याख्यातं भक्षणम् ॥ ११ ॥ इधमपरिवास्तनान्युपसमाधाय दक्षिणाग्नीं चतुर्गृह्णात आज्ये फलीकरणान्यावापं जुहोति—अग्ने उदन्धायो उदन्धमनो पाहि मा दिवः^४ पाहि प्रसित्या^५ पाहि दुरिष्टया पाहि दुरघ्न्या अविप न. पितुं कृधि सुधीं^६ योनिं^७ सुषदा पृथिवीं^८ स्वाहेति^९ ॥ १२ ॥ इन्द्रोपानस्यकेहमनसो वेशान्कृधि^{१०} सुमनस. सजातान्स्वाहेति द्वितीयां ग्रामकामस्य ॥ १३ ॥

उलूखले मुसले यत्कपाल उपलाया दृषदि धारयिष्यति ।

अंबप्रुषो विप्रुषः सैयजामि विश्वे देवा हविरिदं जुपन्तो स्वाहा ॥

इति पिष्टलेपम् ॥ १४ ॥ या सरस्वती वेशयमनी^{११} ॥ या सरस्वती वेशमगीनेत्यौ-ज्याहुती ॥ १५ ॥ होता पत्न्यै वेद्रं प्रयच्छति^{१२}—वेदो ऽसि वित्तिरमि विदेयं प्रजाम् ॥ कर्मांसि करणमसि क्रियासं सुकृतम् ॥ सनिरसि सनितासि सनेयं पशुनिति त्रिः प्रतिमन्त्रमुपस्थ आस्यते^{१३} ॥ १६ ॥

इमं विश्वामि बहणस्य प्रथिं यज्वग्रन्थ सविता सत्यपर्मा ।

ऋतस्य योनौ सुकृतस्य लोके ऽरिष्टाहै^{१४} सह पत्या भूयासम् ॥

इति शुल्वं विश्वस्यै वेदमञ्जलिनाधस्ताद्योक्त्रमुपयच्छति ॥ १७ ॥ पूर्णपात्रे

1 ! Thus the ms first hand. The second hand. आसीना ध्वानेनौपांशु वा, which is from Ap III 8 8.

2 MS I 4 3 51. 4.

3 =पत्नीमन्वारम्भयित्वा ?

4 The ms ग्रीध्रे first hand, ग्रीध्रो second hand.

5 The ms second hand माद्य दिव Cp VS II, 20 मा दिवो .

6 The ms प्रसृप्याः first hand, प्रसित्यै second hand.

7 Thus the ms first hand The second hand makes corrections after TS

8 The ms second hand कुरु

9 The ms सु०

10 The ms अवि०

11 MS I, 4 3 51. 7-8.

12 Derived from MS I 4 8 56 2

13 Derived from MS 1b 4

14 Thus tentatively emended The ms रिष्टाहवी.

15 The ms विश्वस्य.

पत्नीं वाचयति यथा याजमानम् ॥ १८ ॥ समापुषेत्यन्ततः पूर्णपात्रस्य जपति
 ॥ १९ ॥ प्रापश्चित्तहुतीर्जुहोति—इष्टेभ्यः स्वाहा । स्विष्टेभ्यः स्वाहा वषट् ।
 अनिष्टेभ्यः स्वाहा भेषजम् । दुरिष्टेभ्यः स्वाहा । इष्ट्यै स्वाहा । स्विष्ट्यै स्वाहा । निष्कृत्यै स्वाहा ।
 निष्कृत्यै दरिष्ट्यै स्वाहा । दुराह्यै स्वाहा । दैवीभ्यस्तनूभ्यः स्वाहा । मानुषीभ्यः स्वाहा ।
 अतिरिक्तं न्यूने जुहोमि स्वाहा । न्यूनमतिरिक्ते जुहोमि स्वाहा । समे समे जुहोमि स्वाहा । भू-
 स्वाहा । भुवः स्वाहा । स्वः स्वाहा । भूर्भुवः स्वः स्वाहेति । त्वं नो अग्ने ॥ स त्वं नो अग्ने ॥
 मनो ज्योतिः ॥ त्रयस्त्रिंशत्तन्तवैः ॥ अयाथाग्रे ऽसीति च ।

अभ्रावितमत्याभ्राविते वषट्कृतमवषट्कृतमननूकृतमत्यनूकं च यज्ञे ॥

अतिरिक्तं कर्मणो यच्च हीनमभिष्टानि प्रयुज्जेतु कल्पयन्स्वाहा ॥

इति ।

अनाहाते यदाहाते यज्ञस्य क्रियते मिथुः ।

सर्वं तदग्रे कल्पय त्वं हि वैत्य यथायथं स्वाहा ॥

इति ।

इष्टिश्च स्विष्टिश्च ये यज्ञमभिरक्षतः ।

प्रजामन्या नः पातु यज्ञमन्याभिरक्षतु स्वाहा ॥

इति ।

यज्ञो गृहं भयमागादसुद्धं यदेवतः पितृतो यन्मनुष्यतः ।

अभिर्यविष्ठः प्रणुदातु तद्गर्भं शं नः प्रजाभ्यः शसु नः परुभ्यः स्वाहा ॥

इति ॥ २० ॥ आज्यस्थाल्या धुवामाप्याययति—

आप्यायतां धुवा घृतेन यज्ञिया यज्ञे प्रति देवयद्भयः ।

सूर्याया ऊधो ऽदितेरुपस्य उरुधारौ पृथिवी यज्ञे अस्मिन् ॥

.....

[इति तृतीयो ऽध्यायः]

1 The ms °हुति जुहोति.

2 MS IV, 10, 4 153, 12-15.

3 MS I, 7, 1 109, 1-6.

4 MS I 4 3 51, 10

5 The ms भियः.

6 The ms यज्ञायज्ञीयं

7 The ms °धारे.

8 Here is a lacuna in the ms.

पौर्णमास्याममावास्यायाँ वा वसन्ते ब्राह्मण आदधीत । ग्रीष्मे राजन्यः
शरदि वैश्यो वर्षासु रथकारः ॥ १ ॥ सार्ववर्षिकं शिशिरम् ॥ २ ॥ ऋतुनक्षत्र-
पर्वसंनिपात आदधीत ॥ ३ ॥ सर्व[त्र] सोमेन यक्ष्यमाणः ॥ ४ ॥ केशश्मश्रु
वापयित्वा क्षौमे आल्लाघौपयत्समशनमश्रीतः ॥ ५ ॥ देवयजनस्य त्रीनुदीचो
वैशान्कृत्वाग्नेण मध्यमै वैशमपराह्णे प्राचीनप्रवण औपासनमाधार्याभिजुहोति—

प्र वेधसे कवये वेद्यार्ये वचो वन्दारु वृषभाय वृष्णे ।

यतो भयमभयं तन्नो अस्तव देवानां यजे हेभ्यानि स्वाहा ॥

इति^१ कृष्णारङ्गैश्च ॥ ६ ॥ तस्मिन्निशायां ब्रह्मैवर्षेन अपयत्याम्बुहे चर्मण्य-
वहत्य चतुःशराद्यं चतूर्ध्वपात्रेषु पयसि वा जीवतएडुलम् ॥ ७ ॥ उद्धृत्या-
भ्याज्यं^२ कृत्वा तं चत्वार ऋत्विज आप्येयाः सकृदवदाय प्राश्नन्ति ॥ ८ ॥ तेभ्यो
वरं ददाति ॥ ९ ॥ शेषे तिस्रः समिधः प्रादेशमात्रीरुद्गृह्यादघाति चैत्र्यस्याश्व-
त्थस्य हरिणीः सहपलाशाः स्तिविगवतीः—प्र वो वाजा अभियर्व इति गायत्रीभि-
र्प्राह्मणस्य । आ त्वा जिधर्मि^३ ॥ आ विध्वतः^४ ॥ यस्ते अयेति^५ राजन्यस्य । सप्त ते अग्ने^६ ॥
जनस्य गोपाः ॥ उपहरन्ति सिन्धवे इति वैश्यस्य ॥ १० ॥ सँवत्सरं ब्रौह्मैदिकं
भृत्वाग्नीनादर्धात् । द्वादशरात्रं त्रिरात्रमेकरात्रं वा ॥ ११ ॥ नानुत्तं वदेन्न मांस-

1 We expect the locative Perhaps

some word (e g मध्ये) has fallen out

2 Based on MS I 6, 13 107 19-20

3 The ms वेदाय first hand, मेध्याय
second hand

4 The ms second hand हेभ्यानिति.

5 Based on MS I, 6, 12 104 9-10

6 The word is unknown from else
where. Probably it may mean
आग्नेयैस्सहं.

7 The ms वैदस्या= first hand, वित्रि-
यस्या= second hand Cp Mān I, 5

1 24

8 MS I 6 1 84, 14

9 MS II. 7 2 76, 3-6.

10 MS II, 7 9 87. 1

11 MS I, 6, 2 88, 3.

12 MS II 13, 7 156 2.

13 MS IV 11, 2 165 5

14 The ms न°.

मञ्जीयाश्च स्त्रियमुपेयाज्ञास्य वासः पल्पूलनेन पल्पूलयेयुर्नास्याग्निं गृह्णाद्दरेयु-
र्नान्यत आहारेयुर्न प्रयायाद्यानुगच्छेत् ॥ १२ ॥ यदि प्रयायादनु वा गच्छेदोदनं
चतुःशराचं पक्त्वा समिधः पुनरादध्यात् ॥ १३ ॥ यस्तं श्वो ऽग्निमाधास्यन्
[स्यात्] प्रजा अग्ने इति निशायां कल्माषमजं वध्नाति^१ ॥ १४ ॥ अरणिपाणिर्य-
जमानो जागर्ति ॥ १५ ॥

शल्कैरग्निमिन्धान उभौ लोकौ सनोम्यहम् ।

उभयोर्लोकनोर्ध्वोमि मृत्युं तराम्यहम् ॥

इति शल्कैरग्निमिन्धीत ॥ १६ ॥ उपव्युपमरणी निष्टपति ॥ १७ ॥ अयं ते

योनिर्ऋत्विर्य इत्यरण्योरग्निं समारोपयति ।

जानवेदो भुवनस्य रेत इह सिध दपसो यज्जनिष्यते ।

अग्निमश्त्वादाधि हव्यवाहे शमीगर्भाजनयन्वो मयोभुः ॥

इति च ॥ १८ ॥

ऋत्विगवती स्थो अग्निरेतसौ रेतो धत्तं पुष्टी प्रजननम् । तत्सत्त्वं यद्दीरं विभृतो वीरं
जनयिष्यतस्ते^२ मत्प्रातः प्रजनयिष्येते^३ । ते मा प्रजाते प्रजनयिष्वर्तः प्रजया पशुभिर्ब्रह्मपर्वतेने-
त्यरणी अभिमन्व्य यजमानाय प्रयच्छति ॥ १९ ॥

मही विश्वनी सदनी ऋतस्यार्वाची एतं धरणे रयीशाम् ।

अन्तर्वती जन्यं जातवेदसमध्वराणा जनयतं पुरोगाम् ॥

इति प्रतिगृह्णाति ॥ २० ॥ प्रतिगृह्य वाचं यच्छति—ऋतात्सत्यमुपैमि मानुषादेवं

देवीं^४ वाचं यच्छामीति ॥ २१ ॥ अनुगमयन्त्याग्निमुद्धरन्ति भस्म ॥ २२ ॥ ब्रौह्मौदनि-
कलक्षणे गार्हपत्यमादधाति पुरस्तादाहवनीयमष्टसु प्रक्रमेषु ब्राह्मणस्यैकादशसु
राजन्यस्य द्वादशसु वैश्यस्यापरिमिते वा ॥ २३ ॥ वितृतीयमात्रे दक्षिणाग्निं
दक्षिणतः पुरस्ताद्गार्हपत्यस्य ॥ २४ ॥ आधानानुपूर्वेण संभारान्नियपत्यर्धानाह-
वनीयलक्षणे ऽर्धानितरयोः ॥ २५ ॥

इत्याधाने [चतुर्थे ऽध्याये] प्रथमं सखडम् ॥

1 The same expression occurs in TS II, 5. 5- 6.

2 नास्याग्निं.. आहारेयु is derived from MS I 6. 12. 105. 12.

3 Identical with KS VIII, 12 95. 18.

4 MS I 6. 1 85. 5

5 Based on KS VIII 12 95. 16, 17.

6 MS I, 6. 1 66. 4.

7 The ms second hand 'यस्ते, follow-
ing TB I, 2, 1. 14.

8 The ms second hand 'थे, again after
TB ib.

9 The ms second hand 'य', after TB
ib.

10 The ms ३०.

उत्समुदान्मधुमं ऊर्मिरागात्साम्नाज्याय प्रतरं दधान ।

अमी च ये मषवानो दयं चेषमूर्जं मधुमत्संभरेम ॥

इत्यौत्समुदकम् ॥ १ ॥

यत्पर्यपरवत्फलिलस्य मध्व उर्वा स्थानं जगत प्रतिष्ठाम् ।

तत्पुष्करस्यायतनाद्विजातं पर्यं पृथिव्या प्रयनं हरामि ॥

इति पुष्करपर्यं निधाय

इयन्मप्र आसीदती देवी प्रयमाना पृथग्यदिति वराहविहृतम् ॥ २ ॥ चल्मीक-

वपां न्युप्योपाशिविष्यन्ध्यापति—यददक्षन्द्रमसि कृष्णं तदिहास्त्विति ॥ ३ ॥

यददो दिवो यदिदं^१ पृथिव्याः समानं योनिमभिसवभूवपुः ।

तस्य पृष्ठे मीदतु जातवेदा शिव प्रजाभ्य इह राये अस्तु ॥

इति निवपति^२ ॥ ४ ॥

चन्द्रमग्निं चन्द्ररथं हरिव्रतं वैश्वानरमःसुषदं स्वर्विदम् ।

विगाहं तूष्णि तविषीभिरावृतं भूष्णि देवास इह सुश्रियं दधु ॥

इति प्रवाहो^३ सिकताः ॥ ५ ॥ शर्करा निवप्स्यन्देष्ट्यं मनसा ध्यायेत् ॥ ६ ॥

अहं हया. शर्कराभिस्त्रिविष्टयज्यो लोकान्प्रविशधतस्र ।

इति निवपति ॥ ७ ॥

उदेश्ये अधि मानु. पृथिव्या विश आविश महतः सधस्तात् ।

आशु^४ त्वार्जा^५ दधिरे देवयन्तो हृष्यवाह भुवनस्य गोपाम् ॥

इत्याखुकिरिं न्युप्य पिपीलिकाकिरिं गोष्ठात्करीपाणि लोहशकलान्यध्व-

त्थमुदुम्भरं विकङ्कतं शमीमशनिहतं वृक्षं पलाशमिति न्युप्य संसृजति—

सं व सृजामि [हृदयं^६ संश्रिया] हृदयानि वः ।

आत्मा वो अस्तु संश्रिय संश्रियास्तम्बो मम ॥

इति ॥ ८ ॥ मादुर्भूतेषु राशिमपु गार्हपत्यं मधित्वा दधाति । उदिते

ऽनुदिते व्युदिते वा । उदित इतरौ ॥ ९ ॥ इतो यज्ञ इति गार्हपत्यलक्षणे ऽरणी

आघापाणिसंभारमभिमन्त्रितं येन क्ते ऽरणिर्गानितरयोर्दशहोत्रारणीं समव-

दधाति ॥ १० ॥ अिति सुगित्यनुवाकं यजमानं वाचयति ॥ ११ ॥ यो नो अमि^७ ॥

मयि एहामानि^८ मधिप्यन्जपति ॥ १२ ॥ सहाग्रे ऽग्निना आयस्र सद रथा सह वोषेण

1 The ms मधुमद्दूर्मि० first hand, 7 Perhaps originally the two KS

मधुमो ऊर्मि० second hand verses VII 12 73, 17-20 were in

2 The ms यदद tended Cpalso TB I 2 1 17, Man

3 The ms निर्वपति I, 5 2 19,

4 1 8-8 1

5 The ms second hand आशुं 9 MS I 9 1

6 The ms त्वारो 10 MS I 6 1

सह प्रजया सह ब्रह्मवर्षसेनेति मन्थति ॥ १३ ॥ जातमभिप्राणिति—प्रजापतेस्त्वा प्राणै-
नाभिप्राणिमि पूष्यः षोषेणेति ॥ १४ ॥ जाते वरं ददाति ॥ १५ ॥

अजीजनमृतं मर्त्यासो ऽस्तेमाणं तरणिं बालुजम्भन ।

दश स्वसारेः अप्रुवः समीचीं पुमोंसं जातमभिसंरभन्ताम् ॥

इत्यादत्ते ॥ १६ ॥ उपास्यति ब्रह्मा दक्षिणत आसीन उत्तरतो हिरण्य-
शकलम् ॥ १७ ॥ अतिप्रयच्छति यजमानो द्वेष्याय रजतम् ॥ १८ ॥ यदि द्वेष्यो
न विद्येतापविध्येत् ॥ १९ ॥ सर्वभोपासनातिप्रदानम् ॥ २० ॥ आधानमन्त्रा-
जिगधोपस्थकृत आदधाति ॥ २१ ॥ आयं गौरिति^१ सार्वराशी^२ ॥ २२ ॥

इत्याधाने [चतुर्थे ऽध्याये] द्वितीयं खण्डम् ॥

यत्पृथिव्या अनामृतं संबभूव त्वे सचा ।

तदमिरप्रये ददत्तस्मिन्नाधीयतामयम् ॥

इति प्रभृतिना तेन रुचा रुचमशीर्षा इत्यन्तेन भूर्भुवो ऽङ्गिरसां त्वा देवानो ऋतेनादधा-
नीत्याङ्गिरसो ब्राह्मण आदधीत । सृगूणां त्वेति भार्गवो सृग्वाङ्गिरसां त्वेति भार्गवाङ्गि-
रस आदित्यानां त्वा देवानामित्यन्ये । अग्नेष्ट्वा देवत्येति^३ च । इन्द्रस्य त्वेति^४ राजम्यो
मनोष्ट्वेति^५ वैश्य ऋभूणां त्वेति रथकार आङ्गदि त्वेति^६ सर्वेषाम् ॥ १ ॥ उमावाधा-
नमन्त्रानादधानीत्यध्वर्युरादध इति यजमानः ॥ २ ॥ ज्वलन्तमाघायेये राये रमस्ते-
त्यभिमन्थ्य सारस्वतो त्वोत्सो प्रापतामित्यन्तेनामा आर्षूषि पर्वसं इति तिष्ठभिस्तिष्ठ
आभ्वत्थीः समिध आदधाति^७ ॥ ३ ॥ गार्हपत्यादक्षिणाग्निमादधाति ॥ ४ ॥
समयाध्वं गते^८ त्वाहवर्नाये मथ्यमाद्धार्यं^९ वा ॥ ५ ॥ अष्ट्रादन्नाद्यकामस्यं^{१०} ॥ ६ ॥
त्रिंशद्दामेति^{११} सार्वराशी ।

यदन्तरिक्षस्थानामृतं संबभूव त्वे सचा ।

तदमिरप्रये ददत्तस्मिन्नाधीयतामयम् ॥

भुव इति व्याहृतिः^{१२} । यधर्ष्यध्वर्युरादधाति ॥ ७ ॥ गार्हपत्ये ऽग्निप्रणयना-

1 Note वीलु° for वीदु°.

8 MS I, 6 1: 86. 7-9.

2 The ms अभि°, but cp अतिप्रदानं in
sūtra 20

9-9 MS I, 8, 8. 127. 14-16.

10 MS I, 5, 1: 66. 8.

3 The ms °निप्र°.

11 Derived from MS I, 6, 5. 95. 3

4 MS I, 6, 1.

12 See MS I, 6, 6. 95. 17.

5 The ms °शी°.

13 See MS I, 6, 11: 103. 7-8.

6 MS I, 6, 1: 86 4.

14 The ms बभूव इति° first hand, भूर्भुवः

7 The ms second hand °मी°. Cp MS

स्वरिति व्याहृतयः second hand. Cp Mān

1b 7 ऋतेनादधे.

I, 5 4, 5.

न्याधाय रथ्यमंश्वं पुरस्तात्प्रत्यञ्चमवस्थाप्य तस्य दक्षिणकर्णे जपति—या वाजि-
जनेरिति^१ ॥ ८ ॥ ओजये बलाय स्वेत्यग्निमुद्यच्छति ॥ ९ ॥ शूपं पांसून्युज्याघस्ता-
दुपयमनीरुपयच्छति ॥ १० ॥ प्राचीमनुप्रदिसमिति^२ प्रणयति ॥ ११ ॥ अश्वमप्रतो
नयति^३ ॥ १२ ॥ कुल्कदग्ने हरति जानुदग्ने नाभिदग्ने ऽस्यदग्ने कर्णदग्ने ॥ १३ ॥
न कर्णदग्नेमत्युद्यच्छति^४ ॥ १४ ॥ दक्षिणतो हरति समं प्राणैर्धारयमाणः ॥ १५ ॥
समयाध्वे घर् ददाति ॥ १६ ॥ प्रणीयमाने दक्षिणतो ब्रह्मा धूर्युर्हीतं रथं घर्त-
यति ॥ १७ ॥ यः सपत्नवान्भ्रातृव्यवान्वा स्यात्तस्य रथचक्रेण विहारं त्रिरनु-
परिवर्तयेयुः^५ ॥ १८ ॥ अन्धस्यो विश्वो इति पुरस्तात्प्रत्यञ्चमश्वमाहवनीयलक्षणमा-
क्रामयति ॥ १९ ॥ न प्राञ्चमवसृजेत् ॥ २० ॥ तमनिधायवेति^६ ब्राह्मणव्याख्या-
तम् ॥ २१ ॥ अन्तश्चरतीति^७ सार्वराज्ञी ।

यदिवो ऽनामृतं संवभूतं त्वे सत्वा ।

तदग्निरग्नये ददत्तस्मिन्नाधीयतामयम् ॥

भूमिं स्वरिति^८ व्याहृतिर्यथर्घ्यग्रे इत्याय वोढवे इत्यन्तेन ॥ २२ ॥ पुरस्ता-
त्प्रत्यङ्मुखस्तिष्ठन्पार्श्वतः पदस्याधेयेये रावे रमस्वेत्यग्निमन्थ्य सारस्वतौ त्वोत्सौ
श्रावतामित्यन्तेनाश्वेनोपघ्रापयेत् ॥ २३ ॥ अरण्योनिहितो आतवेदो इत्येतस्यो साम
गायेति ब्रूयादरण्योनिहितयोः ॥ २४ ॥ अग्निं नरो दीधितिभिरित्येतस्यो साम गायेति
ब्रूयात्समवहितयोः ॥ २५ ॥ त्वेषस्वे धूम ऋषवतीत्वित्येतस्यो साम गायेति ब्रूयाद्भूमे
॥ २६ ॥ अदशि गातुवित्तर्म इत्येतस्यो साम गायेति ब्रूयाद्भ्राते ॥ २७ ॥ रथन्तरं
गायति गार्हपत्य आधीयमाने ॥ २८ ॥ वृहदाहवनीय उदिभ्यमाणे ॥ २९ ॥
वामदेव्यमाधीयमाने । यज्ञायज्ञियं च ॥ ३० ॥ निहिते वारवन्तीयं घरण-
पैणिनिहिते श्यैतम् ॥ ३१ ॥ पुरस्तात्समार्यो आहवनीयात्सभ्यमाग्निमा-
दधाति ॥ ३२ ॥ तस्य पश्चाच्चतुःशतमज्ञानिवपति ॥ ३३ ॥ सभ्यात्पूर्वमाव-
सथ्यम् ॥ ३४ ॥ अग्नेर्मंश्वं इत्यज्ञं विमुच्य वाचं विस्तृज्य दक्षिणा ददाति
॥ ३५ ॥ अश्वं चदिनं ब्रह्मणे ऽप्यर्षधे वा ॥ ३६ ॥ अज्ञमग्नीध उपवर्हणं

1 The ms रथम०

2 MS I. 6, 2

3 See MS I. 6, 4, 92, 3

4 See MS I. 6, 6 96 4-7.

5 Nearly identical with MS 1b 14-15.

6 See MS I 6 4 92, 6

7 MS I. 6. 6. 96, 10.

8 MS I. 6 I: 85, 13.

9 MS I 8. 8 127, 14, 16.

10 That the horse should smell the

newly established ahavaniya fire
is not prescribed elsewhere

11 RV III 29 2, SV I. 79.

12 RV VII 1 1, SV I. 72.

13 RV VI 2 6, SV I. 83.

14 RV VIII 103 1, SV I 47

15 See MS I 6 7 93, 5-6.

16 An interpolation 1

17 MS III 16, 5 190, 6

च सर्वसूत्रम् ॥ ३७ ॥ क्षौममिदमध्वर्यये ॥ ३८ ॥ पुरस्ताद्धिहारस्यानइवाहं
घेनुं च पश्चात्परीत्य होत्रे ॥ ३९ ॥ द्विद्वायनमिधुनौ रथ इति सर्वेषामधिनि-
र्दिष्टम् ॥ ४० ॥ पइद्वादशचतुर्विंशत्येपरिमितगर्वा संख्याविकल्पः ॥ ४१ ॥ अनु-
तवदनं ब्राह्मणोपवासनं स्वकृत इरिणे ऽवसानमन्तर्नाय्युदकाचमनमृचीसपका-
शनं क्लिन्नकाष्ठाभ्याधानमिति वर्जयेत् ॥ ४२ ॥ अग्नीनुपतिष्ठते यजमानः ॥ ४३ ॥

इत्याधाने [चतुर्षे ऽध्याये] तृतीयं सखडम् ॥

पशुन्मे शंस्य पाहीत्याहवनीयं प्रजा मे नर्थ पाहीति^१ गार्हपत्यमजं मे बुध्य पाहीति^२
दक्षिणाग्निं^३ सप्रथ. सभां जं पहीति सभ्यमहिर्बुध्न्य मन्त्र मे पाहीत्यावसथ्यम् ॥ १ ॥
आहवनीये नानावृक्षायाः समिध आदधाति—तां सविर्तुर्वरेण्यस्येति शमीमयीं^४
विधेम त इति धैकङ्कतीं प्रेक्षो अर्म इत्यौदुम्बरीम् ॥ २ ॥ या ते अग्ने पवमाना पशुषु
प्रिया तनूर्वा पृथिव्यो याम्ना या रथन्तरे या गायत्रे छन्दसीदं ते तामवरुन्दे तस्यै ते स्वाहा ॥
या ते अग्ने पावकाप्सु प्रिया तनूर्वान्दरिचे या वाते या वामदेव्ये या त्रैष्टुभे छन्दसीदं ते
तामवरुन्दे तस्यै ते स्वाहा ॥ या ते अग्ने सूर्ये शुचि प्रिया तनूर्वा दिवि [यादित्ये] या बृहति^५ या
स्तनयित्री या जागते छन्दसीदं ते तामवरुन्दे तस्यै ते स्वाहेति तिस्र आहुतीः ॥ ३ ॥ समुद्रा-
दूर्ध्विरिति^६ तिस्रभिस्तिस्त्रः शमीमयीर्घृताक्ताः समिध आदधाति ॥ ४ ॥ ये अमयः
समनस इत्यौदुम्बरीमनक्ताम् ॥ ५ ॥ ह्युच सेदिथ त्रिहितिथ सदान्वा चानामतिथानाहुतिथ
निर्ऋतिरेतास्ते अग्ने तन्वो वर्तिमतीस्तास्तं गच्छन्तु य द्विष्य इति हेप्यं मनसा ध्यायन्त्य-
जमानो जपति ॥ ६ ॥ चतुर्गृहीतमाज्यं पूर्णाहुतिमप्रेणाहवनीयं गत्वोदङ्का-
वृत्य सप्त ते अग्ने इति जुहोति ॥ ७ ॥ हुतायां घेनुं ददाति ॥ ८ ॥ ये अमयो दिव
इति द्वितीयाम् ॥ ९ ॥ प्रतिपरीत्य सम्राद् च स्वराद् वेति^७ पर्यायैराहवनीयमुप-
स्थायाग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति ॥ १० ॥ उपसत्रे^८ हविष्यप्रोक्षिते^९ निपसाद् वृत्तवर्त
इति समूह्याक्षान्दिरण्यं निधाय^{१०} मध्याधिदेवने राजन्यस्य जुहुयात् ॥ ११ ॥

1 The ms second hand सा०, but cp MS I, 6, 4 92, 21.

2 We expect dual क्षौमे. See MS I 6 4. 93 7-8.

3 The ms second hand *विशतिर*,

4 The ms first hand *धासन. Cp Mān I, 5 6, 13.

5 MS I, 5, 14

6 MS II, 10, 6

7 The ms बृहस्पति first hand, बृहस्पती second hand.

8 MS I 6 2.

9 The ms first hand उपवसने

10 The ms adds जुहोति, perhaps under the influence of KS VIII 7-90 7.

11 From MS I, 6, 11: 104. 3

12 Ib 1-2.

गामस्य तदहः सभायौ विदीव्येयुः^१ ॥ १२ ॥ तत्र शतमदान्यजमानाय प्रयच्छति^२
 ॥ १३ ॥ तत्कृतं विविनुयात् ॥ १४ ॥ अहिं सन्तः परूपि विशंस्युः^३ ॥ १५ ॥
 तौ सभासद्भ्य उपहरेत् ॥ १६ ॥ तथा यदन्नं जयेत्तद्ब्राह्मणेभ्यो दद्यात् ॥ १७ ॥
 उतो नो ऽदिवृष्य इति सभावसध्ययोजुहोति ॥ १८ ॥ अ नूनं ब्रह्मणस्पतिरिति^४
 हिरण्यं निधाय मध्ये परिपदः ॥ १९ ॥ धर्मः शिर् इति गार्हपत्यमुपतिष्ठते ऽर्क-
 ज्योतिरिति^५ दक्षिणाग्निं वातः प्रार्थ इत्याहवनीयम् ॥ २० ॥ अविष नः पितुं पवेति^६
 सर्वन्नानुपजेत् ॥ २१ ॥ कल्पेतां यावापृथिवी इति क्लृप्तिसामनसीभ्यां विहारम्
 ॥ २२ ॥ समाप्येष्टिमग्नये पवमानायाष्टाकपालं निर्वपेत् ॥ २३ ॥ त्रिंशन्मानं
 हिरण्यं दक्षिणा ॥ २४ ॥ द्विहविषं द्वितीयमग्नये पावकायाग्नये च शुचये ऽष्टा-
 कपालौ ॥ २५ ॥ त्रिंशन्मानं पूर्वस्य दक्षिणा चत्वारिंशन्मानमुत्तरस्य ॥ २६ ॥
 चतुर्विंशमुत्तमम् ॥ २७ ॥ आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेद्विष्णवे च शिपि-
 विष्टाय ज्युञ्जौ घृते चरुमदित्यै घृते चरुमग्नीषोमीयमेकादशकपालम् ॥ २८ ॥
 सद्यो निर्वपेद् द्वादशहो सैवत्सरे वा ॥ २९ ॥ सोमेनायव्यमाणस्योत्तरासां
 निष्कृणो विकल्पः^७ ॥ ३० ॥ फलीकृतानां पूषा वै इति चरव्यांस्तएदुल्लानावपति
 ॥ ३१ ॥ भुवमगीति^८ मथमेन कपालमन्त्रेण चरुमुपदधाति ॥ ३२ ॥ मेक्षणेन
 द्वितीयौ स्विष्टकृतः पञ्चावदानस्य चरोरवपति ॥ ३३ ॥ शैष्वन्ते^९ ऽग्नेषाहव-
 नीयमादित्यं ब्रह्मणे परिहरेयुः^{१०} ॥ ३४ ॥ तं चत्वारं श्रुतिवज आपैया द्वौ द्वौ
 सह प्राश्नन्ति^{११} ॥ ३५ ॥ तेभ्यः साण्डं वत्सतरं ददाति घेनुं च ॥ ३६ ॥ द्वादश-
 रात्रमजसेष्वग्निष्वाज्येनाग्निहोत्रं जुहुयात् ॥ ३७ ॥ पूर्वस्मिन्पर्वणीष्टिपशु-
 बन्धानां कालः ॥ ३८ ॥ पौर्णमास्यारम्भणौ दर्शपूर्णमासौ ॥ ३९ ॥ पौर्णमास्या-
 मादधानः पूर्वा पौर्णमासीमन्वाधेयायोपवसेदुत्तरामन्वारम्भणीयायै पौर्णमासी
 च ॥ ४० ॥ उपवसथे ऽन्वारम्भणीयायाः सप्तज्याहुतीर्जुहोति—

निवेशनी संगमनी वेसुनौ विश्वा ह्वापि वसुन्यावेशयन्ती ।

सहस्रपोषे भुभगे रराणा सा न आगाहर्चषा सैविदाना ॥

1 The ms चिदीव्येयु first hand, दीव्येयुः
 second hand.
 In MS mss (I. 6. 11 104 6) both
 the forms are found.

2 See MS ib 4

3 See MS ib 6 The ms second hand
 विशासतेति

4 Identical with MS ib 6-7.

5 See MS ib 7.

6 MS I 6. 2

7 See MS I, 6 8 98, 21.

8 Nearly identical with MS ib 99
 5-7, 10

9 Cp MS I, 6, 11 103 11-12,

10 MS IV, 1, 1 2, 6.

11 The ms घृवोर्गते. Cp I 3, 1, 3
 MS I, 1, 8 4, 8.

12 The ms second hand strikes off the
 word.

13 Based on MS I 6 8 99 16-17.

इति ।

अग्नीषोमौ प्रथमौ बीर्गेण वसून्द्रानादित्यानिह जिन्वताम् ।

मार्थ्यं हि पौर्णमास्यं जुपेती ब्रह्मणा वृद्धीं मुकृतेन स्याताम् ।

अथास्मभ्यं सर्ववीर्यं रयिं नियच्छताम् ॥

इति पार्वण्यौ च होमौ । या सरस्वती वेशयमनी या सरस्वती वेशभगानिति^१ चतु-
र्द्वौत्रा च मनसा ॥ ४१ ॥ आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेदैज्ञये च भगिने
ऽष्टाकपालं यः कामयेत भग्यन्नादः स्यामिति^२ ॥ ४२ ॥ सरस्वत्यै चरुः सरस्वते
द्वादशकपालं इति हवीर्यं^३ ॥ ४३ ॥ पुरस्तात्सिष्यष्टकृतो जयैर्जुहोति ॥ ४४ ॥
आकृताय स्वाहाकृतये स्वादेति^४ द्वादश पर्यायाः ॥ ४५ ॥ प्रजापतिः प्रायच्छदिति^५ अयो-
दशीर्म् ॥ ४६ ॥ अमे बलदेति चतुर्दशी^६ यः कामयेत चित्रमस्यां जनतायां
स्यामिति^७ ॥ ४७ ॥ चित्रमस्यां भवति^८ ॥ ४८ ॥ मिथुनौ गावौ दक्षिणा ॥ ४९ ॥

इत्यामाने [चतुर्थे ऽध्याये] चतुर्थं रूपम् ॥

इति^९ चतुर्थो ऽध्यायः ॥

1 MS I, 4, 3 51 7-8

2 Identical with MS I, 4, 14 63 13.

3 From MS I 4, 15 64, 14-15

4 From MS ib 65, 2-3

5 See MS I 4, 14 63, 17 sqq.

6 MS ib 64 6

7 See MS ib 8.

8 Derived from MS I, 4, 14 64, 9-12

9 Identical with TS III, 5, 1, 4

10 The ms adds प्राक्सौमिके

यस्ये गार्हपत्याहवनीयाचनुगतवभिनिघ्नोचेदभ्युदियाद्वा पुनराधेयं
 कुर्वीतात्मना वा यत्र विधुरत्वं नीयादराणिनाशे वा समारूढेष्वग्निषु नष्टान्नेः
 ॥ १ ॥ उत्सादनीयामिष्टिं निर्वपत्यग्नेये वैश्वानराय द्वादशकपालम् ॥ २ ॥ पुर-
 स्तारिस्वष्टकृत उत्सादनीयान्होमान्जुहोति—या ते अग्ने उत्सीदत पवमाना पशुषु
 प्रिया तनुस्तया सह पृथिवीमारोह गायत्रेण [च] छन्दसा । या ते अग्ने उत्सीदत पावकाष्णु
 प्रिया तनुस्तया सहान्तरिक्षमारोह वैष्टुमेन च छन्दसा । या ते अग्ने उत्सीदत सूर्ये शुचिः प्रिया
 तनुस्तया सह दिवमारोह जागतेन च छन्दगेति ॥ ३ ॥ ज्वलत उत्साद्य सँवत्सर आद-
 धीत ॥ ४ ॥ रोहिर्यनूराधापुनर्वसुस्तेषामेकस्मिन्वर्षासु शरदि वा पर्वण्या
 दधीत ॥ ५ ॥ सर्वे पुनराधेये यथाग्न्याधेये इष्टिवर्गम् ॥ ६ ॥ संभारान्युप्यो-
 पोलपान्दर्भाधिवपति ॥ ७ ॥ सारंपराज्ञीभिर्गाहंपत्यं नित्येन चादधाति ॥ ८ ॥
 आहितानुपोलपैर्दभैरग्नीन्समिन्दे यजमानः—पश्वा वृद्ध परोवपेति गार्हपत्यं
 यत्ते मन्युपरोहस्पेति दक्षिणाग्निं यत्ते भामेन विचकारं ॥ पुनस्वाधित्यौ इत्याहवनीयम्
 ॥ ९ ॥ पुरस्तात्पूर्णाहुतः संततिहोमान्जुहोति—त्रयक्षि-शतन्तर्व इति पञ्चभिः
 पञ्चाहुतीः ॥ १० ॥ आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेत्पञ्चकपालं वा ॥ ११ ॥ पुनर्जा
 निवर्तस्वेति पुरस्तात्प्रयाजानां जुहुयात् सह रथ्या निवर्तस्वेत्युपरिष्ठादनुयाजानाम्
 ॥ १२ ॥ अग्नेः ऽमाग्नेः ऽग्निवाग्नेः ऽग्निमग्ने देवे ऽमौ देवो ऽग्निरिति विभक्तयः ॥ १३ ॥
 तासां होता चतुषु प्रयाजेषु चतस्रो विदधाति द्वयोरनुयाजयोर्द्वे ॥ १४ ॥ सर्व-
 माग्नेयं कुर्वन्त्युर्षाभ्योत्तमादनुयाजात् ॥ १५ ॥ पुरस्तारिस्वष्टकृतः सलिल सलीमै

1 The ms अरय

2 The ms अधेयम् first hand, अधेये
second hand

3 The word is from MS I 7 2 110 15

4 MS I, 7, 1 has परोवप, and विचकार
in the third mantra.

5 MS I 7 4.

6 The entire sūtra is identical with
MS Ib 112 11-16

7 The six vibhaktis are referred to
in MS I 7 3 112 1

8 The ms second hand सलिल MS 1224
(I 7, 1 110 3) also show both the
forms

इत्यादित्यनामानि जुहोति ॥ १६ ॥ पुनरुत्स्यूतं वासो दक्षिणा पुनर्नवो रथः
पुनरुत्स्यूतो ऽनन्ववाग्शतमानं हिरण्यम् ॥ १७ ॥ उभयीर्दक्षिणा ददाति ॥ १८ ॥
समाप्येष्टिमाग्निवाद्येषुमेकादशकपालं निर्वपेत् ॥ १९ ॥ तृतीयाधेये ऽग्न्याधेये
ऽग्निमाघायोपरिष्ठात्पूर्णाहुतेरादित्यनामानि जुहोति ॥ २० ॥

इति पुनराधाने [पश्चमे ऽप्याधे] प्रथमं क्षपटम् ॥

सायं प्रातरग्निहोत्राय गार्हपत्यादाहवनीयं ज्वलन्तं प्रणयेत् ॥ १ ॥
शुद्धीयाद्वा नक्तम् ॥ २ ॥ क्वा त्वा होत्रा प्राणेनोद्गात्रा चक्षुषाश्चर्युणा मनसा ब्रह्मर्षी
श्रोत्रेणाम्रीत्रेणैतस्त्वा पञ्चभिर्देव्यैर्ऋत्विग्भिर्हृदरामीत्युद्धरति ॥ ३ ॥

उद्धृत उद्धर पाप्मानं मा यदविद्वान्यच्च विद्वान्क्षकार ।

अहा यदेनः कृतमस्ति पापं सर्वस्मादुद्धृतो मा पाप्मनो मुञ्च तस्मात् ॥

इत्यपराह्णे । रात्र्या यदेनः कृतमस्तीति प्रातः ॥ ४ ॥

अमृताहुतिममृताया जुहोम्यग्निं पृथिव्याममृतस्य नित्यै ।

नेनाग्ने काममिमं जयामसि प्रजापतिर्यं प्रथमो जिगायाग्निमग्नौ स्वाहा ॥

इत्यपराह्णे । सूर्यमग्नौ स्ताहेति प्रातः ॥ ५ ॥ गतश्रियो नित्यधारणमाहवनी-
यस्य यथाकाम्यगतश्रियः ॥ ६ ॥ प्रदोषमग्निहोत्रं जुहुयाध्नक्षत्रं दृष्ट्वानस्तमिते
वा ॥ ७ ॥ व्युच्छन्त्यां प्रातर्व्युष्टायामुदिते ऽनुदिते वा ॥ ८ ॥ सायमारम्भणम-
ग्निहोत्रं प्रागपवर्गम् ॥ ९ ॥ अरत्निमात्री वैकङ्कत्यग्निहोत्रहवणी स्थाल्यायकृत्यूर्ध्व-
कपालावक्रवृत्तां ॥ १० ॥ तस्यां दोहयति दक्षिणतो ऽभ्येन शूद्राहुदीचीमवस्थाप्य
॥ ११ ॥ पूर्वां स्तनौ ज्येष्ठस्य ज्यैष्ठिनेयस्य वा गतश्रियो वापरी कनिष्ठस्य कानि-
ष्ठिनेयस्य बुभूषतो वा । सर्वानितरेषाम् ॥ १२ ॥ अनुसंभृशति ॥ १३ ॥ अग्ने शुन्ध-
स्वेत्याहवनीयं परिसमूह्यग्ने गृहपते शुन्धस्वेति गार्हपत्यग्ने बहे शुन्धस्वेति दक्षिणा-
ग्निम् ॥ १४ ॥ अग्नीन्परिस्तीर्य यजमानाहतं महान्तमिध्ममुपसमाधाय पर्युक्षेत्
—अनसत्याभ्या त्वा पर्युक्षामीति सायं सत्यऋताभ्यां त्वा पर्युक्षामीति प्रातः ॥ १५ ॥ संतता-
मुदकधारौ आधयति गार्हपत्याद्ध्यदाहवनीयात्—यज्ञस्य संततिरसि मरुस्य त्वा सं-

1 The ms second hand *छेवौ. MS

ms show both the forms

2 Derived from MS I, 7, 2 110
13-13.

3 See MS I, 7, 5: 113, 20.

4 The ms *मारुण* first hand, *मारुत*
second hand. Cp Ap V, 29, 9

5 The ms पुनराधेये.

6-6 The ms first hand मनसाश्चर्युणा.
In that case the original must have
been चक्षुषा ब्रह्मणा मनसाश्चर्युणा.

7 The ms first hand *दिच्यै*.

8 To be emended to पाप्मनो !

9 Based on MS I, 8, 3 118, 2-3.

तदये नयामीति ॥ १६ ॥ अर्षोऽं जन्मं भयमपोऽऽ. सेना अर्मीत्वरीरिति गार्हपत्यादुदीवो
ऽङ्गारानपोह्याधिथयति—

इगयासाद घृतवचराचरममे हविरिदं जुषस्व ।

ये माम्याः पशवो ये चारण्यारोः सवेंशमिह पुष्टिरन्तु ॥

इति ॥ १७ ॥ उद्धव स्तोदहं प्रजया पशुभिर्भूयाममिति^१ ज्योतिपावेक्षति ॥ १८ ॥

इत्ये मा विनेषमिति चुषेणोद्विन्दुं प्रतिनयति दध्याज्ययोः^२ ॥ १९ ॥ तेन धर्मेषु
पुनरयोदयान्तरितं रक्षोऽन्तरिता अगतय इति तृणेन त्रिः पर्याम्नि कृत्वा वर्त्म कुर्व-
न्मुदगुद्वासयति—धर्मोऽभि रावस्ये, यवनिरेहोर्जं^३ अयलेति ॥ २० ॥ प्रयूड जन्मं भयं
प्रयूडा मेना अर्मीत्वरीरित्यङ्गारान्प्रयूह्य निष्टतं रक्षो निष्टसा अगतय इति सुवं निष्टप्य
प्रएवमुन्वोभेष्यामीति यजमानं सायमामन्त्रयत उन्नयामीति प्रातः ॥ २१ ॥ अप्रये
च त्वा पृथिवी चोन्नयामि । वायवे च त्वान्तरिताय चोन्नयामि । सूर्याय च त्वा दिवे चोन्न-
यामि । अद्भ्यश्च त्वौषधीभ्यश्चोन्नयामीति चनुरुन्नयति ॥ २२ ॥ सर्वान्पूर्णांन्यधालामै
वा ॥ २३ ॥ यं कामयेतातुग्नेष्ट प्रजया अग्रयादिति^४ ग्राह्यण्यव्याख्यातम् ॥ २४ ॥
उन्नीया होमाद्वाचं यच्छेत् ॥ २५ ॥ पशून्मे यच्छेत्पमिहृत्य सादयति ॥ २६ ॥
दशहोत्राभिमृश्य मज्जैवै मार्ययावभिरिति सायमुर्ध्वीतमभिमृशति सज्जैवै प्रात-
र्यावभिरिति प्रातः ॥ २७ ॥ इदं देवानामित्युर्ध्वीतमभिमृशतीदसु न. सहेत्यवशि-
ष्टम् ॥ २८ ॥ उर्वन्तरेहं वीहीति^५ समयया गार्हपत्यं हरति^६ ॥ २९ ॥ स्वाहाप्रये वैश्व-
नराय स्वाहेति समयध्ये^७ नियच्छति ॥ ३० ॥ वायवे त्वेत्युद्यच्छति ॥ ३१ ॥ आयुर्मे
यच्छेति^८ पश्चादाहवनीयस्य दर्मेषु सादयति ॥ ३२ ॥ एष ते अग्ने मभित्त्याहवनीये
प्रादेशमार्शं पालाशीं^९ समिधमादधाति ॥ ३३ ॥ द्वयङ्गुले ज्वलन्तामभि-
जुहोति—भूर्भुव स्तैरभिहोत्रं^{१०} होत्रोऽमिज्जोतिज्योतिरग्नि स्वाहेति^{११} सायं सूर्यो ज्योतिज्योतिः
सूर्यः स्वाहेति^{१२} प्रातः ॥ ३४ ॥ इये त्वेन्यवाचीर्न^{१३} सायं तेषमवमार्ष्यन् त्वेत्युर्ध्वं

1 MS I 8 4 119 13

2 दध्याज्ययोः is not clear

3 MS I 8 4 119 18-19.

4 MS I 1 5 3 5.

5 MS I 1 2 2, 4

6 Cp MS I 8, 4 120 8 ममयामि-
हरन्ति.

7 1 The ms समययवे first hand, मम
योज्ये second hand, Man I 6 I 31
समयार्थे

8 MS I 2 3 12, 14.

9 MS I, 8 4 120, 10

10 MS I 8 5 120, 21.

11 MS I 8 1 115 10

12 For होत्रो cp Hir III 18 348 होत्रो
भूर्भुव •

13 MS I, 8, 5 121, 1

14 MS I 6 10 102 12

15 The ms first hand अचान

16 MS I 2 1 10 3

प्रातः^१ ॥ ३५ ॥ क्वीं मे यच्छेति^२ सादयति ॥ ३६ ॥ ओषधीभनस्वेति^३ दर्भेषु लेपं
निमाष्टिं ॥ ३७ ॥ प्रजापते पशून्मे पाहीति गार्हपत्यमवेक्षते ॥ ३८ ॥ पूर्वामसैसकां
भूयसीं द्वितीयामाहुतिं जुहोति^४—प्रजापतये स्वाहेति मनसा ॥ ३९ ॥ अनामो मृद
धूर्त^५ इति त्रिरुदीचीं^६ सुचमुद्धरति ॥ ४० ॥ तेन धर्मैणोन्मृज्यावमृज्य वा प्रजां
मे यच्छेति सादयति ॥ ४१ ॥ पितृभिन्वेति दक्षिणतः पृथिव्यां लेपं निमाष्टिं ॥ ४२ ॥
अपः स्पृष्ट्वा पूषसीति^७ क्षिरहृत्पुल्या प्राश्नाति ॥ ४३ ॥ न दतो गमयेत् ॥ ४४ ॥
उदग्दण्डया सुचान्तर्वेदिं भक्षयति गर्भान्प्रीणाति—गर्भेभ्यः स्वाहेति ॥ ४५ ॥
निरस्य लेपं परिस्तरणैः सुचं प्रक्षाल्योत्करं प्रदायै पूरयित्वा प्रागुदीचीमु-
त्सिञ्चति सर्पान्पिपीलिकाः प्रीणाति—सर्पेभ्यः पिपीलिकाभ्यश्च स्वाहेति ॥ ४६ ॥
द्वितीयं पश्चादाहवनीयस्य—पृथिव्याममृतं जुहोमि स्वाहेति ॥ ४७ ॥ सुचं निष्टुप्यं
दस्तमवधायोत्तरतो निदधाति सप्तऋषीन्प्रीणाति—सप्तऋषिभ्यः स्वाहेति ॥ ४८ ॥
यथाकाम्यपरयोर्होमो ऽमे गृहपते परिषय जुषस्व स्वाहेत्येकं सुचं विगृह्णाति दक्षि-
णाश्रीं चामये पुष्टिपतये स्वाहेति प्राजापत्य उत्तरे^८ ॥ ४९ ॥ अन्तर्वेदिं प्रक्षालनं निन-
यति सर्पदेवैर्जनान्प्रीणाति—सर्पदेवैर्जनेभ्यः स्वाहेति ॥ ५० ॥ दंदिहि दीदाय दीदि-
दाय स्वाहेति पर्यायैः सर्वेषु समिध आधाय तेन धर्मैण पर्युक्षति ॥ ५१ ॥

इति पुनराधौने [पश्चमे ऽध्याये] द्वितीयं सप्तमम् ॥

पयसा जुहुयात्पशुकामस्य यदाग्या ग्रामकामस्याज्येन सेजस्कामस्य दधे-
न्द्रियकामस्य तरडुलैर्वलकामस्य ॥ १ ॥ द्वादशरात्रमाज्येन दध्ना द्वादशरात्रम्
॥ २ ॥ नित्यं पयो यवागुश्च ॥ ३ ॥ पयोऽभावे यवागुरशुष्का ॥ ४ ॥ द्वयोर्गवोः^९
स्थाल्या दोहनेन च दोहयित्वा पशुकामस्य जुहुयात् ॥ ५ ॥ सजूर्नातवेदो दिवा पृथिव्या
जुषाणो अस्य हावेषो बाहि स्वाहेति^{१०} जुहुयाद्यत्र रुद्रः पशुनभिमन्यत ॥ ६ ॥ आज्य-
मग्निहोत्रम् ॥ ७ ॥ यदि नारमेदमे दु शीर्ततनो जुषस्व स्वाहेति^{११} जुहुयात् ॥ ८ ॥ यदि
नारमेद् द्वादशरात्रं सायं सायं जुहुयात् ॥ ९ ॥ अनर्हतो राजन्यस्य पर्वस्व-
ग्निहोत्रं जुहुयान्नान्तराले ॥ १० ॥ सायं प्रातरग्रं भक्तस्य ब्राह्मणकुलं हरेदेन्पु-

1 See MS I 8, 5 121. 12-13.

2 MS I, 8, 4

3 MS I, 2 18 28, 3

4 Cp MS I 8 5 121 4 अतिह य पूर्वा-

माहुतिमुत्तरा होतव्या

5 MS ib 10

6 MS ib 122 1

7 Identical with MS ib 121 20

8 The sense is not clear.

9 See MS ib 122, 3-4

10 MS ib 9.

11 The sūtra is not clear

12 Perhaps to be emended to सर्वदेव०.

13 The ms पुनराधौने.

14 See MS I 8 6 123 17, 123, 4

15 MS ib 123 1-2.

16 Based on MS ib 7.

17 See MS I 8 7 127 2

पस्थान च वाचयेत् ॥ ११ ॥ संततमर्हतो जुहुयात् ॥ १२ ॥ सायं पत्न्यन्वास्ते न
 प्रातः ॥ १३ ॥ द्विकृत्य स्त्रियमुपेयात् ॥ १४ ॥ सूर्योदमनिधिं नार्पेहन्धीत ॥ १५ ॥
 न सायमहुते ऽग्निहोत्रे ऽश्लीयान्न प्रातः ॥ १६ ॥ वसन्ना शिशिरे कक्षं दहेत् ॥ १७ ॥

इति पुनराधाने [पञ्चमे ऽध्याये] तृतीयं खण्डम् ॥

अधिष्ठिते ऽग्निहोत्रे मगामे वर्षं इति चतसृभिर्वैहवीभिर्हस्तावघनेनिर्जीतं
 पुरस्तादग्नीषोमीयायां उत्तराश्वत्थो जपेत् ॥ १ ॥ विद्युदग्निं विद्य मे वाप्मानमित्यप
 उपस्पृश्य तिष्ठेत् ॥ २ ॥ उन्नीयमाने वाचं यच्छ्रुति ॥ ३ ॥ अभ्युदाहृत उपविश्य
 दशहोत्राभिमृश्योत्तरामाहुतिमुपोत्थायोपप्रयन्तो अश्वरमिति प्रागुदहमुखश्चतुर्भि-
 रनुवाकैराहवनीयमुपतिष्ठेत् ॥ ४ ॥ अग्नीषोमीयया पूर्वपक्षे ऐन्द्राग्न्यापरपक्षे
 ॥ ५ ॥ अग्रा आर्युषि पवने इति पद्भिराहवनीयं नित्यं सँवत्सरे सँवत्सरे गार्ह-
 पत्यम् ॥ ६ ॥ अग्ने. समिदसीति^१ पर्यायैराहवनीये समिध आद्घाति^२ ॥ ७ ॥
 चित्राश्लो स्वस्ति ते पारमशीयार्वाग्वसो स्वस्ति ते पारमशीयेति^३ त्रिर्जपति । प्रातरुपस्थाने
 चान्मः स्याम्नो वो भर्जयिति^४ गृहानुपतिष्ठेत् ॥ ८ ॥ रेवती रमधमित्येन्तराग्नी
 तिष्ठन्जपति ॥ ९ ॥ सैहितासि विश्वरूपेति^५ वशामालभते वत्सं वा ॥ १० ॥ उप त्वग्ने
 दिवे दिवे इति गार्हपत्यम् । अभ्यर्ष्यो विश्वो इत्याहवनीयम् ॥ ११ ॥ ऊर्जा व पश्वाम्यूर्जा
 मा परयतेति^६ गृहान्पशुनभिर्वीक्षते ॥ १२ ॥ इडा रथेति^७ गामालभते भुवनमसीति^८
 वत्सम् ॥ १३ ॥ निम्रदो ऽसीति^९ ब्राह्मणव्याख्यातम् ॥ १४ ॥ प्राची दिगिति^{१०} पर्यायै-
 र्दिश उपतिष्ठते ॥ १५ ॥ अग्ने गृहपते इति गार्हपत्यं यथा याजमाने ॥ १६ ॥
 ज्योतिषे तन्त्रे त्वेत्येन्तर्वेषुपविश्याहवनीये ऽभ्याघाय कृष्टिरग्निं वृथ मे वाप्मानमित्यप
 उपस्पृशेत् ॥ १७ ॥ प्रातरवनेगेन प्रातरुपतिष्ठेत् ॥ १८ ॥ अग्रा पते शो ऽग्रा भाग

1 See MS I. 6 10 103, 3-4

2 From MS I, 8, 7 126 7.

3 The ms नाव०.

4 Based on MS I, 5, 7 75, 3-4.

5 MS I, 4, 1 47, 1.

6 Derived from MS I 5, 7 75, 6.

7 See MS I, 5, 12 81, 12-13.

8 MS I, 5, 1. 65 6.

9 MS I, 5 1-4

10 Derived from MS I 5, 7 75 10-12,

11 MS I, 5, 1 66, 8

12 MS I, 5, 2- 67, 15.

13 See MS I, 5, 8 76 11 sqq

14 MS I 5 2

15 MS I, 5, 3

16 MS I 5 11 79 19 sqq

17 MS I 5 4 71 9

18 MS I, 5 11 80 14

19 MS ib, 16.

20 The ms प्रातरवनेन first hand, प्रातर-
 वनेकेन second hand, But cp MS I,
 5 7 75 5,

21 Based on MS ib.

स त एष इति प्रागुदञ्चमुदकाञ्जलिमुत्सिच्य प्रतिपिक्त्वा अरातय इति त्रिः प्रत्युत्तति
 ॥ १६ ॥ कालाय वामिति पाणी प्रक्षालयेदमहं दुरध्न्या निष्ठावयामीत्याचम्य निष्ठी-
 यति ॥ २० ॥ धानृष्याणां सपत्नानामिति पाणी प्रक्षालयते ॥ २१ ॥ इन्द्रियवैतीमयेति
 यथारूपं गात्राणि संमृशति ॥ २२ ॥ अरो मा मा हासियेति पाणी प्रक्षालयते ॥ २३ ॥
 सूर्यपत्नीरित्यभिपिञ्चन्पुहृष्ववानो महिष इति च हुते यतन्त्रो वैद्वर्षीरुक्त्वा षमो जठरे^१
 इत्यनुवाकेनाद्वनीयमुपतिष्ठेत् ॥ २४ ॥ असी स्वस्ति ते इत्यमो स्वस्ति ते इति स्वस्ति
 नामग्राहं पुत्रानन्यानयते ॥ २५ ॥ अमीन्समापेहीत्याह प्रवत्स्यन् ॥ २६ ॥ भास्वत
 उपतिष्ठते । पराग्ने शंस्य पाहीर्याह्वनीयं प्रजा मे नर्यं पाहीति^२ गार्हपत्यमन्नं मे बुभु
 पाहीति^३ दक्षिणाग्निं सप्रथ तमां मे पाहीति सभ्यमहिर्वृच्य मन्त्रं मे पाहीत्यावसध्यम्
 ॥ २७ ॥ इमान्मे मित्रावरुणौ गृहान्गोपायनै शुवमित्यन्तराग्नी तिष्ठन्जपति ॥ २८ ॥

मम नाम प्रथमं जातरेदः पिता माता च दधनुर्वप्रे^४ ।

तत्त्वं विशृद्दि पुनरा ममेतोस्तान्वाहमग्ने विभराशि नाम ॥

इत्याह्वनीयम् ॥ २६ ॥

मा प्रगम पयो वयं मा यज्ञादिन्द्र सोमिनः ।

मान्तः क्षुर्नो अरातयः ॥

यो यज्ञस्य प्रसाधनस्तन्तुर्देवेष्वगततः ।

तमाहुतं नरामहि^५ ॥

इति व्रजति ॥ ३० ॥ सकाशे धाचँ यच्छ्रत्यसकाशे विसृजते ॥ ३१ ॥
 यथाकालमन्युपस्थानयाजमाने जपेत् ॥ ३२ ॥ प्रोष्य समिध आहरति ॥ ३३ ॥
 असकाशे धाचँ यच्छ्रति संकाशे विसृजते ॥ ३४ ॥ अमीन्समापेहीत्याह । प्रोष्य
 भास्वतं उपतिष्ठते ॥ ३५ ॥ अग्नेः समिदनीति^६ पर्यायैः सर्वेषु समिध आघाय

1 † The ms °यामीत्यान्वनिष्ठीवति first hand, °यामीति निष्ठीवति second hand Cp Hir VI, 21 540.

2 The ms second hand °यति.

3 The ms second hand इन्द्रिया° (after Ap VI, 20, 2).

4 † Thus the ms first hand, the second hand corrects after Ap VI 21. 1 षमो जठराघादम्.

5 Cp I, 1, 4. 28.

6 Against the Sambhita अग्नि (I 5, 14- 83, 20) So also in sūtra 35.

7 MS I, 5 14.

8 The ms यदधधुधमे first hand, यदध-
 दुर्यदमे second hand.

9 The ms °हुतमसि.

10 The ms यद्यत्यस°.

11 † Thus emended. The ms भस्म त्व
 or भस्म त्वा (=MS I, 5, 14- 83,
 20-84 1). Cp Hir VI, 22- 542
 भास्वत(.), and Ap VI, 24, 2
 ज्वलत(.).

12 MS I, 5, 2. 67 15.

विश्वदानीमाभरन्तो^१ ऽनातुरेण मनसा ।

अमे मा ते प्रतिवेशा रिपाम ॥

इत्याहवनीयं परान्मे सैस्याजुगुपै इति च । प्रजां मे नर्याजुगुपै इति गार्हपत्यमभं
म धुष्याजुगुपै इति दक्षिणाग्निं सप्रयः सभा मे ऽजुगुपस्तां मे पुनर्देहीति^२ सभ्यमर्हिवुंभ्य
मन्त्रं मे ऽजुगुपस्तं मे पुनर्देहीत्यावसध्यम् ॥ ३६ ॥ इमान्मे मित्रावरुणीं गृहान्जुगुपतं^३ युवै-
मित्यन्तराग्नीं तिष्ठन्जपति ॥ ३७ ॥

अम च नाम तव च जातवेदो वाससी इव विवसानौ चरत् ॥

ॐ विभृती महसे जीवसे च यथायथं नौ तन्वौ जातवेद ॥

इत्याहवनीयम् ॥ ३८ ॥ नव रात्रीः परार्धाः प्रोष्याहुतिं^४ जुहोति—

विश्वकर्मर्हविषा घृतेन विश्विद्धं यज्ञं समिमं दधातु ।

या इष्टा उपतो याश्च याज्यास्ता संदधामि मनसा घृतेन ॥

इति ॥ ३६ ॥ नव रात्रीः परार्धाः^५ उपित्वा सहगृहः^६ प्रयास्यन्युक्तेषु
चक्रावर्तुं वास्तोष्पत्यं जुहोति^७ ॥ ४० ॥ न हीनमन्वाहरेयुः^८ ॥ ४१ ॥ अमीवहा
वास्तोष्पते^९ ॥ वास्तोष्पते इत्येताभ्यामाहुतीं हुत्वायं ते योनिर्ऋत्विष्यं इत्यरण्योरग्निं^{१०}
समारोपयति गार्हपत्याहवनीयौ गतश्रियो गार्हपत्यमगतश्रियः ॥ ४२ ॥ दक्षि-
णाग्निर्यादि मर्थ्यैः समारोपयेत् ॥ ४३ ॥ यद्यरण्योर्नाशमाशङ्केत सचेद्दि याते^{११} यज्ञिया
तन्सूतेष्वारोहेत्यात्मनि विहारं समारोपयति ॥ ४४ ॥ न सहामिर्ऋते गृहेभ्यः
प्रवसेत् ॥ ४५ ॥ नासंदह्यावत्तारानि^{१२} प्रयायात् ॥ ४६ ॥

उपावरोह जातवेदो^{१३} देवेभ्यो हव्यं वह्यु प्रजानन् ।

1 The ms आभरन्ते.

2 MS I, 5 14

3 In the previous mantras 'पुन-
र्देहि' was not added, because of their
being pratikas from the Samhitā.

4 The Samhitā (ib 84 9) गृहान्जुगुपतं.

5 The ms 'हुतीर्'.

6 We expect the nominative.

7 The ms याज्ञ्या^०, thus retaining a
trace of the Samhitā accent.

8 Except for the first word the verse
is MS I. 7. 1. 109, 8.

9 The ms रात्रीष्यरार्धाः first hand, रात्रीः
परार्धाः second hand.

10 The ms सहर्ह

11 † Perhaps to be read as चकीवत्सु.

12 Cp MS I 5. 13 82 8.

13 MS ib 11-14.

14 MS I 5. 1. 66 4.

15 The ms मर्थ्य

16 The ms सस्वेद्याते first hand, सस्वेयाते
second hand. Other Śrautasūtras
also have corrupt readings. See
KapKath Samhitā I 16 12. 13 and
the note thereon.

17 The ms नासदशावत्तारोति.

18 The ms second hand adds पुनस्त्वं.

आयुः प्रजो रयिमस्मासु धेह्यरिष्ठो^१ दीदिहि नो दुरोणे ।
इत्युपावरोह्य मन्थेत् ॥

इति पुनराधाने [पञ्चमे ऽध्याये] चतुर्थं खण्डम् ॥

श्यामाकान्द्युमुक्षमाणः पुराणानां व्रीहीणामाग्नेयमष्टाकपालं निर्वपे-
त्सौम्यं च श्यामाकं चरुम् ॥ १ ॥ वभ्रुः पिशङ्गो दक्षिणा वसनं वा ॥ २ ॥ व्रीही-
णामष्टपाकस्य यजते यवानां च ॥ ३ ॥ नानिष्ट्वाप्रायणेन नवस्याश्नीतं ॥ ४ ॥
पेन्द्राग्नेमेकादशकपालं निर्वपेदाग्नेन्द्रं वा ॥ ५ ॥ वैश्वदेवः पयसि चरुः श्यामा-
कश्चरुः । न यवाप्रायणे । द्यावापृथिवीय एककपालं इति द्वर्षी^२पि ॥ ६ ॥
पुरस्तात्स्विष्टकृतो ऽन्यानीर्जुहोति^३—

शतसुधाय शतवीर्यां च शतौतये ऽभिमातिपादे ।
शतं यो नः शरदो ऽनयदिन्द्रो [विश्वस्य] दुरितस्य पारं स्वाहा ॥
ये चत्वारः पथयो देवयाना अन्तरा द्यावापृथिवी वियन्ति ।
तेषामज्यानी^४ यतमो न आवहृत्सं नो देवाः परिदत्त सर्वे स्वाहा ॥
वसन्तो व्रीह्यो मधुमन्ति वर्षाः शरद्वेमन्तः सुविते दधात नः ।
तेषां ययं सुमतौ यज्ञियानो ज्योग्जीता अहताः स्याम स्वाहा ॥
स्वस्ति सैवत्सराय परिवत्सरायेदावत्सरायोद्वत्सराय कृणुता बृहस्पतः ।
तेषां वयं सुमतौ यज्ञियाना निवात एधामभये स्याम स्वाहा ॥
इयं स्वस्ति सैवत्सरीया परिवत्सरीयेदावत्सरीयोद्वत्सरीया ।
सा नः पिपर्वेद्वृणीयमानेनाहेदहारम(?)शीय स्वाहा ॥^५
इति । आ नः प्रजा जनयत्विति^६ पृष्टी ॥ ७ ॥ इडां भक्षयति—
भद्राक्षः श्रेयः समनैष्ट देवास्त्वयावसेन समशीमहि त्वा ।
स नो मयोभूः पितुराधिवेश शिवस्तोकाय तन्वो न एधि ॥
इति व्रीहीणाम् ।
अग्निं प्राक्षतु प्रथमः स हि वेद यथा हविः ।
शिवा अस्मभ्यमोषधीः कृणोतु विश्वर्चयिणिः ॥

1 The ms परिष्टा first hand, धेह्यजसो
second hand, Cp ŚāṅkhŚr II. 17. 8.

2 Based on KS XII. 7 169 21-22.

3 The sense is not clear The ms
द्यावापृथिवीय द्यावापृथिवीय एकादशकपाल
first hand, द्यावापृथिव्यं यद्यावापृथिवीय
एकादशकपाल second hand.

4 Cp Mān I. 6. 4. 21 पडाज्याहुतीर्जुहोति.

5 In these verses the ms second hand
has made certain changes after the
Taittiriyaś. For the text above see
KS XIII. 15: 197, 20 sqq, Mān
ib.

6 MS II. 13. 23: 169. 4.

इति श्यामाकानाम् ।

एतमु त्वं मधुना संयुते यवे सरसत्या अधि मनावचकृषुः ।

इन्द्र आसीत्सीरपतिः शतक्रतुः कीनाशा आसन्महतः सुदानवः ॥

इति यवानाम् ॥ ८ ॥ यत्सः प्रथमजो दक्षिणा वत्सः प्रथमजो

त्या ॥ ६ ॥

इति पुनराधाने [पञ्चमे ऽध्याये] पञ्चमं ह्यपठम् ॥

इति पञ्चमो ऽध्यायः ॥

उदगयनस्याद्यन्तयोरैन्द्राग्नेन पशुना यजेत सँवत्सरे सँवत्सरे वा ॥ १ ॥
पङ्कोत्रा मनसा जुहोति—वाग्धोला दीक्षा पत्न्यापो ऽप्वर्युर्वातो ऽभिगरः प्राणो हविर्मनो
ब्रह्मा तपसि जुहोमि स्वाहेति ॥ २ ॥ ग्रहेर्ण द्वितीयाम्—वाचस्पते ऽङ्घ्रिदया वाचाऽङ्घ्रिदया
जुहा दिवि देवाग्दँ होत्रामैर्यँ स्वाहेति ॥ ३ ॥ आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपति
वैष्णवीं वा पूर्णाहुतिम् ॥ ४ ॥ उरु विष्णो विक्रमखेति^२ वैष्णव्या हुत्वा थूपमच्छैति^३
धिल्वपलाशखदिररोहितकोदुम्बराणामेकम् ॥ ५ ॥ वैल्वं ब्रह्मवर्चसकामः^४ कुर्वीत
॥ ६ ॥ पञ्चारत्न्यादिप्रमाणमनघिशाल्यमृजुमूर्ध्निशल्कमुपरिष्ठादुपावनतं^५ बहु-
पलाशशाखमप्रतिशुष्काग्रं प्राञ्चं प्रत्यञ्चं वाहानम् ॥ ७ ॥ अलन्यानगामित्यभि-
मन्त्र्य विष्णवे त्वेत्याज्येन पर्यनक्ति^६ ॥ ८ ॥ ओषधे प्रायस्वैनमिति^७ दर्भमन्तर्दधाति ॥ ९ ॥
स्वधिते भैनं हिंसीरिति^८ परशुना प्रहरति ॥ १० ॥ प्रथमशल्कमुपयम्य भूमिसमं
वृश्चति ॥ ११ ॥ यं त्वामयं स्वधितिरिति^९ प्राञ्चं प्रहापयति^{१०} ॥ १२ ॥ वनस्पते शतवल्शो
विरोहेत्याम्रक्षणे जुहोति ॥ १३ ॥ सदृशवल्शो इत्यात्मानं प्रत्यभिमृशति ॥ १४ ॥
अष्टार्थि तद्घाति गोपुच्छमतष्टमूलम् ॥ १५ ॥ अग्रतो ऽग्निष्ठां पृष्ठतः सूर्य-
स्थाम् ॥ १६ ॥ अग्रस्य चपालं पृथमाग्रमष्टाधि मध्ये संगृहीतम् ॥ १७ ॥ इष्मा-
वर्हिः संनह्य वेदं कृत्वा रथमात्रीं वेदिं करोति शम्यामात्रीनुत्तरवेदिम् ॥ १८ ॥
यत्प्रागुत्तरस्तात्परिप्राहात्तत्कृत्वो सावित्रेणाधिमादायाभिरसि नारिरसीत्यभि-
मन्त्र्योत्तरत उत्तरवेद्यन्तात्प्रक्रममात्रे चात्वालं परिलिखति—तप्तायनी मे ऽसीति^{११}

1 † The ms ग्रहेति first hand, सप्रहं
जुहोति second hand,
2 MS I, 2, 13 22, 8.
3 Cp TS VI, 3, 3. 1 वैष्णव्यर्वा हुत्वा
थूपमच्छैति.

4 Based on MS III, 9, 3 116, 14.

5 See MS III, 9, 2. 115, 2 sqq.

6 Ib 114, 14-15.

7 MS I, 2, 14.

8 From MS III, 9, 2: 114 12.

9 The ms प्रातर्यतीति. See MS III, 9,

3 116, 1.

10 † The ms यत्प्रागुत्तरेस्यस्य परिप्राहेभ्यस्त-
त्कृत्वा.

11 MS I, 2, 10 19, 15.

12 MS I, 2, 8: 17, 8.

पर्यायैर्द्विंशु शम्भ्यां निधायानुशम्यमभ्रवा व्यवंलिक्रति ॥ १६ ॥ जानुद्भ्रं चतु-
 रथं खात्वोत्तरवेद्यै^१ पाँसून्हरति ॥ २० ॥ विदेरमे इति खनति ॥ २१ ॥ अमे अग्निरे
 इत्यवदार्यं वसवस्त्वा हरन्तिर्विति हरति ॥ २२ ॥ नित्स यज्ञपतेरिति^२ पश्चाद्युपावटस्य
 निघपति ॥ २३ ॥ एतेन धर्मेणोत्तराभ्यां पर्यायाभ्यां त्रियंजुपा हरति तूर्ण्यं
 चतुर्थम् ॥ २४ ॥ समानः खननो निवपनश्च ॥ २५ ॥ देवेभ्य प्रथम्येयुत्तरवेदिं
 प्रथयति^३ ॥ २६ ॥ देवेभ्य वल्लयस्वेति कल्पयति^४ ॥ २७ ॥ नतुरथामुत्तरवेद्यां प्रादे-
 शमात्रां नाभिं कृत्वा मि^५हीरसि महिपीरत्नात्यभिमन्त्र्य देवेभ्य शुन्धस्वेतेमुत्तरवेदिं
 प्रोक्षति ॥ २८ ॥ देवेभ्य शुम्भस्वेति^६ सिकताभिः प्ररोचयति ॥ २९ ॥ अग्निनिः-
 सारयति संततामुदकधारो आचयन्स्फ्येन वत्सं कृत्वा समयोत्तरावसावापो
 रिप्र निर्वहतेति ॥ ३० ॥ प्रोक्षणाः सँस्कृत्योत्तरवेदिं प्रोक्षति—इन्द्रधोपास्वेति^७ पर्या-
 यैरनुपरिक्रामन् ॥ ३१ ॥ विनृणा भागधेयी स्येति दक्षिणत उत्तरवेद्याः प्रोक्षणांशोपे
 तिनीय पञ्चगृहतिनाज्येनोत्तरवेदिं^८ व्याधारयति हिरण्यं निधाय—सिंहीरसि
 सपन्नमाही स्वाहेति^९ पर्यायैरदणया धोण्यैमेपु ॥ ३२ ॥ मध्ये पञ्चमेन ॥ ३३ ॥ भूते-
 भ्यस्त्वेति^{१०} त्रिरुदीचीं^{११} ध्रुवमुद्दिशति ॥ ३४ ॥ नाभ्यां पौतुद्रयान्परिर्घान्परिद-
 घाति प्रादेशमात्रान्—विश्वयुरसोति^{१२} पर्यायैः ॥ ३५ ॥ अवेरनाच्छिन्नस्तुकस्यान्त-
 रा श्रद्धादूर्णास्तुकां केरुगुल्मुलिवति^{१३} नाभ्यां संभाराभिः निवपति ॥ ३६ ॥ अमे-
 भस्त्वानीति^{१४} पर्यायैर्विभ्राद् बृहदित्यान्तादनुवाकस्योत्तरवेदिमभिमृश्याहवनीयादाग्निं
 प्रणयति ॥ ३७ ॥

इति पशुपु [षष्ठे ऽध्याये] प्रथमं खण्डम् ॥

यस्ये पावक चक्रमा क्वचिदाग पूर्वे य सन्नपरो भवति ।

घृतेनामे तन्वं वर्धयस्व मा मा हिंसीरधिगतं पुरस्तात् ॥

इत्युच्यते ऽग्नायाहवनीये जुहोति ॥ १ ॥ अग्रये प्रणीयमानायानुब्रूहीति संप्रेष्यति

॥ २ ॥ उपयच्छन्त्युपयमनोः ॥ ३ ॥ ऊर्णादन्तमित्युच्यमाने

यह प्रत्यङ्गात्सुमनि सुमेधा आ त्वा वसूनि पुरोधार्हन्ति ।

सौर्षमायुर्यजमानाय कृएवन्नयामृतेन जरितारमर्द्ध^१ ॥

1 The ms. •मभ्राव्यव• first hand, •मभ्या

6 See KS XXV 6 109 16

अव• second hand

7 ! Cp Man I 7, 3 24, Ap VII, 4 5.

2 MS III 8, 5 100 3

8 The ms अवेद•

3 Instead of •वेद्या

9 ! The ms second hand केरुगुलन्विति.

4 MS I, 2, 8.

10 MS IV, 10 4 152 4

5 We expect इत्यपदाय, Cp Hir IV 3

11 The ms second hand follows in its

इति संभारेष्वध्वर्युरग्निं सादयति ॥ ४ ॥ यस्मादधि प्रणयति तस्मिन्ना-
हंपत्यकर्माणि कुर्वताग्निहोत्रं च जुहुयादौत्तरवेदिके ॥ ५ ॥ बरुणप्रधासेष्वग्नि-
होत्रं प्रणयनी पूर्णाहुतिरिति यथामन्याधेये ॥ ६ ॥ अतिमुक्तांजुहोति—

अग्निर्यज्ञे नयतु प्रजानन्मैत्रेयं यज्ञानो विद्वत् ।

देवेभ्यो यज्ञं नयतात्प्र प्र यज्ञपतिं तिर स्वाहा ॥

इति । वायुः सूर्यो यज्ञं नयत्विति समानम् ॥ ७ ॥ प्रणीते ऽभ्यन्वाधानै
प्रतोपायनम् ॥ ८ ॥ पाणिप्रक्षालनप्रभृति समानमा पात्रप्रयोगात् ॥ ९ ॥ एका-
दशकपालः पुरोडाशो द्वादशकपालो वा ॥ १० ॥ द्वे जुहे वसाहोमहवनी
द्वितीया । द्वे उपभृती पृषदाज्यघानी द्वितीया । द्वे आज्यस्थाल्यौ । यूपशल्कम् ।
शूलम् । पशुखाम् । कार्पर्यमय्यौ वपाध्रपण्यौ । द्विशृङ्गैकशृङ्गे । औदुम्बर
मास्यदग्नें मैत्रावरुणदण्डम् । दर्भाणां रश्मि द्विगुणां द्विव्यायामां त्रिगुणां
त्रिव्यायामां सैसाद्य प्रोक्ष्य पात्राण्यज्यं निर्वपति दधि च ॥ ११ ॥ पृषदाज्य-
धूमैर्दधि संस्करोत्युपभृद्धूमैः पृषदाज्यघानी पात्राणि च पात्रधूमैः द्वितीयानि
॥ १२ ॥ स्नयप्रक्षालनप्रभृति समानमाज्यग्रहेभ्यः ॥ १३ ॥ अतुरुपभृति गृहीत्वा
पञ्चगृहीतं पृषदाज्यघान्यामाज्येन संनीय महानो पदो ऽसि विधेसां देवानं त्पूरसि ।
ऋषसमय पृषतीनां महम् । पृषतीनां महो ऽसि विष्णोर्हृदयमसीति पर्यायैः ॥ १४ ॥
सन्नेष्वान्येषु यूपावटं परिलिखति—इदमहं रक्षसो मीना अरिहन्तान्मिति पूर्वस्य
वेद्यन्तस्य मध्ये ऽर्धमन्तर्बेद्यर्धे वहिर्वेदि ॥ १५ ॥ उत्तरतश्चत्वालस्य शामित्र-
लक्षणमुद्दन्ति ॥ १६ ॥

इति पशुषु [षष्ठे ऽध्याये] द्वितीयं खण्डम् ॥

यत्ते शोचिः परावधीत्तदा हस्तेन वास्या ।

आनस्तत्पावक. शुन्धन्तु शुचय शुचिर्म् ॥

इति स्नातं यूपं तीर्थेनापसाद्य तूपीकौ” यवमतीः प्रोक्षणीः संस्कृत्य.

1 The sense of the passage is not clear.

2 The ms प्रणीतेऽभ्यन्वाधानप्रतोपा • first hand, प्रणीते ऽभ्यन्परिस्तीर्षाघनप्रतोपा • second hand.

3 | The ms पशुऋषिसाम् first hand, पशुऋषिसाम् second hand.

4 In this sūtra the nominatives are mixed up with accusatives. The ms second hand corrects all the nomi-

natives into accusatives.

5 The ms सैस्करुपादुप • first hand, संकु-
र्दादुप • second hand.

6 The ms समानमाज्यग्रहेभ्यः.

7 The sentence is not complete.

8 MS I, 2, 10: 19, 15.

9 The ms second hand after Ap VII.
9, 9.

10 Thus also I, 1, 1, 27.

यूपं प्रोक्षति—पृथिव्यै त्वेति' मूलमन्तरिक्षाय त्वेति' मर्ध्यं दिवे तैत्यग्रम् । शुण्वन्तां लोको इति यूपवटम् ॥ १ ॥ यवोऽसीति' यवानवदध्यानि ॥ २ ॥ पितृवदनं त्वेति' दर्भैरवस्तृणाति ॥ ३ ॥ स्वावेशोऽसीति' प्रथमशल्कमवधाय घृतेन धावापृथिवी' इति सुवेणाभिजुहोति ॥ ४ ॥ पुरस्तात्प्रत्यञ्जं यजमानो यूपमनक्ति ॥ ५ ॥ धूपान्याज्यमानायानुवृहीति' संप्रेष्यति ॥ ६ ॥ आन्तमविच्छिन्नमनक्ति ॥ ७ ॥ देवस्वा सविता मध्वानाकृति' यूपमनक्ति । सर्वं सद्द्वयपालमनक्ति—इन्द्रस्य चपालमनीति' ॥ ८ ॥ चपालं प्रतिमुच्य सुषिण्णला श्रोत्रैधरित्यैरुगुलिमात्रमूर्ध्वं चपालाद्युपात्रं कनीयो घो ॥ ९ ॥ यथायोच्छ्रियमाणायानुवृहीति' संप्रेष्यति ॥ १० ॥ दिवमप्रणोत्तमानेत्युच्छ्रयति ॥ ११ ॥ ता ते धामानांत्यवदध्याति ॥ १२ ॥ विष्णो कर्माणीत्यवस्थापयत्यग्निमाभिमुखीमग्निष्ठाम् ॥ १३ ॥ न तष्टस्य निघ्नति ॥ १४ ॥ नातष्टस्याविः करोति' ॥ १५ ॥ ब्रह्मवनि त्वेति' पांसुभिः परिवपति ॥ १६ ॥ वयस ईद क्षत्र ईहेति' यजमानो मैत्रावरुणदण्डेन परिहृहयति ॥ १७ ॥ प्रोक्षणीशेषेण परिपिच्य तद्विष्णोरिति' स्वररशनेन समुन्मार्ष्टि ॥ १८ ॥ दिवाव चतुराततमिति' संमितमभिमन्त्रयते ॥ १९ ॥ त्रिवृता यूपं परिव्ययत्यग्रतो रशनायास्त्रिः परिहरणाय यूपयावशिष्य शेषे द्वैर्धं संभुज्योत्तरतः स्यंस्थाया नाभिमात्रे संभोगं प्रतिष्ठाप्य यूपाय परिवीयमाणायानुवृहीति' संप्रेष्यति ॥ २० ॥ पन्कीरस्मिनि' त्रिः परिव्ययत्युत्तरमुत्तरं प्रदक्षिणं संभोगे रशनाग्रमतिहृत्य मूलतो निरापम्यान्तात्प्रवेष्टयति ॥ २१ ॥ अणीयसी' स्थवीयस्युपकर्षति ॥ २२ ॥ यदि कामयेन वषेत्पर्जन्य इति' ॥ २३ ॥ अञ्जनादि' यजमानो यूपं नापरिर्वीतमबसृजति' ॥ २४ ॥ दिव सानूपैर्न्युत्तमे रशनगुणे स्वरुमुपहृष्याजमुपाकरोति श्वेतं लोहितं द्विरूपं वा शमधुलम् ॥ २५ ॥ कूटाकर्णकाणखण्डयण्डाण्डदन्त इति प्रतिपिन्दाः ॥ २६ ॥ उत्तरतो यूपस्य प्रत्यञ्जं पशुमवस्थाप्याहुती' जुहोति ॥ २७ ॥

इति पशुपु [षष्ठेऽध्याये] तृतीयं खण्डम् ॥

प्रजापतेर्जायमाना प्रजा जाताश्च या इमा ।

1 MS I 2. 11

(MS III, 9, 4 118. 14)

2 MS I. 3 14

7 The ms अञ्जनादीन् Cp Ap VII

3 Here the ms adds यजमानो मैत्रावरुण
दंड परिहृहति

10 5

8 Based on KS XXVI, 6 128, 15.

4 Cp MS III 9 4 119. 4, Man I 6
1 17, Ap VII 3 6

9 Thus the ms second hand, The
first hand *काणखण्डयण्डाण्डदन्त Cp

5 Cp MS ib 118. 6, Ap VII. 10. 12.

MS III 9 5 122 4.

6 We expect here इति प्राज्ञाण्युपस्थापयतम्

10 The ms *हुतीर्-

ता अस्मै प्रतिवेदय चिकित्त्वमनुमन्यताम् ॥

इमं पशुं पशुपते ते ऽथ ब्रह्माम्यग्ने सलिलस्यै मध्ये ।

अनुमन्यस्व सुवजा यजेद्दे जुष्टं देवेभ्य इदमस्तु हव्यम् ॥

इति ॥ १ ॥ इये त्वेति^१ दर्भावादत्ते ॥ २ ॥ उपावीरसीति^२ सप्तशाखाँ हरिणीं पलाशवतीम् ॥ ३ ॥ तथा दर्भाभ्यां च पशुमुपाकरोति—उपो देवानिति^३ ॥ ४ ॥ प्रत्यञ्चं पशुमनुमार्ष्टि—अमुष्मै त्वा जुष्टमिति^४ यथादेवतम् ॥ ५ ॥ अभिधानप्रोक्ष-
णवपोत्खेदनाभिधारणेषु ॥ ६ ॥ पश्चान्मध्यमस्य परिधेरधिमन्थनं शकलं प्रयु-
नक्ति—अमेर्जनित्रमसीति^५ वृषणी स्थं इत्यप्रच्छिन्नप्रान्तौ दर्भौ ॥ ७ ॥ तयोरध्यु-
र्वरयसीर्त्युदक्कूलां प्रत्यफप्रजननामधारणम् ॥ ८ ॥ आयुरसीर्त्याज्यस्थाल्यामु-
त्तरारणिमनक्ति संपादयति च ॥ ९ ॥ पुरुरवा असीर्त्यभिमन्थ्य गायत्रमसीति^६ पर्या-
यैस्त्रिरभिमध्याग्ने मध्यमानायाजुर्ब्रूहीति संप्रेष्यति ॥ १० ॥ अग्नेये जातायेति जाते ॥ ११ ॥ अग्नेये प्रहियमाणयेति प्रहरिष्यन् ॥ १२ ॥ अग्नेषोत्तरं परिधिमुत्तरेण
वा परिधिसंधिमान्ववहृत्यं भवतं नः समनसावित्यनुप्रहृत्याग्ना अग्निरिति^७ सुवे-
णाभिजुहोति ॥ १३ ॥ स्वावित्रेण रशनामादाय बाहुं पशोर्मेध्यपाशेर्न परिहृत्य
दक्षिणार्धशिरो^८ ऽक्षया पाशेनाभिर्दधाति—अतस्य त्वा देवहविरिति^९ ॥ १४ ॥ पर्वा
माजुर्पा इति यूपे नियुनक्ति ॥ १५ ॥ प्रोक्षणीः संस्कृत्य पशुं प्रोक्षति—अद्भयस्त्वौष-
धीर्भ्ये इति ॥ १६ ॥ अनु त्वा माता मन्यतामिर्त्यभिमन्थ्यायां पेरुरसीति^{१०} पाययति ॥ १७ ॥
स्वात्तं सद्भविरिति^{११} शेषेण सर्वत उपोक्ष्य संमृश्याज्यानि वेचन्तान्परिस्तीर्यं द्रो-
पदानानास्तीर्याग्नेये^{११} समिध्यमानायाजुर्ब्रूहीति संप्रेष्यति ॥ १८ ॥ सौचमाघार्यं ध्रुवाँ
समज्य पशुं समनक्ति—सं ते वायुरिति^{१२} प्राणदेशं सँ यजत्रैरज्ञानीति^{१३} कुकुच्देशं स
यज्ञपतिराशिषेति^{१४} भसद्देशम् ॥ १९ ॥ प्रयाजेषु समिद्धपः प्रेषेति प्रथमे संप्रेष्यति
प्रेष्य प्रेष्येत्युत्तरान् ॥ २० ॥ चतुर्थे चतुर्थे समानयति ॥ २१ ॥ दशभिः प्रचर्य
स्वर्हं स्वधितिधारां च जुह्वामकृत्वा स्वरुणा स्वधितिमन्तर्धाय पशोरन्तरा-
श्टङ्गमनक्ति—वृतेनाहौ पशुं प्रायेणामिति^{१५} ॥ २२ ॥ आपतने सुचौ सादयति ॥ २३ ॥
आहवनीयादुल्मुकमुपयस्य पर्यग्ने क्रियमाणायाजुर्ब्रूहीति संप्रेष्यति ॥ २४ ॥ शामिञ्

1 The ms second hand चिकित्त्वान्.

6 The ms °स्थाल्या उ०.

2 The ms second hand सुकृतस्य

7 The alternative is based on KS
XXVI, 7 131, 12

3 The ms second hand यजेद्दे हि. This
and the preceding variants agree
with Man I 8 3, 1.

8 ! The ms first hand °मेषापाशेन.

9 The ms second hand दक्षिणार्धशिरो

4 MS I. 2 15.

10 The ms पाशेनापिद०.

5 MS J. 2, 7

11 The ms adds देवेभ्य .

चात्वालं पशुमाहवनीयं यूपमाज्यानीत्याग्नीध्रस्त्रिः पर्यग्निं कृत्वाहवनीय उल्मु-
कमवसृज्य त्रिः प्रतिपर्येति ॥ २५ ॥ ये वष्यमानमिति पशुप्रमोचनीया जुहोति
॥ २६ ॥ रेवतीति वषाध्रपर्याभ्यां पशुमन्वारभते यजमानश्च ॥ २७ ॥ तदेवो-
ल्मुकमुपर्यम्याग्नीध्रो ऽग्रतः प्रतिपद्येत् ॥ २८ ॥ अन्वारभ्याधावयति ॥ २९ ॥
उल्मुकपाणिराग्नीध्रः प्रत्याधावयति—उपप्रेष्य होताहव्या देवेभ्य इति संप्रेष्यति
॥ ३० ॥ उरो अन्तरिक्षेत्यग्निमुखास्तीर्थेनोदञ्चो ब्रजन्ति ॥ ३१ ॥ शामिन्नलक्षणे
ऽग्निं सादयति ॥ ३२ ॥ तस्मिन्पशुं ध्रपयति ॥ ३३ ॥ पश्चाच्छामिन्नस्य याभ्यां
दर्भाभ्यां पशुमुपाकरोति तयोरन्यतरमधस्तादुपास्यति—समस्य तन्वा भवेति
॥ ३४ ॥ वर्षावो वर्षायसै इति यजमानो जपति ॥ ३५ ॥

इति पशुषु [षष्ठे ऽध्याये] चतुर्थं खण्डम् ॥

नाना प्राणो यजमानस्य पशुना यज्ञो देवेभिः सह देवयानः ।

सम्भगायुर्यज्ञो यज्ञपती दधातु ॥

इति पर्यावृत्येह प्रजा विश्वरूपा रमन्तामिति पृषदाज्यमवेक्षते यजमानश्च
॥ १ ॥ प्रत्यक्षिशरसमुदीचीनपादौ संज्ञपयन्ति ॥ २ ॥ स्वर्दिदसीति यजमानः
संज्ञप्यमानमनुमन्त्रयते ॥ ३ ॥ न वा एतन्त्रियसै इत्यध्वर्युः ॥ ४ ॥

यत्पशुर्मायुमकृतीरो वा पङ्क्तिराहते ।

अग्निर्मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वैहसः ॥

इति संज्ञप्ते जुहोति ॥ ५ ॥ शमितार उपेतनेति संप्रेष्यति ॥ ६ ॥ पश्चात्पशु-
मिति पाशेषु प्रमुच्यमानेषु जपति ॥ ७ ॥ एकशृङ्गया पाशाश्चात्वाले ऽनुग्रह-
रति ॥ ८ ॥ यो नो द्वेष्यपरः स पशुमिति यद्यभिचरेत् ॥ ९ ॥ स्तम्बं स्थाणुं
धापिदध्यात्—

शतेन पाशैर्वहणाभिधेहि मा ते मोच्यतुदवाद् नृचक्षः ।

आस्ता जालम उदरं सैसयित्वा कोश इवावन्धं परिकृत्यमानः ॥

इति ॥ १० ॥ नमस्त आतानेति पत्न्यादित्यमुपतिष्ठते ॥ ११ ॥ अनर्वा रेही-
त्येनामभ्युदानयते ॥ १२ ॥ रेवीरार्पे इत्यध्वयि चात्वालं पत्न्यपो ऽवमर्शयति

1 The ms first hand पर्यामि.

8 The second hand अग्निर्मासु.

2 MS I 2. 15.

9 The ms स्थवं first hand, स्तम्बं
second hand.

3 The ms •ल्मुक उप•.

4 MS IV 13. 4 203. 6.

10 The ms first hand जीप्यमुदरं.

5 The ms पर्येतेह.

11 The ms first hand कोशेवाषः.

6 MS IV. 2. 10 32. 14.

12 MS I. 2. 16.

7 The ms पशुमि० first hand, पशुमि०
second hand.

13 † The ms ऽवमर्शयति first hand,
ऽवमृशति second hand.

॥ १३ ॥ ताभ्यः पत्नी पशोः प्राणान्प्रक्षालयत्यध्वयुवा ॥ १४ ॥ अन्यतरो
ऽभिपिञ्चेत् ॥ १५ ॥ वाचमस्य मा हिंसीरिति^१ यथारूपं गात्राणि संमृशति ।
यत्ते क्रूरं यदास्थितमिति^२ पूर्वञ्चानुपजेत् ॥ १६ ॥ गात्रायस्य मा हिंसीरिति^३ ग्रीवाः
पृष्ठदेशं शमद्ग्रे इति शेषेण सर्वतः ॥ १७ ॥ उत्तानं पर्यावृत्योपाकरणं दर्भमन्त-
र्दधाति ॥ १८ ॥ ओपधे त्रायस्वनमिति^४ दर्भमन्तर्दधाति ॥ १९ ॥ स्वधिते मैनं हिंसी-
रित्यनक्ततः^५ स्वधितिना तिर्यगाद्यति ॥ २० ॥ उपयच्छति तृणाग्रम् ॥ २१ ॥
लोहिताक्तं प्रत्यग्दक्षिणा निरस्यति—पृथिव्यं त्वा रक्षता भागो ऽसीति^६ ॥ २२ ॥
इदमहं रक्षो ऽवबाध इदमहं रक्षो ऽधमं तमो नयामीति^७ पाप्यां तृणप्रवधाधते ॥ २३ ॥
अपः स्पृष्ट्वेये त्वेति^८ वपामुत्खिदति ॥ २४ ॥ ऊर्जे त्वेति^९ तनिष्ठ एकशृङ्गायोप-
सृणक्ति ॥ २५ ॥ देवेभ्यः शुन्धस्वेति^{१०} वपां प्रक्षालयति ॥ २६ ॥ देवेभ्य शुम्भस्वेति^{११}
लोहितं प्रत्यूहति ॥ २७ ॥ घृतेन वावापृथिवी^{१२} इति द्विशृङ्गां प्रच्छाद्योत्कृत्यं नम
सूर्यस्य संस्था इत्यादित्यमुपस्थायोर्वन्तरिक्षं वीहीति^{१३} व्रजति ॥ २८ ॥ प्रतुष्टं रक्षं इति
शामित्रे वपां प्रत्योपति^{१४} ॥ २९ ॥

इति पशुत्रु [षष्ठे ऽध्याये] पञ्चमं खण्डम् ॥

त्वामु ते दधिरे देवयन्तो हव्यवाहं शृतं कर्तारमुत यज्ञियं व ।

अग्निं सुदक्षः सुतनुर्द भूत्वा देवेभ्यो हव्या वह जातवेद ॥

इति सुवेणाभिधार्यं स्तोकेभ्यो ऽनुब्रूहीति संप्रेष्यति ॥ १ ॥ श्येनी^१ शृतं
वर्हिष्यासादयति—सुपिपला ओषधीस्कृचीति^२ ॥ २ ॥ वपाध्रपयौ विप्रमुच्योत्तमेन
प्रयाजेन प्रचरति ॥ ३ ॥ स्वाहाकृतिभ्यः प्रेष्येति संप्रेष्यति ॥ ४ ॥ हुत्वा ध्रुवां
पृषदाज्यं वपामित्यभिधारयन्ति ॥ ५ ॥ यथाकाम्याज्यभागयोर्होमः^६ ॥ ६ ॥ सर्व-
हुतं वपां जुहोति ॥ ७ ॥ अभितो वपां हिरण्यशकलाववद्यति ॥ ८ ॥ स्वाहा
देवेभ्य^९ इति पुरस्ताद्वपायाः सुवेण जुहोति विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहेत्युपरिष्ठात् ॥ ९ ॥
इन्द्रामिभ्यां ह्यगस्य वपाया मेदसो ऽनुब्रूहि^{१०} । इन्द्रामिभ्या ह्यगस्य वपाया मेदस प्रेष्येति
संप्रेष्यति ॥ १० ॥

जातवेदो वपया गच्छ देवोस्त्वै हि होता प्रयमो बभूव ।

1 We would expect ताभिः.

second hand.

2 MS I 2 16.

7 1 The ms प्रत्युपति first hand, निष्टपति

3 To be emended to पर्यावृत्योपा = ?

second hand.

4 "With the unanointed side (of the
svadhibi)" 1

8 MS I. 2. 2- 11 7

9 The ms = होमे.

5 The ms first hand तश्चित्येकशृङ्गयेति
यद्.

10 MS III. 10. 1. : 150, 17,

11 The ms second hand adds इति.

6 The ms = कृत first hand, = कृतं

पूतेनाग्रे तन्ने वर्षयस्व सत्या सन्तु यजमानस्य कामाः ॥

इति वर्षां हुत्वा स्वाहोर्ध्वनमसमिति^१ व्यत्यस्ते वपाध्रपण्यावनुप्रहरति प्राचीमेकशृङ्गां प्रतीचीं द्विशृङ्गाम् ॥ ११ ॥ संपातेनाभिहुत्यायतने सुचौ साद-
यति ॥ १२ ॥ चात्वालं आपोद्विष्टीयेन श्यूचेन मार्जयन्ते सहयजमानपत्नीकाः^२
॥ १३ ॥ अथैव मधुमन्थानां कालः ॥ १४ ॥ मुष्टिना शमिता वपोद्धरणमभि-
धायास्त आ वपाया होमात् ॥ १५ ॥ उखायां पशुं ध्रपयति शूले हृदयम् ॥ १६ ॥
न गुदं निवृणुपयेन्न वनिष्ठुम् ॥ १७ ॥ मेदो मूत उपनहति ॥ १८ ॥ ऊवध्यगोहं
खात्वावध्यं गूहति^३ ॥ १९ ॥ व्रीहीणां पशुना समानदेवतं पशुपुरोडाशं ध्रपयति
॥ २० ॥ [शूतेन] पशौ पशुपुरोडाशेन प्रचरति ॥ २१ ॥ इन्द्रामिभ्या पुरोडाशस्या-
नुवृहि^४ । इन्द्रामिभ्या पुरोडाशस्य प्रेष्येति संप्रेष्यति ॥ २२ ॥ अग्नये ऽनुवृहीति । अग्नये
प्रेष्येति स्विष्टकृते ॥ २३ ॥ इडान्तं कृत्वा पूषदान्यस्य सुवेणोपहस्य परैति^५ ॥ २४ ॥
शूतं हवि शमिता^६ इति पृच्छति ॥ २५ ॥ शमिति^७ शमिता प्रत्याह ॥ २६ ॥
समयाध्वे द्वितीयम् । प्राप्य तृतीयम् ॥ २७ ॥ उत्तरतो ऽवस्थायं हृदयमवधाय
जुष्ट देवेभ्य^८ इत्यभिघार्य विवाजिनं कृत्वान्तरा यूपाहवनीयावतिहस्य दक्षिणतः
पञ्चहोत्रोपसादयति ॥ २८ ॥ जुहुपभृनोर्वसाहोमहवन्यां समवत्तधान्यामित्यु-
पस्तीर्य सक्षशाखायां हृदयमवधायान्तराव[द्य]न्मनोतायै हविषो ऽवदीयमानस्थानु
शूहीति संप्रेष्यति ॥ २९ ॥

इति पशु [पृष्ठे ऽध्याये] षष्ठं सूत्रम् ॥

हृदयस्य जिह्वायाः क्रोडस्य सव्यस्यै कपिललाटस्य पार्श्वयोर्यक्तो वृक्षयो-
र्दक्षिणस्याः श्रोण्याः^९ गुदतृतीयमिति द्विर्द्विरवदाय जुह्वामवधति ॥ १ ॥ त्रिधा
गुदं विच्छिद्यस्यार्णायसो देवताभ्यो ऽवधति ॥ २ ॥ स्थविष्ठगुदस्योपयद्भ्यो
निदधाति ॥ ३ ॥ दक्षिणस्य कपिललाटस्य पूर्वार्धान्मध्यमं गुदतृतीयं सव्यायाः
श्रोण्या जघनार्धात्सकृत्सकृदुपभृति स्विष्टकृते ॥ ४ ॥ यूपे मेदः परिस्राव्य वैधं

1 The ms second hand पूतस्याग्रे तन्वा
सभव

2 MS III 10 1 131 2

3 The ms चात्वालम्,

4 The ms second hand *पत्नी.

5 † The ms ऊवध्यगोहं खात्वावध्यं शुपति
first hand, ऊवध्यं गते प्रविष्यति । अव-

दानानि ध्रपयति second hand

6 The ms second hand adds इति.

7 Derived from MS III 10 2 132 3

8 MS 1b 4,

9 1b 6

10 The ms second hand *स्याप्य, but
cp Mān 1. 8. 5. 13.

11 MS I 2. 27. 17. 3

12 The ms मध्यस्य.

13 The ms second hand श्रोणे.

विच्छिद्य जुहूपभृतौ प्रच्छादयति ॥ ५ ॥ शेषमिडायामभितो देवतानि हिरण्य-
शकलाववद्यति ॥ ६ ॥ रेडसीति^१ स्वधितिना वसाहोमं प्रयौति ॥ ७ ॥ प्रयुता द्वेषोत्सी-
ति पार्श्वेनापस्त्वा समरिणवधिति^२ गृहीत्वा पार्श्वेनापिदधाति ॥ ८ ॥ अनुसुं पडि
डामवद्यति वनिष्ठुं सप्तमम् ॥ ९ ॥ क्लोमानं पुरीततमिति संकृत्यं वर्धयित्वेडां
यूपेषोपसिच्य प्रतिपरीत्य प्रचरति ॥ १० ॥ इन्द्रामिभ्यां छागस्य हवियः ऽनुबूहि ।
इन्द्रामिभ्यां छागस्य हविषः प्रेष्येति संप्रेष्यति ॥ ११ ॥ घृतं घृतपावानं इत्यर्धचं याज्यार्या
वसाहोमं जुहोति ॥ १२ ॥ पृषदाज्येन सकृदेव तेन वनस्पतिं यजति ॥ १३ ॥
वनस्पतये ऽनुबूहि । वनस्पतये प्रेष्येति संप्रेष्यति ॥ १४ ॥ वसामशेषेणं दिशः प्रति
यजति—दिशः स्वाहेति^३ पर्यायैः प्रतिदिशम् ॥ १५ ॥ मध्ये पञ्चमेन पूर्वार्धं पठेन
॥ १६ ॥ औपभृतं जुह्वामवनीयं स्विष्टकृता प्रचरति ॥ १७ ॥ ऐन्द्र. प्राणं इति
यजमानः पशुं संमृशत्यवदानवन्तम् ॥ १८ ॥ उपहृतायामिडायामध्यूधीं होत्रे
हरन्तिं ॥ १९ ॥ वनिष्ठुमग्नीध आदधाति यथाग्नीध्रभागम् ॥ २० ॥ दक्षिणा-
सन्मार्जनसंप्रेषमुक्त्वामिदौपयजात्प्रारानाहरोपयष्टरुपसदस्वेति संप्रेष्यति ॥ २१ ॥ शा-
मिन्नादाग्नीध्री ऽह्वारान्पश्चार्धं वेद्या व्यूहोपसमादधाति ॥ २२ ॥ उत्तरतो
दक्षिणामुख उपविश्य तस्मिन्प्रतिप्रस्थातोपयजति शुद्धकाण्डमेकादशधा संभि-
न्दन्नवदाय वपदकारान्तेष्वनुयाजानामेकैकं हस्तेन जुहोति ॥ २३ ॥ समुदं गच्छ
स्वाहेति^४ पर्यायैरेकादश हुन्वा मनो हार्दिं यच्छेति^५ हृदयदेशमभिमृशति ॥ २४ ॥
औपधीभ्यस्त्वेति^६ दग्नेषु निमार्ष्टिं ॥ २५ ॥ अयः स्पृष्ट्वा पृषदाज्येनानुयाजान्यजति
॥ २६ ॥ देवेभ्यः प्रेष्येति प्रथमे संप्रेष्यति प्रेष्येत्युत्तरान् ॥ २७ ॥ एकादशभिः
प्रचर्य स्वरं जुह्वां त्रिरुपरिष्टां त्रिरधस्तादक्त्वा दधाति—दिवं ते धूमो गच्छत्विति^७
॥ २८ ॥ ऊर्ध्वं^८ स्वरुहोमात्प्रागनुदेशायूपो नोपस्पृश्यः^९ ॥ २९ ॥ स्रुवाके स्रुवा
प्रेष्येति संप्रेष्यति ॥ ३० ॥ जाघन्या पत्नीः संयाज्यत्युत्तानाया देवानां पत्नीभ्यो
ऽवद्यतीडां चाशये गृहपतये चाग्नीधे च ॥ ३१ ॥ यज्ञं गच्छ स्वाहेति^{१०} पर्यायैस्त्रीणि

1 MS I, 2. 17.

2 MS I, 2. 16. 27, 1.

3 1 The ms अनुसुंदिडा० first hand,
वनिष्ठुं पडिडा० second hand.4 Perhaps ङीहान has fallen out. Cp
Āp VII 24 12.

5 1 The ms second hand संकृत्य.

6 The ms याज्यया.

7 Perhaps to be emended to वसामशेषेण.
Cp Man I, 8 5 29

8 The ms पूर्वार्धं—.

9 The ms अवतानवत.

10 From MS III. 10. 4. 135, 1.

11 The ms यथा अग्नीध्रभाग first hand,
यथार्मीध्रभाग second hand.

12 MS I, 2. 18.

13 The ms त्रि' पुरस्ताद.

14 MS I, 2. 14: 24, 6.

15 Based on MS III 9. 4. 120. 6.

समिष्टयर्जूषि जुहोति ॥ ३२ ॥ पुरस्तान्नित्यस्य तृतीयः स्वाहाकारः पूर्णपात्र
 स्थाने ॥ ३३ ॥ श्लेनावभृथं यन्ति ॥ ३४ ॥ परोमोष्ठं यदाद्रिमनुदकमनौषधिष्व
 च तस्मिन्शमितोपवपति ॥ ३५ ॥ शुगमि यं द्विध्मस्तमभिरोवेऽयुषोऽप्यमानमनुमन्त्र
 यते ॥ ३६ ॥ धाप्रो धाप्रो रागन्नित्येन्तादनुवाकस्याध्याधि [चात्वालं] मार्जयित्व
 समिधः कृत्वानपेक्षमाणाः प्रत्यायन्ति—एधो ऽस्थेषीर्माई^१ स्वाहेत्याहवर्तते
 समिधमादधाति ॥ ३७ ॥ समिदसि समेधिष्वमदीर्ति^२ द्वितीयाम् ॥ ३८ ॥ . . .

इति षष्ठोऽध्यायः ॥

1 There is nothing in the kindred texts to explain this sūtra

2 The ms ५°.

3 MS III 10, 7. 139 11 has अनूदकं.

4 MS I, 2, 18.

5 The ms माश्रययित्वा.

6 MS I 3 39 46 11

7 The remaining part of the Pasu bandha is missing

तत्सत्यं तद्व्यक्त्यं तेन शक्यं तेन राध्यासमिति यजमानो जपति ॥ चतुरो
मासान् मांसमश्रीयान्न स्त्रियमुपैति नोपर्यास्ते जुगुप्सेतानृताः प्राङ् शेते ॥
मध्वश्चात्पृतौ भार्यामुपैति ॥ सर्वेष्वन्तरालव्रतानि वैश्वदेवोत्तराणि सह-
पञ्चसंचराणि ॥ पर्वाणि व्याख्यातानि ॥ विकारान्व्याख्यास्यामः ॥

इति षट्सप्तमोऽध्यायः [सप्तमेऽध्याये] प्रथमं खण्डम् ॥

चतुर्थे मासेषु वरुणप्रधासाः ॥ १ ॥ प्रतिप्रस्थतामिक्षायै मादृत्यै वत्सान-
पाकरोत्यध्वर्युर्वाहृण्यै ॥ २ ॥ प्रतिप्रस्थातुः पयसि ॥ ३ ॥ पूर्वकर्माध्वर्योरारात्
॥ ४ ॥ पूर्वैद्युरग्निप्रणयनम् ॥ ५ ॥ वेदी कुरुत उत्तरामध्वर्युर्देक्षिणां प्रतिप्रस्थाता
॥ ६ ॥ असंभिन्ने समे ॥ ७ ॥ पृथमाग्रमन्तरा ॥ ८ ॥ उत्तरस्यामुत्तरवेदिसंभारा-
न्त्युप्याहवनीयादग्नी प्रणयतः ॥ ९ ॥ अग्निभ्यां प्रणीयमानाभ्यामनुजूहीति संप्रेष्यति
॥ १० ॥ अग्नेणोत्तरां वेदिं प्रतिप्रस्थातान्तरा वेदी प्रतिप्रस्थाता ॥ ११ ॥ पात्राणि
प्रयुनाक्ति ॥ १२ ॥ अविनिर्देशे समानमुभयोः कर्म ॥ १३ ॥ यथा वैश्वदेवे हवीँष्यो-
षघपात्राणि ॥ १४ ॥ आमन्त्रणादि प्रार्थिताः संप्रैषान्मादृतीवर्जं निमैन्ध्यं प्रच-
रतिमिडामित्यध्वर्युरेव पत्नीसंयाजप्रभृति ॥ १५ ॥ समानो होता प्रह्लाग्नीध्रः
उत्करः ॥ १६ ॥ पञ्च संचराण्यैन्द्राग्नेो द्वादशकपालो मादृत्यामिक्षा घादृण्या-
मिक्षा काय एककपालो वाजिनमिति हवीँषि ॥ १७ ॥ निरुप्तेषु प्रातप्रस्थाता

1 The beginning of the Cāturmāsya
is lost in the lacuna.

2 The ms सर्वेष्य०.

3 The ms संघा०.

4 The ms पूर्वैद्युरभिप्र०.

5 See MS I 10, 13 153, 4-5

6 The ms वेदि.

7 The sūtra is corrupt. Cp Ap VIII,
5, 24, Hir V. 4 460.

8 The sūtra is corrupt

तूर्णीको यवान्पुष्यामपेपाणां^१ करम्भपात्राणि करोति प्रतिपुरुषं यजमानस्यैकं
 बाहुषुषर्वमात्राण्येकोद्धीनि ॥ १८ ॥ शमीपर्णैः पूरयित्वा शेषस्य मेघं च मेघं च
 कुरुतः^२ ॥ १९ ॥ निष्काभिरूर्णाभिरावेष्टय परःशतानि शमीपर्णानि घासं निवपतः
 ॥ २० ॥ उत्तरैः परिग्राहैः परिगृह्य दक्षिणस्या वेद्या उत्तरस्याः श्रोण्या अभ्युत्त-
 रस्या आ दक्षिणाईसात्स्फपेन वेदी संभिनत्ति ॥ २१ ॥ पृषद्राज्ये गृह्णातिः मरुदु-
 पस्तीर्यं त्रिदंधि द्विरभिघारयेत् ॥ २२ ॥ उद्गासनवेलायामाभिलयोः सज्जूरसक्तू-
 नावपतः ॥ २३ ॥ मारुत्यां प्रतिप्रस्थाता मेघमबदधाति वारुण्यामध्वर्युर्मेषीम्
 ॥ २४ ॥ आसाद्यन्तौ विपरिहरतः ॥ २५ ॥ वारुणीनिष्कार्पं निदधाति ॥ २६ ॥
 उत्तरस्मिन्नग्नौ संमृष्टे ऽसंमृष्टे दक्षिणस्मिन्प्रतिप्रस्थाता पत्नी पृच्छति कतिभिर्मि-
 धुनमचर इति^३ ॥ २७ ॥ सत्यं विवाचयिषेत् ॥ २८ ॥ याभिर्दिशेत्तान्वरणो गृह्णाति
 श्रूयात् ॥ २९ ॥ प्रघास्यान्धवामर्ह इति करम्भपात्राण्यादाय यजमानः पत्नी चापरेण
 विहारमनुपरिक्रम्य पुरस्तात्प्रत्यञ्चौ तिष्ठन्तौ शिरस्याधाय दक्षिणस्मिन्नग्नौ
 शूर्पेण जुहुतः ॥ ३० ॥ सो षू षं इति यजमानः पुरोऽनुवाक्यां जपति ॥ ३१ ॥
 यद् धर्म इत्युभौ याज्यां निगद्य जुहुतः ॥ ३२ ॥ अकन्कमेति^४ व्युत्क्रामन्तावनुमन्व-
 येते ॥ ३३ ॥ अध्वर्युर्वा जुहुयादन्वारभेयातामेतौ ॥ ३४ ॥ आज्यभागाभ्यां प्रचर्यं
 स्रुन्पाणिः प्रतिप्रस्थाताकाङ्क्षति यावदध्वर्युरैन्द्राग्रपष्ठैः प्रचरति ॥ ३५ ॥
 मारुत्याः प्रतिप्रस्थाता पूर्वेणावदानेन सह मेषीमवधति वारुण्या अध्वर्युरुत्तरेण
 सह मेघम् ॥ ३६ ॥ इजवल्मीकं स्वस्तिपाराण इति यजमानो जपति ॥ ३७ ॥
 मिथुनौ गावौ दक्षिणा ॥ ३८ ॥ समवनीय घाजिनं भक्षयत्युपास्ते प्रतिप्रस्थाता
 ॥ ३९ ॥ पत्नीसंयाजान्समिष्टयजुरध्वर्युर्जुहोति यथा पशुवन्दे ॥ ४० ॥ तूर्णीं
 प्रतिप्रस्थाता स्रुवं विहारयति ॥ ४१ ॥ वारुणीनिष्कार्पेण तुपैश्चावभृथं यन्ति
 यथा सोमे साम ऋजीपभक्ष्यं स्नानमिति परिहाण्य ॥ ४२ ॥ निवर्तयते—

यद् धर्म पर्यावर्तयदन्तान्पृथिव्या अधि ।

अभिस्तिग्मेनेति^५ समानम् ॥ ४३ ॥

इति चातुर्मास्ये { सप्तमे ऽध्याये } द्वितीयं श्लोकम् ॥

चतुर्षु मासेषु साकमेधाः ॥ १ ॥ पूर्वा पौर्णमासीमानीकवतायोपवसेदु-

1 The ms *येवाना first hand, पेपाणा
 यवना second hand

2 The ms कुरुते.

3 The ms *मचरदिति

4 MS I 10 2

5 The ms मारुत्यं first hand, मारुत्या
 second hand

6 The ms निष्कारेण first hand, निष्का-
 सेण second hand.

7 MS II 10 2 132 16

त्तरां क्रीडिनीयार्यं ॥ २ ॥ अग्नयेऽनीकवते प्रातरष्टाकपालो मरुद्भयः सांतपनेभ्यो मध्यन्दिने चरुर्मरुद्भयो गृहमेधेभ्यः सर्वासां दुग्धे सायमोदन इन्द्रस्य निष्कापः ॥ ३ ॥ यजुषा वत्सानपाकरोति ॥ ४ ॥ अपवित्रे दोहयति ॥ ५ ॥ नेष्मावाहैः संनहति ॥ ६ ॥ नोपभृत्याज्यं गृह्णाति ॥ ७ ॥ ओदनस्य शरोनिष्कापं निदधाति ॥ ८ ॥ श्रीनोदनानुद्धृत्योत्पूर्तान्करोति ॥ ९ ॥ न सामिधेनीरन्वाहै ॥ १० ॥ न प्रयाजान्यजति ॥ ११ ॥ आज्यभागाभ्यां प्रचर्योदनानां सकृतसकृतसमवदाय प्रचरति ॥ १२ ॥ इडान्ता भवति ॥ १३ ॥ अमात्येभ्य ओदनानुपहरन्ति ॥ १४ ॥ प्रतिवेशमोदनं पचति ॥ १५ ॥ तस्य पत्न्यभ्नाति ॥ १६ ॥ आज्याभ्यज्य सुहिता वसन्ति ॥ १७ ॥ ओदनान्प्रतिवेशा पचन्ते गाश्च भ्रते ॥ १८ ॥ सवत्सा गावो वसन्ति ॥ १९ ॥ प्राचीनरात्रे ऽभिवान्याया अग्निहोत्र्याश्च वत्सो वधन्ति ॥ २० ॥ पुरा प्रातरग्निहोत्राद्ग्राह्यपत्ये शरोनिष्कापपूर्णां दर्वी [पूर्णां दर्वी] परापतेत्पृषभमाहयते ॥ २१ ॥ यदपभो न रूयाद् ब्रह्मा म्रूयाज्जुषीति ॥ २२ ॥ मरुद्भयः क्रीडिभ्यः साकं रश्मिभिः सप्तकपालं निर्घपेत्प्रचरेद्वा ॥ २३ ॥ महाहविषा यजते सोत्तरवेदिमग्निं प्रणीय ॥ २४ ॥ पञ्च संचरायैन्द्राग्नौ द्वादशकपाल इन्द्राय वृषत्रे चरुर्वैश्वकर्मण एककपाल इति द्वयीपि ॥ २५ ॥ पुरस्तात्स्विष्टकृतो ऽग्ने वेदोप्रमित्यंभिधारयति ॥ २६ ॥ ऋषभो दक्षिणा ॥ २७ ॥

इति चतुर्मास्ये [सप्तमे ऽध्याये] तृतीयं सप्तमम् ॥

पितृयज्ञे ऽग्नेण दक्षिणा[ग्निः] वेदिमुद्धरति ॥ १ ॥ अस्ताता भवति ॥ २ ॥ प्रागुदीचीनै स्तम्वयजुर्हरति ॥ ३ ॥ समं चतुरथं परिश्रयति ॥ ४ ॥ उत्तरां प्रति वेद्विश्रोणिं द्वारं कुर्वन्ति ॥ ५ ॥ एकालमुकं मध्ये वेद्याः सादयति ॥ ६ ॥ स आहवर्नायः ॥ ७ ॥ धर्षीयो नित्याद्द्विहिरुपमूललूनं वर्षीयानिष्मः ॥ ८ ॥ अग्नेण नित्यमाहवर्नायमतिहारः ॥ ९ ॥ उत्तरतो वेद्याः पात्राणि प्रयुनक्ति ॥ १० ॥ दक्षिणतो निर्घपति ॥ ११ ॥ सोमाय पितृमते पदकपालः पुरोडाशः पितृभ्यो घर्हिपद्भ्यो धानाः पितृभ्यो ऽग्निष्वान्तेभ्यो मन्थः ॥ १२ ॥ त्[र्ष्णी]काँस्त्र्यम्यकान्पुरोडाशानेककपालान्प्रतिपुरुषं यजमानस्यैकाधिकान् ॥ १३ ॥ प्रोक्षणीस्तिप्रान्यैवानव-

1 The ms first hand क्रीडिनीयाग्नये. The second hand makes worthless changes

2 The ms ओदनं, but cp MS I, 10 1. 140. 13-15.

3 The ms *त्योत्पुणलं first hand, *त्योत्कपालं second hand.

4 Derived from MS I. 10. 15. 155. 3.

5 Ib 1.

6 The ms second hand परा*.

7 The ms second hand भ्नाति.

8 MS I 10. 2. 142. 6.

9 See MS I, 10. 1. 141. 1-3.

10 MS I, 10. 2. 141. 7.

11 1 The ms *ष्णी. स्तिप्रान् first hand, प्रोक्षणीस्तिप्रान् second hand.

ध्नन्ति ॥ १४ ॥ दक्षिणार्धे गार्हपत्यस्य पुरोडाशं थपयत्युत्तरार्धे ज्यम्बकान्
 ॥ १५ ॥ दक्षिणाग्नौ यवान्भृञ्जति ॥ १६ ॥ पेपण्वेतायां धाना मन्त्रेण विभजति
 ॥ १७ ॥ अभिवान्यायाः पयसि मन्थं दोहन इक्षुशलाकया प्रसव्यमालोडयति
 ॥ १८ ॥ शलाकास्थं मन्थं करोति ॥ १९ ॥ चतुर्घृहीतान्याज्यान्वध्यधि गार्हपत्यं
 गृह्णाति ॥ २० ॥ तूर्णीं प्रस्तरमुद्धवमादत्त ॥ २१ ॥ समन्तं वहिस्त्रिः स्तृण्णप्ये-
 त्वया विष्टेति ॥ २२ ॥ त्रिरस्तृण्णप्रतिपर्येति ॥ २३ ॥ एकैकमभ्युदाहरत्युदकुम्भ-
 माज्येनाग्रतः परिषेचनाय ॥ २४ ॥ अग्रे देवेभ्यः पितृभ्यः समिध्यमानानामनुहति
 संप्रेष्यति ॥ २५ ॥ उशन्तस्त्वा हवामह इत्येका सामिधेनी ॥ २६ ॥ तस्यां त्रिरुक्तायाँ
 सहृद्भिर्ममादधाति ॥ २७ ॥ न होतारं घृणीति नार्येयम् ॥ २८ ॥ अपरवर्हिप-
 प्रयाजान्वयजति ॥ २९ ॥ आज्यभागाभ्यां प्रचयं प्राचीनाधीतानि कुर्यते ॥ ३० ॥
 विपरिहरन्ति हवीँपि ॥ ३१ ॥ विपरियन्त्युत्विजः ॥ ३२ ॥ यथास्थानं जुहः
 ॥ ३३ ॥ उपभृद्भुवे दक्षिणे ॥ ३४ ॥ यथास्थानं पुरोडाशं दक्षिणाँ धाना मन्थं
 दक्षिणतः ॥ ३५ ॥ आग्नीध्रः प्रत्याश्रावयति ॥ ३६ ॥ अपरं यजमानः ॥ ३७ ॥
 दक्षिणतो ऽध्यर्चुरवद्यति ॥ त्रिश्चतुरवदानस्य चतुः पञ्चावदानस्य ॥ ३८ ॥ उद-
 ङ्ङतिक्रामँ सोमाय पितृमते ऽनु स्वधेत्यनुवाचयति ॥ ३९ ॥ ओँ स्वधेत्याश्रावयति
 ॥ ४० ॥ अस्तु स्वधेति प्रत्याश्रावयति ॥ ४१ ॥ सोमं पितृमन्तै स्वधेति संप्रेष्यति ॥ ४२ ॥
 स्वधा नम इति वषट्कारः ॥ ४३ ॥ दक्षिणामुखो ॥ दक्षिणार्धे जुहोति ॥ ४४ ॥ एतेन
 धर्मेण स्विष्टकृदन्तैः प्रचरति ॥ ४५ ॥ अग्निः कव्यवाहन इति स्विष्टकृत् ॥ ४६ ॥
 मग्यादीनामिडामवद्यति ॥ ४७ ॥ ब्रह्माग्नीध्रो यजमान इत्यवग्रेण भक्षयित्वेडाँ
 हविःशेषाँश्च त्रीन्पिण्डान्कृत्वा स्रक्लिपु प्रसव्यं निदधाति यथा पिण्डपितृयज्ञ
 उत्तराँ ओर्णाँ परिहाप्य ॥ ४८ ॥ तस्यां लेपान्निमार्ष्टि ॥ ४९ ॥ अत्र पितरो मादवर्ष-
 मित्युक्त्वा परेत्य जुषंशं त्वा वयमिर्त्याहवनीयमुपतिष्ठन्ते ॥ ५० ॥ योजा न्विन्द्र
 ते हरोमिति ॥ प्रणवेन ताम्यन्ते ॥ ५१ ॥ यदन्तरिक्षमिति ॥ गार्हपत्यम् ॥ ५२ ॥ अग्नी-
 मदन्त पितरँ इति परिश्रितं प्रपद्याज्जनाभ्यञ्जनदशानिहवनामिति कृत्वा परेतन पितरँ
 इति त्रिरपः परिषिञ्चन्पर्येति ॥ ५३ ॥ अया विष्टेति ॥ त्रिरपरिषिञ्चन्प्रतिपर्येति ॥ ५४ ॥

1 The ms संजति.

2 The ms अभिनवान्यायपयति.

3 1 The ms मन्थं शलाका कुर्वती.

4 Based on MS I, 10 17 157. 13.

5 MS I, 10, 3.

6 The ms दक्षिणं.

7 Based on MS I, 10. 18. 158 6.

8 The ms second hand ओँ.

9 From MS 1b 15

10 The ms repeats the word.

11 MS I, 10 3 142 12

हरोम्=हरी+ओम्.

12 The ms त्रिरपः परिषिचन्.

अक्षमीमदन्तेति' पत्न्यग्निं मनस्वतीश्च प्रत्यायन्ति ॥ ५५ ॥ अग्ने तमयाश्चमिति'
गार्हपत्यमुपतिष्ठते ॥ ५६ ॥ अपवाहिंपावनुयाजौ यजन्ति देवौ यज यजेति संप्रे-
ष्यति ॥ ५७ ॥ न पत्नीः सँयाजयन्ति न समिष्टयजुर्जुहोति ॥ ५८ ॥ समाप्येष्टिं
प्रागुदञ्चस्वयम्बकैर्यजन्ति ॥ ५९ ॥ मूते पुरोडाशानुपवपन्ति ॥ ६० ॥ एकोल्लुकं
पराचीनं धूपायमानं हरन्ति ॥ ६१ ॥ आरुं ते रुद्र पशुं करोमीत्याखुकिरौ' पुरोडा-
शमेकमुपवपति ॥ ६२ ॥ एकोल्लुकं चतुष्पथ उपसमाधाय पुरोडाशानां स्रु-
त्स्रुत्समवदायारत्येन पलाशपर्णेन मध्यमेन जुहोति— एष ते रुद्र भार्ग इति ॥ ६३ ॥
अवाम्ब रुद्रमदिमदीति' यजमानो ऽमात्यैः सहार्गिं पर्येति ॥ ६४ ॥ पतिकामापि
यायात् ॥ ६५ ॥ भगो ऽग्नि भगस्येष इत्युदस्य प्रतिलभ्य यजमानाय समावपन्ति
॥ ६६ ॥ पतिकामापि र्चा ॥ ६७ ॥ त्रिरेतेन घर्मेण ॥ ६८ ॥ यथास्वमुपयामम् ॥ ६९ ॥
भेषजं गर्वं इति द्वितीयं परियन्ति ॥ ७० ॥ त्र्यम्बकं यजामहे इति तृतीयम् ॥ ७१ ॥

सुगन्धिं पतिवेदनम् ।

उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुञ्चोय मामृतात् ॥

इति पतिकामा ॥ ७२ ॥ यथास्नातमितरे ॥ ७३ ॥ मूत उपगह्य वृक्ष आस-
जति— रुद्रैश्च ते भार्ग इत्युभयतः ॥ ७४ ॥ अनपेक्षमाणाः प्रत्यायन्ति ॥ ७५ ॥
मार्जनं समिदाधानमिति यथा पशुवन्द्ये ॥ ७६ ॥ प्राप्यादित्यं घृते चरुं निर्व-
पति ॥ ७७ ॥ क्रौडिनिप्रभृत्यादित्यान्तं प्रागस्तमयात्क्रियेत ॥ ७८ ॥ सँस्थितायां
पौर्णमासीं सँस्थाप्य निवर्तयते—

यो ऽस्याः पृथिव्या अधि त्वाचि निवर्तयत्योषधीः ।

अग्निस्तिग्मेनेति' समानम् ॥ ७९ ॥

इति चालुर्मास्ये [सप्तमे ऽध्याये] चतुर्थं सूत्रम् ॥

चतुर्थं मासेषु शुनासीर्यं सघश्चतुरहे मासे वा ॥ १ ॥ पञ्च संचराणि
घायव्या यवागूः प्रतिधुग्वेन्द्राय शुनासीराय द्वादशकपालः सौर्यं एककपाल
इति द्वितीयं ॥ २ ॥ सीरं द्वादशयोगं दक्षिणोद्यारो घानद्वान्पेड्योगं सीरमु-

1 MS I. 10. 3.

2 † The ms second hand प्रत्याग्निं

3 MS I. 10. 4

4 The ms •खुकरै first hand, •सूकरि
second hand. Cp MS I. 10. 30 ;
160. 3

5 † Perhaps to be emended to भगस्येषा
(=भगस्येषो).

6 † The ms second hand पतिकामा वाः.

7 The Samhitā पुष्टिवर्धनम्.

8 The ms मूतमुप•.

9 The ms •दित्याजं

10 MS II. 10. 2 132. 16.

11 See MS I. 10. 1: 141. 4-5.

12 Identical with MS . 6. 2. 64 16.

धारी वानद्वाहौ ॥ ३ ॥ निवर्तयते—

यत्र मामा अर्षमासा ऋतव परिवन्मरा ।

येन तेन प्रजापतय ईजान संनिवर्तयन् ।

तेनाहमस्मि ब्रह्मणा निवर्तयामि जीवसे ॥

इति । अग्निस्तिग्मेनेति^१ समानम् ॥ ४ ॥ वैश्वदेवेनैव यजेत पशुकामः सदृशं पशुप्राप्योत्तरैः^२ ॥ ५ ॥ शुनासीर्येण ग्रामकामो ऽन्नाद्यकामो वृष्टिकामः पशुकामः स्वर्गकामो वा ॥ ६ ॥ उदकमन्ववसाय तस्योदकार्थान्कुर्वीत ॥ ७ ॥ सौवन्सरीकारिण ॥ ८ ॥ अत्र पञ्च सँवत्सराण्येतेन धर्मैण फाल्गुनारम्भणा-
न्फाल्गुनीसमापनाँस्त्रीन्सँवत्सरानिपद्या वैश्वारम्भणौ चैत्रीसमापनौ द्वौ यजेत ॥ ९ ॥ अथ पशुमन्ति ॥ १० ॥ वैश्वदेवे सन्नेषु हविःषु यूपाय वैश्वदेवं पशुमुपाकरोति ॥ ११ ॥ यथाकालमविप्रतिपिद्धान् ॥ १२ ॥ पशुना चानुर्मा-
स्यकान्धर्मान्करोति ॥ १३ ॥ समानं पशुकर्मोत्तमोत्प्रयाजात् ॥ १४ ॥ उत्तमेन प्रयाजेन प्रचरति ॥ १५ ॥ ध्रुवादीनि हवीँष्यभिधारयति ॥ १६ ॥ सहामिन्ना-
वपामभिधारयति ॥ १७ ॥ आज्यभागाभ्यां प्रचर्य हविर्मिः प्रचरति ॥ १८ ॥ सहामिन्नावपेन प्रचरति ॥ १९ ॥ वपायाः संप्रैपाः ॥ २० ॥ पुरस्तात्स्विष्टकृतः पशुपुरोडाशेन प्रचरति ॥ २१ ॥ सहस्विष्टकृतप्रैपयन्त्सहेडा ॥ २२ ॥ समानमा-
न्तात्पशुकर्म ॥ २३ ॥ एतेनोत्तराणि सहपञ्चसँचराणि पर्याणि व्याख्यातानि ॥ २४ ॥ विकारान्व्याख्यास्यामः ॥ २५ ॥ वरुणप्रधासेषूभयत्र यूपौ ॥ २६ ॥ मारुतं प्रतिप्रस्थाता पशुमुपाकरोति वारुणमध्वर्युः ॥ २७ ॥ प्रतिप्रस्थातुः पशौ पूर्वं कर्माध्वर्योरारात् ॥ २८ ॥ प्रतिप्रस्थातामिन्नावपेन पूर्वं प्रचरति ॥ २९ ॥ समानमुभयोः कर्म ॥ ३० ॥ एका मनोता ॥ ३१ ॥ प्रतिप्रस्थाता पशुना पूर्वं प्रचरति ॥ ३२ ॥ पशुवर्जमध्वर्योः संप्रैपाः ॥ ३३ ॥ समानेडा ॥ ३४ ॥ साक-
मेधेध्विन्द्राय वृत्रघ्ने पशुः ॥ ३५ ॥ धायवे नियुत्वते शुनासीर्ये ॥ ३६ ॥ समान-
मन्यत्समानमन्यत् ॥ ३७ ॥

इति चातुर्मास्ये [सहमे ऽध्याये] पञ्चमं कण्डम् ॥

इति^३ सप्तमो ऽध्यायः ॥

1 The mantra is corrupt Cp MSn I. 7, 8 8.

2 MS II, 10, 2 132 16

3 Cp MS I, 10, 8 148, 20-149. 1.

4 Cp MS IV, 3, 3 42 4. कर्ष्य उदके यजेत, Ap VIII, 22, 5, 6

5 The ms पशुकामोरमता०.

6 The ms adds प्राक्सौमिके.

अथ
वाराहश्रौतसूत्रे
चयनम्

प्राकृतीषु सँस्यासु षोडशिवर्जमग्निमुत्तरवेद्यां चिन्वीत ॥ १ ॥ सावि-
 वनाविकेतो वानग्निर्वोत्तरवेदिं चिन्वीत सत्प्रार्हानेषु ॥ २ ॥ तं चेप्यमाख्यो
 ऽमावास्यायामुपनीय हविर्जुह्वं प्रथमं संमृज्यास्तगृहीतेनाज्येन बुभ्रानः प्रथममिति
 सावित्राण्यूर्ध्वस्तिष्ठन्जुहोत्पृणा स्तोममिति द्वितीयां पूर्णाहुतिं पूर्णाम् ॥ ३ ॥
 वैष्णवीमग्निं कल्माषीं सुषिरं सावित्रप्रभृतिभिरादत्ते फलप्रदेयां वृक्षस्य ॥ ४ ॥
 इसामृभ्यर्जित्यश्वाभिधानीमादाय प्रदूर्वां वाजिनित्यश्वमभिधाति ॥ ५ ॥ युजाप्यं
 रासभं युवमित्युत्तर गर्दभम् ॥ ६ ॥ योगे योगं इत्यश्वपूर्वां वल्मीकामभियन्ति ॥ ७ ॥
 अग्निं पुग्ंध्यमद्भिरस्तद्वेदेन इति पुरुषमायान्तमनुमन्त्रयते येन संगच्छेत् ॥ ८ ॥
 तमिति निर्दिशति ॥ ९ ॥ आगत्य वाज्यध्वानमिति मृदं प्राप्य जपति ॥ १० ॥ आकन्य
 वाजिनित्यश्वेन मृदमाक्रमयति ॥ ११ ॥ य द्विप्यात्तं श्रूयादमुमभितिष्ठति ॥ १२ ॥
 योस्ते पृष्टमित्यश्वस्य पृष्टमभिमृशति ॥ १३ ॥ उक्तामे ॥ उदकमीदित्युत्क्रान्ते जपति
 ॥ १४ ॥ आ त्वा जिषर्माति पदे हिरण्यं निधायाभिजुहोति ॥ १५ ॥ परि वाजपतिरि-
 त्यभ्रथा पदं परिलिखति ॥ १६ ॥ देवस्य त्वेति खनति ॥ १७ ॥ अपा पृष्टमर्चाति
 पुष्करपर्णमाहरति ॥ १८ ॥ शर्म च स्थं इति कृष्णाजिनं च पुष्करपर्णं च संस्त-
 णाति ॥ १९ ॥ व्यचस्वती संवसेथामित्युत्तरलोम कृष्णाजिनमधस्तादधिपुष्करपर्णं
 ॥ २० ॥ तयोर्मृदं संभरति पुरीष्यो ऽर्चाति यजुरुत्तराभिर्गायत्रीभिर्वाह्वणस्योत्तरा-
 भिस्त्रिष्टुम्भी राजन्यस्योत्तराभिर्जगतीभिर्वैश्यस्य ॥ २१ ॥ सर्वत्र यजुः ॥ २२ ॥
 यं कामयेत ऋध्नुयादिति तस्य गायत्रीभिश्च त्रिष्टुम्भिश्चाष्टभिश्च संभरेत्

1 MS II, 7, 1

6 The ms वा संगच्छे (for येन संगच्छेन)

2 MS III 13 1 159 13 Properly
the mantra is for the Āśvamedha

7 The ms तां

8 Identical with MS III 1 4 5 7

3 MS II, 7 2

9 The ms उदक्रान्ते

4 1 The ms कश्चिन्मकाप्यदात्

10 MS II 7 3

5 Very probably one sutra is missing
in our text Cp Man VI, 1 1 11, 12

11 Identical with MS III, 1, 5 6, 4-5.

12 The ms second hand *ग्नी.

॥ २३ ॥ अयं ते योनिर्ऋतियं इति संभृतमभिमृश्यापो देवोरिति स्फुयेन खनति ॥ २४ ॥
 वल्मीकवपामाघाय सुजातो ज्योतिषेति मौञ्जेन दाम्नोपनह्यत्यर्कमयेण वा ॥ २५ ॥
 उदु तिष्ठ स्वचरेत्युर्ध्वच्छ्रुति ॥ २६ ॥ सजातो गर्भं इति हरति ॥ २७ ॥ स्थिरो भव की-
 द्बन्त्रं इति गर्दभ आदधाति ॥ २८ ॥ भरत्रामिति यन्ति ॥ २९ ॥ ओपधय. प्रति-
 शुष्णीतेति परिस्तृणाति ॥ ३० ॥ दर्भेषु सादयति ॥ ३१ ॥ वि पाजसेति विच्छंसयति ।
 वि ते मुबानीति च ॥ ३२ ॥ आरो हि श्रेत्यैन्द्रिरुपसृजति ॥ ३३ ॥ अजलोमभिः
 कृष्णाजिनलोमभिरर्मकपालैः शर्कराभिः सिकताभिर्वैणवहारैरिति लोमयजं चूर्ण
 कृतैर्मित्रं सैश्वयेति संसृजति ॥ ३४ ॥ संसृष्टान्मो ग्वा पत्नी करोति ॥ ३५ ॥
 मखस्य शिरो ऽसीति पिण्डमभिमन्त्र्य वसवस्त्वा इत्यन्विति ३ द्युद्धि चतुश्चां करोति
 ॥ ३६ ॥ उत्तमे तृतीये ऽदित्या राक्षानांति ३ राक्षानं करोति ॥ ३७ ॥ श्रंश्रीणां राक्षा-
 याश्च समवाये ३ स्तनौ कृत्वादितिष्टे विल शुष्णाविति ३ द्वारं करोति ॥ ३८ ॥ इत्याय
 सा महीमित्यभिमन्त्र्य सिकतासु विर्पजति ॥ ३९ ॥ शेषस्यापादां द्यालिपिता-
 मिष्टकां करोति ॥ ४० ॥ शुष्कामुखां वमवस्त्वा धूमन्वित्यैत्यश्वशकेन गार्हपत्ये
 धूपयति ॥ ४१ ॥ अदितिष्वेति ३ गर्तं ख्वात्वा देवानां त्वा पत्नीरित्यैवदधाति ॥ ४२ ॥
 तृष्णामुखां ३ पचनेन पर्युद्य विपणा त्वा देवीत्यग्निना समिद्धे ॥ ४३ ॥ दास्वा देवी-
 रिति ३ पच्यमानामनुमन्त्रयते । मित्रता त उखां परिदाम्यभित्त्या एषा मा भेदति ३ सं
 ॥ ४४ ॥ मित्रस्य चर्षणोर्ध्वं इत्यागामर्भं ॥ ४५ ॥ देवस्त्वा सविनोद्वारविति ३ पक्कामुद्ध-
 पति ॥ ४६ ॥ उत्तिष्ठ बृहती भवेत्युच्छ्रयति ॥ ४७ ॥ मित्रता त ३ इत्यभिमन्त्र्य वमवस्त्वा-
 च्छन्दन्वित्यैजहारैणाच्छ्रुति चतुः ॥ ४८ ॥ वैश्यस्य राजन्यवन्धोर्या शिर

1 MS II. 7. 3.

2 MS II 7 4.

3 The ms adds योनिरिति.

4 This is not clear, as the digging has already been done. The original ms has खति, which is changed to खनति by the second hand

5 The ms च

6 The ms उदु तिष्ठ स्व-रित्युर्ध्वं first hand,
 उदु तिष्ठन् इत्युर्ध्वं second hand

7 Identical with MS III 1 6 beg.

8 MS II 7 5

9 MS II 12 3 147 1

10 1 The ms *रर्माकपालिनीक्रमि first hand,
 *रर्मकपालै. second hand.

11 The ms second hand चूर्णीकृ०.

12 The sūtra is hopelessly corrupt. We could have something like this -
 सैश्वयामिति पत्न्यै प्रयच्छति । सीखा करोति.

13 MS II 7. 6.

14 The ms second hand *श्रीं.

15-15 The ms first hand अग्निहोममवाये
 (pointing to अधिराध्याममवाये ?).

16 The ms विद्यु०

17 The ms *मुखाया first hand, *मुखाया
 second hand

18 The ms first hand मित्रता त्वा उष
 चाभित्या

19 The ms first hand मभिनानि च.

20 The ms second hand इति उखां.

आहरतीपुद्गतस्याशनिहृतस्य वा ॥ ४६ ॥ सप्त मापानुपन्वुष्य यमगाथा
गायति—

यो ऽस्य कौष्ठ्य जगतः पार्थिवस्यैक इहरी ।

यमं भद्रध्रुवो गाय यो राजानपरोष्य ॥

यम गाय भद्रध्रुवो यो राजानपरोष्य ।

अहरहर्नयमानो गामश्वं पुरुषं यम ॥

वैवस्वतो न तृष्यति सुराया इव दुर्मद ।

येनापो नद्यो धन्वानि येन द्यौःप्रा पृथिवी च दडा ॥

इति ॥ ५० ॥ बलमाकवपाँ सप्तधा वितृणाँ शिरसः स्थाने प्रतिनिद-
घाति ॥ ५१ ॥

अर्थे यो ऽसि यस्य त इदं शिर एतेन त्वं शीर्षएवानेधि ।

इदमंस्माकं भुजे भोग्याय भूयात् ॥

इति शिर आदर्दीत ॥ ५२ ॥

इति ज्यने [प्रथमे ऽध्याये] प्रथमं सप्तमम् ॥

हिरण्यकेशान्धुपुरान्हिरण्यस्योद्धानय.शफान् ।

अध्वाननश्चतो दाने यमो राजाधितिष्ठति ॥

इत्याहरति ॥ १ ॥ पूर्वमुंख्याहतिः ॥ २ ॥ पौणमास्यां पञ्च पशुलालभते

ऽश्वमृपभैँ धृष्टिषु वस्तं प्राजापत्यं तूपरमिति मुष्करान् ॥ ३ ॥ उपाकरोति—

अग्निभ्य कामाय जुष्टमिति ॥ ४ ॥ वैश्वानरीयो द्वादशकपालः पशुपुरोडाशः ॥ ५ ॥

चतुर्विंशतिँ सामिधेनीः परावीरन्वाह ॥ ६ ॥ एकादश नित्या उपेमसृष्टीतिँ

तिन्नः समास्वार्य इति दर्श ॥ ७ ॥ अनुत्रभूरादित्यामयाविनः* ॥ ८ ॥

रागे अमे महे त्वा दनाय समिधीमहि ।

ईद्विधा दि महि वृषत्रमेँ ह्योत्राय पृथिवीम् ॥

इत्यानामयाविनः ॥ ९ ॥ हिरण्यगर्भेँ इत्याधारः ॥ १० ॥ ऊर्षा अस्य समिधे

इत्याग्नीः ॥ ११ ॥ पुरुषशिरसा सह पर्यग्निँ कृत्वा तान्पर्यग्निंकृतानुत्सृज्य प्राजा-

पत्यवर्जेँ शिराँसि प्रच्छिद्य यस्माद्भृदादिप्रकाः करिष्यन्स्यात्तस्मिन्शरीराणि

न्यस्य बह्वीँ सृदा शिराँसि प्रलिप्य प्राजापत्येन तन्त्रँ संस्थापयन्ति ॥ १२ ॥

1 After इदं the ms adds अहं.

7 MS III 4 6 51, 15-16.

2 1 The ms first hand पूर्वशि०

8 The ms second hand दात्र

3 The ms *नायजते

9 MS II, 7 15 96 13

4 MS IV 12 4 187 17

10 MS II 12, 6, 149 14

5 MS II 12 5 148 11

11 The ms second hand पर्यग्नि

6 The ms second hand दशमिधी

12 The ms तस्मिन्शरीराण्यस्य बहुन्य

पद्येताभ्रालभेत धायवे नियुत्वते श्वेतं तूपरमजमालभेत ॥ १३ ॥ प्राजापत्यो
द्वादशकपालः पशुपुरोडाशः ॥ १४ ॥ समानमन्यत् ॥ १५ ॥ आग्नावैष्णव एका-
दशकपाल आदित्येभ्यो घृते चरुप्रये च वैश्वानराय द्वादशकपाल इति दीक्षा-
णीया ॥ १६ ॥ समानमा दीक्षाहुतिभ्यः पूर्णाहुतिवर्जम् ॥ १७ ॥ आध्वरिकीर्तु-
त्वाकृतमग्निमिति' पडाग्निकीर्तुहोति ॥ १८ ॥ अन्त[त]ः पूर्णाहुतिः ॥ १९ ॥ पुरस्ता
द्वाचोयमस्याहवनीय उखां प्रवृणक्ति—मा सु भित्था इति ॥ २० ॥ जातमवदध्यादित्या-
स्नातानि काम्यानि ॥ २१ ॥ आयन्नशौ' समिध आदधाति दूर्घं इति कुमुकं घृता-
क्लर्म ॥ २२ ॥ प्रजाते परस्या अधि सैवर्त इत्यौदुम्बरीम् ॥ २३ ॥ परमस्याः परावर्त
इति वैकङ्कतीम् ॥ २४ ॥ यदमे यानि कानि वेति' पञ्चभिः पञ्चौदुम्बरीरपरशुवृषणाः
॥ २५ ॥ ये जनेषु मलिम्लवं इति वैकङ्कतीम् ॥ २६ ॥ दैत्याभ्यामित्याश्वत्थीम् ॥ २७ ॥
यो अस्मभ्यमरातीयादिति' तैल्वकी' यद्यभिवरति ॥ २८ ॥ उदेशं नाहूय ॥ सैशितं मे
इत्यौदुम्बर्या' यजमानं वाचयति ॥ २९ ॥ ऋद्ध चरमित्येनादिष्टवृक्षाम् ॥ ३० ॥
उख्ये भ्रियमाणे वृष्टिकामस्य याः सौरी रश्मिवतीस्तासीं तिसृभिस्तिष्ठ
आश्वत्थीः समिध आदध्याद् भ्राजस्वतीभिः सौरीभिरवृष्टिकामस्य ॥ ३१ ॥
यदि पशुपतिरभिमन्येत भिपग्वतीभिराग्नेवीभिः' ॥ ३२ ॥ यदि नश्येदमे इम्बावर्ति-
रै ॥ अमे इतिरै ॥ पुनरुर्जा ॥ सह रयेत्युपतिष्ठते ॥ ३३ ॥ सौवर्णं' रुक्मं पाशवन्तमे-
कवि'शतिनिर्वाधम् ॥ ३४ ॥

इति श्वने [प्रथमे ऽध्याये] द्वितीयं खण्डम् ॥

दृशानो रुक्मं इत्युपरिष्ठाभिर्वाधं प्रतिमुञ्चते ॥ १ ॥ नक्राथामेति' कृष्णाजि-
नम् ॥ २ ॥ सुपर्णो ऽसि गरुमानित्यभ्युद्यच्छति ॥ ३ ॥ प्रादेशमात्रपादारत्निमात्रशी-
र्षण्या मौञ्जशिक्यौदुम्बर्यासन्दी फलकास्तीर्णा ॥ ४ ॥ तस्यां' पद्भ्यावं मौञ्जशि-
क्यमवधाय''

मातेव पुत्रं पृथिवी पुरीष्यमग्निं स्वे योनौ विभर्तुलाम् ।

[तीं] विश्वैर्देवैर्ऋतुभिः सैविदान. प्रजापतिर्विश्वरुमा युनक्तु ॥

इत्यादधाति ॥ ५ ॥ विधा रूपाणीति' शिक्यपाशं प्रतिमुञ्चते ॥ ६ ॥

1 MS II 7 7.

2 MS III 1, 9 11 19 sqq

3 1 The ms first hand आयामग्री.

4 See MS ib 12, 4.

5 Here the Sātrakara deviates from
his Sāmhitā (ib 9).

6 The ms रश्मिवती यासां.

7 The sūtra is based on KS XXII.

12 67 16 The mantras alluded
to are found neither in MS nor in
KS

8 MS I 7 1.

9 MS II, 7 8

10 The ms तस्यां.

11 The ms अषश्याद्.

नकोषासेति' कृष्णाजिनम् ॥ ७ ॥ सुपर्णो ऽसि गह्वरानित्युत्थमुद्रच्छन्तुपरि-
नाभि विपरिवर्तयति' ॥ ८ ॥ विश्वो कमो ऽसीति' पर्यायैर्यजमानश्चतुरः
क्रमान्कामति ॥ ९ ॥ अक्रन्दमिरिति' क्रमाणां पारे जपति ॥ १० ॥ दक्षिणा-
वर्तते—[अग्ने] ऽभ्यावर्तिन्निति' ॥ ११ ॥ आ त्वा हार्यमित्यावृत्य जपति ॥ १२ ॥
उदुत्तममिति' शिष्यपाशुमुन्मुञ्चते ॥ १३ ॥ अग्ने बृहन्वपसामित्युन्मुच्य
जपति ॥ १४ ॥ हंस शुचिपदित्यादधाति ॥ १५ ॥ सन्नवर्ताभिरुपतिष्ठते । दिवस्-
सीति' च वात्संप्रेण ॥ १६ ॥ रुक्मप्रतिमोचनादि वत्सप्रान्तं यजमानः करोति
॥ १७ ॥ अनुगम[यत्याहवनीयम्] ॥ १८ ॥ मुष्टिकरणाद्याध्वरिकेण दीक्षो-
पायो व्याख्यातः ॥ १९ ॥ व्यत्यासं क्रमणं वात्संप्रेण करोति पूर्वद्युः प्राम-
त्युत्तरेद्युर्वात्सप्रम् ॥ २० ॥ येन देवा ज्योतिषेत्यद्वरद्वर्षुताकां समिधमादधाति
॥ २१ ॥ अन्नवर्त इति व्रतकालेष्वन्नाकाम् ॥ २२ ॥ सनिधामिमिति' चानकाम्
॥ २३ ॥ गायत्र्या ब्राह्मणस्यादध्यात् प्र प्रायमभिरिति' त्रिष्टुभा राजन्यस्य द्वाभ्यां
गायत्रीभ्यां वैश्यस्य ॥ २४ ॥ प्रयास्यन्नसि विहारमादधाति ॥ २५ ॥ उडु त्वा
विधे देवा इत्यग्निमुचच्छति ॥ २६ ॥ हंस शुचिपदित्यादधाति ॥ २७ ॥ सन्नवती-
भिरुपतिष्ठते ॥ २८ ॥ प्रेदमै इति प्रयापयति ॥ २९ ॥ अक्रन्दमिरिति' सर्जदभि-
मन्प्रयते ॥ ३० ॥ यद्युखा भस्मना प्रतिपूर्वेतेष्टकासु कार्यम् ॥ ३१ ॥ पुरीषे
पशुकामः कुर्वीत ॥ ३२ ॥ अप्सु यायावरः प्रवपेत् ॥ ३३ ॥ आपो देवीरिति'
प्रथयति ॥ ३४ ॥ प्रसद्य भस्मनी ॥ पुनराकथेति' भस्ममुष्टी प्रत्यावपति ॥ ३५ ॥
पुनरूजां' ॥ मद रथेति' निवृत्त्यै बोधा मे अत्येत्युपतिष्ठते ॥ ३६ ॥

इति चयने [प्रथमे ऽध्याये] तृतीय सप्तमम् ॥

दीक्षितस्येष्टकाः कुर्षन्त्यदीक्षितस्य वा ॥ १ ॥ न त्वेवानालब्धप्राजाप-
त्यस्य ॥ २ ॥ मृन्मयीस्यालिखिताश्चतुरश्चा दक्षिणाश्रुतः सन्यावृत ऋजुले-
खाश्च निर्मन्थ्येन लोहिनीः" पचन्त्यन्वाहार्येपचनेन वा ॥ ३ ॥ समाप्तासु
दीक्षासु क्रमवात्सप्रे ॥ ४ ॥ तस्या एतत्तिनति (?) देवयजनमध्यवस्यति"

1 MS II 7 8

8 MS II 6, 12 71 14

2 1 The ms विपरिवर्त first hand, धारय-
मायो second hand

9 1 The ms second hand अक्षरान्दमभि-
10 1 The ms विश्वसन्न first hand, विद्व-
त्य second hand

3 MS II 7 9

4 The ms first hand क्रम वत्स • The
second hand is worthless,

11 In the ms लोहिनी is put after श्या
लिखिता.

5 MS II 7 12 91, 9

6 MS II 10, 1 132, 5

7 MS II, 7, 10

12 Cp KS XX. 1. 18 7 अपेत वीत वि च
सर्पतात इति देवयजनमध्यवस्यति

॥ ५ ॥ आहवनीयदेशे गार्हपत्यं चिनोति ॥ ६ ॥ मण्डलं चतुरश्रं वा व्यायाममात्रं विमायोद्धत्याद्भिरवोद्य यो नो अभि ॥ मयि एहामोति जपति ॥ ७ ॥ चितः स्य परिचितः स्येत्येकं विश्रुत्या शर्कराभिः परिश्रयति ॥ ८ ॥ अमेर्भस्मासीति सिकता निवपति ॥ ९ ॥ रीज्ञानमसीत्युपान्गुप्य व्यूहति ॥ १० ॥ अयं सो अतिरिति प्रभृतिभिश्चतस्रो मध्ये प्राचीरुपदधाति ॥ ११ ॥ इहाममे ॥ अयं ते योनिर्ऋत्विर् इति द्वे समीची पुरस्ताच्चिदसि तथा देवतयाद्भिरखदधनासीदिति ॥ १२ ॥ परिचिदसीति द्वे समीची पश्चात् ॥ १३ ॥ त्रयोदश च लोकंपृष्ठाः ॥ १४ ॥ पृष्ठे दिवोति चात्वाल्देशात्पुटीपमाहृत्य व्यूहति ॥ १५ ॥ एवँ सर्वाश्चिनोति ॥ १६ ॥ पञ्चचितिकं प्रथमं त्रिचितिकं द्वितीयमेकचितिकं तृतीयम् । सर्वत्र वैकचितिकम् ॥ १७ ॥ संचिते समिते संकल्पेधामित्युष्यं निवपति ॥ १८ ॥ मातेव पुत्रमिति शिष्यादुखां विमुञ्चते ॥ १९ ॥ न रिक्तोमवेक्षते ॥ २० ॥ प्रत्यन्दक्षिणा नैश्रुंतीभिर्यन्ति ॥ २१ ॥ यदस्य पारं इति शिष्यमादत्ते ॥ २२ ॥ तिष्ठस्तुपपकाः कृष्णा इष्टकाः स्वरुत इरियो ऽमुन्वन्तमिति तिष्ठभिः परां परामुपदधाति ॥ २३ ॥ न तथादेवतं करोति ॥ २४ ॥ यं ते देवीति शिष्यमधिचपति ॥ २५ ॥ रुक्मसूत्रमासन्दीमिति निधाय यदस्य पारे रजसं इत्यपः परिपिञ्चन्पर्येति ॥ २६ ॥ भूते नर्म इत्युक्त्वा निवृत्त्य

शं नो देवीरभित्य आपो भवन्तु पीतये ।

शं दोरभिसवन्तु नः ॥

इति परोगोष्ठं मार्जयन्ते ॥ २७ ॥ अनपेक्षमाणाः प्रत्यायन्ति ॥ २८ ॥ निवेशनं इति गार्हपत्यमुपतिष्ठन्ते ॥ २९ ॥ येन देवा ज्योतिषेयाहवनीयं यजमानः समिन्दे ॥ ३० ॥ प्रायणीयाप्रभृति समानमोपसद्गणः ॥ ३१ ॥ पूर्वाह्निकीमुपसदं कृत्वा यूपं क्षित्वा वेदिं कृत्वाभि विदधाति सप्तपुरुषं श्रीन्प्राचश्चतुरस्तिर्यङ् ॥ ३२ ॥ पुरुषमात्राणि पक्षपुच्छानि भवन्ति ॥ ३३ ॥ आत्मा चतुःपुरुषो

1 MS I, 6 1,

2 MS II, 7, 11

3 The ms first hand यच्च, which is struck off by the second hand

4 MS II, 13 II 161 14.

5 The ms पुरीषमसीति ह्यन्य first hand, पुरीषमसीति पुरीषमाह्यन्य second hand.

6 The ms वैक.

7 The ms न निरुक्म.

8 MS II, 7, 12.

9 The ms इष्टकास्तिष्ठः.

10 The ms शुंषध.

11 † The ms शिष्यं नाभिनयति.

12 The ms adds इत्युपयते.

13 The ms second hand उदीच (for तिर्यङ्).

14 The ms adds अभिर.

भवति ॥ ३४ ॥ अरालि पक्षयोरत्युपदधाति ॥ ३५ ॥ प्रादेशमात्रं पुच्छे^१ वितस्ति^२
घा ॥ ३६ ॥ प्रजापतिष्वा सादयन्तु तथा देवतयाङ्गिरस्वद्भुवा सांदेति विहितस्य मध्यं^३
विमृश्य सञ्जु^४ इति दर्भस्तम्भे हिरण्ये च मध्ये ऽग्निं जुहोति ॥ ३७ ॥ द्वादशयु-
क्तेन सीरेणाग्निं कृपति पडधुक्तेन वा ॥ ३८ ॥

इति चयने [प्रथमे ऽध्याये] चतुर्थं सप्तदशम् ॥

सं चरत्वा दधातन निराहावाङ्कृणोतन ।

सिधामहा अबटमुद्रिणं वयं विश्वाहाजर्भमक्षितम् ॥

निष्कृताहावभवटं सुवरत्रं सुपेचनम् ।

उद्रिणं सिधे अक्षितम् ॥

इति युगश्चरत्वाणि संघघ्नाति ॥ १ ॥ पूषा युनक्तिवर्ति युनक्ति ॥ २ ॥ लाहल
पवीरत्वमिति कृपति ॥ ३ ॥ पुच्छादधि शिरः शिरस्तः पुच्छं पुच्छतः शिरस्तिष्ठः
सीताः संपादयति ॥ ४ ॥ एतेन धर्मेण दक्षिणाघर्तो दक्षिणस्मात्पक्षादुत्तरमुत्तर-
स्याः श्रोण्या दक्षिणमंसं दक्षिणस्या उत्तरम् ॥ ५ ॥ द्वादश सीताः संपाद्य प्राच
उत्खुजन्ति—विमुच्यध्वमर्घ्या इति ॥ ६ ॥ विसृज्याध्वयवे वैकर्पणान्ददाति ॥ ७ ॥
कृष्टे^५ सर्वान्नानि यथाश्च मधूद्युनान्वपति—या औपध्वे इति चतुर्दशभिः ॥ ८ ॥
यस्य न वपेसे^६मनसा ध्यायेत् ॥ ९ ॥ तस्येध्मे ऽपि^७ कुर्यात् ॥ १० ॥ ये वनस्पती
नामात्तफलास्तेषामग्नीपोमीयायेध्मे संनयेत् ॥ ११ ॥ शिष्टान्मनसा ध्यायेत् ॥ १२ ॥
व्युत्कृष्टो लोष्टादिस्तेभ्यो यथाहृतां मध्याय संभरति—मा नो हि^८सीदिति^९ चत-
सृभिः ॥ १३ ॥ यां जनतां जुष्यन्तीमिच्छेत्तां प्रतीयमृजमित्येकवाद्दीत ॥ १४ ॥
यथा मन्येत तस्यां निहनिष्यतीत्येवमुपक्रमेत ॥ १५ ॥ कामं कामदुषे धुत्सेति^{१०} लोष्टा-
न्कृष्टां चाभिमृशति ॥ १६ ॥ व्याधारणान्तामुत्तरवेदिं करोति ॥ १७ ॥ अग्निरुत्त-
रवेदिः ॥ १८ ॥ एतेन धर्मेणापरिमिताभिः शर्कराभिरग्निं परिश्रयति ॥ १९ ॥

मज कृणुष्वै स हि वो वराणो वर्म सीध्वध्व बहुला पृथूनि ।

1 Nearly identical with MS III 2	(पुच्छादंसत second hand)
4 21 2	8 The ms ०जने Cp MS III 2 3
21 9
2 The ms पुच्छ.	
3 The ms मध्यम first hand, मध्यम
second hand.	9 1 The ms सर्वे कृष्टे
10 MS II 7 13
4 MS II 12. 3 146 2	11 The ms निवेदे (for न वपेत्)
5 The ms second hand विश्वाहादस्त०	12 ० The ms इमव (for तस्येध्मे ऽपि) Cp
MS III, 2 4 21 17
6 MS II, 7, 12.	
7 The ms पुच्छादधि शिरस्ततः पुच्छंसुत	13 MS II 7, 14

पुरः कृणुष्वमयसीरष्टा मा व सुप्नोचममो ईद्वत तम् ॥

परि त्रिविष्टपञ्चरं यात्यमो रधीरिव ।

आ देवेषु प्रयो दधत् ॥

परि वाजपतिरिति परिश्रितमभिमन्व्यान्ने तव श्रवो वयं इति सिकता निवपति ॥ २० ॥ संज्ञानमसीरयूपान्पुष्याप्यायस्व ॥ सं ते पर्योसीति^१ व्यूहति ॥ २१ ॥ सीतामध्ये कुम्भेष्टका उपदधाति पद कुम्भा द्वे द्वे रूपं च कृष्णौ [च] चतस्रो ऽपचतः स्वयमातृणालोके द्वे दिक्षु समन्या गन्तीति^२ यजुषो पर्द ॥ २२ ॥ प्रथमयाद्भिः पूरयित्वात्तराभिर्द्वादशोपधाय द्वाभ्यामुपतिष्ठेत् ॥ २३ ॥ विवि श्रयन्वेति^३ नैवारं चरुं पयसि श्रुतमुपदधाति ॥ २४ ॥

इति चयने [प्रथमे ऽध्याये] पञ्चम खण्डम् ॥

सूददेहसा सह लोकंपूणाः सर्वेष्टकासु तथा देवतया करोति ॥ १ ॥ शीर्षाप्यवसेस्थाप्यर्यं इति लोको मध्ये स्वयमातृणालोकः ॥ २ ॥ वर्जयेत्कृष्णां भिन्नामलक्ष्मीमिति^४ ॥ ३ ॥ दक्षिणावृद्धिर्दक्षिणं पुच्छमुपदधाति सव्यावृद्धि-रुत्तरमृजुलेखाभिर्दोषम् ॥ ४ ॥ अग्नेणाहवनीयमानइहे चर्मणि मुख्याश्चितीना-मासाद्य संप्रेष्यति—वित्थमिभ्य इत्युपांशु प्रणीयमानेभ्यो ऽशुवृहीत्युच्चैः ॥ ५ ॥ प्राची-मनु प्रदिगमिति^५ प्रणयति ॥ ६ ॥ अश्वपूर्वा यन्ति ॥ ७ ॥ उत्तरं पुच्छाप्ययं प्रत्या-क्रम्येन्द्र सानसि^६ रविमिर्थाक्रमणमुपदधाति ॥ ८ ॥ पुरस्तात्प्राचीनास्तेन स्वय-मातृणालोकमभ्यर्थां विश्वा इत्याक्रमयति ॥ ९ ॥ प्राञ्चं प्रक्रमय्य प्रत्यञ्चमभ्या-घर्तयति ॥ १० ॥ तपो वोनिरसीति^७ पदे पुष्करपर्णमुपदधात्यपां पृष्ठमसीति^८ च ॥ ११ ॥ अधस्तात्प्राभिपुष्करपर्णं रुक्मं ब्रह्म जज्ञानमिति^९ पश्चात्पाशमधस्तात्त्रिर्धाधं सा-दयति^{१०} ॥ १२ ॥ कृणुष्व पाजे इति पञ्चभिरदक्ष्या व्याधारयति ॥ १३ ॥ हिरण्यगर्भं^{११} इति रुक्मे सौवर्णं पुरुषमुत्तानमुपदधाति ॥ १४ ॥ द्रप्तथम्कन्देत्यभिमन्व्य नमो ऽस्तु सर्वेभ्य इति तिसृभिरनुदिशति व्याधारयति च यथा रुक्मम् ॥ १५ ॥ अयमभि-

1 This verse occurs in MS IV, 13, 4 Mān VI 1 6 18-20,

203, 3 without any variations, and 7 1

there also it is followed by परि 8 1 The ms *लक्ष्मीति.

वाजपतिः. 9 MS I 6, 2

2 MS II, 7, 14

10 MS IV, 13, 3 184, 13.

3 MS II, 7, 11 89 6.

11 MS II, 13, 2 153 6

4 The ms दक्षिणा first hand, अर्भाष्टका second hand

12 MS II, 7 3 76, 16.

13 MS II, 7 15,

5 MS II, 13, 1.

14 1 The ms पश्चात्त्रयसमवस्तात्त्रिर्धाध.

6 The sūtra is hopelessly corrupt Cp

सहस्रिणे इति श्रुचं कार्पमर्यमर्यां घृतस्य पूर्णो दक्षिणतः सादयति भुवो यज्ञस्येति^१
 दध्न औदुम्बरीमुत्तरतः ॥ १६ ॥ तेजो ऽसीति^२ हिरण्येष्टकां शर्करां स्वयमावृणामभ्ये-
 नोपघ्राप्य भूर्भुव. स्वरित्यभिमन्त्र्य भुवासि धरणेति^३ चाविदुषा सह ब्राह्मणेन
 प्रजापतिभ्वा सादयति पुरुषे सादयति ॥ १७ ॥ पुरुषस्यास्ये छिद्रं करोति ॥ १८ ॥
 भूरिति प्राचीमुदहेदिति^४ ब्राह्मणव्याख्यातम् ॥ १९ ॥ चिति जुहोमीत्यावृणये जुहोति
 ॥ २० ॥ पृथिवीमाक्रमिमिति यजमानं वाचयति ॥ २१ ॥ यजमानो ऽविदुषे वरं
 ददात्यविद्वानध्वर्यवे ॥ २२ ॥ यास्ते अन्न आर्द्रा योनयं इति कुलायिनीम् ॥ २३ ॥
 काण्डाकाण्डादिति^५ दूर्वेष्टकां लोष्टं दूर्वाभिर्ध्रं संसृष्टं स्वयमावृणायाः ॥ २४ ॥
 यास्ते अग्ने सूर्ये हर्ष इति वामभृते हिरण्यशकलावध्युह्यं ॥ २५ ॥ विराड् ज्योतिरषा-
 र्यद्रूसि भुवनस्य रेत इति रेतःसिचम् ॥ २६ ॥ स्वराड् ज्योतिरधार्यद्रूसि भुवनस्य
 रेत इति द्वितीयाम् ॥ २७ ॥ सम्राड् ज्योतिरधार्यदिति^६ तृतीयाम् ॥ २८ ॥ प्रथमायां
 चितौ यून उपदध्यान्मध्यमायां विषयसो विहृता स्थविरस्य ॥ २९ ॥ पुत्री चि-
 न्वीति द्वयोर्ब्राह्मणम् ॥ ३० ॥ वृहस्पतिभ्वा सादयत्तु पृथिव्या पृष्टे ज्योतिष्मतीमिति^७
 विश्वज्योतिषम् ॥ ३१ ॥ उदपुरा नामासीति^८ मण्डलामवदध्यात् ॥ ३२ ॥ ऋतव्या
 उपदधाति—मधुष माधवरवेति^९ पर्यायैर्द्वे द्वे चित्यां चित्यां चतस्रो मध्यमायाम्
 ॥ ३३ ॥ द्वे द्वे पर्यायेणामेवन्त-रलेषो ऽसीत्यनुपजेत् ॥ ३४ ॥ घर्मेष्टका उपघ्राया-
 षाढासीत्यषाढाम् ॥ ३५ ॥ कूर्मं कच्छपं मत्स्यं दध्ना मधुना घृतेन मधु वाता ऋता-
 यत इति तिसृभिः समाज्याया त्वा गन्धसादयामीत्यभिमन्त्र्य मही यौरिति^{१०} पुरस्ता-
 दप्रत्यङ्गं सादयति ॥ ३६ ॥ औदुम्बरमुल्लुखलमुसलं प्रादेशमात्रं चतुःशक्तिः ॥ ३७ ॥

इति चयने [प्रथमे ऽध्याये] षष्ठे रूपेणम् ॥

यच्चिद्धि त्वं गृहे गृह उल्ललक युज्यते ।

इह शुभसमं वद जयतामिव दुन्दुभिः ॥

इति मीहीनवहृत्य सहस्रीष्ट्युपदधाति—इदं विश्वरिति^{११} दक्षिणतः पुरस्ता-
 त्स्वयमावृणायाः ॥ १ ॥ उखाँ सिकताभिः पूरयति दध्ना मधुना घृतेन वा—
 अग्ने युक्त्वा हि ये तवै ॥ युक्त्वाँ हि देवदूतमानिति^{१२} संहिताभ्यामभिजुहोति ॥ २ ॥ वि-

1 MS II. 7. 15.

2 The ms adds सह.

3 MS III. 2. 6 24 15.

4 MS II. 10 6 139. 8.

5 The ms ददाति : स विद्वा०.

6 MS II. 7. 16.

7 Thus the ms second hand The 12 The ms inserts अग्ने before युक्त्वा.

first hand = शकलावहृत्य मूभिः.

8 "According to the Brāhmana (III 2. 6 25. 8) there may be only two of these istakās" †

9 MS II 8 14 117 7

10 MS II 8. 12.

11 MS II 7. 17.

पाद्य नक्षोपासा^१ ॥ स्युता देवेभिरित्यादत्ते ॥ ३ ॥ पृथिवि पृथिव्यौ सीदेति^२ सादयत्यु-
त्तरतः पुरस्तात्स्वयमातृणाया यावत्युलूखलम् ॥ ४ ॥ समित्यवन्तीति^३ दग्धा
मधुमिधेण शिरांसि पूरयित्वा छिद्रेषु हिरण्यशकलानव्यस्यति—पृथ्वे त्वेति^४
दक्षिणस्मिन्कार्ष्णिच्छिद्रे क्वे त्वेति^५ सव्ये भासे त्वेति^६ दक्षिणस्मिन्नासिकाच्छिद्रे ज्योतिषे
त्वेति^७ सव्ये ऽभूदिदमिति^८ दक्षिणस्मिन्नासिकाच्छिद्रे ऽमेवैस्वानरस्येति^९ सव्ये ऽग्निले-
जसेत्यास्ये रुमो वर्षेत्तयवकर्तने ॥ ५ ॥ सहस्रदा असीति^{१०} पुरुपशिरौ ऽभिमन्व्या-
दित्य गर्भमित्युखायामुत्तानमुपदधाति पश्चादवकर्तनतः ॥ ६ ॥ चित्रं देवाना-
मित्यर्धेर्वाभ्यामक्षिच्छिद्रयोर्दृत्वा पश्चात्पुरुपशिरसः पुरुपचितिमुपदधाति
पुरुपस्य प्रतिमाम् ॥ ७ ॥ मा वृन्दे इति द्वादश पर्यायाः ॥ ८ ॥ तेरां
तिस्रस्त्रिंशत् एकैकेन ॥ ९ ॥ तेन वृन्दयेत्यनुपजेत् ॥ १० ॥ वातस्य वृत्तिमिति^{११} पूर्वार्धं
ऽवशिर उत्तराभिस्त्रिंशत्परिध्यासमाघ्रातमितराणि पश्चार्धं गोशिरो दक्षिणार्धं
ऽवशिर उत्तरार्धं [वस्त]शिरः ॥ ११ ॥ इमं मा हिंसीरिति^{१२} पञ्चभिरुत्सर्गैरुपधा-
नानुपूर्वेषोपतिष्ठेत् ॥ १२ ॥ यद्येकं स्यादनुपरिद्वारमुपदध्याहोकावोपतिष्ठे-
तोत्सर्गैश्च ॥ १३ ॥ उत्तरमैसं स्वयमातृणायान्तरेण संचरेदमशिरांसि—
त्वं यमिष्ठेति^{१४} सैवत्सरीं जपति^{१५} ॥ १४ ॥ सर्पशिर उत्तरस्मिन्नैस उपधाय नमो ऽतु
नर्भेर्भू इति तिसृभिरनुविशति ॥ १५ ॥ अर्पां त्वेमन्सादयामीति^{१६} पञ्चदशपस्याः
पञ्च पञ्चाभित उपदधाति ॥ १६ ॥ वृन्दस्याः पञ्चोत्तरतः ॥ १७ ॥ अर्पं पुरोभू-
रिति^{१७} पञ्चाशतं प्राणशृतः पञ्चभिः पर्यायेर्दश दशैकेन ॥ १८ ॥ प्रथमं दशवर्गं
पुरस्तादुपदधात्यथ द्वितीयं पश्चान्तृतीयं दक्षिणतंश्चतुर्थमुत्तरतो मध्ये पञ्चमम्
॥ १९ ॥ आयुषे प्राण संततः प्राणायाने सतन्विति पञ्चाशतं सैयतो दशभिः पर्यायैः
पञ्च पञ्चैकेन ॥ २० ॥ प्राची दिगित्येतिमात्रा यथा प्राणशृतः पञ्चाशतमुपधाय
प्रतमुपदधाति ॥ २१ ॥

इति चयने [प्रथमे ऽध्याये] सप्तमं सप्तमम् ॥

1 MS II, 7, 16.

2 MS II, 7, 17.

3 MS I, 3, 37-43, 8

4 MS II 8 3 108 11,

5 MS II 13 14: 163 7

6 † Thus the ms first hand. The second hand *मातृणायामन्तरेण (to be read as *मन्तरे न ?).

7 MS II, 13 11 162, 1.

8 The ms सैवत्सरी यज्ञगति. The entire sūtra is corrupt

9 MS II, 7, 15-97 1,

10 MS II, 7, 18 103, 6.

11 MS II, 7, 19. 103, 15

12-12 The ms *त्यप द्वितीयं तृतीयं पश्चाद् द्वितीयं दक्षिणतः. Cp II, 2, 1, 21.

13 MS II, 7, 20 104, 16.

सम्यच्च प्रचेताशामे सोमस्य सूर्यस्य ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि ॥

उप्रा च भौमा च पितृणां यमस्येन्द्रस्य ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि ॥

प्राची च प्रतीची च वसूनां रुद्राणामादित्याना ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि ॥

यन्त्री च यमनी च मित्रावरुणयोर्मित्रस्य धातुस्ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि ॥

ध्रुवा च पृथिवी च सवितुर्मरुतां वरुणस्य ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि ॥

उर्वी चाधिपत्री च बृहस्पतेर्विक्षेपा देवाना ते ते ऽधिपतयस्ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधामि ॥

इति वैश्वदेवीः^१ प्रथमा ब्रतस्य ॥ १ ॥ प्राच्या त्वा दिशा सादयामीति पञ्चात्मे-
ष्टका एकैकां लोकेषु ॥ २ ॥ इन्द्रो दधीचो अस्थभिरिति^२ दशार्थ्यशिरो नव पूर्वार्ध
एकां मध्ये ॥ ३ ॥ तिस्रो गायत्रीः पुरस्तादायाहि सुप्रभा हि तै इति ॥ ४ ॥ रथन्तरं
द्वे द्वे तिस्रः कृत्वोपदधाति—

अभि त्वा शूर नोनुमो ऽदुग्धा इव धेनव ।

ईशानमस्य जगत स्वईशामीशानमिन्द्र तस्युष ॥

न त्वावं अन्मो दिव्यो न पार्थिवो न जातो न जनिष्यते ।

अध्यायन्तो मपवजिन्द्र वाजिनो गव्यन्तस्त्वा हवामहे ॥^३

इति रथन्तरम् ॥ ५ ॥ द्वे द्वे चित्वामुपदधाति ॥ ६ ॥

त्वाममे इषमं चैकितानं पुनर्युवानं जनयन्नुपगाम् ।

अश्चूरि नौ गार्हपत्यानि सन्तु तिम्येन नस्तेजसा सैशिशधि ॥

इत्युपभमुपधाय लोकं पृणया चितिं^४ संछादयति ॥ ७ ॥ चित्यां चित्यां

द्विरण्यशकलमप्यस्यति ॥ ८ ॥ अश्वं श्यावमालभते ॥ ९ ॥ श्यो दिवीतिं^५ चात्वा-

लात्पुरीषमतिहत्य व्यूहति ॥ १० ॥ अग्निहोमचितिहोमान्नुहोति ॥ ११ ॥ अग्ने

कृणोति^६ पञ्चाग्निहोमाः ॥ १२ ॥ या त इशुरिति^७ सर्वत्रानुपजेत् ॥ १३ ॥ तेषामेकैकेन

चित्यां चित्यां जुहोति^८ ॥ १४ ॥ यो अप्सन्तरग्निरिति^९ पञ्च चितिहोमाः ॥ १५ ॥

1 The ms = देवी

2 MS II. 13 6 154 9

3 MS II 13 9.

4 Although derived from MS 1b the two verses are here given sakalajā-

thema.

5 MS II. 13 11 161. 14.

6 MS II 13. 12

7 The ms adds चितिहोमान एव.

8 MS II. 13. 13 162. 10.

अग्ने देवं इहावह जज्ञानो ष्टकबर्हिषे ।

असि होता न ईष्यः ॥

अगन्म महा नमसा यविष्ठं यो दीदाय समिद्धं स्वे दुरोणे ।

[चित्रमानुं रोदसी अन्तरुवीं स्वाहुतं विश्वतः प्रत्यघम्]^१ ॥

[मेघा] करे विदथस्य प्रसाधनमग्निं होतारं परिभूतमं मतिम् ।

त्वामर्थस्य हविष समानमिच्छां महो वृषाते नान्यं त्वत् ॥

मनुष्वत्वा निधीमहि मनुष्वत्समिधीमहि ।

अग्ने मनुष्वदजिरो देवान्देवयते यज ॥

अग्निर्हि वाजिनं विशे ददाति विश्ववर्षणिः ।

अर्मा राये स्वाभुवै स प्रीतो याति वीर्यमिषे स्तोतृभ्य आभर ॥

इति पञ्च ॥ १६ ॥ तासामेकैकयां चित्तिं चित्तिमभिमृशत्यग्ने धामानीति^२
च ॥ १७ ॥ अतप्रभृत्यभिमर्शनान्तं सर्वचित्तिपु ॥ १८ ॥ अनूपसदमग्निं चिन्वन्ति
चिन्वन्ति ॥ १९ ॥

इति चयने [प्रथमे ऽध्याये] ऽष्टमं सण्डम् ॥

इति^३ प्रथमो ऽध्यायः ॥

1 Though read sakalapāthens the verse 3 MS II 13 11 162, 3

is from MS II 13, 5 154 1-2.

4 The ms adds चयने.

2 The ms तासामेकैकां.

अश्वं श्वेतमालभन्चितीरुपदधाति ॥ १ ॥ ध्रुवक्षितिरिति' पञ्चाश्विनीलो-
 केषु ॥ २ ॥ उपघायर्तव्या उपदधाति पञ्च पञ्चोत्तराः सज्जैरिति' पर्यायैः ॥ ३ ॥
 सज्जयुभिरिति' पुरस्तात्पर्यायाणामनुपजेत्सज्जैर्वैव्युनापरिरित्युपरिष्ठात् ॥ ४ ॥ प्राणं
 [मे] पाहीत्यृतव्यासु वायव्या अनूपदधीताप विन्वति' वायव्यास्वपस्याः चत्रं
 वर्ये इत्यपस्यासुतपञ्चाञ्चतस्रः पुरस्तादुपघायोत्तरैः पर्यायैः पञ्च पञ्चाभित
 उपदधाति' ॥ ५ ॥ व्याख्याताः सार्वचितिकाः ॥ ६ ॥ तृतीयामुपदधाति' ॥ ७ ॥
 इन्द्रामी अव्यथमानामिति' स्वयमावृणामभिमन्त्र्य विश्वकर्मा त्वा मादयत्वन्तरिक्षस्य
 पृष्ठे' ॥ अन्तरिक्षं यच्छेति' सादयति ॥ ८ ॥ नात्राविद्वाञ्च वरदानम् ॥ ९ ॥
 अन्तरिक्षमाक्रमिपमिति यजमानं वाचयति ॥ १० ॥ ज्योतिरमि ज्योतिर्मे यच्छेति'
 हिरण्येष्टकां राशमि प्राची दिमिति' पञ्च दिश्या लोकेषूपधाय रेतःसिचं रेतः-
 सिचौ वा विश्वकर्मा त्वा सादयत्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे ज्योतिष्मतीमिति' विश्वज्योतिपम-
 पराग्निना नामासीति' मण्डलां सादयति' ॥ ११ ॥ आयुर्मे पाहीति' दश पुरस्तादुप-
 घायोत्तरैः पर्यायैर्द्वादश द्वादशाभित उपदधाति' ॥ १२ ॥ मूर्धामि णडिति' सप्त
 पुरस्ताद्यन्त्रां णडिति' सप्त पश्चात् ॥ १३ ॥ सर्माचीरव्याया द्वेष्यस्य ॥ १४ ॥
 व्याख्याताः सार्वचितिकाः ॥ १५ ॥ चतुर्थामुपदधाति ॥ १६ ॥ आशुञ्चिदिति'
 पुरस्तादपोमा सप्तदर्श इति दक्षिणतो भान्तं पशदर्श इत्युत्तरतो षण्ण एकविंश

1 MS II 8 1

2 † The ms लाकेपि.

3 The ms =व्ये

4 MS II, 8 2

5 1

6 Based on MS III २ 9 29 11-13

7 The ms तृतीयानुपवतो first hand, तृतीया

चिति चिनोत् second hand

8 MS II 8 3

9 MS II 7 16 99 10.

10 MS II 7 15

11 The ms नात्र विद्वान्वरदान

13 MS II 8 9 113 5

13 MS II 8 14 117 9.

14 † The ms मगलाःव्या.

15 From MS III २ 9 30 5

16 MS II 8 4

17 The ms ध्वान्त

इति पञ्चात्प्रवर्तित्वादास इति षोडश शेषेणोपघायतव्ये उपघायैक्या स्तुवतेति^१
 सप्तदश सृष्टीरुपघाय अतुलं पत्नीति^२ पञ्चदश व्युष्टीरुपदधाति ॥ १७ ॥ ध्या-
 ख्याताः सार्वधितिकाः ॥ १८ ॥ पञ्चमीमुपदधाति ॥ १९ ॥ अत्रे जातामिति^३ पञ्चा-
 त्तुष्टीरुपघायि^४ स्तोमं इत्युत्तरतो ऽग्नेः पुरोधमिति^५ मध्ये ॥ २० ॥ चत्वारि^६ शतमे-
 वरद्वन्द इति प्रथमं दशवर्गं पुरस्तादुपदधात्यथ द्वितीयं पञ्चाचूर्तीयं^७ दक्षिण-
 तश्चतुर्थमुत्तरतः ॥ २१ ॥ यस्मिन्ना ज्ञयन् ज्ञयं दिन्वेति^८ त्रयस्त्रिंशत् स्तोमभागौ-
 श्चतुरः सप्त वर्गान्दक्षिणत उपघाय पञ्च लोकेषूपदधाति ॥ २२ ॥ रास्वति
 प्राचां दिगिति^९ पञ्च नाकसदो लोकेषु ॥ २३ ॥ अयं पुरो हरिकर् इति पञ्चचूडाः
 पञ्च नाकसत्स्वर्धुपदधाति पञ्चात्प्राचीमुत्तमाम् ॥ २४ ॥ पुरोवातसन्निरसीति^{१०}
 पञ्च वृष्टिसनयो लोकेषु संयान्यावुपघायाम्वा च इत्वां वेति^{११} षोडश ॥ २५ ॥
 वेनो अर्षे इति त्रिभिरनुयाकैरेकात्रिंशत्तमसूतम् ॥ २६ ॥ तपो योनिरित्यष्टौ
 अत्रा त्वा छन्दना सादमासीति^{१२} च ॥ २७ ॥ दूते^{१३} [वी] विश्वेदसमिति^{१४} पञ्च ॥ २८ ॥
 छन्दश्चित्तिमुपदधाति—अयमग्नि सहस्रिणं इति तिस्रो गायत्रीः पुरस्तात् ॥ २९ ॥
 तिस्रस्तिस्रो ऽभित उपदधाति । [त्रिष्टुम्भिर] दक्षिणतः । जगताभिः पञ्चात् ।
 अनुष्टुम्भिरुत्तरतः ॥ ३० ॥ पङ्क्तिभिः पुरस्तादुपदधाति । वृहताभिर्दक्षिणतः ।
 उष्णिग्भिः पञ्चात् । ककुम्भिरुत्तरतः ॥ ३१ ॥

इति चमने [द्वितीये ऽध्याये] प्रथमं खण्डम् ॥

भद्रो नो अग्निराहुतो भद्रा रातिः सुमनो भद्रो अश्वरः ।

भद्रा उत [प्रशस्तयः] ॥

[भद्रा उत] प्रशस्तयो भद्रं मनः कृणुष्व इत्यर्थे ।

1 MS II, 8, 4.	11 The ms पुरस्ता०.
2 MS II, 8 6: 110 6.	12 MS II 8 13.
3 MS II, 13, 10 159, 14.	13 The ms संयाज्या०.
4 MS II 8, 7.	14 The ms *धार्यावावतु.
5-5 ? The ms *दधातीत्य द्वितीयं तृतीयं
पश्चाद् द्वितीयं. Cp II 1, 7, 13	15 The ms रवे । न इषव. (for येना)
6 MS II, 8, 8. 112, 5	16 MS II, 12, 4. 147, 6
7 The ms *भागो and वर्गा (for *भापान्
and वर्गात्).	17 ?
8 MS II, 8, 9. 113 5.	18 MS II, 13, 2. 153 6.
9 MS II, 8 10 114, 13.	19 MS II, 13 4. 153 13.
10 The ms *स्युं first hand, *भ्युं
second hand, Cp MS III, 3 1 32, 7.	20 The ms first hand हुते.
	21 MS II, 13, 5-153 17.
	22 MS II, 13, 7 155 13.

येना समन्सु सासहि ॥

येना समन्सु सामद्यव स्थिरा तनुहि भूरि शर्धतम् ।

वनेमा ते अभिष्टिभि ॥

इति ॥ १ ॥ विराजः प्रेक्षो अग्ने ॥ इमो अग्ने इति ।

अग्निं नरो दीधितिभिररणयोर्हस्तच्युती [जनयन्त प्रशस्तम्] ।

[दूरे] दशं गृहपतिमथयुम् ॥

इति ॥ २ ॥ अग्ने तमयेति^१ दक्षिणतः । अग्निं ह्येतार मन्ये इत्य]तिच्छन्दसः पश्चात् ॥ ३ ॥ त्व नो अग्ने^२ ॥ स त्व नो अग्ने^३ ॥ त त्वा शोचिष्ठ दीदिव^४ ॥ [अथा ह्य]ग्ने^५ ॥ एवा ह्यग्ने इति द्विपदा उत्तरतः ॥ ४ ॥ रेतःसिच्यमुपधाय परमेष्ठी त्वा सादयतु दिवः पृष्टे ज्योतिष्मतामिति^६ विश्वज्योतिपम् ॥ ५ ॥ अधिशानामानीति^७ मण्डलाम् ॥ ६ ॥ ऋतव्ये उपधाय तमुपदधाति ॥ ७ ॥ यवा अयवो इति सप्त ॥ ८ ॥ पृथिव्यास जन्म-गेति^८ पञ्चभिर्गुवाकैरेकोना सप्ततिः ॥ ९ ॥ वा देव्यमीष्टक इति पुरस्तात्पर्यायाणा-मनुपजेदुपर्यावरान्युपरिष्ठात् ॥ १० ॥ अचे त्वा । हचे त्वा । पुने त्वा । भामे त्वा । ज्योतिषे त्वेति^९ पञ्चभिर्घृतपिण्डान् ॥ ११ ॥

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तादुन्मध्वत पौरुषामासी जिगाय ।

तस्या देवाय सत्रिशान्युत्तमे नाक इह मादयतामै ॥

इति पौरुषामासीम् ॥ १२ ॥ कृत्स्न नक्षत्रमिति^{१०} नक्षत्रेष्टकाः पुरस्तात्प्रतीची-रूनात्रिंशतम् । अग्ने हच स्वैर्यनुपजेत् ॥ १३ ॥ पुरस्ताद्विशोखस्यामावास्या सुभगे-त्यमावास्यामुपरिष्ठाद्गर्गानां पौरुषामासीममावास्यां च ॥ १४ ॥ ऋपभमुपधाय लोकंपृणया चिति^{११} संह्यादयति ॥ १५ ॥ स्वराणि स्वमे यन्देति^{१२} हिरण्येष्टकाम् ॥ १६ ॥ परमेष्ठी त्वा सादयतु दिवः पृष्टे व्यचस्वतीमिति^{१३} स्वयमाहृणामध्वर्युः शोधदधे इति विकर्णां शर्करां प्रतिप्रस्थाता युगपदुपधत्तः ॥ १७ ॥ दिवमाक्षमिपमिति यजमानै वाचयति ॥ १८ ॥ न स्वयमाहृणामुपवपति ॥ १९ ॥ पुरीषप्रभृति समानम् ॥ २० ॥

1 MS II 10 6 139 5

2 MS IV 10 1 143 6

3 MS I 10, 3 144 2.

4 MS II 13 8

5 MS IV 10 4

6 MS I 5 3 69 10

7 MS II 7 16 99 12

8 MS II 8 14 117 13

9 1

10 MS II 13, 12 162 6

11 MS II 13 15-19

12 These five formulas are derived from TS IV 4 6 2, for MS II 7

18 101 14 has only four

13 For corrections see TS III 5 1, 1.

14 MS II 13 20 165 12

15 The ms. •इरा•

16 The ms. चिनी or चिती

17 MS II 7 15 98, 9

18 MS II 8, 14.

19 1 The ms. •दुवावेतो (for •दुववन ?)

जातुदग्धं प्रथमं चिन्वानधिन्वीत नाभिदग्धं द्वितीयं चुबुकदग्धं तृतीयं ततो न
ज्यायांसम् ॥ २१ ॥ साहस्रं प्रथमं द्विसाहस्रं द्वितीयं त्रिसाहस्रं तृतीयम् ॥ २२ ॥
संचितं सहस्रेण हिरण्यशकलैः प्रोक्षति पञ्चधा विभज्य—सहस्रस्य मासीति'
पर्यायैः ॥ २३ ॥ साहस्रो ऽसि महस्राय त्वेत्यनुपजेत् ॥ २४ ॥

इति ऋषेः [द्वितीये ऽध्याये] द्वितीयं सप्तमम् ॥

वसवस्त्वा रुद्रैः पश्चात्पान्तिवति घृतेन प्रोक्षति पुरस्तात्प्रत्यङ्मुखस्तिष्ठन्नुत्तरैः
पर्यायैरनुकामम् ॥ १ ॥

नितान्तस्त्वा भारतो मरुद्भिरुत्तरतः पातु ॥

आदित्यास्त्वा पुरस्ताद्विश्वेदेवैः पान्तु ॥

पितरस्त्वा यमराजानः पितृभिर्दाक्षिणत. पान्तु ॥

देवेन्द्रस्त्वेन्द्रज्येष्ठा वरुणराजानो ऽधस्तात्प्रोपरिष्ठाञ्च पान्तु ॥

इति मध्ये ॥ २ ॥ इमा ये अग्रा इष्टका धेनुवः सन्निवर्त्यभिमन्त्र्य शतरुद्रियं
जुहोत्यर्कपर्येनाजक्षारेण गवाधुक्कासफतून्कृत्वा पद्भ्या विभज्योत्तरापरस्यामिष्ट-
कायामुदर्द् निष्ठमात्यद्भोहन्नग्निं नमस्ते वद मन्यव इति प्रभृतिना नमः सेनाध्यः सेना-
नीभ्यश्च वो नर्म इत्यन्तेन जातुदग्धे ॥ ३ ॥ नमो रथिन्य इति प्रभृतिना नमो मेध्याय च
विपुत्याय चैत्यन्तेन नाभिदग्धे ॥ ४ ॥ नमो वर्ष्याय चावर्ष्याय चैति' प्रभृतिना प्रत्यच-
रोहेभ्यस्तृतीयमास्यदग्धे ॥ ५ ॥ नमो अस्तु रुद्रेभ्यो ये दिवाति' त्रीन्प्रत्यचरोहान्
॥ ६ ॥ आस्यद्भनादीन्यजमानैं वाचयन्तेषु देशेषु जुहोति ॥ ७ ॥ असंचरे ऽर्कपर्ये
न्यस्यति । यं द्विष्यात्तस्य पशूनां संचरे न्यस्येदिति' ब्राह्मणव्याख्यातम् ॥ ८ ॥ गावी-
धुकं चरुं पयसि शृतमुपदधाति तस्यामेवैष्टकायां

गो रुद्रो ऽप्सु यो ऽग्नौ य ओषधीषु ।

गो रुद्रो विश्वा भुवनाविवेश तस्मै रुद्राय नमो ऽस्तु देवाय ॥

इति ॥ ९ ॥ तिसृधन्वमयाचितो' ब्राह्मणाय ददाति ॥ १० ॥ अश्मन्मूर्जे-
मित्युदकुम्भेनाग्निं त्रिः परिपिच्य त्रिः प्रतिपर्येति ॥ ११ ॥ यद्यभिचरेदेतदेव यज-

1 Nearly identical with MS III 3 2

34 6 sqq

2 MS II. 8 14.

3 † The ms युंजान०.

4 MS II 8 14 118 14

5 The ms first band गवेधु०.

6 उदङ् is omitted by the first hand.

7 †

8-8 MS II. 9. 2-4 120, 16-124, 1.

9-9 MS II. 9. 4-7 124, 1-125, 13

10 MS II. 9 7-9. 125, 13-129, 8.

11 MS II. 9. 9 139, 9.

12 MS III. 3. 4 37, 9.

13 † Thus the second hand The origi-

nal must have been different as the

first hand reads त्रीनिपर्वतवान्यचितो.

14 MS II. 10. 1: 131. 1.

रिति' ब्राह्मणव्याख्यातम् ॥ १२ ॥ आग्नेयपावमान्यां गायत्रे' गायति शिरसि
 रयन्तरं दक्षिणस्मिन्पक्षे । वृहदुत्तरस्मिन् । धामदेव्यं दक्षिणस्यां धोएयाम् ।
 पुच्छे यज्ञायक्षियम् । प्रजापतेर्हृदयमनृचमपिपक्षे ॥ १३ ॥ अक्षयैः सामभिरकं
 परिष्टुवन्ति ॥ १४ ॥ स्तुनं होतानुशंसति ॥ १५ ॥ इथे यज्ञे सृष्टभिरित्याग्निकं
 समिष्टयजुर्यजमानं वाचयति ॥ १६ ॥ अचकां वेतसशाखां मण्डकमिति वैशे
 प्रवध्य समुद्रस्य त्वावक्ष्येति' सप्तभिरग्निं परिकल्पति ॥ १७ ॥ प्राणो माण्डके' ॥ १८ ॥
 विकर्षणं संनुष्योत्करे व्यस्यति ॥ १९ ॥ कृष्णाजिनस्योपानहौ प्रतिमुच्य नमस्ते
 हसं इत्यारोहति ॥ २० ॥ पञ्चगृहीत आज्ये पञ्च हिरण्यशकलान्ग्रास्यं स्वय-
 मातृणां पञ्च कृत्वो ऽक्षण्या व्याधारयति—दुषदे वडिति' पर्यायैः ॥ २१ ॥
 द्वाभ्यामुत्तमं मध्ये ॥ २२ ॥ दध्ना मधुमिश्रेणाग्निं व्यवोक्षति—अन्नपते इति
 दर्भगुरुमुष्टिना ॥ २३ ॥ प्राणदां इत्यवरोहति ॥ २४ ॥ व्यवोक्षणागतं कृत्वोत्तमे
 प्रवर्ग्यानुषाक्षयेन गणेन पञ्चार्धे चतुर्थमीदद् वेति' पञ्चमीमीद्वार्ध इति पष्ठी-
 मिन्द्रं देवांर्विंश इति सप्तमीम् ॥ २५ ॥ यदि कामयेत विशा क्षत्रं इत्यामिति' ब्राह्मणव्या-
 ख्यातम् ॥ २६ ॥

इति चमने [द्वितीये ऽध्याये] तृतीयं सूत्रम् ॥

चसोर्धारां जुहोति ॥ १ ॥ समुद्राक्षमिरिति' सूक्तेन घृतमभिमन्त्र्यौदुम्बर्पा
 महत्या क्षुचा पञ्चाचमसः क्षुक्पात्रेण संछादितस्यं मृदाहितायाम्राद्यं चमस
 आसिञ्चति' ॥ २ ॥ वैश्वानरीये धारां पातयत्यप्रविष्णु सजोषसेति' जपित्वा-
 विच्छिद्रात् ॥ ३ ॥ वाजस्र म इति पञ्चानुषाकांन्यजमानं वाचयति ॥ ४ ॥ एका
 च तिस्रसा त्रयश्चिंशतैर्धतसश्चाष्टां वेति' अनुरभ्यासेनाष्टाचत्वारिंशतः । धेनुश्चानर्वा-
 क्षेत्थुंक्त्वापुर्यज्ञेन कर्णतं इति प्रभृतिना स्वर्ग्यां स्वाहा वैश्वान. स्वाहा व्यशानान्यः' स्वाहा-
 न्त्यो भौवन. स्वाहा भुवनस्य पतये ऽधिपतये स्वादेति' स्वदेवा अगामानृता अभूम प्रजापते. प्रजा

1 MS III 3 5 37 17

2 The ms गायत्र्या

3 Identical with MS III 3 5 38 11

4 MS II, 12 3 147 3.

5 MS II 10 1

6 The sūtra is not complete

7 The ms प्राणि (for प्रास्य).

8 Here something seems to be mis-

aug

9 MS II 11 1.

10 MS III 3, 10 44 4

11 MS I 6, 2 87 13

12 The ms *तस्या.

13 The sense of the sūtra is not clear.

14 MS IV, 10, 1 142 3.

15 MS II 11 2-6.

16 † The ms तिस्रधेत्य यजुत्तयत्र०.

17 MS II 11, 6 143 14, 17.

18 MS I, 11, 3 163, 13

19 MS I, 11 3 अक्षयज्ञान्यः

20 MS :b

अभूम स्वाहेत्यन्तेन धारा ॥ ५ ॥ अग्नीं सुचमनुप्रहरति ॥ ६ ॥ यदाज्यमुच्छिष्यते
 तस्मिँश्चतुःशराधमोदनं पक्त्वा मध्यतःकारिभ्यो ददाति चतस्रश्च घेनूः ॥ ७ ॥
 वाजप्रसव्यं जुहोति—वाजाय स्वाहेति^१ त्रयोदशाहुतीः^२ ॥ ८ ॥ सर्वाणि भ्राभ्याण्या-
 रण्यान्याज्येन^३ प्रयुत्यौदुम्बरेण सुवेण जुहोति—अग्ने अच्चा वदेह न इत्यष्टौ^४
 विशे नो अथेति पर्द^५ ॥ ९ ॥ हुत्वा हुत्वा पात्र्यां संपातानघनयत्यभिपेकाय ॥ १० ॥
 अग्नेणैभिपिञ्चत्यासन्द्यां कृष्णाजिने प्रह्ववर्चसकामं वस्ताजिने पशुकामम् ॥ ११ ॥
 देवस्य त्वेति वृहस्पतिमिति ब्राह्मणमिन्द्रमिति राजन्यं भवमिति वैश्यम् ॥ १२ ॥
 द्वादशगृहीतेन राष्ट्रभृतो जुहोति—ऋतापाडिति^६ पद्भिः पर्यायेद्वै^७ पर्यायेण ।
 ए न इदं ब्रह्म चतुरं पात्वित्यनुपजेत् ॥ १३ ॥ अश्वद्वयं इति राजन्यस्योत्तमां कुर्यात्प्रजा-
 पतिः परमेष्ठीति^८ वैश्यस्य ॥ १४ ॥ स नो भुवनस्य पतं इति रथमुखे दश ॥ १५ ॥
 प्रक्षालितशिरसं रथमर्घ्याभि धारयन्ति ॥ १६ ॥ प्रत्यङ्मुखे प्रथमं द्वे द्वे दिक्ष्वनु-
 परिहारं पश्चात्प्राङ्मुखे द्वितीयम् ॥ १७ ॥ ततो हुत्वाध्वर्योरावसथं हरन्ति
 ॥ १८ ॥ तं दक्षिणायाः काले यजमानो ऽनुदिशति ॥ १९ ॥ श्रीभ्यातहोमानञ्ज-
 लिना परिप्राहं^९ जुहोति—समुद्रो ऽसि नभस्वानिति^{१०} पर्यायेः ॥ २० ॥ पृष्ठपावर्हिः-
 प्रभृति समानमा धिण्यायत्रिवंपति ॥ २१ ॥ उपेष्विष्टका दैधाति वैहवीरौवर्त-
 यन् ॥ २२ ॥ अश्मनवर्मां आग्नीध्र एकविंशतिं^{११} होत्रिय एकादश ब्राह्मणाच्छ्व-
 स्ये परमाजार्जालीये ऽष्टाष्टावितरेषु ॥ २३ ॥ अग्नीषोमीयस्य पशुपुरोडाशमभये
 गृहपतये इत्यष्टौ देवस्वां हवीं^{१२} ध्यनुनिर्वपति सर्वपृष्ठपां चाप्रये गायत्रायेति^{१३} दशह-
 विषम् ॥ २४ ॥

इति चवने [द्वितीये ऽध्याये] चतुर्थं खण्डम् ॥

श्वो भूते परिधीन्परिधायामिं युतन्मीति^{१४} दक्षिणं पक्षमभिमृशतीमी ते
 पञ्चाविरैयुत्तरमिन्दुर्वर्धं^{१५} इत्यात्मानम् ॥ १ ॥ एकयूप ऐकांशिनानुपाकरोति यचे-

1 MS I, 11. 3.

9 The ms second hand = दि.

2 Based on MS I. 11. 8 169, 20, III. 4. 2. 46, 19.

10 The ms परिप्राहन्वातं.

11 MS II. 12. 3-145, 14

3 1 The ms सर्वानानिभ्यान्धारण्यानित्याज्येन first hand, सर्वानप्रानारण्यानित्याज्येन second hand. Cp MS III 4, 3 47. 6.

12 1 The ms first hand = वर्षप*, second hand worthless.

13 The ms first hand उपद* (for द*).

4 1 The ms प्रसवहोदु* first hand, प्रस-होदु* second hand.

14-14 1 The ms = रावर्तनस्य नवमा.

5 MS I 11, 4: 164. 6-165. 6.

15 MS II, 6, 13 72, 8.

6 MS II, 12 1-144. 4-15.

16 MS III, 5, 10 180, 7.

7 1 The ms अग्नेणदौ* first hand

17 MS II, 12, 3.

8 MS II, 12, 2.

18 The ms एके यूप एका*.

काहो भवति ॥ २ ॥ हिरण्यस्थालं शतमानस्य मधुनः पूर्णं दक्षिणाभिः सद्वा-
तिर्हंस्ति मन्त्रवर्गम् ॥ ३ ॥ तच्चित्रं देवानामिति यजमानो ऽवेक्ष्याश्वेनावघ्राप्यै
ब्राह्मणाय ददाति ॥ ४ ॥ पुरस्ताद्यज्ञायज्ञियस्य दिवो मूर्धासीत्यप्सुमतीभ्या-
मग्निं संसृशति ॥ ५ ॥

इमं स्तनं मधुमन्तं धयापा प्रपीनमग्रे सलिलस्यै मध्ये ।

उत्सं जुषस्व मधुमन्तमूर्ध्नि समुदर्यं सदनमाविवेरीं स्वाहा ॥

इति परिधिविमोकमभिजुहोति । वि ते मुचामीति* च ॥ ६ ॥ समारो-
पयन्त्यासौ अग्ने ॥ या वो देवा ॥ रुचं नो घेहि ॥ तत्त्वायामांत्याहुतीर्जुहोति समीची-
नामासीति* द्वे ॥ मधुर्धे ॥ स्वयं कृण्वानं इति पञ्चभिराज्यं हिरण्यवर्गम् ॥ इत्यष्टौ हुत्वा
प्रत्यवरोहति—

पुनर्मनः पुनरायुर्ना आगात्पुनः प्राणः पुनराकृतमागात् ।

पुनश्चक्षुः पुनः श्रोत्रं न आगात् ॥

वैश्वानरो ऽदन्धस्तनूपा अपबाधतां दुरितानि विश्वा ।

उरुर्हंस मा ना आयुः प्र भोयीः ॥

इति ॥ ७ ॥ दीक्षया त्वापं तपसा त्वापं सन्यया त्वापं वशया त्वापमवमृधेन त्वापमिति

यजमानो ऽग्निमुपतिष्ठते ॥ ८ ॥ अग्निं चित्वा न रामामुपेयाद् द्वितीयं चित्वा

नान्यस्य भार्यां तृतीयं चित्वा न कांचन ॥ ९ ॥ यद्युपेयान्मैत्रावरुण्यामिक्षया

यजेत ॥ १० ॥ अग्निं चित्वा मैत्रावरुण्यामिक्षया यजेत सौत्रामण्या या ॥ ११ ॥

अग्निचिद्वसोत्मीभया तं पापं कीर्तयेन्नं कंचन प्रत्यवरोहेत् ॥ १२ ॥ सैवत्सरं

न वर्पति धावेद्यावज्जीवं चै ॥ १३ ॥

ये ऽग्रयः पुरीषिण आविष्टा पृथिवीमनु ।

तेषामग्निं त्वमुत्तमः प्र नो जीवातवे सुव ॥

1 The ms दक्षिणातिसद्यतिह*.

12 MS II 8 12 116, 3.

2 The ms *धेनोपस्थाप्य.

13 MS II 13 22 167 14

3 MS II 12 3 146, 15

14 MS II 13, 23 168, 5.

4 The ms *मौद्धिम्* first hand, *अग्नि-
भिम्* second hand

15 Excepting the second line the rest
is MS 1, 2 3: 12, 5, 6, III, 4 8

5 The ms second hand सरिरस्य.

56 8

6 The ms second hand *विशस्व.

16 The passage is entirely damaged.

7 MS I, 4 1 48 2

The last words may be नास्य पापं

8 MS II, 7, 16.

दीर्ययेत् Cp KS XIX 10 12, 8

9 MS III, 4 8.

17 † The ms first hand यावर्ज्यं वा. The

10 MS II. 13 21 166, 13.

second hand strikes off these two

11 The ms दी.

words.

इति प्रोच्य स्वाग्निमुपतिष्ठते—उप त्वाग्ने दिवे दिवै इति त्वेनान्येषाम् ॥ १४ ॥
 यदि चित्वा प्रयायाद्यमनन्तरं सोममाहरेत्तस्मिन्पुनश्चित्तिमुपदधाति ॥ १५ ॥
 अष्टौ नानामन्त्राः ॥ १६ ॥ संस्थितयोः पूर्वाह्निक्योः प्रवर्ग्योपसदोर्षे[ना ऋषयः]^१
 इत्यष्टाबुपदधात्यष्टौ च लोकपृष्ठाः ॥ १७ ॥ पृष्ठो दिवीति^२ चात्वालात्पुरीषमति-
 हृत्य व्यूहति ॥ १८ ॥ समानमन्यत् ॥ १९ ॥ प्रथमं चिन्वानो मध्यमायां चित्वाबुप-
 दधाति स्तोमा नानामन्त्राः प्राग्लोकपृष्ठायाः ॥ २० ॥ द्वितीयं चिन्वान उत्त-
 मायां प्राग्लोकपृष्ठायाः ॥ २१ ॥ यद्यग्निचिदनग्निचित्यं सोममाहरेदकविंशति-
 मुपदधीताष्टौ नानामन्त्रास्त्रयोदश च लोकपृष्ठाः ॥ २२ ॥ अयं ते योनिर्ऋत्विर्वै
 इत्याग्निं संमृशति ॥ २३ ॥ यदि तापश्चितमाहरेत्संवत्सरं दीक्षितो भवति संव-
 त्सरमुपसाद्भिश्चरति ॥ २४ ॥ पुरस्तादुपसदामाग्नेयगणकपालं निर्वपेद्रेन्द्रमेका-
 दशकपालम् ॥ २५ ॥ द्वाशतयैस्त्वाग्नेयैः सूक्तैः प्रतिस्नुक्तमिष्टका उपदधाति ॥ २६ ॥
 अभिजिद्विश्वजिद्धा संस्था ब्राह्मणव्याख्याता ब्राह्मणव्याख्याता ॥ २७ ॥

इति अयने [द्वितीये ऽध्याये] पञ्चमं सूत्रम् ॥

इति^३ द्वितीयो ऽध्यायः

1 Prof. Caland suggests स्वमग्निमु०. Cp
KS XXII. 10 67, 3.

2 MS I 5. 3 69, 3

3 1 The ms सोममाभरक्षिन्

4 1 MS II. 12, 4 147, 6

5 MS II 13 II 161, 14.

6 MS I 3 I 66 4.

7 Here something seems to be miss-
ing. Cp KS XXII. 3 58, 22 199.
T V 6 5 1

8 We have not been able to trace the
passage alluded to in MS.

9 The ms adds चरने.

अथ
वाराहश्रौतसूत्रे
वाजपेयादिकम्

ब्राह्मणो राजन्यो वा शरदि वाजपेयेन यजेत ॥ १ ॥ षोडशिकी रा[ज]-
 कयणी ॥ २ ॥ सप्तदश दीक्षास्तिस्र उपसदः ॥ ३ ॥ कृते वरे^१ दक्षिणस्य हविर्घा-
 नस्य पश्चादक्षमुपयामेभ्यः खरं करोति ॥ ४ ॥ हविर्घानगते सोमे सुरां द्रोणं
 धालमित्यपरेण द्वारेण प्रपादयति ॥ ५ ॥ प्रतिप्रस्थातुः सुरायाः^२ कर्म ॥ ६ ॥
 खादिरश्चतुरस्रो यूपः सप्तदशारत्तिः ॥ ७ ॥ गोधूमपिष्टानां चपालं समं यूपप्रेण
 ॥ ८ ॥ रशनास्थाने सप्तदशभिर्वसाभिर्वेष्टयति ॥ ९ ॥ श्वो भूते वाजपेयसंस्था
 ॥ १० ॥ देव सवितरिति^३ सवनमुखेषु जुहोति ॥ ११ ॥ हिरण्यस्रज ऋत्विजः सोमैः
 प्रचरन्ति ॥ १२ ॥ आग्रयणस्थालीं प्रयुज्य पञ्च खादिराणि वायव्यानि पात्राणि
 प्रयुनक्ति ॥ १३ ॥ षोडशपत्रां प्रयुज्य सप्तदश खादिराणि वायव्यानि सप्तदश
 मार्त्तिकानुपयामान् ॥ १४ ॥ अतिपाव्यमाने द्रोणे^४ बालं वितत्य सुरामतिपाव-
 यति—पुनतु ते परिहृतमिति^५ ॥ १५ ॥ आग्रयणं गृहीत्वा पञ्चैन्द्रानतिग्राह्यान्गृ-
 ह्णाति—उपयामगृहीतोऽसि दुवरं त्वेति^६ पर्यायैः कुविदोति^७ सप्तदश प्राजापत्यानां विधेति^८
 सप्तदश सुरां [प्रहान्] ॥ १६ ॥ पूर्वो ऽध्वर्युर्गृह्णाति ॥ १७ ॥ पुरोऽक्षमध्वर्युः सो-
 मप्रहान्सादयति पश्चादक्षं प्रतिप्रस्थाता सुरोपयामान् ॥ १८ ॥ व्यत्यासं गृह्णीतः
 ॥ १९ ॥ पशुनुपाकरोत्याग्नेयमजमैन्द्राग्रमजमैन्द्रं वृष्णिं सारस्वतीं मेधीं सा-
 रस्वतं मेघं मारुतीं पृक्षिं वशीं सप्तदश प्राजापत्यान्श्यामांस्तूपरानजानेकरूपा-
 न्सारस्वतीं मेधीमपन्नदतीम् ॥ २० ॥ पर्याङ्गिकृतानामाग्नेयप्रभृतीनां चतुर्णां^९
 वपाभिः प्रचरन्तीतरान्परिशा[य]यन्ति ॥ २१ ॥ माध्यन्दिनीयान्सवनीयाननु

1 † To be emended to खरे ?

2 The ms सुरायां.

3 MS I, 11 1 161, 7.

4 † The ms *माने द्रोण first hand, मणे
द्रोणं second hand

5 MS II, 3 8 35 17

6 MS I 11, 4.

7 The ms सुरा .

8 Śātras 17 and 18 are only tentative
ly put above. The ms first hand
पर्याङ्ग्युः साननुगृह्णीतो सुरोपयामे ऽध्वर्यु
समप्रहं सादयत्यपहं. The second hand
is worthless.

नैवार चरं निर्वपति चार्हस्पत्यै सप्तदशशरावम् ॥ २२ ॥ औदुम्बरां क्षुचा त्रियं-
 क्षुपा तूर्ष्णीं चतुर्थे पयसि शृतं पात्र्यामुद्घृत्य चात्वाले ऽधदधाति ॥ २३ ॥
 दक्षिणाकाले दक्षिणतः पुरस्तात्प्राग्वैशस्य वाजस्य तु प्रसवे इति रथमुपावहरति
 ॥ २४ ॥ अप्तन्तरमृतमित्यश्वान्प्रपयन्ति ॥ २५ ॥ वायुर्वा वेति युनक्ति ॥ २६ ॥
 अयां नपादाशुहेमक्षिति रराटानि प्रतिमार्ष्टि ॥ २७ ॥ प्रष्टियाहिर्न रथं युञ्जति
 तूर्ष्णीं षोडशेतरान् ॥ २८ ॥ सप्तदश ददाति सप्तदश हस्तिनः सप्तदश दासी-
 निष्ककण्ठीः सप्तदश गयां शतानि दश सप्तदशानि प्रकृतीनां युक्तं दक्षिणानाम्
 ॥ २९ ॥ रथोस्तीर्यान्ते ऽधस्थापयन्ति ॥ ३० ॥ माहेन्द्रकाले वेदिष्कृत्पु दुन्दु-
 भीनवमन्ति ॥ ३१ ॥ रथाक्षं चात्वाले निग्नन्ति ॥ ३२ ॥ तस्मिन्नथचक्रं मुञ्चत्यौ-
 दुम्बरं सप्तदशारम् ॥ ३३ ॥ सप्तदशोपपुटानभ्वत्थपर्येषूपनद्धौश्चतुरश्वतुरः पञ्चै-
 कस्मिन् ॥ ३४ ॥ उत्तरतः पुरस्तात्सप्तदशस्त्रियुक्षेप्यौदुम्बरां काष्ठां निग्नन्ति
 ॥ ३५ ॥ प्रस्तुते माहेन्द्रस्य स्तोत्रे देवस्य सवितुरिति ब्रह्मा रथचक्रं सर्पति ॥ ३६ ॥
 आरुह्य वाजसाम गायति ॥ ३७ ॥ चक्रमवेष्टयति ॥ ३८ ॥ विष्णोः कान्तमसि
 विष्णोर्विकान्तमसि विष्णोर्विक्रमशमसाति पर्यायैर्यजमानस्त्रीन्क्रमान्क्रमते रथाय वज्रम्
 ॥ ३९ ॥ देवस्य वयमिति यशुर्युक्तमारोहति ॥ ४० ॥ अग्निरेकाग्रमित्युञ्जितीर्यजमानं
 वाचयति ॥ ४१ ॥ वाजिनी वाजजिताधिति युग्यौ नैवारमवघ्रापयति ॥ ४२ ॥
 उत्तरेण पर्यायेषु प्रयोधेषु लेपाधिर्माष्टि ॥ ४३ ॥ अवरोहति यजमानः ॥ ४४ ॥
 राजमव्यः पुत्रः प्रतिहित आजि धावति ॥ ४५ ॥

इति वात्रपये [प्रथमे ऽध्याये] प्रथमं खण्डम् ॥

अहौ न्यहावभितो रथे दे ध्वान्ता वाता अप्रमभि ये संपतन्ति ।

दरेहेतिः पतन्ती वाजिनीर्वोस्ते नो अप्रयः पप्रयः पारयन्तु ॥

इति चक्रमभिमन्त्रयते ॥ १ ॥ अथाजनि वाजिनि वात्रेषु वाजिनीवत्यश्वान्तमत्तु

चोदयेति कारामादायावाति सप्तिरसीत्यैश्वान्संक्षिपति ॥ २ ॥ विश इतराः प्रेषाना-

1 MS I. 11. 1.

2 Identical with MS I 11. 6. 168, 3-6

3 † The ms द्रादरादि.

4 The last five words do not yield any sense.

5 † The ms रथोस्तीर्यां.

6 The ms माहेन्द्रः.

7 † The ms प्रश्नते.

8 MS I. 11. 7. 168 11, 15.

9 The ms वज्रः first hand, वाजिः se-
cond hand.

10 MS I 11 10 171, 14

11 MS I 11 3 163 11

12 The ms युग्यै.

13 MS ib 12.

14 The ms first hand लेपनं निमाः.

15 MS III, 12, 4: 161, 10.

रोहन्ति ॥ ३ ॥ तैः सहाजिं घावति ॥ ४ ॥ वाजं वाजिनो जयतेति^१ यजुषा ॥ ५ ॥
 वतसुभिर्धावति ॥ ६ ॥ रथा आवर्तन्ते^२ । प्रदक्षिणं काष्ठां कृत्वायन्ति^३ ॥ ७ ॥
 आ मा वाजस्येतेतया[ग]तेषु जुहोति ॥ ८ ॥ प्रतिरथं कृष्णज्ञान्याहरन्ति ॥ ९ ॥
 हिरण्यस्थालं^४ शतमानस्य मधुनः पूर्णं ब्रह्मणे ॥ १० ॥ इन्द्राय वाचं वदतेति^५ दुन्दुभी-
 नाग्नन्ति ॥ ११ ॥ इयं व सा मत्येतीन्द्राय वाचं विमुच्यध्वमिति^६ रथविमोचनीयं
 जुहोति ॥ १२ ॥ तेन धर्मेण युग्यौ नैवारमवघ्रापयति ॥ १३ ॥ दर्भमयं वासः पत्नी
 परिधत्ते तार्प्यं^७ यजमानः क्षौमं यूषे सर्पिषि वा पर्यस्तम् ॥ १४ ॥ स्वो रोहतेति^८
 यजमानः पत्नीमामन्त्रयत एहांति^९ पत्नीं तैरेतेन धर्मेण ॥ १५ ॥ अहं नाबुभयो रोच्यामी-
 त्युक्त्वायुर्यज्ञेन कृत्यते इति यजमानो यूपमारोहति ॥ १६ ॥ अत्राय त्वा वाजाय त्वेति^{१०}
 विश ऊपपुटैर्यजमानमर्पयन्ति पुरस्तात्प्रत्यञ्चम् ॥ १७ ॥ यो यः पर्येति तं तम
 भिर्पर्यावर्तेत ॥ १८ ॥ स्वदेवीं अगामेत्यूर्वाव्याधिस्त्रिनयति^{११} ॥ १९ ॥ अग्ने अच्छा वदेह
 ने इति सप्तभिरन्नहोमान्जुहोति ॥ २० ॥ अग्नया एकाक्षराय छन्दसे स्वाहेत्यनुवाकशे^{१२}
 पेण यजमानमवरोहयति ॥ २१ ॥ इय ते^{१३} राश्मिन्स्य यन्तासि यमनो धर्तासि धरुणो रथ्ये
 पोषाय कृष्ये क्षमायेत्यथरोहन्तमनुमन्त्रयते ॥ २२ ॥ कृष्णाजिनमासन्ध्यामास्तृणाति
 यस्ताजिने रुक्मं शतमानम्^{१४} । तेजो ऽमीति रुक्मे पादमाद्धाति पुष्टिसे प्रजनन-
 मर्षति यस्ताजिने ॥ २३ ॥ दिवं प्रोष्ठनीमारोह ताम, इद्य प्रवर्येकरामनुभ्याणमित्यपरो-
 हन्तमनुमन्त्रयते ॥ २४ ॥ तेन धर्मेण परिधिञ्चति ॥ २५ ॥ अत्रैवास्य श्वेतं ह्यधं
 धारयन्त्याजिशरेण वीं ॥ २६ ॥ परिधानीयां संपाद्य मोहन्द्रेण प्रचरत्यैन्द्रैश्वाति-
 प्राह्यैः ॥ २७ ॥ उपाकृते ब्रह्मसास्त्रि सरस्वतीप्रभृतीनां वषाः संस्कुर्वन्ति ॥ २८ ॥
 प्रायाजिकस्याशेषेणाभिधारयति ॥ २९ ॥ ब्राह्मणाङ्गैस्त्रिचमसैः प्रचर्य सहस्राजा-
 पत्यमपन्नदत्या वषया प्रचर्य नैवारणं प्रचर्य पशुपुरोडाशैः प्रचरति ॥ ३० ॥
 सहास्विष्टकृदिदं नैवारस्य पशुपुरोडाशानां च ॥ ३१ ॥ पशुकाल इतरैः
 पशुभिः प्रचरति ॥ ३२ ॥ वनस्पतिस्विष्टकृदिदमिति^{१५} परिशा[य]यन्ति ॥ ३३ ॥
 षोडशिवचसैः प्रचर्य होत्वचमसमुत्थान्वाजपेयचमसानुन्नयति ॥ ३४ ॥ स्तुत-

1 MS I, 11, 2 162 8.

2 Ib 10 sqq

3 † The ms स्वामावर्तते.

4 † The ms काष्ठान्कृत्वायन्त्य्.

5 MS I, 11, 3.

6 The ms रथलं first hand, रथाली

second hand. But cp MS I 11 7

169, 12.

7 † The ms तार्प्यमयं.

8-8 † The ms •पर्यावर्जवेयु, देवाः.

9 Hopelessly corrupt.

10 MS I 11 4 164. 6

11 MS I, 11 10 173, 2.

12-12 † The ms •शेषेणायमवरोहयति यज-
मानो यं ते.

13 † The ms first hand शतमानस्यारोहं.

14 †

15 The ms •दिशामिति.

शस्त्रवन्तः ॥ ३५ ॥ संपृचः स्य सं मा भवेण पृष्णेति प्राङ्भ्वर्युः सोमप्रहैरुद्रवति ।
 विपृचः स्य वि मा पाप्मना पृष्णतेति प्रत्यङ् प्रतिप्रस्थाता सुराग्रहैः ॥ ३६ ॥ पश्चा-
 द्दविर्धानस्य निदधाति ॥ ३७ ॥ ग्रहचमसैः प्रचरन्ति ॥ ३८ ॥ [उ]पोचञ्चन्ति
 सुरोपयामान् ॥ ३९ ॥ भक्षयन्ति चमसान् ॥ ४० ॥ उपरि स्थापयन्ति ग्रहान्
 ॥ ४१ ॥ सारस्वतप्रभृतिभिर्मूर्ध्नि प्रचरन्ति ॥ ४२ ॥ सहस्विष्टकृदिदं पूर्वेषां च
 ॥ ४३ ॥ उपहृतायामिद्वार्यां वशायां यान्यवदानीयान्यङ्गानि तान्यृत्विग्भ्यो हरन्ति
 सोमप्रह्वँश्च यान्यनवदानीयानि तान्याजिसृग्भ्यः सुरो[पयामाँश्च] पर्याका-
 जनीनां प्रतिहितः प्रस्तन्ति ॥ ४४ ॥ न चाजपेययाजी कंचन प्रत्यचरोद्देशे प्रत्युचि-
 ष्टेत् ॥ ४५ ॥ यदि प्रत्यचरोद्देशेप्रत्युचिष्टेद्वा बृहस्पतिसवेन यजेतेन्द्रसवेन राजन्यः
 ॥ ४६ ॥ सम्राडित्येनमाचक्षीरन् ॥ ४७ ॥

इति वानपेये [प्रथमे ऽध्याये] द्वितीयं श्लोकम् ॥

इति^१ प्रथमो ऽध्यायः ॥

1 The ms ०श,

2 The ms ग्रहसोमोश्च

3 Hopelessly corrupt.

4 The ms adds वानपेये

इष्टिप्रथमयज्ञानां द्वादशाहे ऽह्नीनेस्यापि वा सत्त्वे गृहपतिरेवेष्टप्रथमयज्ञः
 ॥ १ ॥ ब्राह्मणानां सप्तदशानां सतामेको गृहपतिः षोडश ऋत्विजो यजमानौ-
 श्वैव कर्णार्थं ॥ २ ॥ एकप्रभृतीनां त्रय सँत्तोहिनोदंकितां याजयन्ति ॥ ३ ॥
 अग्नें हि तेने ॥ ४ ॥ सावित्राणि होप्यन्ते गृहपतेरग्निष्वग्नीन्संनिवपन्ते ब्रह्मा
 होताध्वर्युरुद्राता तत्पुरुषाश्चैतेनानुपूर्वेण ॥ ५ ॥ भवतं न. समनसाविति जपति
 यो निवपति येन येनार्यं हुत्वाधिनिवपन्ते ॥ ६ ॥ पञ्चपशूनां यद्यमाणातामेको
 ऽग्निः ॥ ७ ॥ तेभिरिष्टौ विनिवपन्ते ॥ ८ ॥ दीक्षिष्यमाणाः [सं]निवपन्ते ॥ ९ ॥
 चैत्रपक्षस्य सप्तम्यां दीक्षन्ते ॥ १० ॥ द्वादश दीक्षा द्वादशोपसदो ऽभावास्यौ यज-
 नीये ऽह्नि वां ॥ ११ ॥ गृहपतिमुख्यान्मध्यतःकारिणो ऽध्वर्युर्दीक्षयते प्रति-
 प्रस्थाता पत्नीः ॥ १२ ॥ अध्वर्युमुख्यानाधिनेः प्रतिप्रस्थाता नेष्टाः पत्नीः ॥ १३ ॥
 प्रतिप्रस्थातुमुख्यान्तृतीयिनो नेष्टोन्नेता पत्नीः ॥ १४ ॥ नेष्टुमुख्यान्पादिन
 उन्नेता ॥ १५ ॥ स एव पत्नीः ॥ १६ ॥ अदीक्षित उन्नेतारमधुन्दनेन समेत्य
 पर्यङ्गेन समीयात् ॥ १७ ॥ एवै समानजातोयेन तृणान्तर्धानेन सर्वाननुष्का-
 मति ॥ १८ ॥ दीक्षिता इमे ब्राह्मणा इति सर्वानावेदयति ॥ १९ ॥ नामगोत्राण्यु-
 क्त्वा त इन्द्राग्निभ्यां दीक्षां प्राहुरित्याह ॥ २० ॥ प्रवरणवेलायां सहृदाश्राव्य सर्वा-
 न्वृणीते । समार्षेयाणां समाननामधेयानां च सहृद्वचनम् ॥ २१ ॥ कर्मणो ऽवि-
 प्रतिपिद्धेन सर्वे याजमानं कुर्वन्ति पराङ् गृहपतिरेव यथा यूपाङ्जनमग्निमन्थ-
 नमग्निपरिमाणं याज्येति ॥ २२ ॥ दीक्षिता सर्वतो यजमाना इति गमयन्ति ॥ २३ ॥

1 The ms first hand प्रमदिन०.

8 MS I 2 7 16. 8

2 The ms •मान०.

9 The sūtra is partly unintelligible.

3 † To be emended to चैककार्याथ ?

10 The ms •याणामेकोभि first hand,

4-4 Hopelessly corrupt.

•माणामेकोभि second hand,

5 †

11 † The ms चम इत्का

6 The ms •न्ते. Cp Ap XXI. 2. 12.

12 In place of वा the ms वदुवो first hand,

7 The ms second hand •पूर्वोण.

वसवो second hand

एकं दधमं सर्वे प्रतिमुञ्चन्ति तिव्यपासं' च क्रमान्क्रामन्ति ॥ २४ ॥ बहू राजानं
क्रीणाति ॥ २५ ॥ षोडशिकी राजक्रयणी ॥ २६ ॥ अतिग्राह्याणां प्रयुक्तेऽप्रायणं
पात्रप्रयोजनं प्रातःस्वने प्रहरणं च माहेन्द्रमनु होमः ॥ २७ ॥ प्रायणीयोऽतिरात्रः
प्रथमसंस्था ॥ २८ ॥ द्वादशभागं राशोऽबहरति ॥ २९ ॥ नित्येन मित्वा

वायुरसि प्राणो नाम सवितुराधिपत्येऽपानं मे दाः ॥

चक्षुरसि श्रेत्र नाम धातुराधिपत्ये आयुर्मे दाः ॥

रूपमसि षणो नाम बृहस्पतेराधिपत्ये प्रजां मे दाः ॥

श्रुतमसि सत्य नामेन्द्रस्याधिपत्ये क्षत्रं मे दाः ॥

भूतमसि भव्यं नाम विश्वेषां देवानामाधिपत्येऽपामोषधीनां गर्भं धाः ॥

श्रुतस्य त्वा व्योमन श्रुतस्य त्वा विभूमन [श्रुतस्य त्वा ससाय] श्रुतस्य त्वा विधर्मण
श्रुतस्य त्वा ज्योतिष इति दश सप्त त्रयः ॥ ३० ॥ तासु द्वाभ्यां मिमीते । द्वितीयं
नित्येन मित्वाय पुरो भुरिति' पञ्चमी ॥ ३१ ॥ प्राणप्रहरणयोऽप्राणं प्रथमेन मिमीते—
प्रजापतिगृह्यतेन त्वया प्राणं गृह्यामीत्येतेन धर्मेण व्यत्यासं प्रायणीयोदयनीययोर्दशमे
चाहनि ॥ ३२ ॥ यथाकालमुत्तरस्मिन्नहनि घत्सानपाकरोति ॥ ३३ ॥ अदक्षि-
णानि सत्प्राणि ॥ ३४ ॥ द्वादशशतं दक्षिणा अहन्यहन्यहीने' ॥ ३५ ॥ सत्प्रे तु
दक्षिणौ होमौ हुत्वाहरदः कृष्णाजिनानि धूर्त्वा दक्षिणापथेन व्रजन्ति—इदमहं
मो कल्याण्यै कौत्यै स्वर्गोय लोकामानृतत्वाय [ददामीति'] ॥ ३६ ॥ पत्नीसंयाजान्तान्य-
हान्योत्तरस्मादहः ॥ ३७ ॥ पुरस्ताद्यज्ञाथज्ञियस्यं वसतीवरीगृह्णाति ॥ ३८ ॥
हारियोजनातिप्रैषप्रेषित आग्नीध्रस्तिष्ठन्मुंत्प्यामावेदयति—इन्द्रामिभ्यो श्व सुत्यां प्र-
वीमि मित्रावरुणाभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः सोमिभ्यः सोमपेभ्यो ब्रह्मन्वाचं यच्छेति ॥ ३९ ॥
[ब्रह्मा वाचं] यच्छत्या वसतीवरीणां परिहरणात् ॥ ४० ॥ अन्वहं पृथुयै पड-
दमुपयन्ति' ॥ ४१ ॥ वसतीवरीः परिहृत्य त्रिवृतमग्निष्टोममुपयन्ति रथन्तरपृ-
थुम् ॥ ४२ ॥ माहेन्द्रकाले रथं शब्दघ्नन्तं सहिर्वैवि दक्षिणतो व्यतिघर्तयन्ति ॥ ४३ ॥
श्वो भूते पञ्चदश उक्थ्यो बृहत्पृथुः ॥ ४४ ॥ माहेन्द्रकाले दुन्दुभिमाप्नन्ति ॥ ४५ ॥
श्वो भूते सप्तदश उक्थ्यो वैरूपपृथुः ॥ ४६ ॥ माहेन्द्रस्य स्तोत्रमुपाकारिष्यन्धि-
धुंमुद्रात्रे प्रयच्छति ॥ ४७ ॥ श्वो भूत एकविंशः षोडशी धैराजपृथुः ॥ ४८ ॥

1 † Thus the ms.

2 The text is corrupt.

3 MS II, 7. 19 103. 15

4 But the Samhitā (ib 104, 2) •गृह्यतया

5 † The ms दक्षिणान्यहन्यहीने.

6 The ms धूर्त्वा वा.

7 The ms second hand has instead

नयामीति (after Ap)

8 The ms •न्युत•.

9 The ms second hand •यज्ञीयं.

10 The ms तिष (for तिष्ठन्).

11 The ms पनयति (for उपयन्ति).

12 The word, though corrupt, should mean "a fan".

अमा आवृषि पवते इत्याग्नेयमतिग्राह्यं गृह्णाति ॥ ४६ ॥ माहेन्द्रस्य स्तोत्रमुपाकरि-
 प्यधरणिशकलमुद्रात्रे प्रयच्छति ॥ ५० ॥ उद्रातुरूरावाग्निं मन्थन्ति ॥ ५१ ॥
 समाप्ते स्तोत्रे ऽध्वर्युर्भवतं नः समनसावित्यनुग्रहत्वं प्रदो अग्निं इत्यभिजुहोति ॥ ५२ ॥
 न्यूहखद्यमूर्ध्वं भक्षति ॥ ५३ ॥ अग्नेश्च त्वा प्रदणधर्त्यतिग्राह्यं हुत्वाम आगुष्करोति
 भक्षयति ॥ ५४ ॥ मयि मेधा मयि प्रजा मय्यग्निस्तेषो दधात्वित्यात्मानं प्रत्यभिमृशति
 ॥ ५५ ॥ मयिन्द्र ओजो दधातु मयि सूर्यो भ्राजो दधात्वित्युत्तरयोः ॥ ५६ ॥ श्वो भूते
 त्रिणव उक्थ्योः शाकरपृष्ठः ॥ ५७ ॥ ओजस्तदस्य तित्विर्षं इत्यैन्द्रमतिग्राह्यं गृह्णाति
 ॥ ५८ ॥ माहेन्द्रस्य स्तोत्रमुपाकरिष्यन्तोयावकमुद्रात्रे प्रयच्छति ॥ ५९ ॥ इन्द्र-
 स्य च त्वा च्चत्रस्य वेत्यतिग्राह्यं हुत्वेन्द्रोऽस्करोति भक्षयति ॥ ६० ॥ श्वो भूते त्रय-
 ख्लिंश उक्थ्यो रैवतपृष्ठः ॥ ६१ ॥ अदधन्नस्य केतवं इति सौर्यमतिग्राह्यं गृह्णाति
 ॥ ६२ ॥ ऋतं व्यापात्रेण स्वयमृतुर्भूहृत्पवधानंति यजत्यध्वर्युः ॥ ६३ ॥ मज-
 त्युक्ते ऽध्वर्युर्यजते ॥ ६४ ॥

इति द्वादशाहं [द्वितीयं ऽध्याये] प्रथमं सप्तदशं ॥

ये यजामहे ॥ अधिनाध्वर्युं आध्वर्यवात् ॥ ऋतुना सोम पिबतम् ॥

अधिना पिबतं नूनं दीधमी शुचिवन्ता ।

ऋतुना यज्ञवाहसा ॥

इति समूहेषु ॥ १ ॥ अन्यूढे सलिलं गातृष्णयं^१ द्वितीयं कुर्वीत ॥ २ ॥

माहेन्द्रस्य काले प्रसदसि^२ वत्सगवां सांवाशिनं^३ कुर्वीत ॥ ३ ॥ सूर्यस्य च त्वौषधीना

लेत्यतिग्राह्यं हुत्वा मय्यं भ्राजस्करोति^४ भक्षयति ॥ ४ ॥ [तृतीय]सर्वं बालखिल्या-

न्मैत्रावरुणो विहरति—वृषाकपिं ब्राह्मणाद्वृषी शंसित्येवयामरुतमच्छ्वावाकः शिष्ये^५

प्रतिगरः ॥ ५ ॥ समाप्ते ऽहनि वाचं यच्छ्रुत्या रसप्राशनात् ॥ ६ ॥ दीक्षिताः

प्राश्नन्ति मधु ॥ ७ ॥ अह्नीने दीक्षितः ॥ ८ ॥ सैस्थिते पृष्ठथपडहे छन्दोमानुष

1 MS I. 3 31

2 MS I 2 7 16 8.

3 MS II 10 6 139, 5

4 The ms इत्याग्निं जुहोति

5 The ms inserts अत before ऊर्ध्वं.

6 MS IV 7. 3 96 6. 7, 11 (०कर

for our ०कर)

7 The ms आयुःमतेनि See MS ib 10

8 MS I 3 32

9 The ms श्वो भूते मा०

10 The ms करिष्यन्तशोरवकादिनि सु०.

11 MS I 3 33

12 † The ms पृथि० ऋतव्यापात्र as perhaps

the same as ऋतुपात्र.

13 Hopelessly corrupt

14

15 We expect the word to mean "out-

side the sadas "

16 † The ms वत्सविधिमिनाग्नि

17 Cp MS IV 7 3 96 9, 13.

यन्ति ॥ ६ ॥ त्रीण्युक्थ्यानि ॥ १० ॥ गृहस्पृष्टावभितो मध्ये [स्थन्तरस्पृष्टः] ॥ ११ ॥
स्थन्तरस्पृष्टश्चतुर्थः ॥ १२ ॥ अविवाक्यं नाम स्मरन्ति ॥ १३ ॥ प्रत्यतिशिल्पे
ब्रह्मा गृहपतिरुपद्रष्टा वा चित्रतया तु या वाहिरक्षरं व्यञ्जनैस्तानि होता परो-
क्षमनुष्ठुभं संपादयेत् ॥ १४ ॥ समाप्ते ऽह्न्याहवनीयमुपतिष्ठन्ते—

अयं सहस्रमनवे दरा. कवीनां गतिज्योतिर्विधर्मः ।

ब्रह्मः समीचीरुपस. समैरयत् ॥

अरेपसः सचेतसः स्वसरे मन्युमन्ताश्वितौ गौर्गौः ॥

इति ॥ १५ ॥ निधनमुपयन्ति ॥ १६ ॥ हविर्घाने मानसं ग्रहं गृह्णाति—
पृथिव्या पात्रेण तमुदं रसामनुपयामगृहीतो ऽसि^१ प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णातीति ॥ १७ ॥
स्तुतशस्त्रवान्भवति ॥ १८ ॥ आसादनभक्षणं^२ मनसा कुर्यात् ॥ १९ ॥ परिधा-
नीयां संपाद्याभिमुखो होतारमुपविशति ॥ २० ॥ आमन्त्रयते होता—अश्विनो
ब्रह्म वदिष्याव उच्चैस्तरां होतरित्यध्वर्युः ॥ २१ ॥ चित्ति. सुर्गध्वर्यो होता चित्तमाज्य-
र्मध्वर्युरामन्त्रयते होतब्रह्म वदिष्याव इत्युच्चैस्तरां तथाश्विनो इति तिष्ठति ॥ २२ ॥
श्री आर्वयेति चतुरक्षरम् । अस्तु श्रीशक्ति चतुरक्षरम् । यजेति द्वषक्षरम् । ये यजामह
इति पञ्चाक्षरम् । हाक्षरो षपदकारः । एष वै होतः^३ प्रजापतिः सप्तदशः ॥ २३ ॥
उपयथा होता येषां वै होतः^४ प्रजापतिः सप्तदशो यज्ञे ऽन्वायत्तः ॥ २४ ॥ यद्य-
नुवाक्याया पति यदि याज्याया अतश्चेदेव नैति । नास्य यज्ञो व्यथते प्रजापतौ
यज्ञेन प्रतितिष्ठति^५ ॥ २५ ॥ अरात्म होतरिति ॥ २६ ॥ एतेन धर्मण चतुर्होतृना-
चष्टे ॥ २७ ॥

अर्वाशमय यय्यं नृवाहणै रथं युञ्जाधामिह वां विमोचनम् ।

पृद्वर्कं हवींषि मधुना हि कं गतमथा सोमं पिबते वाजिनीवस् ॥

इति गृहपते यजेत्युक्ते गृहपतिर्यजति— ये यजामहे ॥ अग्निं गृहपतिं गार्हपत्यात् ॥ गृह-
पतिस्त्वयामे ऽयं सुन्वन्यजमान स्यात्सुगृहपतिस्त्वमनेन सुन्वता यजमानेन ॥ अग्निर्गृहपतिर्गार्हपाया-
रतुना सोमं पिबतु गार्हपत्ये ऽनु सम्यतुना ॥ अथ हि गौरसि ॥ देवायते यजेति समूदेभ्यव्यूढे गायति^६
॥ २८ ॥ यदि स्वाद्यपतेभ्यश्च त्वर्यति नैषां यज्ञो व्यथते प्रजापतौ यज्ञेन प्रतितिष्ठति

1 1

6 MS I, 9 1 131, 1.

2 The passage is for the major part unintelligible.

7 Not in the Samhitā.

3 The ms स्वरेस्वतरितंवनयिता.

8-8 Our text is corrupt. For उप...
होत the Samhitā has एष वै.

4 The mantra is corrupt. The only other known version is Ap XXI.

9 Sūtras 23, 24, 25 are from MS I
4, 11 59 20-60, 3.

10 2

10 There is great confusion in this

5 1 The ms भक्षयत्याभक्षण.

sūtra.

॥ २६ ॥ अरात्म होतरित्यन्तमुच्चैरोनष्वयं तथाष्वयं इति प्रतिचारः ॥ ३० ॥ ग्रहेण प्रचर्य ग्रहशेषं प्रजापतिर्पति भक्षयन्ति ॥ ३१ ॥ तार्तीयसवनिको भक्षमन्त्रः ॥ ३२ ॥ यत्समीक्षते स उपहवः ॥ ३३ ॥ उप स्वना वरुणमित्यौदुम्बरीमन्वारभन्ते ॥ ३४ ॥ वागैतु वागुैतु वाक्समेतु मैतु वाक् ॥ भृशुव. स्वरित्यन्वारभ्य वाचं यच्छ्रुत्याधिवृत्तस्यौदा वा नक्षत्रदर्शनात् ॥ ३५ ॥ वाचं विसृज्याग्नीध्रीयमुपतिष्ठन्ते—

युन तमिन्द्रापरवता पुरोयुधा यो न श्रुतम्यादप तं तमिदत्तं वज्रेण तं तमिदत्तम् ।

द्वे चत्वार्य छन्त्सद्वदनें यदिनक्षत्र ।

अस्माकं शत्रून्परि शर विश्वतो दर्मा दर्शयै [विश्वत] ॥

इति श्वो भूत उदयनीयो उत्तरात्रः ॥ ३६ ॥ स प्रायणीयेन व्याख्यातः

॥ ३७ ॥ होता कर्माणि कुर्वते ॥ ३८ ॥ समूढं वेदैन्द्रवायवाग्नौ प्रायणीयोदयनीयौ दशमं चाहः । इतरेषां नवानामैन्द्रवायवाग्नें प्रथममहः । अथ शुक्राग्रमथाग्रायणाग्रमिति त्रिरभ्यस्य ॥ ३९ ॥ व्यूढस्यैन्द्रवायवाग्नौ प्रायणीयोदयनीयौ । इतरेषां दशानामैन्द्रवायवाग्नें प्रथममहः । अथ द्वे आग्रायणाग्रे अग्नेन्द्रवायवाग्नेमथ द्वे शुक्राग्रे अथाग्रायणमथ द्वे ऐन्द्रवायवाग्रे ॥ ४० ॥ व्यूढस्यैतस्मिन्पृष्ठे पडहे ॥ ४१ ॥ छन्दोगानां जगत्यः प्रातःसवनं भजन्ते गायत्र्यो माध्यन्दिनं त्रिष्टुभस्तृतीयसवनम् । छन्दोभिरव्यूढेनानुष्टुभः प्रातःसवनं भजन्ते जगत्यो माध्यन्दिनं गायत्र्यस्तृतीयसवनम् ॥ ४२ ॥ पवमानाभिर्मन्त्रणं भक्षणमिति यथा छन्दः ॥ ४३ ॥ कृष्णशीर्षाग्रेय इत्यैकादशिनः ॥ ४४ ॥ तानन्वहं विहृतानालभन्ते ॥ ४५ ॥ अजमाग्रेयमुदयनीयः ॥ ४६ ॥ उद्वसानीयाभिरिष्ट्वा ज्योतिष्टोमैः पृष्ठशमनीयैरतिरात्रैर्यजेरन् ॥ ४७ ॥ पृष्ठव्यसने पृथगवसानीयाभिरिष्ट्वा ज्योतिष्टोमेन यजेरन् ॥ ४८ ॥ द्वादशाहेन सत्वाहीना व्याख्याताः ॥ ४९ ॥

इति द्वादशाहे [द्वितीये ऽध्याये] द्वितीयं खण्डम् ॥

1 To be emended to प्रतिगार ?	first hand, छन्दोभिरव्यूढेनानुष्टुभ second hand.
2 The ms यत्स.	
3 Perhaps to be emended to उपहव-
न्धरणम्.	9 The ms पवमानं छ०
4 The ms दर्मा दर्शयै	10 For the entire list see MS IV 7, 8
103 7-9
5 Perhaps to be emended to वपन
कर्माणि.	11-11 The ms अजमाग्रेय इत्यैकादशासा०
first hand, अजमाग्रेय इत्युदवा० second
hand
6 The ms पृष्ठपडहे first hand, पृष्ठपाहे
second hand	12 The ms पृष्ठेयं दर्शनाये तिरात्रे
7 Probably to be emended to छन्दोमाना	13 ?
8-9 The ms छंदोभि किं व्यूढेनानानुष्टुभ	

गवामयनम् ॥ १ ॥ पौर्यामास्याश्चतुरद्वे पुरस्ताद्दीक्षन्ते ॥ २ ॥ तामिन्द्रस्या-
 एम्पासृत्विभ्यो^१ अग्निष्टोमस्य पञ्चम्यां प्रसवः ॥ ३ ॥ समानः प्रायणीयः ॥ ४ ॥
 उफथ्यो द्वितीयमहरग्निष्टोमो वा ॥ ५ ॥ अन्वहमभिसवै पदहमुपयन्ति ॥ ६ ॥
 ज्योतिरग्निष्टोमो रथन्तरपृष्ठो गौरुक्थ्यो बृहत्पृष्ठ आयुरुक्थ्यो रथन्तरपृष्ठः पुन-
 र्गोत्रायुपी ज्योतिरग्निष्टोमो रथन्तरपृष्ठ एव^२ ॥ ७ ॥ चतुरो अभिस्रवानुपयन्ति ॥ ८ ॥
 पृष्ठथः । स मासः ॥ ९ ॥ ताँश्चतुरो मासानुपैयन्ति ॥ १० ॥ त्रयो अभिस्रवाः पृष्ठथो
 अभिजित्स्वरसामान उफथ्या वाग्निष्टोमा वा ॥ ११ ॥ तेष्ववृत्ता संततिः^३ ॥ १२ ॥
 अतिग्राह्यं गृह्णानि ॥ १३ ॥ उपयामगृहीतो ऽस्पद्भवस्तीषधीभ्य इति गृहीत्याद्भ्य ओष-
 धीभ्य स्वाहेति प्रथमे ऽहनि जुहोति ॥ १४ ॥ ओषधीभ्यस्वा प्रजाभ्य इति गृहीत्वा
 प्रजाभ्य स्वाहेति द्वितीये ॥ १५ ॥ प्रजाभ्यस्वा प्रजापतय इति गृहीत्वा प्रजाभ्यः
 प्रजापतये स्वाहेति तृतीये ॥ १६ ॥ स मासः^४ । स पूर्वः [पक्षः] ॥ १७ ॥ श्वो भूते विपु-
 षान्दिवाकीर्त्यो अग्निष्टोमः ॥ १८ ॥ उदिते प्रातरनुवाकमुपाकरोति ॥ १९ ॥
 अवृत्तान्संततीन्गृहीन्वोद् त्वं जातवेदसामिति^५ स्तोत्र आदित्यं वृत्तान्संततीन्गृहीत्वा
 वाचस्पतिमिति वैश्वकर्मणामिति^६ ॥ २० ॥ आदित्यं श्वो भूते वैश्वकर्मणं व्यत्यासं गृह्णा-
 त्या महाव्रतात् ॥ २१ ॥ उभे महावते ॥ २२ ॥ सौर्यं^७ श्वेतमजं सवनीयं तन्त्र-
 मुपालम्भमारभेरन् ॥ २३ ॥ प्रागस्तमयादहः संस्थापयन्ति ॥ २४ ॥ वैश्वकर्मणं
 महीम् पु मातरमित्याहन्यम् ॥ २५ ॥ सूर्यो देव इत्यस्तमिते जुहोति ॥ २६ ॥ पृष्ठथा-
 भिप्लवान्मासाँस्वावृत्तानुत्तरस्मिन्पक्ष उपयन्ति ॥ २७ ॥ विपुवतमुपेत्यावृत्ताँश्च
 स्वरसाम्न उपयन्ति ॥ २८ ॥ विश्वजितं पृष्ठथं त्रीनभिप्लवान् ॥ २९ ॥ चतुरो
 मासानुपयन्ति ॥ ३० ॥ त्रीनभिप्लवानायुर्गोर्दशाहो महाव्रतमिति द्विसंभार्य-
 र्यताम् ॥ ३१ ॥ एकसंभार्यता हविनामृद्धौ^८ विश्वजितैः पञ्च मासानुपेत्य द्वायुप-
 ल्पवावायुर्गोर्दशाहो महाव्रतमुपयन्ति तेन त्वावृत्तान्स्वरसानुपयन्ति ॥ ३२ ॥
 विभजितं पृष्ठथं त्रीनभिप्लवाँश्चतुरो मासानुपेत्यैन्द्रवायव. शुक्र आप्रायण इति
 ऋदाप्राणि नैकमावर्त^९ परमासान् ॥ ३३ ॥ अथ शुक्राग्ने द्वे विपुवान् ॥ ३४ ॥ आ-

1 Some words seem to be missing

6 MS I 3 37. 43. 6

2 1 The ms first hand °पृष्ठो व Perhaps to be emended to बृहत्पृष्ठो रथन्तर-पृष्ठो वा.

7 There is great confusion in the text of this sūtra

3 The ms तासुमक्षप° first hand, तन्त्र-व्यमासानुप° second hand

8 MS IV 10. 1. 144 10

4 The ms अगृह्णात्संतती first hand, अगृह्णात् second hand

9 As the mantra is not derived from MS, we expect it to be read sakāṭe pāthena

5 The ms पगमासा .

10 We expect पृष्ठथाभिप्लवानावृत्तान्.

वृत्त्योत्तरस्मिन्नुपक्रामम् ॥ ३५ ॥ अपि वा यथा पृष्ठे प्रतिकृतो यथाभिप्लवे स्वर-
सामं च ॥ ३६ ॥ शेषे यथादिष्टम् ॥ ३७ ॥ आग्नेयाय सवनं पेन्द्राग्नौ ॥ ३८ ॥
अपि वा विहृतानैकादशिनानावर्तमा दशरात्रस्य चतुर्थादहः^३ ॥ ३९ ॥ वैष्णवै
वामनं चतुर्थे ऽह्न्येन्द्राग्नं पञ्चमे । वैश्वदेवं षष्ठे । धावापृथिन्यं प्रथमे छन्दोमे ।
तस्याश्वतरवत्सं वायवे नियुत्वते द्वितीये । अविं^४ वशा[मुचमे । मैत्रावरुणी^५
यशा]मविचाक्ये । प्राजापत्यं तूपरं महाव्रते ॥ ४० ॥ अपि वा प्रायणीयोदयनीय-
योर्विभक्तानैकादशिनानालभेरश्चैन्द्राग्नानन्तरं ॥ ४१ ॥

इति द्वादशाहं [द्वितीये ऽह्नये] तृतीयं खण्डम् ॥

यद्युत्सर्गिणामयनं^१ कुर्युर्द्वितीयस्य मासस्य प्रथममहस्तुजेरपि घोत्त-
रेषां मासानां प्रथमान्याभिप्लविकान्यर्घमासेभ्यस्त्रयो ऽभिप्लवास्तेषां मध्यमस्य
प्रथममेकसंभार्यं द्वयोरभिप्लवयोः ॥ १ ॥ अपि वा यदहः पूर्णमास्यग्रामावास्यै
वा तदहस्तुजेरन् ॥ २ ॥ अ उत्तशस्मह इतीन्द्राय घत्सानुपाकुर्वन्ति ॥ ३ ॥
श्वो भूते प्राजापत्यं पशुमातभेरन् ॥ ४ ॥ तस्य वपोर्पयाग्नेयेनाष्टाकपालेन सव-
नीयेनाष्टाकपालेन वैश्वदेवेन वारुणेन्द्रेणेति^६ प्रचरति ॥ ५ ॥ माध्यन्दिनस्य सव-
नस्य स्थाने पशुपुरोडाशैः [प्रचर्यै]कादशकपालेन सवनीयेनैकादशकपालेन
मरुत्वर्तयेनैकादशकपालेन वारुणेन्द्रेणेति प्रचरति ॥ ६ ॥ तृतीयसवनस्य
स्थाने पशुना प्रचर्यं सवनीयेन द्वादशकपालेन वैश्वदेवेन द्वादशकपालेन चरु-
णाग्निमारुतेनेति प्रचरति ॥ ७ ॥ पृषदाज्येन चरित्वा पत्नीः सँयाजयन्ति ॥ ८ ॥
अनुसवनमेकं पयः समामनन्ति प्रतिधुक् प्रातःसवने शृत्नं^९ माध्यन्दिने दधि^{१०}
तृतीये सवने ॥ ९ ॥ यैदि दीक्षासु प्रदीक्षितारितितस्ते विहारं कृत्वा दण्ड-
प्रदानान्ते ऽग्निमभ्यस्य वाग्यतमवेदयेद्यद्याग्नीध्रोये प्रणीतौ यदीक्षितान्तरितं श्वो
विहारं करोति कथं वेदिसदो हविर्धानं सोमप्रणयनामेति परिहासं न्युपाय

1 ! The ms first hand स्वखामय च

2)

3 The ms first hand अपिविहृत्य नैकाद-
शानिनावर्तमान दशरात्रस्य चतुरादहोः The
second hand is worthless

4 After अन्तरा the ms adds गवामयनम्.

5 The ms *त्सर्गिणो संयनं

6 The ms चपोप* first hand, चरोप*
second hand.

7 The ms वारुणादर्थेन्द्रेणेति.

8 We have not been able to identify
these "oke"

9 The ms प्रतिवह्.

10 The ms स्तनं.

11 The ms दध्ना

12 From here upto the end of this
section the entire passage is unap-
prehensible, and hence we had to
leave it unpunctuated

याज्ञाम्नी पार्श्वतः शालामुखीयस्याहवनीयं प्रतिष्ठाप्य तस्मादौत्तरवेदिकं प्रणये-
दाग्नीध्रीयं यद्यस्याग्नीध्रीयमाहवनीयशेषं शालामुखीयेन संसृजत्यभिभ्यां
प्रणीयमानाभ्यामनुवृहतीति संप्रेष्यत्यग्निभ्यामग्निं संसृजति सर्वत्र समानशीलसुत-
पासुपद्येत ॥

इति द्वादशोऽध्याये [द्वितीये ऽध्याये] उत्तरिणां चतुर्थं खण्डम् ॥

अग्निष्टोमं ऋतपृष्ठं महाव्रतम् ॥ १ ॥ उदिते प्रातरनुवाकमुपाकरोति
॥ २ ॥ दधिग्रहेण प्रचर्यादाभ्यं दधिग्रहपात्रेण गृह्णाति—अमये त्वा प्रह्वामीति^१
पर्यायैः ॥ ३ ॥ श्रीनँश्चन्द्रप्रवृह्य निग्राभ्याणामपत्यानामँश्चन्तुराधूनोति—रेशीनां
त्वा पत्नकाधूनोमीति^२ द्वाभ्यां [द्वाभ्यां] पर्यायाभ्याम् ॥ ४ ॥ अग्निः प्रात-
रिति^३ गृह्णाति । उपयामगृहीतो ऽसि शुक्रं न्वा शुक्र शुकायेति^४ च ॥ ५ ॥ आ समुद्रां इत्यु-
त्तिष्ठति ॥ ६ ॥ वसूनामाधीताविति^५ जुहोति ॥ ७ ॥ अशित्वं देव सोमेति^६ पर्यायैर-
शुष्कारनँश्चन्द्रप्यम्यति ॥ ८ ॥ गौरिधीतमुद्राता गायति पुरस्तादुपांश्वभिषवस्याँश्च-
[ना]दत्ते ग्रहपात्रे ॥ ९ ॥ वरं दत्त्वा सहृदभिपुत्य सहृद् गृह्णात्यभिप्राणन्
॥ १० ॥ पराचीनेन प्राणतेति^७ ब्राह्मणव्याख्यातम् ॥ ११ ॥ अव्यचानं गृह्णाति जुहोति
च ॥ १२ ॥ यदि व्यनान्याद्विरण्यमभि व्यचान्यात् ॥ १३ ॥ कवा नधित्र आभुन-
दिति^८ मनसा प्रजापतय इति^९ गृहीत्वा यध्न्ये वा यदीमन्विति^{१०} जुहोति ॥ १४ ॥

आ नः प्राण एतु परावत आन्तरिक्षादिवस्परि ।

आयुः पृथिव्या अग्निः ॥

अमृतमसि ॥ प्राणाय त्वेति द्विरण्यमभि व्यनेयात् ।

इन्द्राग्नी मे वर्षेः कुण्डुतो वर्षेः सोमो वातो वृहस्पति ।

वर्चो मे विश्वे देवा वर्चो मे धत्तमश्विना ॥

इत्युदकं स्पृशति ॥ १५ ॥ वासो ऽधीवासश्चतस्रो धेनूद्वादश [वा]
द्विरण्यं चैतेपामेकं दानम् ॥ १६ ॥ अंशावदाभ्ये चं सर्वयज्ञेषु ॥ १७ ॥ भ्रातृ-
व्यवतादाभ्यो ग्रहीतव्यः सत्रे साहस्रे सर्ववेदसे सर्वस्तोमे सर्वपृष्ठे विश्वाजिति
वस्त्रपेये राजस्ये ऽश्वमेधे तेषु बुभूषतां ॥ १८ ॥ अतिग्राह्यान्गृह्णाति—उपयाम-
गृहीतो ऽसीन्द्राय त्वाकवते जुष्टं गृह्णातीत्यनुपजेत् ॥ १९ ॥ इन्द्रमिन्द्रार्धं इति पूर्वार्धे ।

1 The ms अग्निष्टोमव्रतं पृष्ठौ मह व्रतं दिवा-
कीर्त्य.

2 MS I, 3, 36

3 MS IV 7 7. 103, 16 sqq

4 MS II, 13, 9 159 4.

5 Prof. Celand suggests प्राणाप्यया (for

प्रजापतय इति) after Ap XII, 8, 9,

6 MS II, 13, 5 154, 4

7 1 The ms आत्वदाभ्ये व वा (second
hand).

8 1 The ms first hand बुभूषतात्.

9 MS II, 13, 6 154, 15.

अभि त्वा शूर मोतुर्मे इति दक्षिणार्धे । त्वामिदि इवामर्द इत्युत्तरार्धे ।

इमा नु कं भुवना सिषधेमेन्द्रश्च विश्वे [च] देवाः ।

यज्ञं च नस्तन्वे च प्रजां चादित्यैरिन्द्र सह सोषंषाद् ॥

इति पश्चार्धे ।

तदिवास भुवनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञ उग्रस्त्वैषरुम्याः ।

सद्यो जज्ञानो निरिणाति शन्नूनु ये विश्वे मदन्त्यूमाः ॥

इति मध्यमे ॥ २० ॥ वृष्टिप्रदं गृह्णाति मार्त्तिके चतुष्टने^१—

क्षेत्रस्य पते मधुमन्तामूर्तिं धेनुरिव पयो अस्मास्तु ध्रुत् ॥

मधुरक्षुतं घृतमिव छुत्तमृत्स्य न. पतयो गृह्यन्तु ॥

इति उदीरयता महत्^२ ॥ सुत्रामाण्यं^३ ॥ महीषु षु मातरमिति^४ चतुः प्रत्युचम-

दित्ये त्वेति^५ घतुर्यं जुष्टं गृह्णामीत्यनुपजेत् ॥ २१ ॥ वैजुर्पननुपृष्टधामतिम्राह्यान्वैश्व-

कर्मणादित्यौ सारस्वतवैष्णवाविति गृह्णाति ॥ २२ ॥ महेन्द्रस्य स्तोत्रं औदु-

म्बरीमासन्दीमुद्गातारोहति ॥ २३ ॥ औदुम्बरीं कुर्वीतयद्यां ॥ २४ ॥ वार्षं शत-

तन्तुं मौञ्जि[भि]र्भ्रंशिरिष्वयुंरुद्गात्रे प्रयच्छति ॥ २५ ॥ अश्वयुंरन्यश्चैकश्चं-

दिष्टं द्युं मासपूजादधाज्युदुलिकापिष्टेकाः कारुडवीणाश्चं ॥ २६ ॥ वेदिभक्तिषु

दुन्दुभीनामन्ति ॥ २७ ॥ भूमिदुन्दुभिः पञ्चमः पश्चादाग्नीर्ध्रीयस्य सवनीयस्य

धर्मणापिहितः ॥ २८ ॥ तस्य पुच्छेन वादयन्ति ॥ २९ ॥ पुरस्तादाग्नीर्ध्रीयस्या-

न्तर्वेदि ब्रह्मचारी वहिर्वेदि पुँश्चली ॥ ३० ॥ [सा] ब्रह्मचारिणमाह—अनार्यकर्मश्च-

वकीर्णन्दुश्चरितिभिति^६ ॥ ३१ ॥ धिक्त्वर जातिमि पुँश्चलि परस्यार्थजनस्यै मार्जनीति ब्रह्म-

चारी प्रत्याह ॥ ३२ ॥ अन्तर्वेद्यभिगरो वहिर्वेद्यपगरः ॥ ३३ ॥ नारात्युरिमे सत्त्रिण

इत्याहापगर ओरसः केशान्प्ररोह्य पशुन्पिष्ट्वा पचमाना दम्लोकमभ्यर्चन्त

आसिपतेति^७ ॥ ३४ ॥ अरात्सुरिमे सत्त्रिण इत्याहाभिगरस्तपस्विनो वरकृत्सिनो

जयप्ररोहापक्षुपयन्तः स्वर्गलोकमभ्यर्चन्त आसिपतेति^८ ॥ ३५ ॥ परिश्रयति

1 MS II, 13 9-158, 14, 18,

plets.

2 The ms चतुष्टे first hand, चतुष्टये second hand. Cp KS XXX, 4 186.

9 The sūtra is hopelessly unintelligible.

3 चतुस्तनं पात्रं भवति

10 The ms ब्रह्मचारिणानिमाह नर्यं. कर्म कर्म-नव कीर्तितश्चरितिभिति.

4 MS II 4, 7, 45 1,

11 1 The ms पुरस्यार्थजनस्य.

5 MS IV, 10, 1 144, 8, 10.

12 1 The ms आहानरात्स त्रिमे सत्त्रिण इत्या-हारकरमुरस. केशान्प्ररोह्य पशुन्पिष्ट्वाः पचमाना दम्लोकमभ्यर्चन्तमाशिषेतेति.

6 The ms त्वा.

7 1 The ms second hand जु = (for वैजु-).

8 The ms स्तोत्रम्.

13 The sūtra is not clear. The ms वरकृत्तेनो and आमिषतेति.

8 1 The sūtra is corrupt and incom-

मिथुनचारिभ्यां^१ दक्षिणापरं^२ प्रति वेदिधोणिं बहिर्वेदि ॥ ३६ ॥ तौ मिथुनं^३ संभवतः ॥ ३७ ॥ अग्रेण मार्जालीयं^४ शुद्रायौ चर्ममण्डले व्यायच्छेते कृष्णशुक्लसंहते कृकदाधरे^५ ऽभ्यन्तरतः पार्श्वे ॥ ३८ ॥ अन्तर्वेद्यायौ बहिर्वेदि शुद्र आह—इम उदासीकारिण इमे दुर्भूतमकन्निति । इमे ऽरात्पुरिमे सुभूतमकन्नित्याहार्यः ॥ ३९ ॥ संजित्य प्रसदस्यभ्यस्यत्युपरिष्टाच्छुक्लमवस्तात्कृकदम् ॥ ४० ॥ मार्जालीयान्ते^६ कुम्भीभ्यः^७ प्रयच्छति ॥ ४१ ॥ परियन्ति चतस्रः षडष्टौ वा दास्यध्वतुः प्रत्यृचम्—

गावः सुरभयो नित्यं गावो गुग्गुलुगन्धयः ।

गावो घृतस्य मातरस्ता इह सन्धु भूयस्यः ॥

इदं मध्विदं मध्विति पादाग्निमन्ति ॥ ४२ ॥

नेतुं गावो मार्गारस्य भद्राया उदकं पपु ।

पपुः सरस्वत्या नद्यास्ताः प्राचीश्चोज्जगाहिरे^८ ॥

एता वयं इवामेह शम्भा प्रतरतामिव ।

निकीर्य तुभ्यं मध्व आकथ्ये काश्यां यथा ॥

यदा राघटी बदतो प्राग्यमनिरसाकसैजनस्य ।

भद्रे मे वतं रात्रे रात्रं परिहितः ।

कर्ममामो ऽवहन्देतानद्वांस्तप्यते वहने ॥

इति ॥ ४३ ॥ परीत्य मार्जालीयं [यद्यार्थं गच्छ]न्ति ॥ ४४ ॥ उत्तरत-
स्तीर्थस्थं वाशं^९ चर्म धर्षोयोपकल्पयति ॥ ४५ ॥ दक्षिणतः संजानप्रपावधाः^{१०}
क्षत्रियारथेषु कवचिनः संनद्धा विष्यन्ति ॥ ४६ ॥ विहारं त्रिपतं^{११} पर्यायन्ति ॥ ४७ ॥
सारथयो^{१२} भवन्ति ॥ ४८ ॥ मध्ये धीवासु भसदो ऽग्निं धौं प्रतिदिशमिपूर्नस्वा-
यन्ति ॥ ४९ ॥ प्राप्तानर्हन्ति ॥ ५० ॥ स्तोत्रान्ते शब्दाः शाम्यन्ति ॥ ५१ ॥ औदु-

1 The ms •वारित्या.

2 The ms दक्षिणा परां.

3 ! The ms तानुमिथुने.

4 The ms •शुक्ले.

5 ! The ms •चरे.

6 ! The ms सुरार्भप्रसदस्यप्याभ्यु•

7 The ms कृकदम्

8 The ms •न्ति.

9 The ms कुम्भीभ्यः

10 The ms न वै.

11 The ms प्राची. सवगाहिरे.

12 ! The last three lines are after the

ms first hand. The corrections by the second hand are in accordance with Āp

13 The ms उत्तरतीर्थस्य.

14 The ms वाशं.

15 !

16 ! The ms त्रिसंतं.

त्रिपतं=त्रि ?

17 ! The ms सारथी.

18 The ms धीवास्वभंतो ऽग्निं वा.

19 The ms •मिष्ट्वन•

म्बरं श्रेष्ठं होतारोदति ॥ ५२ ॥ औदुम्बरं फलकमपादमध्वर्युः ॥ ५३ ॥ तस्मिन्प्र-
तिगृणाति ॥ ५४ ॥ एकं महच्छुखं परःशतं शंसति ॥ ५५ ॥ परिधानीयां संपाद्य
मध्यमैक्येग्रहानमसचनयति^१ ॥ ५६ ॥ त्वे कतुनपि वृष्टन्ति विश्व इति पूर्वार्धस्य दिव्य-
देते त्रिर्भवन्त्यूमा इति दक्षिणार्धस्य स्वादौ स्वादीय. स्वादुना सजा समित्युत्तरार्धस्यात्
ऊ षु मधुना मधुनाभियोधति पश्चार्धस्य विग्रहमुपशये पर्यासिच्य महेंद्रेण प्रचर-
त्यतिग्राह्यश्च ॥ ५७ ॥ ग्रहान्तसमवनीय सर्वे भक्षयन्ति—महस्ते भक्षयामि यरास्ते
भक्षयामि स्तोमं ते भक्षयाम्यन्नायं ते भक्षयामि प्रजा मे भक्षयामि प्रतिष्ठा भक्षयामाति ॥ ५८ ॥
प्रागस्तमयादहः संस्थापयन्ति ॥ ५९ ॥ सूर्यो देव इत्यस्तमिते जुहोति ॥ ६० ॥

इति द्वादशहो [द्वितीयेऽध्याये] महज्जत पत्रम सप्तमम् ॥

एकादशिन्यां प्रतिपद्य यूपांश्छिन्दन्ति ॥ १ ॥ उपशयं द्वादशं पालीवतं
त्रयोदशम् ॥ २ ॥ एका यूपाहुतिः ॥ ३ ॥ पृथगास्वनीयां ॥ ४ ॥ जोषणेन समेत्य
पर्यञ्जनेन समायात् ॥ ५ ॥ एवं समानजातीयेन सर्वाननुक्रामति पशुंश्च ॥ ६ ॥
अग्नीषोमीयकाले यूपानुच्छ्रयत्यपि वामिष्ठं श्वो भूत इतरान् ॥ ७ ॥ अग्नेणाहव-
नीयं परिलिखति ॥ ८ ॥ दक्षिणमग्निष्ठात्परिलिख्योत्तरं परिलिखति ॥ ९ ॥ एतेन
धर्मेण व्यत्यासम् ॥ १० ॥ उदगपवर्गा यूपा दक्षिणापवर्गाः पशवः ॥ ११ ॥ स्फ्येन
परिलिखति ॥ १२ ॥ रथाक्षमात्राणि यूपान्तरालानि ॥ १३ ॥ तिरश्चान्तं संमि-
नोति ॥ १४ ॥ एवं संमिता भवन्ति ॥ १५ ॥ अञ्जनादि परिष्वयणान्तमग्निष्ठाभ्तं
संमिनोति ॥ १६ ॥ यदि श्वो भूते समानम् ॥ १७ ॥ अथ चेत्पूर्वैस्तुरञ्जनेन समे-
त्योच्छ्रयणेन समीयात् ॥ १८ ॥ समस्याग्निष्ठस्य रशने परिष्वयतीतरेषां च द्वे द्वे
॥ १९ ॥ समासे समाग्निष्ठे परिष्वत्यभि वा ता घसत्यग्निष्ठवर्जम् ॥ २० ॥ यं वाम
येत पितृलोक ऋक्षुयादिति^२ ब्राह्मणव्याख्यातम् ॥ २१ ॥ दक्षिणस्मात्पक्षाद्दक्षिणतः
प्राञ्चमुपशयं निदधाति^३—इदमहममुमामुभ्यायणममुभ्या पुत्रमिन्द्रपारैनाभिनैस्वामीति^४
यूपं रशतयाभिनैस्यति^५ ॥ २२ ॥ इदमहममुमामुभ्यायणममुभ्या पुत्रमिन्द्रवज्रेणाभिनद
धामीति^६ यूपार्धं स्वरुणाभिनदिदधाति ॥ २३ ॥ दृष्ट्यामनभिचरतः ॥ २४ ॥ समाग्नि

1 † The ms परराश्वान first hand, प्रराश्वान second hand

2 Hopelessly corrupt

3 The ms विग्रहमु = first hand, विग्रह-
हमु = second hand

4 The ms = भिन्वन्ति

5 †

6 The ms वा०.

7 The ms यूपान्तरालां.

8 † The ms नेत्यु०

9 The sūtra is unintelligible.

10 MS IV 7 9 105 8 sqq

11 The ms आचमुद्धयंतिदधाति.

12 We expect the present tense and not the future Op the mantra in the following sūtra

13 MS IV. 7, 9 106, 3

न्युत्प्रतिष्ठाकामस्य ॥ २५ ॥ श्रीन्मध्यतः समान्पशुकामस्य ॥ २६ ॥ व्यतिपजे-
 दितरान् ॥ २७ ॥ अग्निष्ठं वधिष्ठमिन्द्रियकामस्य ग्रहशेषांश्च संमिनोति ॥ २८ ॥ यौ
 ताभ्यामनन्तरौ तावन्निष्ठस्य समौ ॥ २९ ॥ पद्यंतानात्संमिनोत्यग्निष्ठौ हसीयस
 इतरान् यदि कामयेत् [विद् स्रष्टादो]र्जायसी स्यादवलीयः स्रष्टमिति ये दाक्षि-
 णतो ऽग्निष्ठात्तान्वर्षीयसः कुर्यात् ॥ ३० ॥ उन्नतां संमिनोति ॥ ३१ ॥ आश्विनं
 गृहीत्वा यूपान्नाद्यग्निष्ठदैवं दार्यं रश्ने द्वे द्वे समे एकैकं परिर्वीय कृष्ण-
 शीर्षमाग्नेयमग्निष्ठे मेयीं सारस्वतीमुत्तरस्मिन्सौम्यं बभ्रुं दक्षिणस्मिन् ॥ ३२ ॥
 व्यतिपजेदितरान् ॥ ३३ ॥ श्यामः पौष्णः शितिपृष्ठो वाहस्पत्यः पिशङ्गो वैश्वदेवो
 वृष्णिरैन्द्रः कल्माषो मारुतः संहित ऐन्द्राग्नो ऽधोरामः सावित्रः पेत्यो वारुणः
 ॥ ३४ ॥ वारुणं दाक्षिणाध्वम् ॥ ३५ ॥ उपशयाय पशुं निर्दिशत्यारण्यम् ॥ ३६ ॥
 सगलस्ते ऽयं पशुरिति वा ॥ ३७ ॥ यं द्विष्यात्तं ब्रूयादतौ ते पशुरिति ॥ ३८ ॥ पाम-
 प्राहे मित्राहे द्वयोर्द्विषद्बहुषु बहुवती ॥ ३९ ॥ अमुमिति यत्र स्यात्तत्र बहुषु
 निगमयेत् ॥ ४० ॥ ये पश्वभिधायिनः शब्दाः पश्वङ्गान्युभिपतां पिता माता
 भ्राता सखेति व्यूहति ॥ ४१ ॥ हविर्वर्हिर्वाङ्मानः प्राणश्चक्षुः श्रोत्रं त्वगसुहृन्मेति
 ॥ ४२ ॥ अपाकरणी द्वौ दर्मावेका शाखा ॥ ४३ ॥ प्रतिपशु शस्त्रं वपाश्रपणी
 ॥ ४४ ॥ सर्वानन्वारभ्य शामित्रं नयन्ति प्रतिपश्वध्वर्यवो ऽन्वारभ्येण वपोद्धरणे
 वपाश्रपणे च सकृदादित्योपस्थानं प्रव्रजनमन्त्रश्च ॥ ४५ ॥ एकव्यं पाशाननुप्रह-
 रति कृष्णप्राणि वपाश्रपणीः स्वर्हश्च ॥ ४६ ॥ एकः पशुपुरोडाशः समानदेवतेषु
 प्रतिपशु नानादेवतेषु ॥ ४७ ॥ आवर्तते मनोता ॥ ४८ ॥ एकादश जुह्वरुपाद्या-
 धदानेनानुक्रम्य चरणेनानुक्रामति ॥ ४९ ॥ यद्येका जुह्वर्भवति प्रतिदेवतं पशुभिः
 प्रचरति ॥ ५० ॥ एकस्मिन्नर्ध्वं सर्वेषां याज्यार्यां वसाहोमं जुहोति ॥ ५१ ॥ समा-
 सिच्य दिग्घोमम् ॥ ५२ ॥ ततो वनेर्द्धा ॥ ५३ ॥ शुदादीनां जाघनीनां सर्वेषां
 प्रधानम् ॥ ५४ ॥ अनुबन्ध्याया हुतायां वपायामग्रेण शालामुखीयं प्रार्ग्वशे पानी-
 वतं संमिनोति ॥ ५५ ॥ पौर्यमोसिकी वेदिः ॥ ५६ ॥ पाशुकान्याज्यानि ॥ ५७ ॥
 अधोनाभिमचपालम् ॥ ५८ ॥ अनवस्तीर्णो यूपवटः ॥ ५९ ॥ तस्मिन्साएडं

1 Based on MS IV. 7. 9 105. 6.

2 1

3 The ms ताम(मिष्टो)मस्य.

4 The sentence is corrupt.

5 MS ib 106 2.

6 This might refer to the mantia in

MS I, 2 15 24, 12 sqq.

7 The ms वृषण०.

8 1 The ms *धर्चेषां प्राया.

9 1 The ms वनिष्टत्या.

10 The ms पनीवतं.

11 The ms सर्पार्यामा०. Cp Mān Y. 2

12, 35 दार्शिकी वेदिः.

त्वाभ्यं सकलमुपाकरोति ॥ ६० ॥ अग्नेद्वन्द्वेलायां त्वष्टारं वनस्पतिं चावाहयति
पर्यग्निहृतमुत्सृज्य यावन्ति पशोरवदानानि तावत्कृत्व आज्यस्यावदायाभ्यं
त्वष्टारं वनस्पतिं च यजति ॥ ६१ ॥ अपि वा पर्यग्निकरणान्तं करोति ॥ ६२ ॥

इति द्वादशहो [द्वितीये ऽध्याये] एकादशिनीयं षष्ठं रूपद्वयम् ॥

सौत्रामणिं सोमधामिनः सोमाभिव्यजनस्य राजसूयेनाभिविषिवान-
नस्य भूतिकामस्य ज्योगामयाविनो ऽन्नाद्यकामस्य पशुकामस्य आतृव्यवतो
ऽभिशस्यमानस्य वा ॥ १ ॥ सीसेन क्लीवाच्छृणाणि कृष्णेन तसरपद्मर्णां सोम-
विक्रयिणां वा [क्रीणाति] ॥ २ ॥ गार्हपत्य ओदनं श्रपयित्वा लाजान्संसृज्या
तोकमं नगहुलांजा मासरमिति ॥ ३ ॥ स्वाहां वा स्वादुनेति शृणुः सुरांसंसृजति ॥ ४ ॥
सोमो ऽस्य अक्षिभ्यां पचस्वेति ककुभ्यां समवदधाति ॥ ५ ॥ तिस्रो रात्रीः संहिता
वसति ॥ ६ ॥ तिसृणां पारे पशुवन्धः ॥ ७ ॥ प्रणीते ऽग्नौ दक्षिणतो ऽग्नेर्दक्षिण-
स्मिन्वेद्यंसे प्रणयत्यपि वा पर्यग्निकरणान्तं कृत्वा तदेबोल्मुकमुपसमादध्यात्
॥ ८ ॥ तस्य शेषं पशुधर्यं हरेद्युः ॥ ९ ॥ सन्नेध्वाज्येषु सुरामभ्युदानयन्ति
॥ १० ॥ ब्राह्मणस्य मूर्धन्सादयित्वा द्रोणे वालं वितस्य सुरामतिपावयति—
पुनातु ते परिहृतमिति ॥ ११ ॥ प्रत्यक्तीर्मे इति सोमातिपवितस्य ॥ १२ ॥ अग्नेण
दक्षिणाग्निं सिकतानां सरः ॥ १३ ॥ तस्मिन्पालाशमाश्वत्यमौदुम्बरं नैयत्रो-
घमिति पात्राणि ॥ १४ ॥ तेषु कुविदत्रेति सुराग्रहान्गृह्णात्युपयामगृहीतो ऽस्यच्छिद्रा
त्वाद्धिद्रेणेत्याश्विनं गृहीत्वा कुवलसक्तुभिः श्रीणाति ॥ १५ ॥ सिंहाष्वर्युर्ध्या-
यति ॥ १६ ॥ सारस्वतं द्वितीयं प्रतिप्रस्थाता ॥ १७ ॥ कर्कशुसक्तुभिर्व्याम-
लोमैथं श्रीणाति ॥ १८ ॥ व्याग्नौ प्रतिप्रस्थाता ध्यायति ॥ १९ ॥ इन्द्राय सुवाम्णे
वृतीयं यजमानः ॥ २० ॥ [वदरसक्तुभिः श्रीणाति ॥ २१ ॥ वृकौ यजमानो ध्यायति
॥ २२ ॥] एष ते योनिरमुष्मे त्वेत्यायतने यथास्थानं सादयति ॥ २३ ॥ यूपं संमीय
पशुनुपाकरोत्याश्विनमजं सारस्वतीं मेर्यामैन्द्रं वृषभं वृषिर्णं [वा] ॥ २४ ॥
गार्हस्पत्यं चतुर्थं सोमातिपवितस्य ॥ २५ ॥ इन्द्राय सुवाम्णे एकादशकपालः

1 The ms सकल.

2 !

3 The ms *भिविषिवानस्य.

4 The ms *वधोतो (for *वतो).

5 ! The ms र्षयंचत.

6 ! The ms *विक्रिया first hand, *विक्र-
यिणा second hand

7 The sūtra is not perfectly intelligi-

ble. Cp Āp XIX 5 7-11.

8 MS II 3. 8

9 The ms सृणा.

10 The ms *न्धा.

11 The ms सृणाति.

12 व्याग्नलोमैथ is not based on the Sam-
hitā, and may be an interpolation

सवित्रे ऽप्राकपालो धारुणो यवमयश्चरुरिति^१ पशुपुरोडाशाधिक्यप्रद्वैः प्रचरति
 ॥ २६ ॥ आश्विनमध्वर्युरादत्ते सारस्वतं प्रतिप्रस्थातैन्द्रं यजमानः ॥ २७ ॥
 अश्विभ्यो सारस्वत्या इन्द्राय सुत्रम्ये सोमानामनुवृद्धि ॥ अश्विभ्यो सरस्वत्या इन्द्राय सुत्रम्ये
 सोमानप्ररिद्यतान्प्रेष्येति संप्रेष्यति ॥ २८ ॥ वपदकृतानुवपदकृते हुत्वाभिषेकाभि-
 प्रद्वणादि^२ पशूनां च वसया चत्रस्य योनिरसीति^३ सार्येण धिमास्तमांसन्दीमास्तीर्य
 दक्षिणत आहवनीयस्य निदधाति—स्थोनामि सुपदेति^४ ॥ २९ ॥ सुपदामासीदेत्यारो-
 हन्तमनुमन्त्रयते ॥ ३० ॥ निपसाद शृतमर्त इति रूढार्यं व्याघ्रविष्टदिवेति^५ षाभि-
 पिच्यमानं^६ साम गायत्यैन्द्रयां वृहत्याम्—संधवसे विधवगे सत्वधवसे धवस इति ।
 निघनमुपयन्ति ॥ ३१ ॥ साम गायति द्विर्वा स्वाहाकरोति ॥ ३२ ॥ देवस्य त्वेत्यं-
 भिषेकमादाय प्रया देवा इति यजमानर्माक्षमाणो जुहोति ॥ ३३ ॥ प्रथमास्त्वा द्वितीयै-
 रित्यंभिषिञ्चति ॥ ३४ ॥ भू स्वहेत्याहवनीय आहुति जुहोति यथा राजसूये
 ॥ ३५ ॥ शिरो मे श्रीरिति^७ यथारूपं गात्राणि संमृशति ॥ ३६ ॥ लोमानि प्रयतिरिति^८
 पूर्णाहुति जुहोति ॥ ३७ ॥ जहाभ्या पद्भ्यामित्येवरोहति ॥ ३८ ॥ द्वात्रिंशत्तं गा
 ददाति षड्र्यांश्च सकिशोरान् ॥ ३९ ॥ यदेवा देवहेडनमिति^९ तिसृभिरवभृथमेप्यन्ना-
 हुति जुहोति ॥ ४० ॥ धान्नो धान्न^{१०} ॥ यद्ग्रामं इति मार्जयते ॥ ४१ ॥ पवित्रमसीत्यं-
 यभृथे स्वात्बोद्वयं तमसस्परीत्यादित्यमुपस्थायाणे अद्यान्वचारिषमिति^{११} समिध आह-
 रन्ति ॥ ४२ ॥ एषो ऽस्येभिषीमहीति^{१२} समिद्राधानः ॥ ४३ ॥ समावृतदिति^{१३} पूर्णाहुति
 जुहोति ॥ ४४ ॥

यदापिषेप मातरं पुत्र प्रमुदितो धयन् ।

एतसे अमे अट्ट[णो भवाम्यहतौ पितरौ मया ॥]

सुरावन्तमित्युत्तरस्मिन्नग्नौ पयोप्रदान्जुहति ॥ ४५ ॥ यस्ते रमं इति दक्षिण-
 स्मिन्सुराप्रदान् ॥ ४६ ॥ समवनीयाध्वर्युः प्रतिप्रस्थाताग्नीध्र इत्याश्विनं भक्ष-
 यन्ति प्रह्णा होता मैत्रावरुण इति सारस्वतमैन्द्रं यजमानः ॥ ४७ ॥ यमश्विन
 नमुवेरिति^{१४} पयोप्रदान्भक्षयन्ति ॥ ४८ ॥ यदत्र शिष्टमिति^{१५} सुराप्रदान्समवनीय

1 The ms यवमयश्चरुरेन्द्र एकादशकपाल इति.	8 1 To be amended to *माने ?
2 1 The ms *प्रद्वणाभि.	9 1 The ms एन्द्रया वृहस्पत्या.
3 MS II, 6, 9 69, 3.	10 MS III 11, 8
4 1	11 MS III, 11, 10
5 MS II 6 12 71, 10, 11	12 MS II, 12, 5. 149, 12.
6 The ms रूढार्या first hand, स्वयि
second hand	13 MS I, 3 39.
7 1 Perhaps the original was some
thing like व्याघ्रचर्म विवेष्टयति.	14 MS III, 11, 10. 157, 13.
	15 MS III, 11, 7

दक्षिणस्मादग्नेर्दक्षिणा त्रीनङ्गारानुदृष्ट्य सुचर्याभिजुहोति—पितृभ्यः स्वधाविभ्य स्वधानम ॥ पितामहेभ्य स्वधाविभ्य स्वधानम ॥ प्रपितामहेभ्य स्वधाविभ्य स्वधानम इति ॥४६॥ अक्षेत्रतरः ॥ अमीमदन्त पितरः^१ ॥ पितर शुन्धञ्चमित्यपो निनयति ॥ ५० ॥ तेन धर्मेण सुरां विचारयति बालमन्तर्धायोर्णासूत्रं [वा]—त्वं सोम प्रचिकित इति द्वादश पुनन्तु मा पितरं इति द्वादश चतस्रोऽन्यासांतथोएयासाँ व्यत्यासमृत्विजः सर्वे क्षयन्तीमनुमन्त्रयन्ते ॥ ५१ ॥ ऐन्द्रस्यावदानैः प्रथमं प्रचरति जघन्यमाश्विनस्य ॥ ५२ ॥ पशुपुरोडाशैः प्रचर्य पशुभिः प्रचरति ॥ ५३ ॥ पुरस्तात्स्विष्टकृतो रसं जुहोति द्वात्रिंशता ऋक्शफैः सोमेन तन्त्रमिति^२ षोडश द्वयोर्द्विप्राह्मेकैकं वा जुहोति ॥ ५४ ॥ हुत्वा पात्र्यां संपातानवनयति ॥ ५५ ॥ अभिरोति^३ संस्कृतान्वहं—परांते विद्यता युजमिति^४ पयसा परिपिञ्चत्येकस्या दुग्धेन प्रथमायां व्युष्टायां^५ द्वयोर्द्वितीयस्याम् ॥ ५६ ॥ [अदित्यै धृते चरु]रैन्द्रश्च प्रथमं^६ व्युदानयति ॥ ५७ ॥ न मूर्धनि सादयति ॥ ५८ ॥ तेन धर्मेण सुरामतिपाव्य ब्रह्म वृत्रमित्यूर्णासूत्रेण पयोऽतिपावयति ॥ ५९ ॥ तथावेक्षते^७ ॥ ६० ॥ द्वे द्वे वायव्ये ॥ ६१ ॥ तेषु बुविद्वेति^८ पयोऽग्रहान्गृह्णाति—उपयामशुद्धीतोऽस्यच्छिद्रा त्वाङ्घ्रिरेणेति^९ यथादेवतम् ॥ ६२ ॥ ब्रीहिसक्तुभिराश्विनं श्रीणाति यवसक्तुभिः सारस्वतं गोधूमसक्तुभिरैन्द्रं^{१०} श्यामाकसक्तुभिरुपवाकसक्तुभिरितरान् ॥ ६३ ॥ श्येनपत्रेण परिमार्जनम् ॥ ६४ ॥ एष ते योनिस्तेजसे त्वेति प्रथमं सादयति वीर्याय त्वेति द्वितीयं यत्नाय त्वेति तृतीयम् ॥ ६५ ॥ नाना हि कामिति^{११} सुराग्रहान्गृह्णाति—उपयामशुद्धीतोऽस्याश्विनं तेज इति प्रथमं सारस्वतं वीर्यामिति द्वितीयमैन्द्रं बलमिति तृतीयम् ॥ ६६ ॥ एष ते योनिर्मादाय त्वेति प्रथमं सादयत्यानन्दाय त्वेति द्वितीयं महधे त्वेति तृतीयम् ॥ ६७ ॥ सोमो राजैर्यशुवाकेन ग्रहानुपतिष्ठते ॥ ६८ ॥ ते पशवो बार्हस्पत्यवर्जम् ॥ ६९ ॥ स्वग्रस्याश्विनो^{१२} उजः ॥ ७० ॥ ते पशुपुरोडाशाः ॥ ७१ ॥ ते ग्रहैः प्रचरन्ति द्वाभ्यां द्वाभ्यामेकैकः ॥ ७२ ॥ समानः संप्रैषः ॥ ७३ ॥

1 The ms अप्वत्र first hand, अप्वर्च second hand (for अक्षर)

2 MS I, 10 3 143 3.

3 MS IV, 10 6 156 6.

4 MS III, 11, 10 155 6

5 1

6 MS III 11, 9 153, 1.

7 * विमार्दं (for द्वयोर्द्विप्राहं) ?

8 1 सुरां संस्करोति ?

9 MS III, 11 7 149, 18

10 In place of व्युष्टायां the ms has शूला-शामदित्यै धृते चरु,

11 MS ib 150 10

12 1 The ms *वेद्ये

13 MS II, 3 8.

14 The ms first hand adds सप्त्यसक्तुभि

15 MS III 11, 6 148 9

[आश्विनस्य^१ सारस्वतेन यजति सारस्वतीमैन्द्रस्याश्विनेन ॥ ७४ ॥ समवनीय होताध्वर्युः परिक्रीतौ यदत्र शिष्टमिति^२ भक्षयतः ॥ ७५ ॥ यदि न भक्षयतां हे सुतां^३ इति चल्मीकवपायामवनयेदग्नौ विक्षारयेत् ब्राह्मणो वा प्राश्नीयार्धजमानो वा स्वयं भक्षयेत् ॥ ७६ ॥ ३^४ भक्षयन्तं इति तिसृभिस्तिष्ठ आहुतीर्जुहोति ॥ ७७ ॥ कुम्भीं^५ शतावृणामध्वधि दक्षिणमग्निं कृत्वा तस्यां सुरां^६ विक्षारयति [हिरण्य]-मन्तर्घाय ॥ ७८ ॥ त्वं सोम प्रविकितं इति तासां तिसृभिस्तिष्ठभिरेकैको ऽनुमन्त्रयते पुरस्तादध्वर्युर्दक्षिणतो ब्रह्मा पश्चाद्देतोत्तरत आग्नीध्रः ॥ ७९ ॥ पितरो मादयन्तौ [अशेम देवहितं] यदापुरिति सर्वे स्रवन्तोमनुमन्त्रयन्ते ॥ ८० ॥ ऐन्द्रस्यावदानैः प्रथमं चरति जघन्यमाश्विनस्य ॥ ८१ ॥ पशुभिः प्रचर्य पशुपुरोडाशैः प्रचरति ॥ ८२ ॥ सहस्विष्टकृदिदं पशूनां पशुपुरोडाशानां च ॥ ८३ ॥ ऋषभो दक्षिणा सृत्वरी च वडया ॥ ८४ ॥ संस्थिते मासरैः शूलैश्चावभृथं यन्ति यथा वरुणप्रघासेषु ॥ ८५ ॥ मासरणि पुरोडाशस्थाने ॥ ८६ ॥ चरुणा प्रचर्य हृदयशूलानुपचरन्ति^७ ॥ ८७ ॥

इति द्वादशहो [द्वितीये ऽध्याये] सौत्रामण्यां सप्तमं खण्डम् ॥

कौकिल्यां ते कामा ये पूर्वस्यामन्ये च तेजस्कामस्य वीर्यकामस्य बल कामस्य नर्याणि श्रीणि ॥ १ ॥ तेन धर्मेण सुरां संस्क... ॥ २ ॥

[यदापिषेभ मातरं पुत्रः प्रमुदितो धयन् ।

एतत्ते अग्ने अष्टृणो भवाम्यहतौ पितरौ मया ॥

अष्टृणो देवानामष्टृणं पितृणां मनुष्याणामष्टृणो भवामि यदचरतौ संस्करादीष्टं सर्वस्मादचृणो भवामीति हुत्वेष्टिं निर्वपति ॥ ३ ॥ अदित्यै घृते चरुः ॥ ४ ॥ संस्थितायामिन्द्राय वयोधसे पशुर्ऋषभो दक्षिणा घेनुरदित्यां ॥ ५ ॥ वत्सं पूर्वस्यां ददाति मातरमुत्तरस्याम् ॥ ६ ॥ प्रथमो ऽनुवाकः प्रथमस्य पशुबन्धस्याग्नीः ॥ ७ ॥ आ चर्षणिष्ठा इति षड्वर्षं याज्यानुवाक्याः ॥ ८ ॥ द्वितीयो ऽनुवाकः प्रयाजप्रैपाः ॥ ९ ॥ तृतीय आग्नीः ॥ १० ॥ चतुर्थस्य तिस्रो वपायास्तिष्ठः पशुपुरोडाशानाम् ॥ ११ ॥ तासां प्रथमामनूच्य मध्यमया यजेन्मध्यमामनूच्योत्तमया यजेदुत्तमा-

1 4

2 MS II, 3, 8.

3-3 † The ms °चक्षमाणो वाशंक्रयत्यत्रेय.

4 The ms सुरां first hand, सुवा second hand.

5 MS IV, 10, 6-156, 6.

6 The ms संस्थिते मासरै स्थलैः स्वा° first

hand, संस्थिते मासरैश्शूलैः स्वा° second hand.

7 † The ms चरुषे प्ररुषे प्रचर्षतीरहृदयशूलानुपचर्षति

8 The sūtra is corrupt.

9 MS IV, 14, 8 248, 9

मनूच्य प्रथमया यजेदिति व्यतिपजेत् ॥ १२ ॥ अचदानेषु सप्तमः ॥ १३ ॥ ब्रह्म-
णामनुवाक्या उत्तरः प्रैषा उत्तरा याज्योत्तरास्तिष्ठो ऽचदानानामुत्तमः स्विष्ट-
कृतः पञ्चमो ऽनुयाजप्रैषा द्वायोधसस्थ कवाद्वायो वसां प्रैषानधीमहि^१ ॥ १४ ॥
तस्योत्तमस्त्वामीरुत्तमो याज्यानुवाक्या उत्तमो याज्यानुवाक्या ॥ १५ ॥

इति द्वादशाहे [द्वितीये ऽध्याये] अष्टमं खण्डम् ॥

समाप्तं द्वादशाहम् ॥

इति द्वितीयो^२ ऽध्यायः^३ ॥

—

1 The sūtra is corrupt.

2 The ms तृतीयो.

3 The ms adds समाप्तः

राज्ञो राजसूयः ॥ १ ॥ अग्निष्टोमेनेष्ट्वा चैत्र्यां पौर्णमास्यां सप्तरात्रस्य
पुरस्तादिष्टिं निर्वपति ॥ २ ॥ अनुमत्या अष्टाकपालं निर्वपति ॥ ३ ॥ ये प्रत्यञ्चः
शम्यामतिशीयन्ते तन्नैर्ऋतेमेककपालम् ॥ ४ ॥ उभौ सह ऋतौ कुर्वन्ति ॥ ५ ॥
नैर्ऋतेन पूर्वेण प्रचरन्ति ॥ ६ ॥ वीहि स्वाहाहुतिं जुषाणं इति गार्हपत्ये हुत्वा दक्षिणा
परेत्य स्वकृत इरिण एकोल्मुकं निधाय विस्त्रैसिकायाः काण्डाभ्यां नैर्ऋतं जुहो-
त्यङ्गुष्ठाभ्यां वा—जुषाणां निर्ऋतिर्वेतु स्वाहेति ३ ॥ ७ ॥ वासः कृष्णं भिन्नान्तं दक्षिणां
॥ ८ ॥ स्वाहा नमो य इदं चकारेति गार्हपत्ये हुत्वानुमतेन प्रचरन्ति ॥ ९ ॥ धेनुर्दक्षिणा
॥ १० ॥ अथ य उदञ्चः शम्यामतिशीयन्ते तानुदङ् परेत्य बरुमीकघपामुद्रुज्य
शुक्लयाभिजुहोति—इदमहममुष्णामुष्णायणस्य क्षेत्रियमवगज इति ॥ ११ ॥ तेनैर्व लोष्टे-
नापिदधाति—इदमहममुष्णामुष्णायणस्य क्षेत्रियमपिदधामोति ॥ १२ ॥ श्वो भूत आदि-
त्येभ्यो भुवद्रुज्य इति घृते चरुः ४ ॥ १३ ॥ पञ्चाप्रायणपष्ठ्यै सरस्वत्यै चरुः सरस्वते
द्वादशकपाल इति मिधुनौ गावौ दक्षिणा ॥ १४ ॥ सँवत्सरं चातुर्मास्यैर्यथाविधि-
तमिष्ट्वेन्द्रतुरीयेण यजेत ॥ १५ ॥ सार्यं पञ्चेध्मीयेन ॥ १६ ॥ अंषां न्ययनादपामा
गांनाहरन्ति ॥ १७ ॥ तान्तसङ्कृत्वा दक्षिणा परेत्य स्वकृत इरिण एकोल्मुकं
निधाय पर्णमयेन स्तुवेण जुहोति—देवस्य त्वेति ॥ १८ ॥ हतं रक्षो ऽबधिष्म रक्ष इति
हुत्वानुनिगदति ॥ १९ ॥ यासो दक्षिणा ॥ २० ॥ आहवनीयं चतुर्धा प्रतिदिशं
व्यूहति मध्ये पञ्चमम् ॥ २१ ॥ ये देवा पुर सर्वे इति पर्यायैर्जुहोति मध्ये पञ्चमेन
॥ २२ ॥ इदमहं रक्षो ऽभितमहामोति समूह्यामये पुर सर्वे स्वाहेति पर्यायैः प्रदक्षिणं जुहोति
मध्ये च ॥ २३ ॥ रथः पञ्चधाही दक्षिणां ॥ २४ ॥ आभिरिष्टिभिर्वजते ऽनुमत्यं चरु-

1 Sūtras 3-6 are from MS II 6 1. 6 1

64. 1-2.

2 The ms वीहि स्वाहे जुषाणोति

3 Cp MS ib 3-4

4 Identical with MS ib 4-5

5-5 MS ib 5-9.

7 1 The ms पेचाप्रहयण. षष्ठ्ये

8-8 Identical with MS II, 6, 3 64

18 sqq

9 MS II, 6 3.

10 Identical with MS ib 65 13-14

रिति' पञ्च देविकाहवी'पि ॥ २५ ॥ मध्ये चर्हं घात्रे निर्वपत्यन्ते वा ॥ २६ ॥
पशुकामे याजयेदिति' ब्राह्मणव्याख्यातम् ॥ २७ ॥ अन्तराणि त्रीणि सह हवी'पि
पूर्वे त्रिषँयुक्तम् ॥ २८ ॥ अन्तराणि त्रीणि द्वितीयम् ॥ २९ ॥ अग्नीषोमीय एका-
दशकपाल [इन्द्रासोमीय एकादशकपालः] सौम्यश्चरुर्वभ्रुर्दक्षिणेति तृतीयम्
॥ ३० ॥ तैरिष्ट्वाग्नेये वैश्वानराय द्वादशकपालो वारुणश्च यवप्रयश्चरुः प्रदेश-
मात्रः ॥ ३१ ॥ हिरण्यमश्वश्च दक्षिणो ॥ ३२ ॥ यो ज्योगामयावी वध्येत् ॥ ३३ ॥
बाह्रस्पत्यश्चरुर्ब्रह्मणो गृह् इत्येकादशं रत्नहवी'पि ॥ ३४ ॥ महिष्या गृहे प्रचर्य भाग-
श्चरुर्वसिन्यां गृहे विचित्रगर्भां पृष्ठाद्दी दक्षिणा ॥ ३५ ॥ नैऋतश्चरुर्निर्विष्टतानां
त्वार्याद्यां परिवंघतायां गृहे ऽङ्गुष्ठपर्वमात्रं श्रपयित्वा स्वकृत इरिणे प्रदरे वा
जुहोति ॥ ३६ ॥ भागधातिकं भागदुग्धमित्थेयाचक्षते ॥ ३७ ॥ तस्य गृहे प्रचर्याधने
स्वाहेति छाणुश्चेत्स्यं गृहे जुहोति ॥ ३८ ॥ यथासमाह्रातमितरैर्नाममन्त्रैः प्रचरति'
॥ ३९ ॥ इन्द्रायोहोमुर्वे इति द्विविधे ॥ ४० ॥ मैत्रावाह्रस्पत्येमभिषेचनीयस्य दीक्ष-
णीयो' ॥ ४१ ॥ स्वयंरुग्णाया अश्वत्थशाखायाः पात्रं भवति' ॥ ४२ ॥ तस्मिन्श्वेता-
याः श्वेतवत्साया दुग्धं भवति ॥ ४३ ॥ 'तत्स्ययं मूर्धुति ॥ ४४ ॥ स्वयं मथ्यते
॥ ४५ ॥ स्वयंविहीनमाज्यं भवति' ॥ ४६ ॥ अर्घं घेद्याः कुर्वन्त्यर्घं स्वयंकृतम्
॥ ४७ ॥ अर्घं वहिषो दातयर्घं स्वयंदिनम् ॥ ४८ ॥ अर्घमिध्मस्य क्षिप्त्यर्घं
स्वयमावपनम् ॥ ४९ ॥ मित्राय जुष्ट बृहस्पतेः जुष्टमिति निर्वपन्ति' ॥ ५० ॥ ये' क्षोदि-
ष्टास्तएडलास्तं बाह्रस्पत्यं चरुं शृतं कुर्वन्ति ॥ ५१ ॥ तत्र सत्पात्रमपिघायाज्य-
मासिष्य ये स्थविष्टास्तएडलास्तानावपन्ति ॥ ५२ ॥ उभौ सह शृतौ कुर्वन्ति'
॥ ५३ ॥ मैत्रानुत्तराधरौ श्रपयन्ति ॥ ५४ ॥ 'मैत्रेण पूर्वेण प्रचरन्ति ॥ ५५ ॥ अश्वो
मैत्रस्य दक्षिणा शितिपृष्ठो बाह्रस्पत्यस्यं सा वा श्वेता श्वेतवत्सा ॥ ५६ ॥ यस्य

1 MS II, 6 4 65 15

2 The ms चरुणा

3 MS IV 3 5 44 6

4 The ms दक्षिणतो

5 1 Cp MS IV 3 7 46 15.

6 MS II 3 8 47 6-7

7 The ms इत्येका द्वादश

8 1

9 1 The ms second hand परिवत्ताया

10 The ms first hand भागदुग्धनिमि०

11 1 Cp Āp XVIII 10 25 पालाकलस्य

12 The ms प्रचरति first hand, प्रचर्य चरति
second hand

13 MS II 6. 6 66 14

14 The ms *या

15 The sutra is identical with MS 1b 15

16-16 Identical with MS 1b 67 1-2

17 Cp MS 1b 2

18-18 Identical with MS 1b 2-4

19 Probably मैत्रान् is to be struck off

Cp Āp XVIII 11 19

20-20 Identical with MS 1b 5

राष्ट्रं शिथिरमिव स्यात्तमेतेन याजयेन्मैत्रावाहस्पत्येन' ॥ ५७ ॥ पयसि वा सह
मैत्रावदधीमामिक्तौ संस्कुर्वन्ति ॥ ५८ ॥ सारस्वत्यो वसतीवर्यो भार्गवो होता
दशपये' ॥ ५९ ॥ अग्नीपोमीयस्य पुरोडाशमन्वमये गृहपतम' इत्यष्टौ देवस्वो' हवी'पि
निर्वपति सर्वपृष्ठां' चामये गायत्रायेति दशहविषम् ॥ ६० ॥

इति राजसूये [तृतीये ऽध्याये] प्रथमं खण्डम् ॥

पुरस्तात्स्विष्टकृतः सविता त्वा प्रसवानामिति' हस्तमन्वारभ्य जपत्यमुष्याः
पुत्रमिति' यस्याः पुत्रो भवत्यमुष्यो' विशीति' यस्या विशो राजा भवति ॥ १ ॥
अत्रैवावेदनु क्रमक्रमणमनु' मन्त्रानित्यधीयते ॥ २ ॥ उफथ्यो ऽभिपेचनीयसँस्था
॥ ३ ॥ माध्यन्दिनीयान्सवनीयाननु मारुतमेकविंशतिकपालं निर्वपति ॥ ४ ॥
शुक्रज्योतिथेति' पर्यायैः कपालान्युपदधाति ॥ ५ ॥ द्वात्रिंशतं सहस्राणि चतु-
स्त्रिंशतमयुतं वा ददाति' ॥ ६ ॥ माहेन्द्रकाल आग्नीध्रे' पवित्राणि गृह्णाति ॥ ७ ॥
देवीरापो अपां नपादिर्देवो ऽभिजुहोति ॥ ८ ॥ उत्तरोत्तरैः पर्यायैर्होमग्रहाणि
सर्वत्र ॥ ९ ॥ श्वोर्मिरसीति' प्र[तीप]सारणीनाम् ॥ १० ॥ श्वसेनो ऽसीत्येन्वीपसारणी-
नाम् ॥ ११ ॥ अपां पतिरसीति' नदस्य' ॥ १२ ॥ अप्रहानरीः स्थेत्येनुपदासीनां स्थाव-
राणाम् ॥ १३ ॥ परिवोहिणीः स्थेति' नीवाहस्यं ॥ १४ ॥ ओजस्विनीः स्थेत्येतीर्थे प्रव-
हन्तीनाम् ॥ १५ ॥ मन्दाः स्थेति' कूप्यानाम् ॥ १६ ॥ प्रजङ्घितः स्थेति' स्थावरा-
णाम् ॥ १७ ॥ सूर्यवर्चसः स्थेति' या आतपति धर्षति' ॥ १८ ॥ सूर्यत्वचसः स्थेति'
यास्तु परिदृश्यते' ॥ १९ ॥ मरुतामोज स्थेत्येपृष्ठे' ॥ २० ॥ वशाः स्थेति' भुप्वाणाम्'
॥ २१ ॥ शकरीः स्थेति' गोमूत्रस्य ॥ २२ ॥ विधमृतः स्थेति' पयसः ॥ २३ ॥ जनयुतं
इति घृतस्य ॥ २४ ॥ अपामोषधीनामिति' मधुनः ॥ २५ ॥ पोडश गृहीत्वा देवीरापो

1 Identical with MS IV. 3. 9 48, 18.

2 The ms दशायेये दवा first hand,

दशाये अर्वाग् second hand.

3 MS II. 6. 6.

4 1 The ms देवस्यो first hand, देविका

second hand

5 1 The ms सर्वपृष्ठपा.

6 The ms सह०.

7 1

8 The ms ०शतसंपूर्ते वा दधाति.

9 1 The ms ०ध्र first hand, ०ध्र second

hand. Cp Ap XVIII. 12. 14.

10 MS II. 6 7.

11 The ms नदस्य first hand, समुद्रियाणां
second hand.

12 Cp MS IV. 4. 1: 50, 13.

13 The ms ०दृश्यति first hand, यास्तु
रूपाणि परिदृश्यते second hand (after
Ap XVIII 12, 11).

14 The ms पुष्पाणाम् So also MS ib
51, 1, which is to be similarly
emended.

मधुमतीरिति' सँसृजति ॥ २६ ॥ अनाशुष्टा. सीदतेत्यन्तरा होतुर्धिष्यं ब्राह्मणाच्छं-
 सिनश्च सादयति ॥ २७ ॥ अयो देवीरित्यभिमन्त्र्यानिमृष्टमसीति' शतकृष्णलं रुकमं
 शतातृणमादाय तेन सह शुक्रा व शुक्रेण पुनामीति' पूयोवावदितो' ऽनुपजत्यस्यो'
 गायत्र्या त्री रुकमेषोत्पूर्य' पालाशमाश्वत्थमौदुम्बरं नैयप्रोधमिति पात्राणि तेषु
 राजसूया' इत्यपो व्यानयति ॥ २८ ॥ रुद्र यत्' इति शेषमात्रीधीये हुत्वा सोमा इन्द्र'
 इति यजमानमामन्त्रयते ॥ २९ ॥ चत्रस्य योनिरसीति' तार्प्यं' यजमानः परिधत्ते
 चत्रस्योत्त्वमसीति' सौमं सँशुद्धं चत्रस्य नाभिरसोत्पुष्णीयम् ॥ ३० ॥ मधुतोक्ममिश्र-
 माशयति' ॥ ३१ ॥ पञ्चाशता दक्षिणमध्याङ्क एकपञ्चाशता धामम् ॥ ३२ ॥
 अभ्यक्तमुदकं स्पर्शयति ॥ ३३ ॥ आवित्तो ऽग्निरित्यावेदयति ॥ ३४ ॥ अमुष्या पुत्र'
 इति व्याख्यातम् ॥ ३५ ॥ एष ते जनते राजेत्यनुदिशति जनतायै ॥ ३६ ॥ सोमो'
 ऽस्माकं ब्राह्मणानां राजेत्युपाँशु जपति ॥ ३७ ॥ इन्द्रस्य वज्रो ऽसीति' यजमानाय धनुः
 प्रयच्छति ॥ ३८ ॥ शत्रुबाधना स्थेति' त्रित्वशुमृदुसुखान्वाणवतः ॥ ३९ ॥ तान्पात
 प्राग्भित्येभिमन्त्र्य मित्रो ऽसीति' दक्षिणं बाहुमुद्यच्छति वरुणो ऽसीति' सव्यम् ॥ ४० ॥
 हिरण्यवर्णमुपस' इत्युद्यतबाहुं तिष्ठन्तमभिमन्त्रयते ॥ ४१ ॥ समाप्रतिष्ठन्तमँन्व-
 भिद्यावन्दिश उपतिष्ठते—समिधमातिष्ठति' पर्यायैः ॥ ४२ ॥ सोमस्य त्विषिरसीति' व्याघ्र-
 चर्म विवेष्टयासन्ध्यामास्तृणाति ॥ ४३ ॥ प्रत्यस्तं नमुचे. शिर' इति वह्निर्वेदि सते'
 सीसं पण्डगाय प्रत्यस्यति ॥ ४४ ॥ मवेश्य दन्दरूक' इति लोहितायसं केशवा-
 पाय ॥ ४५ ॥ मृत्यो. पाहीति' रजतं रुकममधस्ताद्दद्याघ्रचर्म व्यपोहति दिदिव
 पाहीति' हरितं रुकममुपरिष्ठादध्यूहति' ॥ ४६ ॥ अग्नये स्वाहेति' पर्यायैर्द्वादश
 पार्थानि हुत्वा मारुतस्य दैवतेनं प्रचरति ॥ ४७ ॥ सोमस्य त्वा शुभ्रेनेत्येनमासन्ध्या-
 मूर्ध्वबाहुं तिष्ठन्तमभिपिञ्चति पालाशेन ब्राह्मण आश्वत्थेन वैश्य औदुम्बरेण
 भ्रातृव्यो यो जन्यो मित्रं स नैयप्रोधेन' ॥ ४८ ॥ रुकमं प्रत्यञ्चं सिञ्चति ॥ ४९ ॥
 पालाशे शेषान्समवनीय कृष्णविपाण्या वासोँसि विस्त्रस्येन्द्रस्य योनिरसीति' वास

1 MS II 6 8,

second hand) क०

2 † The ms second hand उत्पूयो भावा-
दितो.

8 1

9 MS II, 6 10

3 † The ms second hand •षजति

10 † The ms शते.

4 † The ms गायत्र्या रिरुणायूप first hand,
गायत्र्या यूप second hand

11 † The ms •परिष्ठादप्युपहति

12 MS II 6 11

5 MS II, 6, 9

13 यो जन्यो• is identical with MS IV

6 The ms •मासादयति

६. २ ५२ ९

7 The ms दक्षिणामिश्रको (दक्षिणमक्षि ए

उपादत्ते ॥ ५० ॥ नमावद्भ्रान्निति' समुन्माष्टिं ॥ ५१ ॥ इन्द्रस्य वज्रो ऽसीति' रथमुपा
वह्रति ॥ ५२ ॥ मित्रावरुणयोस्त्वेति' शुनक्ति ॥ ५३ ॥ विष्णोः क्रमो ऽसीति' रथमा-
क्रौमति ॥ ५४ ॥ मरुता प्रसवे' जयेत्यारुह्य जपति ॥ ५५ ॥

इति राजसूये [तृतीयं ऽध्यायं] द्वितीयं सप्तदशम् ॥

अमावि देव गोश्रुजाकमन्वो न्यस्मिन्नद्रो जनुषेमुवाच ।

बेधामानि त्वा ह्यंश्च यज्ञैर्बोधा न स्तोममन्धपो भदेषु ॥

इति त्रिष्टुभा ब्रह्मान्येति' ॥ १ ॥ सूत्वा राजन्यं जिनाति' ॥ २ ॥ तस्मै
तामिपुमस्यति' ॥ ३ ॥ तदस्यामोघायास्तमभूर्त् ॥ ४ ॥ आप्तं मनं इति वृत्तं परि-
गृह्य याति' ॥ ५ ॥ एष वज्रं इति पत्न्यै धन्वार्ति' प्रयच्छति' ॥ ६ ॥ उपद्दाति'
॥ ७ ॥ इन्द्रसीति' राजतं रुक्ममभिमृशति युद्सीति' हरेत्तमूर्गनीत्यौदुम्बरम्
॥ ८ ॥ मित्रो ऽसीति' दक्षिणं बाहुमवह्रति वरुणो ऽसीति' सव्यम् ॥ ९ ॥ सद्सीति'
हस्तावामिक्षायाम् ॥ १० ॥ पशुना मनुयुरसि तदेव मे मनुयुर्भूयात् ॥ 'नमो मात्रे
पृथिव्यै' इति वाराहो उपानहा अभ्यवरोहति' ॥ ११ ॥ प्रति लक्ष्णाम राज्यमधार्वाति'
निमृष्टे' ॥ १२ ॥ तथाधीता समासन्दीमास्वार्थं दक्षिणत आहवनीयस्य निद-
धाति स्योनासि सुपदेति' ॥ १३ ॥ विष्णोः कान्तमसीत्यासन्धै क्रामति ॥ १४ ॥ स्योनमा-
सीद सुपदानासीदित्यारोहन्तमनुमन्त्रयते नियमाद धृतवत' इत्यारूढम् ॥ १५ ॥ अप्रये
स्वाहेति' रथविमोचनीयं जुहोति ॥ १६ ॥ ईम शुचिपदित्यादधाति ॥ १७ ॥ सह
सारथिना रथमादधाति' ॥ १८ ॥ आहितादवरोहति ॥ १९ ॥ ब्रह्मैस्त्वं ब्रह्मासीति'
यजमानो ऽध्वर्युमामन्त्रयते ब्रह्माणं होतारमुद्रातारम् ॥ २० ॥ सवितासि सलसर्वे
इति पर्यायैः प्रत्याहुः ॥ २१ ॥ एष वज्रं इति ब्रह्मा स्पर्षं राक्षे प्रयच्छति राजा

1 MS II 6. 11

10 Identical with MS ib 10 sqq

2 The mī रथापञ्च० first hand, रथम-
पक्रा० second hand.

11 !

12 MS II 6. 12.

3 The ms प्रसवेन.

13 The ms *युद्ध०.

4 The closing words are from MS IV.
4. 5 55. 9

14-14 Identical with MS IV 4. 6; 59.
10-11.

5 Cp MS ib 17.

15 ! The ms *धाधि निमृष्टं निमृष्टे. Cp Ap
XVIII 12. 9 *राज्यमधार्वाति वारुणीभ्यां
यजमानो सुलं विमृष्टे.

6 Identical with MS ib 18.

16 Hopelessly corrupt.

7 * Perhaps वृत्रं "the enemy."

8 Perhaps परिगृह्यायाति.

9 ! The ms and the Sankhā (ib 20)
धन्वार्तिम्.

17 From MS ib 57. 4 (आदधाति to be
emended !)

प्रतिहिताय प्रतिहितः सेनान्ये सेनानी संप्रहीत्रे संप्रहीता सूताय सूतो ग्रामण्ये
ग्रामणीरक्षावापाय ॥ २२ ॥ तेन स्फ्येनाधिदेवनं कुर्वन्ति ॥ २३ ॥ तत्र पद्यौर्हा^१
विदोव्यन्ते^२ ब्राह्मणो राजन्यो वैश्यः शूद्रः ॥ २४ ॥ आदनें राजा प्रतिधावपति^३
॥ २५ ॥ ब्राह्मणश्चतुःशतमक्षानपच्छिद्योद्धि^४ रत्नं इति राक्षे प्रयच्छति ॥ २६ ॥
तद्राजा कृत्तं विचिनोति^५ ॥ २७ ॥ ततः पञ्चाक्षान्प्रयच्छन्नाह—दिशो अभ्यभूद्य-
मिति^६ ॥ २८ ॥ क्षेत्रं ददाति^७ ॥ २९ ॥ वरं वृणीते^८ ॥ ३० ॥ मङ्गल्यनाम्नो ह्यपति^९-
सुश्रेका सुमहता सत्यपानान इति ॥ ३१ ॥ ऋचो गाथाश्च होता शंसति हिरण्य-
कूर्चं आसीनः ॥ ३२ ॥ हिरण्यकूर्चं हिरण्यकशिपुनि वासीनो ऽध्वर्युः प्रति-
गृणाति—श्रोमित्यृचु^{१०} तथेति गाथासु ॥ ३३ ॥ परिधानीयां संपाद्य मैत्रावरुण्या-
मित्तया प्रचरति ॥ ३४ ॥ सहस्विष्टकृदिडं सारुतस्य च ॥ ३५ ॥ अत्रैव रुक्मौ^{११}
ददाति ॥ ३६ ॥ अभिपेकशेषं गार्हपत्यं इति प्रतिहितस्य वरं स्याम पतयो रयीणा-
मिति^{१२} जापित्वा ॥ ३७ ॥ समानमावभृथात् ॥ ३८ ॥

इति राजसूय [तृतीये ऽध्याये] तृतीयं सूत्रम् ॥

अप्य नप्ते स्वाहेत्येपा[म]न्ते ऽवभृथे जुहोत्यूर्जो नप्ते^१ इति दर्भस्तम्बे बल्मी-
कवपायां वामये गृहपतयं^२ इति गार्हपत्ये ॥ १ ॥ पेन्द्री सूतवशानुवन्ध्या ॥ २ ॥
नैवारः पशुपुरोडाशः ॥ ३ ॥ पार्त्रास्थाने सूताया अघि^३ चतुष्पद्या निर्वपति ॥ ४ ॥
पश्चात्प्राग्देशस्य विहारं निहत्य सावित्रो ऽशक्पालं^४ इतिप्रभृतयः सप्त संसृपः ॥ ५ ॥
ताभिरन्वहं यजते ॥ ६ ॥ पूर्वस्याः पूर्वो ऽपरस्यां^५ गार्हपत्यः ॥ ७ ॥ प्राग्देशे
न्वाष्टः^६ ॥ ८ ॥ तस्मिन्संस्थिते दशपेयाय दीक्षते ॥ ९ ॥ न केशश्मश्रु वपति ॥ १० ॥
अप्सुदीक्षा श्वेतान्धेदश पुण्डरीकांश्च यजमानो बधीते ॥ ११ ॥ सद्यो जातं^७
यिच्छति ॥ १२ ॥ सद्यो राजानं क्रीणाति दशभिः सण्डैर्वत्सतरैर्नित्यैश्च ॥ १३ ॥

1 Identical with MS IV 4 6 57 9-10

2 1 The ms प्रभुभाषति first hand, प्रभु-
भाषति second hand

3 1 The ms ब्राह्मण चतुःशतं मध्येदतमिच्छ-
राक्षे इति राक्षे first hand, •शतं अक्षन
पथिदाहे उद्धिष second hand

4 MS ib 12

5 1 The ms दिवी (विमी second hand)
भति

6 Identical with MS ib 13-16

7 The ms •मित्युक्ते.

8 The ms रुक्मौ first hand, रुक्मं second
hand.

9 Here some words have fallen out

10 MS II 6 12 72, 7

11 MS II 6 13

12 1 The ms सूताय अभि.

13 1 The ms पूर्वस्या यवापिरस्या first hand,
पूर्वस्या आहवनीय अपरस्या second hand

14 The ms त्वष्ट first hand, वेष्टा second
hand

15 The ms first hand श्वेत.

16 1 वार्षे 1

पुरस्तादुपसदामाग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेन्मध्ये सौम्यमुपरिष्टाद्वैष्णवम् ॥ १४ ॥
 अग्निष्टोमो दशपेयसंस्था ॥ १५ ॥ शतं ब्राह्मणाः सोमं पिबन्ति दश दशैकैकं
 चमसम् ॥ १६ ॥ दशं पृच्छति कस्ते पितामहः कस्ते पितामह इति स्त्रियश्च ॥ १७ ॥
 येषां दशसु न मीमांसैरस्त ऋत्विजो यसर्पिणश्च पिबां किं ब्राह्मणस्येत्युक्त्वा
 प्रसर्पति ॥ १८ ॥ दक्षिणाकाले स्वमो होतुः सगृहातुः प्रावेण अचर्षोरिति ब्राह्मणव्या-
 ख्यातम् ॥ १९ ॥ साण्डस्त्रिवत्सो प्रावस्तुतो वत्सतयुधेतुरजः सुबह्वरणस्य
 ॥ २० ॥ नै प्रसर्पकेभ्यो ददाति ॥ २१ ॥ श्रायन्तीयं ब्रह्मसार्म ॥ २२ ॥ आग्नेच-
 नीयदशपेयो वत्सतरापवर्गी ॥ २३ ॥ पूर्णमास्यां यजनीये ऽह्न्यभिपेचनीयाय
 दीक्षते ॥ २४ ॥ द्वादश मासान्दीक्षितो भवति ॥ २५ ॥ उपसत्सु नाश्नाति ॥ २६ ॥
 तिष्ठ उपसदः ॥ २७ ॥ चतुर्थ्यां सौम्यमहः ॥ २८ ॥ तदहः संस्पृष्टां प्रथमां दश-
 म्यामुत्तमाम् ॥ २९ ॥ सा प्रथमा दशाहानि यस्योपसदः ॥ ३० ॥ त्रयोदश्यां
 सौम्यमहस्तदहर्दिशामवेष्टिभिः ॥ ३१ ॥ वैष्णवादुत्तराणि पञ्च हवींषि ॥ ३२ ॥
 तत्र ब्राह्मणो यजेत बार्हस्पत्यं मध्ये निधायाहुतिमाहुतिं हुत्वाभिघारयेत् ॥ ३३ ॥
 अहकामो यजेतेति ब्राह्मणव्याख्यातम् ॥ ३४ ॥ सायं पूर्वाः प्रयुज उत्तराणि हवींषि ॥
 ३५ ॥ दक्षिणो रथवाहनवाहो दक्षिणा ॥ ३६ ॥ पञ्चत्तराणि प्रातः ॥ ३७ ॥
 सव्यो रथवाहनवाहो दक्षिणा ॥ ३८ ॥ पौर्णमास्यामग्निहोत्रं जुहोति ॥ ३९ ॥
 संवत्सरमग्निहोत्रं हुत्वा केशवपनीयाय दीक्षते ॥ ४० ॥ प्रतीचीमस्तोमो ऽतिरात्रः
 षोडशिकः संस्था ॥ ४१ ॥ अनुबन्ध्यायां हुतायामग्निचयवर्हक्षिणस्यां वेदिशो
 ख्यामासन्ध्यामासीनस्य ये- केशिनः प्रथमे सत्रमागतेति प्रयपति ॥ ४२ ॥ तस्मिन्सं-
 स्थिते पशुबन्धेन यजते ॥ ४३ ॥ मादती पृश्निः पष्टौद्वी गर्भिरुधादित्याजा मलिहा

1 The ms दसान्,

12 MS II. 6. 13. 72. 14 sqq.

2 The ms second hand एषां.

13 But for the initial तत्र the entire

3 † The ms second hand ये सर्पिणश्च

sūtra is identical with MS IV 4. 9

4 † The ms second hand पिब.

60 11-12.

5 The entire sūtra is unintelligible

14 MS 1b 10.

6 MS IV. 4. 8: 59. 1-3

15 MS II. 6. 13 72. 17 sqq

7-7 The ms वत्सतर्यः नेतुरजसोमाह्वणस्य न

16 Identical with MS 1b 73. 1-2, 3-4

first hand, कसतर्यः नेष्टुः ऋषभो ब्राह्म

17 Based on MS IV. 4. 9. 61. 4-5.

शाङ्गिने second hand

18 The ms सोमो. Cp MS IV. 4. 10

8 † The ms सर्पतोश्चो first hand, सर्पतो

62-11.

ऽर्धं second hand.

19 † The ms अग्निधवरा.

9 Cp MS IV. 4 9: 59. 15.

20 The verse does not occur in MS

10 1

21 The ms adds दक्षिणा

11 † The ms first hand दशन्मै यस्योपसद

गर्भिणी' ॥ ४४ ॥ सवित्रे प्रसवित्रे इति सत्यदूताह्वीणि हृषीपि ॥ ४५ ॥ दण्ड
 उपानहौ शुष्कदतिरिति दक्षिणा दूतार्यं प्रयच्छति ॥ ४६ ॥ पशुबन्धेन यो यजते
 यो ऽस्य सद्यन्तजातीयो राजा तस्मै प्रह्विषोति—अभ्यषिञ्चि राजाभूमौ ॥ अस्यहमर्ह
 इति ॥ ४७ ॥ व्युष्टिद्विरात्रेण यजते ॥ ४८ ॥ अग्निष्टोमः प्रथममहरायुरतिरात्र
 उत्तरम् ॥ ४९ ॥ क्षत्रस्य धृतिमाग्निष्टोमेनेष्टिभिर्यजेत देविकामिदेवसुभिर्देवानर-
 वाहण्या सौत्रामण्या सौत्रामण्या ॥ ५० ॥

इति राजसूये [तृतीये ऽध्याये] चतुर्थे खण्डम् ॥

इति तृतीयो ऽध्यायः ॥

इति राजसूयः समाप्तः ॥

1 Identical with MS II. 6. 13. 73. 4
 In its brāhmana (IV. 4, 9) MS has
 also मलिहा

2 MS 1b 5.

3 See MS IV. 4. 9. 61. 2

4 See MS II 6. 13. 73. 6-7.

5 The ms दूताय.

6 1

7 MS IV. 4. 9. 61. 3-4.

8 The sūtra is hopelessly corrupt.

9 The ms इति राजसूये चतुर्थो

राजा विजित्याश्वमेधेन यजेत ॥ १ ॥ पुण्यनामधेयं देवयजनमध्यव-
 स्यति ॥ २ ॥ ऋषभस्तूपरः सर्वरूपः ॥ ३ ॥ तेन प्राजापत्येन ॥ ४ ॥ यदत्यामन्तं
 गिरिरिददार्यं परिवहेयुस्तत्र यजेत ॥ ५ ॥ अमावास्यायां ब्रह्मौदनं श्रपयति पूर्व-
 स्याम् ॥ ६ ॥ उत्तरस्यां पर्याग्निं कृत्वा केशश्मश्रु वापयित्वा हतं घास आङ्घ्राघाह-
 वनीये वैतसं कटमुपसमाधाय नमस्कारैरुपतिष्ठेत् दक्षे नम उपद्रक्षे नम ख्यात्रे नम
 इत्युपस्थानान्यधीयते ॥ ७ ॥ हिरण्यगर्भं इत्यष्टौ पूर्णाहुतीर्हुत्वास्तमयमनु घावं
 यच्छति ॥ ८ ॥ रात्रीं वाग्यतो भवति ॥ ९ ॥ अपदाती नृत्विजः समानयन्ति
 ॥ १० ॥ चतुष्टयीष्वप्सु ब्रह्मौदनं श्रपयति ॥ ११ ॥ तं महत्विजः प्राश्नन्ति ॥ १२ ॥
 तेभ्यः शतमानं ददाति ॥ १३ ॥ द्वादशारत्निं रशनां त्रयोदशारत्निं घा मौर्ध्नीं
 वर्धमयीं वा ब्रह्मौदने पर्यस्तामिमामगृभ्णन्नित्यश्वाभिधानीमादायाभिधा असी-
 त्यश्वमभि निदधाति कृष्णपिशङ्गं त्रिहायथं सोमपं सोमपयोः पुत्रम् ॥ १४ ॥ स्वगा
 त्वा देवेभ्य इति ब्रह्माखमामन्त्रयते ॥ १५ ॥ तं वधान देवेभ्य इति ब्रह्मा प्रत्याह ॥ १६ ॥
 शतैः सह प्रोक्षति पुरस्तादध्ययुर्दक्षिणतो ब्रह्मा पश्चाद्धेतोत्तरत उद्गाताभिपे-
 प्यार्णां राजपुत्रार्णां शतैः सहाध्ययुं राह्नां ब्रह्मा सूतप्रामर्णीनां होता क्षत्रसंगु-
 हीतृथामुद्गाता ॥ १७ ॥ प्रजापत्ये त्वा जुष्टं प्रोक्षामिति पर्यायैः ॥ १८ ॥ सर्वे पञ्चमेन
 ॥ १९ ॥ यः पितुरनुजायाः पुत्रः [स] पुरस्तादभ्यं तीर्थाय नयति [यो] मातुरनु-
 जायाः पुत्रः स पश्चादन्येति ॥ २० ॥ सैधकं मुसलेनमादाय पौंश्चलेयः पश्चादन्ये-
 ति ॥ २१ ॥ अनुनयन्ति श्वानं चतुरक्षम् ॥ २२ ॥ तीर्थान्ते पदतो ऽभ्यश्वस्य
 नयति ॥ २३ ॥ यो अर्वन्तं जिघंसतीति पौंश्चलेयो मुसलेन श्वानं हन्ति ॥ २४ ॥
 परो मर्तः परः श्वेति श्वानमश्वस्याधस्पदमपलाययति ॥ २५ ॥ उत्क्रामन्तमश्वमेषी-

1 1

2 MS II, 13, 23 (containing 8 verses)

3 Thus emended after Mān The ms

• हुत्वास्तमयमनुकं वाचयति.

4 The ms has nominatives

5 MS III, 12 1.

6 I.e. with the fifth formula सर्वेभ्यस्ता

देवेभ्यो जुष्टं प्रोक्षामि ib 160, 5-6

केणोद्धेनोद्धति ॥ २६ ॥ धेतसशाखानुवक्षा भवति ॥ २७ ॥ अग्नये स्वाहेत्यनुवाक
 भावर्तयन्नश्वं मार्जयन्त्यश्वस्तोक्याभिः ॥ २८ ॥ विभूर्नात्रेत्यश्वमवसृजति ॥ २९ ॥ देवा
 आशापालौ इति परिददाति ॥ ३० ॥ शतं तल्प्या राजपुत्राः कवचिनोऽनिवर्तयन्तो
 ऽश्वं रक्षन्ति त्रिदशानुपरिक्षिणः कृत्वा ॥ ३१ ॥ यद्यश्वस्य तासां च शङ्केताग्नये
 ऽहोमुचं इति मृगारेष्टिमश्वस्य वरेः निर्वपति ॥ ३२ ॥ पुरस्तात्स्विष्टकृतो हिकाराय
 स्वाहेत्यनुवाकेनाश्वचरितां जुहोति ॥ ३३ ॥ सावित्रो ऽष्टाकपालः पूर्वाद्धे सावित्रे
 प्रसवित्र एकादशकपालो मध्यन्दिने सावित्र आसवित्र द्वादशकपालोऽपगद्धे ॥ ३४ ॥
 सैस्थितासु परिस्रवमाचष्टे होता हिरण्यफलक आसीनः ॥ ३५ ॥ हिरण्यफलके
 कशिपुनि वासीनो ऽश्वयुः प्रतिगृणाति—श्रोमित्युर्जु तथेति गाथासु ॥ ३६ ॥ परि-
 धानीयां संपाद्य ब्राह्मणो वीणागार्थी गायतीत्यददा इत्ययजया इत्यद कल्पमकरोदिति
 मिथ्रास्तिस्रो गाथाः ॥ ३७ ॥ सायं जुहोतीदृष्टिरिति पर्यायैः ॥ ३८ ॥ राजन्यो वीणा-
 गार्थी गायतीत्ययुष्यथी इत्यमुं संप्राममजयत् ॥ अथो वीर्यमकरोदिति मिथ्रास्तिस्रो गाथाः
 ॥ ३९ ॥ इष्टिप्रभृतिगाथाश्चै ॥ ४० ॥ सकृदश्वचरितां जुहोतीष्टिरेवै ब्राह्मणगानं
 च ॥ ४१ ॥ एकादशे मासि सावित्रं प्रत्युखासंभरणं क्रियेतामावास्यायाः सैव-
 त्सरः ॥ ४२ ॥ तमासमाप्यति ज्योत्स्नास्य यद्रात्रं त्रिभिः सावित्रमिति जुहोति
 ॥ ४३ ॥ वीणागार्थिभ्यां शते ददात्यनसी च युक्ते ॥ ४४ ॥ सप्तम्यामसंप्राहृत्या-
 श्वघायां घडवायां सप्तम्यां पञ्च पशुनेष्ट्वा पृष्ठ्यां दीक्षते ॥ ४५ ॥ त्रैधातव्यानि-
 तिरात्रस्य दीक्षणीया ॥ ४६ ॥ समानमा दीक्षाहुतिभ्यो भुञ्जीत ॥ ४७ ॥ वतस्र
 आप्वरिणीः सप्ताहं जुहोति काय स्वाहेति वार्धानुवाकस्य मिथ्रमिथानन्वहं पूर्णा-
 हुतिवर्जम् ॥ ४८ ॥ आप्वरिणीर्हुत्वाहृतममिमिति पडामिकीर्जुहोति शेषं चाश्व-
 मेधिकीनामन्ते पूर्णाहुतीनाम् ॥ ४९ ॥ आ ब्रह्मसिति ब्रह्मैषां प्रवर्त्यमानमनुमन्त्र-

1 MS III, 12, 2

complete

2-3 † The ms = न्याश्वस्तोक्याभावादिभू०

13 † The ms second hand = चरितानि

3 MS III, 12 4

14 † The ms = ष्टिदेवा

4 †

15 † The ms = त्र first hand, = त्रै second hand.

5 MS III, 15, 11 181 1

16-16 Hop-lessly corrupt

6 MS III 12 3

7 The ms second hand चरितानि

17 † The ms ददात्यमा च संयुक्ते

8 The ms = त्युक्तम्

18 † The ms = ते

9-9 † The ms गाथाया म०.

19 MS III 12 ? 161 14

10 MS III, 12 4 161, 12

20 MS II 7 7 82 7

11 The ms first hand adds इत्ययद्या

21 Cp Ap XX 8 3-9

12 † The ms गाथां च The sutra is 10

22 MS III, 12 6

यते ॥ ५० ॥ पौर्णमासी प्रथमा दीक्षाणामेकादशी वापरपक्षस्य चतस्रो ऽवशि-
ष्यन्ते ॥ ५१ ॥ ता उपसदो ऽष्टौ चोत्तरस्य पक्षस्य नवमदशमैकादशमिति सौम्या-
न्यद्धानि ॥ ५२ ॥ त्रिस्तावा वेदिः ॥ ५३ ॥ एकविंशतिर्यूपा राज्ञुदालो ऽग्निष्ठ
एकविंशत्यरक्षिः पौतुद्रघावभितः ॥ ५४ ॥ इतरेषां वा षट् पालाशान्धद्वैल्या-
न्संमिनोति यथैकादशिनो ॥ ५५ ॥ अग्नीषोमीयस्य पशुपुरोडाशमन्वमे गृहपतय
इत्यष्टौ देवस्वो हवींषि निर्वपति सर्वपृष्ठां चामये गायत्रायेति दशहविषम् ॥ ५६ ॥

इत्यश्रमेभे [चतुर्थे ऽध्याये] प्रथमं सप्तमम् ॥

अग्निष्टोमः प्रथमो संस्था ॥१॥ पत्निसंयाजान्ते संस्थिते ऽस्तमिते ऽन्नानि
प्रजुहति ॥ २ ॥ यद्यसंस्थितस्युभौ चेदेकादशः संस्थापयेदेकदेशो ऽन्नानि जुहु-
यात् ॥ ३ ॥ "सकलाथो जाना कुसुमसर्पिः पयोगुडान्मृष्टशान्तिकरणानि पृथु-
कानि मध्वापमिति" खादिरैः स्रुवैः प्रत्यन्नं" जुहुयात् ॥ ४ ॥ आ ब्रह्मिन्त्येनुवाके-
नाज्यं सर्वमितरैः" ॥ ५ ॥ एकस्मै स्वाहा द्वाभ्यां स्वाहेत्यैकोनशताद् द्वाभ्यां स्वाहा त्रिभ्यः
स्वाहेत्यैकशतादयुग्मिराज्यं जुहति युग्मैरन्नानि ॥ ६ ॥ एतेन धर्मेणारभ्य माष्ट्राभ्यो
नाभ्यं उपक्रमेतानवस्थेदध्वो दशभ्यः स्वाहा विंशतये स्वाहेति दशाभ्यासेनां पञ्चा-
शतः ॥ ७ ॥ पञ्चाशत्प्रभृत्याज्यं जुहति पञ्चाशते स्वाहा शताय स्वाहा द्वाभ्यां [शताभ्यां]
स्वाहेति शताभ्यासेना सहस्रात् ॥ ८ ॥ सहस्राभ्यासेनायुतात् ॥ ९ ॥ अयुताभ्या-
सेना [प्रयुतात्] ॥ १० ॥ प्रयुताय स्वाहा नियुताय स्वाहा परार्धाय स्वाहा धेनवत्सते स्वाहा
विवत्सते स्वाहा ॥ व्युच्छन्त्यै स्वाहा व्युच्छन्त्याम् । व्युष्टये स्वाहा व्युष्टायाम् । उदेष्यते स्वा-
होदेष्यत्युचते स्वाहोघ्नत्युदिताय स्वाहोदिते । सर्वस्मै स्वाहा स्वर्गाय स्वाहेत्यन्ततो हुत्वा-
तिदिकमन्नमध्वाय निदधाति ॥ ११ ॥ उक्थयः शाकरं पृष्ठो मध्यममहः ॥ १२ ॥
उषांश्वन्तर्यामयोः पात्रे प्रयुज्य महिन्नोः पात्रे प्रयुनक्ति सौवर्णराजते ॥ १३ ॥

1 † The ms first hand नेतुदवो.

2 वा seems to be superfluous

3 †

4 MS II, 6, 6 67 5-10.

5 The ms देवस्थो first hand, देविका
second hand

6 The ms •पृष्ठायां.

7 MS III, 15 10. 180 7

8 † The ms प्रथम.

9 The entire sūtra is corrupt.

10-10 The names of the various sacrificial substances are mostly corrupt

11 † The ms प्रत्यन

12 MS III, 12 6

13 With MS III 13, 7-14 1

14 MS III 12 15.

15 † The ms •त्यैकोनशताय

16 † The ms •त्यैक•

17 † The ms second hand धर्मेणारभ्य
अष्ट्राभ्यो स्वाहेति.

18 Here and in sūtras 8, 10 the ms
reads •भ्योसेना.

19 † The ms सार• first hand, साम•
second hand.

आप्रायश्चस्थालीं प्रयुज्य प्राजापत्याद्यपात्रं प्रयुनाकि ॥ १४ ॥ उपाँश्वन्तर्यामौ
गृहीत्वा महिमानौ गृह्णाति हिरण्यगर्भं इति द्वाभ्याम् ॥ १५ ॥ रुक्मप्रतिहितेना-
द्येन तर्मानयति ॥ १६ ॥

इत्यश्वमेधे [चतुर्थे ऽध्याये] द्वितीयं सूत्रम् ॥

ज्योतिर्यज्ञस्य पवने मधु घृतं पिता देवाना जनिता विभूवदु ।

तस्यादधानु रजं स्वधयोरपीच्यं मदिन्तमो मत्सर इन्द्रियो रसः ॥

इत्यश्वस्य ग्रीवासु रुक्मं प्रतिमुच्य श्वेनो ऽसि गायत्र इति पवमानानुमन्त्र-
णेर्नाश्वस्य पुच्छमन्वारमन्ते^१ ॥ १ ॥ अग्निर्वाणि जडनदिति^२ एवमानं यन्व्यास्तायं
प्राञ्चैः ॥ २ ॥ उद्गातारमपरुणद्धि—उद्गातर्निष्केण त्वा शतपलेनापश्यन्मीति ॥ ३ ॥ तम-
परुण्यर्त्विजो ऽपरुण्यन्ति ॥ ४ ॥ अश्वायोपरुण्यन्ति बडवाः ॥ ५ ॥ संक्रन्द्य-
त्यश्ववडवम् ॥ ६ ॥ अश्वेतास्तावमात्रमयन्ति ॥ ७ ॥ अश्वान्त आर्विष्या-
नुपयच्छन्ति ॥ ८ ॥ उद्गातारमुपह्वयते—उद्गातर्निष्केण त्वा शतपलेनोपह्वयामीमा देवता-
मुद्रायन्तीमनुद्रायेति ॥ ९ ॥ स्तुते शतमानमुद्रात्रे ददाति ॥ १० ॥ सोपशयान्यूपा-
न्संमीर्य पशुनुपाकरोति ॥ ११ ॥ अश्वस्तूपरो गोमृगस्ते प्राजापत्या अग्निष्ठे
॥ १२ ॥ कृष्णग्रीव आग्नेयो ललार्द इत्यश्वे पर्यङ्गधाः ॥ १३ ॥ सौर्ययामौ श्वेतश्च
कृष्णश्च पार्श्वयोः^४ ॥ १४ ॥ सौर्यं^५ श्वेतमुत्तरतो यामं कृष्णं दक्षिणतः ॥ १५ ॥
वायव्यः श्वेतः पुच्छा इन्द्राय स्वपसाय वेहद्वैष्णवं इति ॥ १६ ॥ बधुररुणवधुरित्यनुवाकैः^६
र्ययादेवतमुपाकरोति जानपदाभिः संज्ञाभिः प्रतियज्ञांशे वरसवत्या इति समा-
न्तरानु वः किहा इति वाकैनां पुँससृष्टा इति वैकथितामुत्सृष्टां ॥ १७ ॥
श्वर्यं इत्यर्घहायना दिल्वकहं इति द्विहायना न्यँवाहयति^७ आपराग्न्यव्ययं इति
त्रिहायनाः ॥ १८ ॥ तुर्यवाहं^८ इति चतुर्हायनाः ॥ १९ ॥ षष्ठवाहं^९ इति पञ्चवर्षाः
॥ २० ॥ धूम्रा वसन्तायेत्यनुवाकाभ्यामन्वहं पशुवर्णैरिष्ट्वा सोमानामोदरेत
॥ २१ ॥ वसन्ताय कपिञ्जलानि^{१०}त्येकविंशत्यनुवाकैराख्यानमुपाकरोति कुम्भेषु

1 1

hand)

2 MS III, 12, 16

9 Identical with MS III 13 2.

3 I.e. the horse !

10 Probably MS III 13 3-20

4 1 The ms •मंत्रयतेना•

11-11 Hopelessly corrupt

5 The ms •रभेते.

12 MS III 13.17

6 MS IV, 10 1 140 9.

13 MS III, 13 18

7 The ms •स्नायं प्राग्धो (प्राक्धो second hand)

14 MS III 13 19

15 MS III 14 1

8 The ms यूगानुपसमाय (•समेत्य second

पद्मगानौपजलजरासुं हस्तिनः पञ्जरेषु नखिनो दँष्ट्रिणश्च ॥ २२ ॥ यूषेषु
 ग्राम्यान्पशुधियुनक्त्यन्तरालेष्वारण्यान्धारयन्ति ॥ २३ ॥ चेतसशाखया प्राजा-
 पत्यानुपकरोति सप्तशाखाप्रेणेतारान् ॥ २४ ॥ युञ्जन्ति प्रधमित्यश्वं युनक्ति
 ॥ २५ ॥ युञ्जन्त्यस्य काम्येति^१ रथं युनक्ति ॥ २६ ॥ केतुं कृण्वन्निति^२ ध्वजमुपकर्षति
 ॥ २७ ॥ जीमूतस्येवेति^३ वर्माध्यूहते^४ ॥ २८ ॥ धन्वना गौ इति धनुरादत्ते ॥ २९ ॥
 वक्षन्तीवेति^५ ज्यामभिमन्त्रयते ॥ ३० ॥ ते आचरन्तीति^६ धनोरादांम् ॥ ३१ ॥ बहूनां
 पितृतीर्थुधिम् ॥ ३२ ॥ रथे तिष्ठन्निति^७ सारधिम् ॥ ३३ ॥ तत्रिण्येषानित्यश्वान्
 ॥ ३४ ॥ वनस्पते वीह्वर्जं इत्यारोहति^८ ॥ ३५ ॥ स्वादुर्षवर्दे इत्यारुह्य जपति ॥ ३६ ॥
 अदिरिवेति^९ तलं यदध्या जपति ॥ ३७ ॥ [काशा]मादायात्सि सतिरसीत्यश्वान्सं-
 क्षिपति ॥ ३८ ॥ आश्व्यासयति^{१०} ॥ ३९ ॥ दुन्दुभीनामन्यामूरजेति^{११} ॥ ४० ॥
 यद्वातो ऽर्ष इत्यश्वेनापो ऽवगाहेत ॥ ४१ ॥ एतं स्तोत्ररित्याचर्तयति ॥ ४२ ॥ वि ते
 मुष्मागीति^{१२} धिमुञ्चति ॥ ४३ ॥ पत्न्यो ऽभ्यञ्जन्ति—वसवस्वाञ्जन्विति^{१३} कासाम्भ-
 घेन मद्दिपी रुद्रास्वाञ्जन्विति^{१४} गौल्गुलवेन घाघातादित्यास्वाञ्जन्विति^{१५} मौस्तफाटेने
 परिचृष्टी ॥ ४४ ॥ त्रिसहस्रं मशीन्लोमस्ववयवेषुं प्रध्नन्ति ॥ ४५ ॥ भूरिति^{१६}
 हरितान्मद्दिष्यभिषेकाईराजपुत्राणां दुहितृशतेन सह ॥ ४६ ॥ भुवं इति रज-
 तान्वावाताराणां दुहितृशतेन सह ॥ ४७ ॥ स्वरिति^{१७} शहूमयान्परिचृष्टी सूत-
 ग्रामणीनां दुहितृशतेन सह ॥ ४८ ॥ लौमभ्यस्त्वेस्येनातमापयति^{१८} ॥ ४९ ॥ होता
 च ब्रह्मा च ब्रह्मोर्षं यदतो दक्षिणत आहवनीयस्य ब्रह्मोत्तरतो होता ॥ ५० ॥
 कः स्विकेकाकी चरतीति^{१९} पृच्छति सूर्य एकाकी चरतीति^{२०} प्रत्याह ॥ ५१ ॥

इत्परवमेधे [चतुर्थे ऽध्याये] तृतीयं सण्डम् ॥

पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्या. पृच्छामि त्वा भुवनस्य नाभिम् ।

पृच्छामि त्वा वृष्णो अश्वस्य रेतो ब्रह्माय वाचः परमं व्योम ॥

इति ।

इयं वेदिः परो अन्तः पृथिव्या अयं यज्ञो भुवनस्य नाभिः ।

अयं सोमो वृष्णो अश्वस्य रेतो ब्रह्माय वाचः परमं व्योम ॥

1 1	8 MS III, 12 18.
2 The ms यूषो first hand, यूषे second hand,	9 MS I 4 1 18 2
10 MS III, 19 19
3 1 The ms ग्राम्यन्यस्वन्नितुनकायायशंकेत्वा०.	11 1 The ms मौस्तफाटेन first hand, मौस्त-
हृतेन second hand.
4 MS III, 16 3	
5 1 The ms वर्माध्यूहति.	12 1 The ms लौममश्वो चायमय first hand,
लौमि अश्ववायवेषु second hand.
6 The ms इति आहति.	
7 MS III, 12, 4 161, 10.	13-13 Hopelessly corrupt.

इति प्रत्याह ॥ १ ॥ वा स्वदासीपूर्वचित्तिरिति पृच्छति । दौरासीपूर्वचित्तिरिति प्रत्याह ॥ २ ॥ अन्यतरः पृच्छत्यन्यतरः प्रत्याह ॥ ३ ॥ समानमोपपायनात् ॥ ४ ॥ यद्यश्वो न पिबेत्तं द्रुपात्—

अग्निः पशुरासीत् । तमालभन्त । तेनायजन्त । स इमं लोकमजयद्यस्मिन्नाग्निः । स ते लोको भविष्यति यदि पास्यसि । तस्मात्त्वान्तरेष्यामि यदि न पास्यसि ॥

वायुः पशुरासीत् । तमालभन्त । तेनायजन्त । सोऽन्तरिक्षं लोकमजयद्यस्मिन्वायुः । स ते लोको भविष्यति यदि पास्यसि । तस्मात्त्वान्तरेष्यामि यदि न पास्यसि ॥

आदित्यः पशुरासीत् । तमालभन्त । तेनायजन्त । सोऽसुं लोकमजयद्यस्मिन्नादित्यः । स ते लोको भविष्यति यदि पास्यसि । तस्मात्त्वान्तरेष्यामि यदि न पास्यसि ॥

इति ॥ ५ ॥ पर्याग्निर्कृतानुत्सृजन्त्यारण्यान्प्राभ्याँश्च पुरुषाँश्च ॥ ६ ॥ शामि-
त्रायाश्वस्य नीयमानस्य पौष्णमजमघ्नतो मयन्ति ॥ ७ ॥ अधस्ताद्दर्भमास्य-
ति ॥ ८ ॥ वासो हिरण्यरुक्मे तार्येयाँश्च संक्षपयन्ति श्यामूलेन वा ॥ ९ ॥ स्प-
न्दयेतरान् ॥ १० ॥ प्राणाय स्वादेति^१ संक्षप्यमानेषु जुहोति ॥ ११ ॥ अन्व्यन्विकै
इति महिषीं पत्न्य उदानयन्ति ॥ १२ ॥ सव्यान्ग्रन्थान्कृत्वा नव हृत्यः पशुप्र-
सव्यं परिचयन्ति—गणानां त्वा गणपतिं^२ इवामहं इति पर्यायैवसां ममेत्येनुपजति ॥ १३ ॥
आहमजानीति^३ महिष्यनुपरिचिष्यति^४ ॥ १४ ॥ ती रुदेति^५ पादान्प्रसारयन्त्वनं लोके
श्रोतुंवातामित्यहतेन वाससा पादतोदयेन प्रच्छाद्य दृषा वामश्वं इति संहितमजन-
नयोः पत्नीं यजमानोऽनुमन्त्रयते ॥ १५ ॥ ऊर्ध्वमिनामुन्ध्रापयेति^६ महिषीं पत्न्य
उदानयन्ति ॥ १६ ॥ गायत्री त्रिष्टुविति^७ पर्यायैः शूचीभिरसिपथान्कल्पयति द्वाभ्यां
द्वाभ्यामेकैका हरिणीभिर्महिषी रजताभिर्वायाता लोहमयीभिः परिवृष्यस्यसंल-
भनायाशात्मीपिष्टैरवलिप्ये ॥ १७ ॥ वपाभिः प्रचरन्ति सह प्राजापत्यानां सहे-
तरेषाम् ॥ १८ ॥ नाश्वस्य वपा भवति ॥ १९ ॥ चन्द्रं नाम मेदः ॥ २० ॥ तदस्य
वपास्थाने ॥ २१ ॥ प्रजापतेय इवस्य ह्यागस्य गोशृगस्य चन्द्रवपानां मेदस इति प्राजा-
पत्यानां संप्रैयः । विश्वेभ्यो देवेभ्यरह्यागानामुष्ट्राणां मेवाणां वपानां मेदस इतीतरेषाम्
॥ २२ ॥ अभितो वपा महिमानौ जुहोति ॥ २३ ॥ हुत्वा परिवप्यौ परिवाप्यमा-
नाभ्याँ^८ सूकरधिकर्तमभ्यं निरुन्तति ॥ २४ ॥ तस्य पवमानो^९ लोहितं श्रपयति
॥ २५ ॥ दक्षिणाकाले काममात्रा दक्षिणा ददाति ॥ २६ ॥ यदि कामात्रापयेदिपुष्टं
ब्राह्मणानामभं दद्याद्भूमिपुरुषवर्जं प्राच्यां दिश्यध्वयेव दक्षिणस्यां ब्रह्मणे प्रतीच्यां
होत्र उदीच्यानुद्रात्रे ॥ २७ ॥

इत्यश्वमेधे [चतुर्थेऽध्याये] चतुर्थं सप्तम् ॥

१ १
२ १ The ms पवतायैश्च.
३ MS III, 12, 20

४ Perhaps to be emended to उपसैविशति
५ MS III, 13, 1 168, 1.
६ MS II 12, 21.

.....¹ प्रात्यँ सिँ हचर्मण्यभिपिञ्चन्त्युपभचर्माभ्याधि
धारयन्ति—सहस्रसार्धा पुरुषे इति शतकृष्णलं रुक्मं शतावृणमुपरिष्ठाहधाति
हिरण्यगर्भं³ इति पूर्वार्साँ सप्तानां प्रथमानां पुरस्तादपानवृत् इत्युपरिष्ठान्मास-
नामानि हुत्वा प्रातर्हस्तं⁴ गृह्णाति ॥ ५ ॥ जागतान्विष्युकमान्क्रामति ॥ ६ ॥
प्राजापत्यं चरुशेषं पालाशपात्रेष्वसिचर्यं मध्यतःकारिणो ऽभिपिञ्चन्ति ॥ ७ ॥
वि रत्नो वि मृधो जहीति⁷ मुखं विमृष्टे ॥ ८ ॥ प्रचरणकाल उत्तरत आहवनीयस्य
वैतसे कटे ऽश्वस्यावद्यति तैजने दक्षिणतो ऽन्येषां पशूनाम् ॥ ९ ॥ पुरस्तादा-
हवनीये वैतसं कटमास्तीर्य तस्मिन्प्राजापत्यान्संचिनोति प्राञ्चमश्वं प्राञ्चं
तूपरं प्रत्यञ्चं गोमृगमिति ॥ १० ॥ राधं दद्मि. स्वाहावकान्दन्तमूलैः स्वाहेति⁸ पर्यायै-
र्वावापृथिवी वर्तोभ्यामित्येतस्य पुरस्तादरत्ये ऽनुवाक्येन गण्येन जुहोति ॥ ११ ॥ उदुह्यं⁹
जांबुकं¹⁰ पूरणं चनिष्ठुर्ना ॥ मानो मित्रं¹¹ ॥ समिद्धो अञ्जिति¹² त्रिभिरनुवाकैराहुती-
जुहोति ॥ १२ ॥ द्विपदाभिरन्ततो हुत्वा स्विष्टकृतं प्रत्यश्वलोहितं जुहोति—अग्नये
स्विष्टकृते स्वाहेति गोमृगकण्ठेनाश्वशफेन चरुणां ॥ १३ ॥ सर्वस्तोमो ऽतिरात्र
उत्तममहः ॥ १४ ॥ पेकादशिनामालभते ॥ १५ ॥ समानमावभृथात् ॥ १६ ॥
आवभृथके कर्मणि कृते शुक्रस्य खलतेर्विक्रिधस्य पिङ्गाक्षजटिलगांभवस्याव-
भृथमैवसृप्तस्य मूर्धनि जुहोति—जम्बुकस्य स्वाहा ब्रह्महत्यायै स्वाहेति ॥ १७ ॥ नय
सौरीर्वेशा श्वेता अनुबन्ध्याः ॥ १८ ॥ तासाँ वपासु ह्यमानासु प्रतिवातं पाप-
कनस्तिष्ठेताध्वर्युः पापान्मुच्यते ॥ १९ ॥ पापाद्दासवपाश्वँ सत्वाल्लं तस्मिन्साण्डं
त्वाष्ट्रं सकिकिदीविदिदीगयमित्युपाकरोति ॥ २० ॥ सोदवसनीये संस्थिते
पशुबन्धेन यजते ॥ २१ ॥ त्रिशाखो यूपो ऽप्राश्रयः शाखापृथुकपालानि¹³ तन्त्रं
स्वहरपहरति¹⁴ ॥ २२ ॥ त्वैतानां¹⁵ प्रथमः कालकमेविवधुस्तं¹⁶ मध्यमे विशाखयूप
आश्विनमालभेत ॥ २३ ॥ तयोर्द्वितीयस्तं भौमं दक्षिणार्धं ॥ २४ ॥ यस्तृती-
यस्तमूर्जं उत्तरार्धं ॥ २५ ॥ पशूनां पुरोडाशमनु मृगारेष्टिं निर्वपति ॥ २६ ॥

1 The lacuna is filled up by युञ्जन्ति

disturbed

ब्रह्म...अमूरजेति (III, 4 3 25-40).

5 †

Then follows the single word
प्रत्यावर्तयति. The numbering of the
sūtras is wholly provisional

6 The formula is not derived from MS-

7 The ms adds स्विष्टकृत् इति

8 MS III, 15, 1.

2 Neither the sūkta nor the verse
occur in our MS, but it may have
formed a part of the Āraṇyaka.

9 MS III, 15, 9

10 MS III 16, 1.

11 MS III, 16, 2.

3 MS III, 13, 16, 165, 17

12 Cp Ap XX, 21 14.

4 † The sequence of the acts is also

13 The text is partly corrupt.

सहस्विष्टकृदिडं मृगारेष्टिपशुपुरोडाशानां च ॥ २७ ॥ तस्मिन्संस्थिते द्वादश
 ब्रह्मीदनान्धपयति ॥ २८ ॥ तान्महर्षिजः प्राश्नन्ति ॥ २९ ॥ तेभ्यो द्वादश द्वादश
 रुक्मान्ददाति ॥ ३० ॥ संतिष्ठते ऽश्वमेधः ॥ ३१ ॥ तरति मृत्युं तरति पाप्मानं
 तरति ब्रह्महत्यां^१ यो ऽश्वमेधेन यजते^२ यश्चैव देविकाप्रभृतिभिरिष्टिभिर्यजते
 यजते^३ ॥ ३२ ॥

इत्यश्वमेधे [चतुर्थे ऽध्याये] पञ्चमं सूत्रम् ॥

इति चतुर्थो^४ ऽध्यायः ॥

1 The ms adds तरति.

2 Cp ŚatBr XIII, 3, 1, 1.

3 Instead of the second यजते the ms

has अध्यायसमाप्ती द्विरध्यासः श्रान्तो
 वाचार्यः.

4 The ms पंचमो.

MANTRA INDEX

अकन्दर्म	१ ७.२ ३३	अग्रये प्रेष्य	१.६.६.२३
अकन्दर्मिः	२.१.३.१०, २०	अग्रये मन्व्यमानायानुब्रूहि	१.६.४.१०
अक्षत्तमीमदन्त	१.२ ३.३४, ७.४.५५	अग्रये वो जुष्टाञ्चिर्वपामि	१.२.४.२८
अक्षन्पितर.	३ २.७.५०	अग्रये वो जुष्टान्प्रोक्षामि	१.२.४.३८
अक्षितो नामासि०	१.१ ३.१६	अग्रये वो जुष्टान्सर्वपामि	१.३ १.१२
अक्षितो ऽस्यक्षित्यै त्वा	१.१.३.१६	अग्रये समिध्यमानायानुब्रूहि	१.३ ३.३१,
अग्रन्	१.३.६.१७	६.४.१८	
अग्रन्म महा नमसा०	२.१.८.१६	अग्रये स्वाहा	३.३.२.४७, ३.१६, ४.१.२८
अग्रन्म स्व. सं ज्योतिषाभूम	१.१.४.२४	अग्रये स्विष्टकृते स्वाहा	३.४.५.१३
अगाश्नमीत्	१.३.६.१७	अगा अग्निः	१.६.४.१३
अग्न आद्युष्कर	३.२.१.५४	अगा आर्धुषि पवते	१.१.४.२७, ४.३.३,
अग्रया एकाक्षराय छन्दसे स्वाहा	३.१ २.२१	५.४.६, ३ २.१.४६	
अग्रये ऽहोमुचे	३.४.१.३२	अगामि ऽग्नावमे०	१.५.१.१३
अग्रये कव्यवाहनाय स्वधा नमः	१.२.३.१२	अगाविष्णु	१.१.५.१५, ३.४.८
अग्रये गायत्राय	२.२.४ २४, ३.३.१ ६०,	अगाविष्णु धनोषसा	२.२.४.३
४.१.५६		अग्निं युनक्ति	२.२.५.१
अग्रये गृहपतये	२.२ ४.२४, ३.३.१.६०, ४.१,	अग्निं होतारम्	१.१.२.१८
४.१.५६		अग्निं हो[तारं मन्ये]	२.२.२.३
अग्रये च त्वा पृथिव्यै चोक्षयामि	१.५.२.२२	अग्निः कव्यवाहन.	१.७.४.४६
अग्रये जाताय	१.६.४.११	अग्निः पशुरासीत्०	३.४.४.५
अग्रये त्वा प्रवृहामि	३.२.५.३	अग्निः प्रात.	३.२.५.५
अग्रये देवेभ्यः पितृभ्यः०	१.७ ४.२५	अग्निः प्राध्नात् प्रथमः०	१.५.५.८
अग्रये ऽनुब्रूहि	१.६.६.२३	अग्निं गृहपति गार्हपत्यात्	३.१.२.२८
अग्रये पुरःषेवे स्वाहा	३.३.१.२३	अग्निं गृहामि क्षुरथै यः०	१.१.२.३
अग्रये पुष्टिपतये स्वाहा	१.५.२.४६	अग्निना यज्ञश्नुष्मान्०	१.१ ३.२
अग्रये प्रणीयमानायानुब्रूहि	१.६.२.२	अग्नि नरो दीधितिभिररण्योः०	२.२.२.२
अग्रये प्रहियमाणाय	१.६.४.१२	अग्नि नरो दीधितिभिरिति०	१.४.३.२५

अग्निभ्यः कामाय जुष्टम्	२.१.२.४	अग्ने तमसाधम्	१.७.४.४६
अग्निभ्यां प्रणीयमानाभ्यामनुब्रूहि	१.७.२.१०,	अग्ने तव श्रवो वयः	२.१.५.२०
३.२.४.१०		अग्ने ऽदब्धायो ऽदब्धमनो पाहि०	१.३.७.१२
अग्नि पुरीष्यमङ्गिरस्तदच्छेमः	२.१.१.८	अग्ने दुःशीर्ततो जुषस्व स्वाहा	१.५.३.८
अग्निरेक्षादो ऽग्नेरहं देवयज्यया०	१.१.३.४	अग्ने देवं हृदावह०	२.१.८.१६
अग्निरेकाक्षराम्	३.१.१.४१	अग्ने धामानि	२.१.८.१७
अग्निर्गृहपतिर्गाहंपत्यादनुना०	३.२.२.२८	अग्ने षलद	१.४.४.४७
अग्निर्गृहपतिर्यज्ञस्य प्रतिष्ठा तस्याहं०	१.१.४.६	अग्ने ब्रह्म गृहीष्व	१.३.१.२६
अग्निर्देवो देव्यो होता०	१.३.४.१८	अग्ने ऽभ्यावर्तिन्	२.१.२.३३
अग्निर्मां दुरिष्टात्पानु सवितापर्शंसात्०	१.१.३.८	[अग्ने] ऽभ्यावर्तिन्	२.१.३.११
अग्निर्यज्ञे नयतु प्रजानन्०	१.६.२.७	अग्ने गुह्या हि ये तव	२.१.७.२
अग्निर्वृत्राणि जह्नन्त्	३.४.३.२	अग्नेरन्तःश्लेषो ऽसि	२.१.६.३४
अग्निर्हि वाजिनं विशे०	२.१.८.१६	अग्ने रुचः स्य	२.२.२.१३
अग्निर्होता	१.१.३.३	अग्नेऽजितिमनूजेषम्	१.३.६.२
अग्निष्टे त्वचं मा हिंसीत्	१.३.१.२६	अग्नेर्जनित्रमाषि	१.६.४.७
अग्निस्तिग्मेन	१.७.२.४३,४.७६,५.४	अग्नेर्जिह्वासि	१.२.४.४५
अग्निस्तेजसा	२.१.७.५	अग्नेर्भस्मासि	१.६.१.३७, २.१.४.६
अग्निः स्विष्टकृचक्रस्य पतिष्ठा०	१.१.३.७,४.१	अग्नेर्मन्वे	१.४.३.३५
अग्नीदोषयजानङ्गारानाहर०	१.६.७.२१	अग्नेर्वैश्वानरस्य	२.१.७.५
अग्नीद्रमय	१.३.६.१०	अग्नेर्वा ऽपन्नगृहस्य सदसि सादयामि	१.३.६.२२
अग्नीन्समाधेहि	१.५.४.२६,३५	अग्ने वडे शुन्धस्व	१.५.२.१४
अग्नीषोमी प्रथमौ०	१.४.४.४१	अग्ने वार्जं जय	१.३.४.५
अग्नीषोमी वृत्रहृणा अग्नीषोमयोरहं०	१.१.३.५	अग्ने वेर्होत्रम्	१.७.३.२६
अग्ने अङ्गिरः	१.६.१.२२	अग्ने व्रतपते	१.१.२.५
अग्ने अचक्षा वदेह नः	२.२.४.६,३.१.२.२०	अग्ने व्रतपते व्रतमचारिषं तं ते०	१.१.४.३३
अग्नेः पुरीषम्	२.२.१.२०	अग्ने शुन्धस्व	१.५.२.१४
अग्ने कण्ठ	२.१.८.१२	अग्नेश्च त्वा०	३.२.१.५४
अग्ने गृहपत उप मा ह्यस्व०	१.३.२.१६	अग्नेष्टे हरो मा विनेत्	१.३.२.२६
अग्ने गृहपते	१.१.४.२७,५.४.१६	अग्नेष्ट्वा तेजिष्ठस्य तेजसा निष्टयामि	१.३.२.१४
अग्ने गृहपते परिवष जुषस्व स्वाहा	१.५.२.४६	अग्नेष्ट्वा देवस्य	१.४.३.१
अग्ने गृहपते शुन्धस्व	१.५.२.१४	अग्नेष्ट्वास्येन प्राश्नामि	१.१.५.१७
अग्ने ऽङ्गिरः	२.१.२.३३	अग्नेः समिदासि	१.५.४.७,३६
अग्ने ऽङ्गिरो ऽहुतायान्मा०	१.१.५.५	अग्ने [हविर्] निर्वप्यामि	१.२.४.१७
अग्ने जातान्	२.२.१.२०	अग्ने हव्ये रक्षस्व	१.२.४.३७
अग्ने तमघ०	२.२.२.३	अग्ने हव्याय षोढवे	१.४.३.२२

अग्ने वृद्धन्पशाम्	२.१.३.१४	अदो मागच्छतु	१.१.४.७
अद्भौ न्यङ्गावभितो रभे ये०	३.१.२.१	अदो मागम्यात्	१.१.४.७
अङ्गिरसो मास्य यज्ञस्य०	१.१.२.२८	अदो मा मा हासिष्ट	१.५.४.२३
अजीजनन्नमृतं मर्त्यासः०	१.४.२.१६	अदो बर्धमकरोत्	३.४.१.३६
अणुभि कुवतात्	१.२.४.७०	अद्भिः परिप्रजाताः स्य०	१.३.१.१५
अत ऊ षु मधुना०	३.२.१.५७	अद्भय ओषधीभ्यः स्वाहा	३.२.३.१४
अतस्त्वं बर्हि-	१.२.१.१६	अद्भयश्च त्वीषधीभ्यश्चोन्नयामि	१.५.२.२२
अतिरिक्तं कर्मणो यच्च हीनम्०	१.३.७.२०	अद्भयस्त्वौषधीभ्यः	१.६.४.१६
अतिरिक्तं न्यूनं जुहोमि स्वाहा	१.३.७.२०	[अथा हा]भे	२.२.२.४
अतिमृष्टो गवा भागः	१.२.१.१५	अधिर्वाग्नासासि	२.२.२.६
अतो नः पितरोऽन्यन्मा योष्ट	१.२.३.२८	अध्वने स्वाहा	३.१.१.२८
अत्यन्वानागाम्०	१.६.१.८	अध्वर्वो जज्ञ वदिष्याव-	३.२.२.२१
अत्र पितरो मादयध्वम्	१.२.३.२६,७.४.५०	अनर्वा प्रेहि	१.६.५.१२
अथा सपत्नान्द्राम्नी भे	१.३.६.१	अनाज्ञातं यदाज्ञातम्०	१.३.७.२०
अथा सपत्नान्द्रो भे	१.३.६.१	अनाष्टाः सीदत	३.३.२.२७
अद- कल्पमकरोत्	३.४.१.३७	अनाभो मृष्ट भूते	१.५.२.४०
अददाः	३.४.१.३७	अनार्यकर्मध्वर्काणिन्दुश्चरितिव्	३.२.५.३१
अदन्धेन त्वा चक्षुषावेक्षे०	१.२.२.२५	अनिमृष्टमसि	३.३.२.२८
अदर्शो गात्रुवित्तम इति०	१.४.३.२७	अनिष्टेभ्यः स्वाहा भेषजम्	१.३.७.२०
अदस्तमसि विष्णवे त्वा	१.२.२.३३	अनु त्वा माता मन्वताम्	१.६.४.१७
अदितिरसि नाङ्गिजपत्रा	१.३.१.२५	अनुग्रहं सैवदस्व	१.३.६.१२
अदितिरिव सुपुत्रा०	१.३.२.२५	अनुमत्यै चरु-	३.३.१.२५
अदितिष्टे विलं गभ्यस्तु	२.१.१.३८	अनुष्टो देवानामनुष्टः पितृणाम्०	३.२.८.३
अदितिष्ट्वा	२.१.१.४२	अनुतात्सत्सुभीमि०	१.४.१.३१
अदितिरहं देवपग्यया०	१.१.३.६	अन्तरिक्षे यच्च	२.२.१.८
अदित्या राक्षासि	१.२.१.२१,२.१.१८,२.१.१.३७	अन्तरिक्षमसि	१.३.३.२०
अदित्यास्त्वगसि	१.२.४.४०	अन्तरिक्षमाकमिधम्	२.२.१.१०
अदित्यास्त्वगसि प्रति त्वा०	१.२.४.४१	अन्तरिक्षाय त्वा	१.३.३.४,६.३.१
अदियात्स्वा वृष्टे सादयामि	१.१.५.१७,२.१.२६	अन्तरिक्षे ऽहस्व	१.३.६.६
अदित्यास्त्वौषधे सादयामि	१.२.४.३६	अन्तरिक्षे रक्षोऽन्तरिता अरातयः	१.५.२.१०
अदित्याः स्कम्भो ऽसि	१.२.४.६३	अन्तरेण मा संचारिषुः	१.२.२.११
अदित्यै त्वा	३.२.५.२१	अन्तस्वरति	१.४.३.२२
अर्हं देवाः शर्करामिः०	१.४.२.७	अन्वपते	३.३.२.२२,२.३.२३
अरथक्षस्य केतवः	३.२.१.६२	अन्नं मे सुष्य पाहि	१.४.४.१,५.४.२७

अंश मे बुध्याजुगुपः	१.५.४.३६	अभ्यधिकि राजाभूय	३.३.४.४७
अजाय त्वा वाजाय त्वा	३.१.२.१७	अभ्यस्थो विश्वाः	१.४.३.१६, ५.४.११,
अयं पिन्व	२.२.१.५		२.१.६६
अपषाहँ रसुः०	१.३.१.४२	अभिरसि नारिरसि	१.६.१.१६
अपराजिता नामासि	२.२.१.११	अमावास्या सुभगा	२.२.२.१४
अपहर्णे रक्षो हविष्कृदेहि	१.२.४.४	अमावास्या सुभगा सुसेवा०	१.३.४.३४
अपहृता यातुधाना हविष्कृदेहि	१.२.४.४७	अमीदन्त भितरः	१.२.१.२६, ७.४.५३,
अपहृतो ऽघशैसो हविष्कृदेहि	१.२.४.४७		३.२.७.५०
अपामे ऽगिमामादं जहि	१.१.१.१	अमीवहा वास्तोष्पते	१.५.४.४२
अपानमृतः	३.४.५.५	असुँ वज्र	१.१.१.५०
अपानाय त्वा	१.२.४.६५	असुँ संप्राममज्जयत्	३.४.१.३६
अपां त्वा गङ्गात्सादयामि	२.१.६.३६	असुज भूयात्	२.१.२.८
अपां त्वेमन्सादयामि	२.१.७.१६	असुम्	३.२.६.४०
अपां नपादाशुहेमन्	३.१.१.२७	असुमभितिष्ठ	२.१.१.१२
अपा नग्ने स्वाहा	३.३.४.१	असुम्मा अनुतृहि	१.१.१.४६
अपामोषधीनाम्	३.३.२.२५	असुम्नै त्वा जुष्टम्	१.६.४.५
अपां पतिरसि	३.३.२.१२	असुम्नै प्रणीयमानायानुजूहे	१.१.१.७२
अपां पते यो ऽया भागः स त एयः	१.५.४.१६	असुम्नै प्रेष्य	१.१.१.५०
अपा वृष्टमसि	२.१.१.१८, ६.११	असुम्नै वो जुष्टान्	१.२.४.२८, १८, ३.१.१२
अपां पेररसि	१.६.४.१७	असुम्नो विरि	३.३.२.१
अपाररम्	१.३.१.४६	असुम्न्याः पुत्रः	३.३.२.३५
अपेतां यन्त्वसुरा. पितृरूपाः०	१.२.३.१	असुम्न्या. पुत्रम्	३.३.२.१
अपेतां यन्त्वसुरा ये पितृवद.	१.२.३.२	असुम्न्याहँ देवयज्यया	१.१.३.६
अपो अयान्वचारिषम्	३.२.७.४२	असूम्	१.२.२.२१
अपोदं जन्य भयमपोढा ०	१.५.२.१७	अमृद्वयः	२.२.४.१४
अपो देवी	३.३.२.२८	अमृतमसि	१.३.२.११, ३.२.५.१५
अप्नुभी रिहाणाः	१.३.६६	अमृताहुतिममृतायां जुहोमि०	१.५.२.५
अप्रहावरी. स्थ	३.३.२.१३	अम्बा च बुला च	२.२.१.२५
अप्स्वन्तरमृतम्	३.१.१.१५	अम्ब्यम्बिके	३.४.४.१२
अग्नि त्वा शूर नोनुम.	३.२.४.२०	अम्भः स्वाम्भो वो भक्षीय	१.५.४.८
अग्नि त्वा शूर नोनुम.०	२.१.८.५	अयँ वो ऽसि यस्य त इदँ शिरः	२.१.१.५२
अग्निषा अग्नि	३.४.१.१८	अयँ वेद. पृथिवीमन्वविन्दत्०	१.१.२.१६
अभूदिदम्	२.१.७.५	अयँ सदस्यमन्वे० (corrupt)	३.२.२.१५
अभ्यहृत्वाशौ	१.२.३.२६	अयँ सो अग्नि.	२.१.४.११

अयं हि गौरसि	३.२.२.२०	रिपतान्त्रेष्य	३.२.७.२०
अयक्ष्मा व प्रजया०	१.२.२.१७	अषाढासि	२.१.६.३५
अयजथाः	३.४.१ ३७	असा अत्रु मा तनु	१.१.४.२०
अयं ते योनिर्ऋत्विजः	१.४.१.१०, ५.४.४१, २ १ १.२४, ४.१२ २.५.२३	असावि देवं गोऋजीकम्०	३.२.३.१
अयमग्निः सहस्रिण	२.१ ६.१६, २ १.२६	असुन्वन्तम्	२.१.४.२३
अयं पुरो भूः	२.१.७ १० ३.२.१.३१	असौ ते पशुः	३ २.६.३०
अयं पुरो हरिकेशः	२ २ १.२४	असौ स्वस्ति ते ऽस्त्वसौ०	१.५.४.२५
अयाद् यज्ञं जातवेदा अन्तर०	१.१.४ २१	अस्तु धौषट् १.१ १.४६,	३.२.२.२३
अया विष्टा १.७.४ २२, ५४,	३.१.१ १६	अस्तु स्वधा	१.७.४.४१
अयाश्वासे ऽग्नि	१.३.७ २०	अस्मास्विन्द	१.१.३.१०
अयुध्यथा	३.४.१ ३६	अस्यहमह (corrupt)	३ ३.४.४७
अयुपिता योनि	१ २.१ २१	अस्यामृषेदोत्रायाम्	१.३.६.०
अरयोर्निःदेतो जातवेदा इति०	१.४.३ २४	अह नात्रुमयो रोक्ष्यामि	३.१.२.१६
अरात्सुरिमे सत्त्रिण	३.२.५ ३५	अह भूपतिरहं भुवनपति०	१.१.५.६
अरात्म ह्रीन	३ २.२ २६, ३०	अहिरिव	३.४.३.३७
अरेपस सवेतन०	३.२ १ १५	अहिर्बुध्न्य मन्त्रं मे ऽजुगुपस्तम्०	१.५.४.३६
अर्यं ज्योतिः.	१.४.४ २०	अहिर्बुध्न्य मन्त्रं मे दाहि १.४ ४.१, ५.४ २७	१.४ ४.१, ५.४ २७
अर्वाञ्जमय मथ्यम्०	३.२ २.२०	अहीन प्राण	१.३.६.१३
अर्वाग्नि सन्निरासि	३.१ २.२, ४.३ ३०	अहो वैषिषव्योदतस्तिष्ठान्यस्य०	१.१.५.६
अस्तुमिता योनिः.	१.२ १.२४	अहोनमसि	१.२.४.२५
अवधूर्तं रक्षः	१.२.४.४०	आकृतमग्निम् २.१ २ १०	३.४.१.४६
अवाञ्च हृदमदिमहि	१.७.४.६४	आकृतये स्वाहा	१.४.४.४३
अविद्वन्तः अरथन	१.३.१ २०	आकृताय स्वाहा	१.४.४.४३
अविधं न विदुं एव	१ ४.४.२१	आक्रम्य वाजिर	२.१.१ ११
अवेष्टा दन्दरूपाः	३.३.२.४५	आसु ते हृद पशुं करोमि	१.७.४.६२
अरमन्नुर्जम्	२.२ ३ ११	आगत्य वाज्यधानम्	२.१.१ १०
अधावितमत्याधावितम्०	१.३.७ २०	आग्ने देवयजने वद	१.३.१ ३
अश्वाजनि वाजिति०	३.१ २ २	आहृत्वासाँ	१.२.३.२६
अश्विनाध्वर्युं आध्वर्यवात्	३.२.७.१	आ चर्षणिप्रः	३.२ ० ०
अश्विना पिबतम्०	३.२.२ १	आचामन्तु पितरः	१ २ ३.१५
अश्विभ्यो सरस्वत्या इन्द्राय सुत्राम्यो सोमानाम-		आहो दे त्वा	१.४ ३.१
नुजृहि	३.२ ७ २०	आदेत्ता ते मा रिषम्	१.२.१.१०
अश्विभ्यो सरस्वत्या इन्द्राय सुत्राम्ये सोमानप्र-		आग्नि त्वाग्ने सारिष्यन्तम्०	१.३ ४.५

आत्रिं त्वामे समृवाँयम्०	१.३.५.१६	आयुः प्राणम्	१.३.२.१४
आ ते अन्न इधीमाहि	१.२.३.३५	आयुरसि	१.६.५.६
आ त्वा जिर्षामि	१.४.१.१०, २.१.१.१५	आयुर्धा अमे ऽसि	१.३.६.१५
आ त्वाद्धार्यम्	२.१.३.१२	आयुर्मे पाहि	२.२.१.१२
आदधानि	१.५.३.२	आयुर्मे गच्छ	१.५.२.३२
आदधे	१.५.३.२	आयुर्भक्षेण कल्पते	२.२.४.५, ३.१.२.१६
आदित्यः पशुरासीत्०	३.४.४.५	आयुषे त्वा	१.३.६.७
आदित्यं गर्भम्	२.१.७.६	आयुषे प्रण सतत०	२.१.७.२०
आदित्यानां त्वा देवानाम्	१.५.३.१	आरमेधानमुत्तरमेधाम्०	१.३.७.७
आदित्यास्त्वा	१.३.२.४	आर्द्रं पृथस्तुर्भुवनस्य गोषाः०	१.३.३.२४
आदित्यास्तवाञ्जनु	३.४.३.४४	आविसो ऽग्निः	३.३.२.३४
आदित्यास्त्वा पुरस्तात्०	२.२.३.२	आ विश्वाः	१.५.१.१०
आदित्येभ्यो भुवन्नृषः	३.३.१.१३	आशासाना सौमनसम्०	१.३.२.२१
आधत्त पितरो गर्भम्०	१.२.३.३६	आशुम्बिहत्	२.२.१.१७
आ नः प्रजां जनयतु	१.५.५.७	आ समुद्राः	३.२.५.६
आ नः प्राण एतु०	३.२.५.१५	आहमजानि	३.४.५.१४
आनन्दाय त्वा	३.२.५.६७	इडाधेनु सदनस्ता न आगात्०	१.१.३.१२
आपस्त्वामग्निनी०	१.२.१.२७	इडाममे	२.१.४.१२
आपस्त्वा समरिणवन्	१.६.७.८	इडायास्पदं घृतवचराचरम्०	१.५.३.१७
आपो जाग्रत	१.२.२.३४	इडावत्सरीयो स्वस्तिमाशासे	१.७.२.३७
आपो देवीः	२.१.१.२४, ३.३.४	इडास्मं अनुवस्तां घृतेन०	१.१.४.१०
आपो रिप्रं निर्वहत	१.६.१.३०	इडा रथ	१.५.४.१३
आपो रेभत पिष्टुत०	१.३.३.१	इतो यज्ञः	१.५.२.१०
आपो हि छा	२.१.१.३३	इदं यज्ञमालस्य	१.१.३.१४
आप्तं मनः	३.३.३.५	इदं विष्णुः	१.१.५.१५, ३.२.२६, २.१.७.१
आप्यायता ध्रुवा घृतेन०	१.३.७.२१	इदं हविः	१.१.४.१७
आप्यायध्वमभ्या देवेभ्यः०	१.२.१.७	इदं तस्मै हर्म्यं करोमि०	१.३.१.३७
आप्यायस्व	२.१.५.२१	इदं देवानाम्	१.२.४.१६, ५.२.२८
आ अग्नन्	३.४.१.५०, २.५	इदमग्नीध इदं प्रह्वय०	१.१.३.१४
आ मा वाजस्य	३.१.२.८	इदमग्नीधोमयी.	१.१.१.१८
[आ]माशिषः	१.१.३.११	इदमग्ने	१.३.१.१८
आयं गौ	१.४.२.२२	इदमहं रक्षतो मीवा अपिकृन्तामि	१.६.२.१५
आ यज्ञ यज्ञ	१.१.७.४७	इदमहं रक्षो ऽभिसन्हामि	३.३.१.२३
आयाहि सुषुमा हि ते	२.१.८.४		

इदमहं रक्षोऽववाधे०	१.२.४.४७,६५.२३	इन्द्रामिभ्यां द्वागस्य वषाया मेदधोऽनुब्रूहि	१.६.७.१०
इदमहं दुरक्षत्यां निष्प्लावयामि	१.५.४.२०	इन्द्रामिभ्यां द्वागस्य हविष प्रेष्य	१.६.७.११
इदमहममुनामुष्यायणम्०	३.२.६.२२,२३	इन्द्रामिभ्यां द्वागस्य हविषोऽनुब्रूहि	१.६.७.११
इदमहममुष्य प्राणं निवेष्टयामि	१.१.४.२४	इन्द्रामिभ्यां पुरोडासास्य प्रेष्य	१.६.६.२२
इदमहममुष्यामुष्यामणस्य क्षेत्रियमपिदधामि	३.१.१२	इन्द्रामिभ्यां पुरोडासास्यानुब्रूहि	१.६.६.२२
इदमहममुष्यामुष्यायणस्य क्षेत्रियमपिदधे	३.२.१११	इन्द्राग्नी अन्वयमानाम्	२.२.१.८
इदमहमर्वाग्विभोः सदाने०	१.१.५.८	इन्द्राग्नी मे वर्च०	३.२.५.१५
इदमहमस्मादन्तरिक्षान्०	१.१.४.२३	इन्द्रान्योरहं देववज्यया०	१.१.३.५
इदमहमस्या० पृथिव्या०	१.१.४.२३	इन्द्राण्डा संनहनम्	१.२.१.२४
[इदमहमस्या दिव०]	१.१.४.२३	इन्द्राय त्वा भागं गोमेनातनन्धि	१.२.२.३२
इदमहमाभ्यो दिग्भ्य०	१.१.४.२३	इन्द्राय वाचं वदत	३.१.२.११
इदमहं मां कल्याण्यै०	३.२.१.३६	इन्द्राय वाचं विमुच्यध्वम्	३.१.२.१२
इदमु नः सह	१.२.४.२६,५.२.२८	इन्द्रायंशिसुचे	३.२.१.४०
इद मध्विदं मधु	३.२.५.४२	इन्द्रियवतीमय	१.५.४.२२
इन्दुरक्ष	२.२.५.१	इन्द्रो दधीको अस्वामि	२.१.८.१
इन्द्रपीषासत्वा	१.६.१.३१	इन्द्रोपानस्यकंहमनधो वेशामृधि०	१.३.७.१३
इन्द्र देवीर्विरा	२.२.१.२५	इन्द्रो नस्कर	३.२.१.६०
इन्द्रन्	२.२.४.१२	इम उद्धार्मीकारिण इमे०	३.२.५.३६
इन्द्रमिन्द्राधिन	३.२.५.२०	इमं विष्यामि वदणस्य०	१.३.७.१७
इन्द्रस्य च त्वा सूत्रस्य च	३.२.१.६०	इमं स्तनं मधुमन्त घद्यायाम्०	२.२.५.६
इन्द्रस्य चपालमनि	१.६.३.८	इमं पशु पशुपते०	१.६.४.१
इन्द्रस्य प्रातुरहं देववज्यया०	१.१.३.६	इमं मा हिंसी	२.१.७.१२
इन्द्रस्य त्वा	१.४.३.१	इमा अरमादम्	१.१.३.२०
इन्द्रस्य त्वा जठरे दधामि	१.१.५.१८	इमा नु कं भुवना०	३.२.५.२०
इन्द्रस्य त्वा बाहुभ्यामुचच्छे	१.२.१.२७	इमां नर इच्छुत वेदिमेन्व०	१.३.२.१
इन्द्रस्य बाहुरसि	१.३.१.३२,३.१४	इमान्मे मित्रावहृणो वृहान्जुगुणतम्०	१.५.४.३७
इन्द्रस्य योनिरमि	३.२.२.५०	इमान्मे मित्रावहृणो वृहान्गोपायतम्०	१.५.४.२८
इन्द्रस्य बन्धोऽसि	३.१.२.३८,५३	इमामपृथग्ण्	२.१.१.५,३.४.१.१४
इन्द्रस्य वैश्वस्यार्हं देववज्यया०	१.१.३.६	इमामूर्धं पशुदशीं यां प्रविष्टा०	१.१.२.४
इन्द्रस्यार्हं देववज्ययेन्द्रिवचान्भूवातम्	१.१.३.५	इमा मे क्षमा इच्छाः०	२.१.३.३
इन्द्रामिभ्यां स्व.मुष्याम्०	३.२.१.३६	इमां प्राचीमुदीचीम्०	१.२.१.४
इन्द्रामिभ्यां द्वागस्य वषाया मेदध प्रेष्य	१.६.७.१०	इमे डरासुरिमे ह्यभूतमकृन्	३.२.५.३६
		इमो अग्ने	२.२.६.२

इमौ ते पञ्चौ	२.२.५.१	उदु तिष्ठ स्वध्वर	२.१.१.२६
इमं वः सा सत्या	३.१.२.१२	उदुत्तमम्	२.१.३.१३
इमं वेदिः परो अन्नः०	३.४.४.१	उदु त्वं जातवेदसम्	३.२.१.२०
इमं स्यात्समृतस्य पूर्णा०	१.१.३.१६	उदु त्वा विश्वे देवाः	२.१.३.२६
इमं स्वस्ति संवत्सरीया०	१.५.५.७	उदेधां बाहून्	२.१.२.२६
इयत्यग्र आधीदतः०	१.४.२.२	उदेष्यते स्वाहा	३.४.२.११
इयदसि	३.२.३.८	उदेहामे अधि मातुः पृथिव्या०	१.४.२.८
इयं ते राणिमत्रस्य०	३.१.२.२१	उद्गातर्निष्केण त्वा०	३.४.३.३,६
इरा भूतिः पृथिव्या रसो मोत्कमीत्	१.३.३.२७	उद्गामभ्य	१.३.६.१
इशमावद्	१.२.४.५०	उद्भूत उद्गर पाप्मानम्०	१.५.२.४
इष्मूर्जम्	२.१.५.१४	उद्भव. स्थोदहं प्रजया०	१.५.२.१८
इषिता देव्या होतार०	१.३.६.७	उद्भिर्भे राक्षः	३.३.३.२६
इषे त्वा १.२.१.३,५.२.३५.६.४.२.५.२४		उद्यते स्वाहा	३.४.२.११
इषे राये रमस्व	१.४.३.३.२३	उद्दयं तमसस्पारि	३.२.७.४२
इष्टिष्व स्विष्टिष्व०	१.३.७.२०	उद्भयामि	१.५.२.२१
इष्टेभ्य. स्वाहा	१.३.७.२०	उज्जीतै रायः	१.३.४.१६
इष्टो यज्ञो ष्टुभिः १.१.४.६.२.२.३.१६		उज्जेभ्यामि	१.५.२.२१
इष्ट्यै स्वाहा	१.३.७.२०	उपचरन्ति सिन्धव	१.४.१.१०
इह धृतिः	३.४.१.३८	उप त्वामि दिवे दिवे १.५.४.११,२.२.५.१४	
इह प्रजा विश्वरूपा रमन्ताम्	१.६.५.१	उपप्रयन्तो अश्वरम्	१.५.४.४
ईदृक्षासः	२.२.३.२५	उपप्रेष्य होतर्हव्या देवेभ्य०	१.६.४.३०
ईदृच् च	२.२.३.२५	उपमृदेहि देवस्त्वा०	१.३.४.७
उग्रा च भीमा च पितृणाम्०	२.१.८.१	उपयामष्टहीतो ऽसि दुषदं त्वा	३.१.१.१६
उत नो ऽद्विर्बुध्यः	१.४.४.१८	उपयामष्टहीतो ऽसि शुक्रं त्वा०	३.२.५.५
उक्काम	२.१.१.१४	उपयामष्टहीतो ऽसोन्द्राम०	३.२.५.१६
उत्तिष्ठ बृहती भव	२.१.१.४७	उपयामष्टहीतो ऽस्यच्छिद्रा त्वा० ३.२.७.१६,६२	
उत्तं दुहन्ति कलशं चतुर्विलम्०	१.२.२.२०	उपयामष्टहीतो ऽस्यद्भ्यस्त्वा०	३.२.३.१४
उत्तमुदान्मधुम ऊर्मिरागात्०	१.५.२.१	उपयामष्टहीतो ऽस्याश्विनं तेजः	३.२.७.६६
उद्कमीन्	२.१.१.१४	उपशीवरी	२.२.२.१०
उद्गुरा नामामि	२.१.६.३२	उपसृष्टां मे प्रभूतात्	१.२.२.११
उदिताय स्वाहा	३.४.२.११	उप स्वजा वक्षणम् (corrupt)	३.२.२.३४
उदीरयता मरत	३.२.५.२१	उपहृता पृथिवी माता०	१.३.५.१२
		उपहृतो यौ पिता०	१.३.५.१२
		उपावरोद् जातवेदः०	१.५.४.४७

उपावसु-	१.३.६ ५	ऋचा स्तोमम्	२.१.१.३
उपावीरसि	१.६.४.३	ऋचे त्वा	२.१.७.५, १.२.११
उपेयमधि	२.१.२.७	ऋतमसि सस्य नाम०	३.२.१.३०
उपो देवान्	१.६.४.४	ऋतसायाभ्यां स्वा पर्तुषामि	१.५.२.१५
उर्ध्वं नो लोकमनुनेषि विद्वान्०	१.१.६.६	ऋनसदसि	१.३.१.४४
उद् प्रधस्व	१.३.१.२१, ३.११	ऋतस्य त्वा देवहवि.	१.६.४.१४
उद् वाताय	१.२.४.२६	ऋतस्य त्वा व्योमन ऋतस्य०	३.२.१.३०
उद् विष्णो विक्रमस्व	१.६.१.५	ऋताषाद्	२.२.४.१३
उदो अन्तरिद्ध	१.६.४.३१	ऋदुना सोमं पिबतम्	३.२.२.१
उर्वन्तरिक्षे वीहि	१.२.१.१४ १८, ४.१५, ५.२.२६, ६.५.२८	ऋदुना पत्नी	२.३.१.१७
उर्वन्तरिक्षमन्विदि	१.२.४.३६	ऋश्वियवती स्यो अग्निरेतसो०	१.४.१.१६
उर्वरयसि	१.६.४.८	ऋथासमद्य दृपतीनां ग्रहम्	१.६.२.१४
उर्वा चाधिपत्नी च०	२.१.८.१	ऋभूणा त्वा	१.४.३.१
उर्वा चासि वस्वां चामि रन्तो चासि	१.३.२.५	ऋषभे वाजिनै वमम्०	१.३.४.३३
उलूखले मुपले यत्कपाले०	१.३.७.१४	ऋषभो ऽसि	१.३.३.२२
उरान्तस्त्वा हवामहे	१.७.४.२६	एकताय स्वाहा०	१.३.१.२६
उरिष्कवं देव सोम	३.२.५.८	एकयास्तुवत	२.२.१.१७
ऊर्गमि	३.३.३.८	एकस्मै स्वाहा द्वाभ्यां स्वाहा	३.४.२.६
ऊर्गस्यूर्ग मयि धेहि	१.१.३.१६	एक च तिस्रश्वा प्रयश्चिरोत्०	२.२.४.५
ऊर्ध्वं बर्हिषद्भ्यः	१.३.३.६	एतै स्तोतः	३.४.३.४२
ऊर्ध्वमावद	१.१.४.५०	एतद्	१.३.६.१४
ऊर्ध्वस्वतीष्टैतवत्०	१.३.२.१६	एतत्ते मम पितरसौ	१.३.३.१६
ऊर्जा वा परयाम्यूर्जा मा परयत	१.५.४.१२	एतत्ते मम पितामहासौ	१.३.३.१६
ऊर्जे त्वा	१.५.२.३५, ६.५.२५	एतत्ते [मम] प्रपितामहासौ	१.३.३.१६
ऊर्जे नत्रे	३.३.४.१	एतत्ते ऽमुष्य पितः०	१.३.३.१८
ऊर्णावन्तम्	१.६.२.४	एत पितरः	१.३.३.११
ऊर्ध्वं स्वानस्पत्यः	१.२.४.४६	एतमु त्वं मधुना क्षिप्तुं यवम्०	१.५.५.८
ऊर्ध्वा अस्य समिधः	२.१.२.११	एता वयं प्लवामहे०	३.१.५.४३
ऊर्ध्वाभेनासुभ्रायय	३.४.४.१६	एषो ऽस्येधिषामहि	३.२.७.४३
ऊर्ध्वो अप्वर.	१.३.४.१३	एषो ऽस्येधिषामहि स्वाहा	१.६.७.३७
ऋचा त्वा स्रन्दसा सादयामि	२.२.१.२७	एन्द्र सानसि ^३ रविम्	२.१.६.८
		एवरद्धन्दः	२.२.१.२१
		एवा ह्यमे	२.२.२.४

एष ते जनते राजा	३.३.२.३६	कस्मै वो युनक्ति तस्मै वो युनक्तु	१.२.४.१०
एष ते योनिरमुष्मे त्वा	३.२.७.२३	क स्विदेकाकी चरनि	३.४.३.५१
एष ते योनिर्मोदाय त्वा	३.२.७.६७	कारवात्कारवात्	२.१.६.२४
एष ते योनिस्तेजसे त्वा	३.२.७.६५	कामं कामदुषे धुद्व	२.१.५.१६
एष ते रुद्र भागः	१.७.४.६३	कामधुक्तः	१.२.२.२१
एष वज्र.	३.३.३.६, २२	काय स्वाहा	३.४.१.४८
एषा ते श्रेष्ठ समित्	१.५.२.३३	कालाय वाम्	१.५.५.२०
एषा ते श्रेष्ठे समित्तया त्वं वर्षस्व०	१.१.५.२०	का स्विदासीत्पूर्वचिन्ति	३.४.५.२
एषा शुभ्माकं पितरः	१.२.३.२७	कुटहरसि	१.२.४.५०
एहि	३.१.२.१५	कुविदश	३.१.१.१६, २.७.१५, ६२
एन्द्रः प्राण.	१.६.७.१८	कुडा अहं देवयज्यया प्रतिष्ठां गमेयम्	१.१.४.६
एन्द्रं बलम्	३.२.७.६६	कृणुष्व पाज.	२.१.६.१३
श्रोजसे बलाय त्वा	१.४.३.६	कृतिका नक्षत्रम्	२.२.२.१३
श्रोजस्तदस्य तितिवधे	३.२.१.५८	कृत्वाय सा महीम्	२.१.१.३६
श्रोत्रस्विनीः स्थ	३.३.२.१५	कृष्णोऽस्याखरेष्टः or ०ष्टा	१.२.१.३३ ३.३.३
श्रोदनौदनस्य त्वा०	१.१.५.४	केतुं इरावन्	३.४.३.२७
श्रोत्र	३.३.३.३३, ४.१.३६	को वः प्रणयति	१.१.२.१६
श्रोत्रध्वरो तषाध्वरो	३.२.२.३०	को वः प्रणयति स वः प्रणयतु	१.२.४.६
श्रोत्रं प्रणय	१.१.५.१०	वो वो युनक्ति स वो युनक्तु	१.२.४.१०
श्रोत्रं श्रावय	१.१.१.४६, ३.२.२.२३	स्रत्रै वयः	२.२.१.५
श्रोत्रध्वयः प्रतिगृह्णीत	२.१.१.३०	स्रत्रस्य नाभिरसि	३.३.२.३०
श्रोत्रधीभ्यः प्रजाभ्यः स्वाहा	३.२.३.१५	स्रत्रस्य योनिरसि	३.२.७.२६, ३.२.३०
श्रोत्रधीभ्यस्तत्वा	१.५.२.३७, ६.७.२५	स्रत्रस्थोल्बमसि	३.३.२.३०
श्रोत्रधीभ्यस्तत्वा प्रजाभ्यः.	३.२.३.१५	स्रुच सेदिष स्निहितिक्ष०	१.५.४.६
श्रोत्रध्वे श्रावस्वैनम्	१.६.१.६, ५.१६	स्रुचस्य पते मधुमन्तमूर्ध्निम्	३.२.५.२१
श्रोत्रध्व	१.७.४.४०	खमल्ल्व त्वचमल्ल्व०	१.३.३.२८
क इदमध्वयुर्भविष्यति०	१.३.४.१८	गणानां त्वा गणपतिम्०	३.४.४.१३
कमा नक्षत्रं आधुवत्	३.२.५.१४	गन्धर्वोऽसि	१.३.३.१४
कर्मासि करणमसि क्रियामं सुकृतम्	१.३.७.१६	गर्भेभ्यः स्वाहा	१.५.२.४५
कल्पेता पाषाण्यिवा	१.४.४.२२	गात्रायस्य मा हिंक्षीः	१.६.५.१७
कस्मै वः प्रणयति तस्मै वः प्रणयतु	१.२.४.६	गायत्रमसि	१.६.४.१०
		गायत्री त्रिप्ल्व	३.४.४.१७

गाव. सुरभयो नित्यम्०	३.२.५.४२	जहाम्या पद्म्याम्	३.२.७.३८
गृहपते यज	३.२.९.२८	जनमृत	३.३.२.२४
गोपीषाय त्वा रक्षामै त्वा नारात्यै	१.२.५.३०	जनस्य गोषा	१.५.१.१०
गोमं अमे	१.१.५.३२	जम्बुकाय स्वाहा ब्रह्मरत्नायै स्वाहा	३.५.५.१७
गोषदसि	१.२.१.१३	जातवेदो भुवनस्य रेत ०	१.५.१.१०
मास्त्वा देवीः	२.१.१.४४	जातवेदो वषथा गन्तु देवान्०	१.६.६.११
मीम्ममृतुना प्रीणामि०	१.१.३.१	जीमूतस्येष	३.४.३.२८
धर्मं शिर.	१.५.५.२०	जुषाणा गिर्ध्रतिर्वेतु स्वाहा	३.३.१.७
धर्मसदसि	१.३.१.४४	जुष्टं गृहामि	३.२.५.२१
धर्मो जठरे	१.५.५.७४	जुष्टं देवेभ्यः	१.६.६.२८
धर्मो ऽसि	१.३.१.२०	जूहुधि	१.७.३.२२
धर्मो ऽसि रायस्योपवतिः०	१.५.२.२०	जुहोमिष्ट्वा ह्वयति०	१.३.४.७
घृतं घृतपावानः	१.६.७.१२	ज्योतिरसि ज्योतिर्मै यच्छ	२.२.१.११
घृतवन्तं कुलाग्निम्	१.१.४.३१	ज्योतिर्यज्ञस्य पवते मधु घृतम्०	३.५.३.१
घृताधी यजमानस्य धुर्यो पाताम्	१.३.६.२३	ज्योतिर्वैश्वानरम्	१.२.४.३५
घृतेन दावाष्टुधिवी	१.६.३.४.५.२८	ज्योतिषे तन्तवे त्वा	१.१.४.२६, ५.५.१७
घृतेन मा समुच्छत	१.१.३.१०	ज्योतिषे त्वा	२.१.७.५, २.२.११
घृतेनाहौ पर्युष्ठायेषाम्	१.६.५.७२	त इन्द्रामिभ्या दीक्षां प्राहुः	३.२.१.२०
ञ्जुरसि ध्रोत्रं नाम०	३.२.१.३०	तच्चित्रं देवानाम्	२.२.५.४
ञ्जुः धोत्रम्	१.३.२.१५	तत्त्वा यामि	२.२.५.७
चतुश्चतुर्वारि शीः स्तोम.	२.२.१.२०	तत्सन्धे यद्दीरं विमृतः०	१.५.१.१६
चन्द्रमग्निं चन्द्ररथे हरित्रनम्०	१.५.२.५	तथा	३.३.३.३३, ४.१.३६
चितः स्य परिचितः स्य	६.३.१.७, २.१.५.८	तथाध्वर्यो	३.२.२.२२
चित्तमाज्यम्	३.२.२.२२	तदग्रे प्रज्वामि०	१.१.५.६
चित्ति जुहोमि	२.१.६.२०	तदिदाम भुवनेषु ज्येष्ठम्०	३.२.५.७०
चित्तिः सुक्	१.१.२.२७, ४.२.११	तद्विष्णोः	१.६.३.१८
चित्तिः स्रुगध्वर्यो	३.२.२.२२	तं त्वा शौचिष्ठ दीदिव	२.२.२.४
चित्यमिभ्य.	२.१.६.५	तपो योनिः	२.२.१.३७
चित्रं देवानाम्	२.१.७.७	तपो योनिरसि	२.१.६.११
चित्रावसो स्वस्ति ते पारमशीय०	१.५.८.८	नमायती मे ऽसि	१.६.१.१६
चिदसि	१.१.३.१०, ३.१.५	तम्	२.१.१.६
चिदसि तथा देवतया०	२.१.४.१२	तं बधान देवेभ्यः	३.५.१.१६
		तां सवितुर्वैरह्यस्य	१.५.५.२

ता ते धामानि	१.६.३.१२	दशम्य स्वाहा विंशतये स्वाहा	३.४.२.७
तीत्रान्घोषान्	३.४.३.३४	दित्यवाह.	३.४.३.१८
तुर्यवाहः	३.४.३.१६	दिदिव पाहि	३.३.२.४६
तृतिरसि गायत्रं छन्दस्तर्पय०	१.३.३.२८	दिवं ते धूमो गच्छतु	१.६.७.२८
तृतिरसि आगतं छन्दस्तर्पय०	१.३.३.२८	दिवमघ्रेणोत्तमान	१.६.३.११
तृतिरसि त्रैष्टुभं छन्दस्तर्पय०	१.३.३.२८	दिवमाक्रमिषम	२.२.२.१८
ते आचरन्ती	३.४.३.३१	दिवं प्रोष्ठनीमारोह०	३.१.२.२४
तेजो ऽनुप्रच्यवस्व	१.३.२.२८	दिव शिल्पमवततम्०	१.३.२.१८
तेजो ऽसि	१.१.४.२६, ३.२.२.७, ३.०, २.१	दिवस्परि	२.१.३.१६
	६.१७, ३.१.२.२३	दिवः सानूयेष	१.६.३.२४
तेन छन्दसा	२.१.७.१०	दिवि थयस्व	२.१.४.२४
तेन रुचा रुचमशीया	१.४.३.१	दिधीव चक्षुराततम्	१.६.२.१६
ते मा प्रजाते प्रजनयिष्यत०	१.४.१.१३	दिवे त्वा	१.३.३.४, ६.३.१
तौ सह	३.४.४.१४	दिवो मूर्धासि	२.२.४.४
त्रयस्त्रिंशत्तन्तवः	१.३.७.२०, ४.१.१०	दिव्यद्दृक्व	१.३.६.६
प्रया देवाः	३.२.७.३३	दिश स्वाहा	१.६.७.१४
त्रिंशद्दामा	१.४.३.७	दिशां क्लृप्तिरसि दिशः प्रीणामि०	१.१.३.१४
श्र्यम्बकं यजामहे	१.७.४.७१	दिशो अभ्यभूदयम्	३.३.३.२८
श्र्यवय.	३.४.३.१८	दीक्षया त्वापं तपसा त्वापम्०	२.२.४.८
त्वं यविष्ठ	२.१.७.१४	दीक्षिता इमे ब्राह्मणाः	३.२.१.१६
त्वं सोम प्रचिकित.	३.२.७.४१, ७६	दीक्षिताः सर्वतो यजमानाः	३.२.१.२३
त्वं नो अमे	१.३.७.२०, २.२.२.४	दीदिहि दीदाय दीदिदाय स्वाहा	१.४.२.४१
त्वष्टुरहं देवयज्यया०	१.१.४.६	दीर्घामनु प्रसृतिम्	१.२.४.६६
त्वाममे शृषभं चेकितानम्०	२.१.८.७	दुराद्वयं स्वाहा	१.३.७.२०
त्वामिद्धि हवामहे	३.२.४.२०	दुरिष्टेभ्य स्वाहा	१.३.७.२०
त्वामु ते दधिरे देवयन्त०	१.६.६.१	दूर्ते [वो] विश्रवेदसम्	२.२.१.२८
त्वे क्रतुमपि वृञ्जित विश्वे	३.२.४.४७	हँह गा हँह गोपतिम्०	१.२.२.३०
त्वेषस्ते धूम ऋणवतीति०	१.४.३.२६	हँहन्ता दुर्याः	१.२.४.३१
		दशानो रुक्म.	२.१.३.१
द्वैष्ट्राभ्याम्	२.१.२.२७	देवगममसि	१.३.३.४
दक्षिणतः परीतोत्तरतः परीत	१.३.४.१०	देवता वर्धय त्वम्	१.१.४.१२
दधन्वे वा यदीमनु	३.२.४.१४	देवपुरश्चरस ऋभ्यासं त्वा	१.२.१.३३
दधिकारुणो अकारिषम्	१.१.७.१८	देव सवितः	३.१.१.११
दधिर्नामास्वद०योऽह आतृण्यं दमेसम्	१.१.३.४	देव राधितरेतं त्वा वृणते०	१.१.४.२

देवस्तै सविता प्रतिवृत्तुः०	१ ३.६.३	देवेभ्यस्तोष्वैवाहोभ्यः	१ २.१.१६
देवस्त्वा सविता मध्वानक्तु	१.६.३ ८	देवा व	१.२.१ ६
देवस्त्वा सविता अपमत्तु	१ ३ १ २६	देवा व. सविता विविनक्तुः०	१.२.४ ५८
देवस्त्वा सविनोद्वपत्तु	२.१ १ ४६	देवा व सविता हिरण्यपाणि ०	१.२.४.६८
देवस्य त्वा २ १.१ १७, २ ४ १२, ३.२.७.३३,	३ १ १८	देवो व सविनोत्पुनानु	१.२ २ १०
देवस्य त्वा० आददे	१ २ १ १२	देवो यज यज	१.७ ४.५७
[देवस्य त्वा०] दामि	१.२ १ १६	देवीभ्यस्तनूभ्य स्वाहा	१ ३.७.२०
देवस्य वः	१ २.४.२८, ३ १.११	द्यावापृथिवी वतोंभ्याम्	३.४.५ ११
देवस्य वयम्	३.१ १ ४०	द्यावापृथिव्योरह देवयज्यया०	१.१.३.६
देवस्य सवितुः	३ १ १ ३६	दुते त्वा	२.२.२.११
देवस्य सवितुः प्रसवे	१ १ ५ १०	दौरसि	१.२.२ १३, ३.३.१८
देवा आरागपालाः	३ ४.१.३०	दौरासीत्पूर्वचिति	३.४ ४ २
देवा पितर	१ १ २ ३१	द्यौस्ते पृष्टम्	२.१.१.१३
देवा गात्रुविद् ०	१.२ १ २	द्रप्तश्चस्कन्द	२ १.६.१५
देवानां त्वा पत्नी	२ १ १ ४२	द्रप्तस्ते	१.३.१.४०
देवानामसि वहितमम्	१.२ ४ २३	द्रष्ट्रे नम उपद्रष्ट्रे नम	३.४.१ ७
देवानां पत्नीनामहं देवयज्यया०	१.१.४ ६	द्रुषदे वद्	२.२ ३ २१
देवाना पत्नी राक्षो सिनीवालीम्	१ ३ ० ५	द्रुज	२ १ २, २२
देवाना परिपूतममि	१ २ १ १५	द्राभ्यो स्वाहा त्रिभ्यः स्वाहा	३.४.२.६
देवान्यज	१ ३ ५ १८	द्विर्यदेते त्रिभोवन्सुमा	३.२ ५ ५७
देवायते यज	३ २ २ २८	द्विषतो वधो ऽमि	१.३.७ ६
देवीरापः	१ ६ ५ १३	द्विपन्नस्तप्यता बहु०	१.३.२.१८
देवीराप शुद्धा यूयम्	१ ३ ३ १	द्वे सुती	३.२.७.७६
देवीरापो अपा नपात्	३ ३.२.८	धन्वना गाः	३ ४.३ २६
देवीरापो ऽग्नेरुव	१.२ २.१०	धरणा एकविंश	२ २ १ १७
देवीरापो मधुमती	३ ३ २ २६	धरणमसि	१ ३.१ ५
देवेन्द्र रेन्दजेष्टा वरुणराजान ०	२.२ ३ २	धर्ममि	१ ३ १ ५
देवेभ्य कल्पयस्व	१ ६ १ २७	धर्माणि	१.३.१ ५
देवेभ्य प्रधस्व	१ ६.१ २६	धर्मा मानुषाः	१ ६ ४.१५
देवेभ्य प्रेष्य	१ ६ ७ २७	धा जसि स्वधा असि	१.३ २ ५
देवेभ्य शुन्धध्वम्	१ २.४.६०	धान्यममि	१.२.४ ६४
देवेभ्य. शुन्धस्व	१.२ ४ ६, ६ १ २८, ५ २६	धामामि	१ ३ २ ३२
देवेभ्य शुम्भस्व	१.२ ४ ७, ६ १ २६, ५ २७	धाम्रो धाम्र	३.२.७ ४१

धात्रो धात्रो राजन्	१.६.७.३७	नमो वः पितरः शुष्माय	१.२.३.२६
धिक्ववा जास्मि पुँश्चलि०	३.२.५.३२	नमो वः पितरो बलाय	१.२.३.२६
धिषणा त्वा देशी	२.१.१.५३	नमो वः पितरो मन्थवे	१.२.३.२६
धिषणासि पार्वती	१.२.५.६१	[नमो वः पितरो यज्जीव तस्मै]	१.२.३.२६
धिषणासि पार्वती प्रति त्वा०	१.२.५.६२	[नमो वः पितरो यद्धोरं तस्मै]	१.२.३.२६
धूमा वसन्ताय	३.४.३.२१	नमो वः पितरो रसाय	१.२.३.२६
धूमसि	१.२.५.२२	नमो वर्ध्याय चावर्ण्याय च	२.२.३.५
धृष्टिरसि ब्रह्म बद्ध	१.३.१.१	नमो इस्तु सर्वेभ्यः	२.१.६.१५, ७.१५
धेनुधानद्वांध	२.२.५.५	नरात्सस्याहं देवयज्यया०	१.१.५.१
धुवक्षितिः	२.२.१.२	न वा एतन्निघ्नयसे	१.६.५.५
धुवमसि	१.५.५.३२	नाना प्राणो यजमानस्य पशुना०	१.६.५.१
धुवमसि पृथिवी देह	१.३.१.३	नाना द्वि वाम्	३.२.७.६६
धुवा असदन्	१.३.३.२३	नारात्सुरिभे सतिव्रण	३.२.५.३५
धुवा आस्मिन्	१.२.१.१०	निमामध	१.३.६.१
धुवा च पृथिवी च सवितु ०	२.१.८.१	नितानस्त्वा मासत ०	२.२.३.२
धुवासि	१.३.६.१६	नित्यहोतारं त्वा	१.३.३.१५
धुवासि धरुणा	२.१.६.१७	निरस्तः परावसु [राह] पाप्मना	१.१.५.७
नक्तोषाषा	२.१.३.२.७.७.३	निर्देग्धं रक्ष-	१.३.३.५
न त्वावं धन्यां दिव्यः०	२.१.८.५	निर्वहणस्य	१.२.५.३३
ननु गावो मागीरस्य०	३.२.५.५३	निवेशानः	२.१.५.२६
नमः कृताय कर्मणे	१.१.५.२१	निवेशनी संगमनी वसुनाम्०	१.५.५.५१
नमस्त आत्मान	१.६.५.११	निषसाद् धृतप्रत	१.५.५.११, ३.२.७.३१, ३.३.१५
नमस्ते खद् मन्यवे	२.२.३.२	निष्कृताहावमवटम्०	२.१.५.१
नमस्ते हरते	२.२.३.२०	निष्कृत्यै दुश्छिपै स्वाहा	१.३.७.२०
नमः सूर्यस्य संहरो	१.६.५.२८	निष्कृत्यै स्वाहा	१.३.७.१०
नमः सेनाभ्यः०	२.२.३.३	निष्कृत्यै त्रुदस्व	१.३.१.२
नमो अस्तु रुद्रेभ्यो ये दिवि	२.२.३.६	निष्टतै रक्षो निष्टता अरातय	१.२.२.१२, ५.२.२१
नमो नमो वः पितरः	१.२.३.२६	न्यूनमतिरिक्ते जुहोमि स्वाहा	१.३.७.२०
नमो मात्रे पृथिव्यै	३.३.३.११	पद्यानां त्वा वातानाम्	१.१.२.२२
नमो मेध्याय च विष्णुभ्याम् च	२.२.३.५	पद्याशते स्वाहा शताय स्वाहा०	३.५.२.८
नमो रथिभ्यः	२.२.३.५	पलि पत्न्येय ते लोक०	१.३.२.१६
नमो वः पितर इधे	१.२.३.२६	पयस्वतीरोषधय०	१.१.९.५
नमो वः पितर ऊर्जे	१.२.३.२६		

परमस्थाः परावत.	२ १ २ २४	पुनन्दु मा पितर	३.२ ७ ५१
परमेष्ठी त्वा सादयतु०	२.२ २.५, १७	पुनरासद्य	२.१ ३.३५
परस्या अधि सैवतः	२ १.२ २३	पुनरूर्जा	२ १.२.३३, ३ ३६
परापूर्तं स्त्र	१.२ ४.५५	पुनरूर्जा निवर्तस्व	१ ५.१ १२
परिचिदसि	१ ३.१ ५, २ १.४.१३	पुनर्मन पुनरायुर्ना आगात्०	२ २.५.७
परि त्रिविष्टपध्वरम्०	२ १.५ २०	पुनर्ममश्वत्तुरदात्०	१ ३ ६ १६
परि वाजपति. १.३ १.२५, २ १ १ १६, ५.२०		पुनस्त्वादिन्याः	१.५.१.६
परिवाहिणीः स्थ	३ ३ २ १४	पुनातु ते परिस्तुतम्	३ १.१ १५, २ ७.११
परिवीरसि	१.६.३.२१	पुग क्रूरस्य	१ ३.२.५
परीतो विञ्चता सुतम्	३ २.७.५६	पुरीध्वो ऽसि	२.१.१.२१
परेतन	१ २.३ ३२	पुण्यवानो महिप	१.५.४ २४
परेतन पितर	१.२.३.१४, ७ ४ ५३	पुह्रवा असि	१ ६ ४ १०
परो मतं पर श्वा	३.४ १.२५	पुरोवातसनिरसि	२ २ १.२५
पर्यमये क्रियमाणायानुबूहि	१.६ ४.२४	पुष्टिरसि प्रजननमामि	३.१.२ २३
पवित्रमसि	३.२ ७.४२	पूर्णमासाय सुराधये स्वाहा	१ ३ ४.३३
पवित्रे स्थो वैष्णवे	१.२ २ ६	[पूर्णां दर्वे] परापत	१.७.३.२१
पशूना मन्युरसि०	३.३.३ ११	पूर्णा पश्वाहुत पूर्णा पुस्तात्०	२.२.२.१२
पशून्मे यच्छ	१.५.२ २६	पूषणं वनिष्णुना	३.४.५.१२
पशून्मे शंस्य पाहि	१ ४.४.१, ५ ४ २७	पूषा ते प्रन्धिं विष्वत्तु	१.३.३.६
पशून्मे शंस्वाजुगुप	१ ५ ४.३६	पूषा ते प्रन्धि प्रय्नातु	१.२.१.२५, ३.२.२२
पश्चात्पशुम्	१ ६.५ ७	पूषा पुनक्तु	२ १.५.२
पष्ठवाह.	३ ४.३ २०	पूषा व	१ ४ ४.२१
पात प्राणम्	३.३.२ ४०	पूषा व परस्या अदिति ०	१.२.१ ६
पार्थिवमसि	१.२.४ ७	पूषा वीं विश्वेदेवा विभक्तु०	१.३.१ १७
पावका नः सरस्वती	१.१.५.१५	पूषासि	१ ५.२.४३
पाहि माम दुश्चरितात्०	१.३ ४ १३	पूष्णो ऽहं देवयज्यया०	१.१.३ ६
पितर शुन्धध्वम्	३.२ ७ ५०	पृच्छामि त्वा परमन्त पृथिव्या ०	३.४ ४ १
पितरस्तवा यमराजान०	२.२ ३.२	पृथिवि देवयजनि	१ ३.१.३२
पितरो मादयन्ताम्०	३ २ ७ ८०	पृथिवि पृथिव्यो मीद	२ १.७.४
पितामहेभ्यः स्वधादिभ्यः स्वधा नम	३.२ ७ ४६	पृथिवीमाक्रमिपम्	२ १ ६.२१
पितृभ्यः स्वधादिभ्यः स्वधा नम	३ २.७.४६	पृथिवी होता	१ १.२.३२
पितृषदनं त्वा	१.६.३ ३	पृथिव्यासि	१.३ ३.२०
पितृञ्जिव	१ ५.२.४२	पृथिव्यासि जःमना	२ २.२.६
पितृणां भागधेयीः स्थ	१.६.१ ३२	पृथिव्या पात्रेण०	३ २ २.१७

पृथिव्यामदन्व	१.३.६६	प्रजां मे यच्छ	१.५.२.५१
पृथिव्याममृते जुहोमि स्वाहा	१.५.२.४७	प्रणीयमानेभ्यो ऽनुब्रूहि	२.१.६.५
पृथिव्या वर्मासि	१.३.१.३२	प्रति त्यजाम राज्यमधायि	३.३.३.१२
पृथिव्यास्त्वा दात्रा प्राधामि०	१.३.५.१२	प्रति त्वा वर्षादूर्ध्वं वेत्तु	१.२.४.५४
पृथिव्याः संपृच पाहि	१.२.१.१७	प्रतिपित्ता अरातयः	१.५.४.१६
पृथिव्यै त्वा	१.३.३.४,६.३.१	प्रतूर्तं वाजिन्	२.१.१.५
पृथिव्यै त्वा रक्षसां भागो ऽसि	१.६.५.२२	प्रतूर्तिरथादश	२.२.१.१७
पृथुप्रावासि	१.२.४.४३	प्रत्यक्सोमः	३.२.७.१२
पृशने पयो ऽस्यप्रयुवस्तस्य०	१.३.१.२४	प्रत्यस्तं नमुचेः शिर	३.३.२.४४
पृषतीना प्रहो ऽसि विष्णोर्हृदयमसि	१.६.२.१४	प्रत्युष्टं रक्ष	१.२.१.१४,४.१६,३.२.१३, ६.५.३६
पृष्टो दिवि	२.१.४.१५,८.१०,२.५.१८	प्रत्युष्टं अन्यं भयं प्रत्युष्टा०	१.५.२.२१
पोषाय त्वा	१.२.२.१६,२.४.६	प्रथमास्त्वा दितायै.	३.२.७.३४
प्रघास्यान्हृदयमे	१.७.२.३०	प्र नूनं ब्रह्मणस्पति	१.४.४.१६
प्रजा अग्ने	१.४.१.१४	प्रपितामहेभ्यः स्वधायिभ्यः स्वधा०	३.२.७.४६
प्रजापतये	३.२.५.१४	प्र प्रायमग्नि	२.१.३.२४
प्रजापतये त्वा जुष्टं प्रोक्षामि	३.४.१.१८	प्रयुता द्वैषीसि	१.६.७.८
प्रजापतये स्वाहा	१.३.४,३.५.२.३६	प्रयुताय स्वाहा नियुताय स्वाहा०	३.४.२.११
प्रजापतये ह्यस्य ह्यगस्य०	३.४.४.२२	प्रविद्धो रक्षसां भाग.	१.२.४.५६
प्रजापति परमेष्ठी	२.२.४.१४	प्र वेधसे कवचे वेदाय०	१.४.१.६
प्रजापति प्रायच्छन्	१.४.४.४६	प्र यो वाजा अभिचये०	१.४.१.१०
प्रजापतिपृहातेन त्वया०	३.२.१.३२	प्रसद्य भस्मना	२.१.३.३५
प्रजापतिरहं त्वया साक्षादध्यासम्	१.१.३.१६	प्राची न प्रतीची च वसूनाम्०	२.१.८.१
प्रजापतिष्ठा सादयतु	२.१.६.१७	प्राची दिक्	१.५.४.१५,२.१.७.२१
प्रजापतिष्त्वा सादयतु०	२.१.४.३७	प्राचीमनु प्रदिशाम्	१.४.३.११,२.१.६.६
प्रजापते न त्वद्	१.२.३.३१	प्राच्या त्वा दिशा सादयामि	२.१.८.२
प्रजापते पशूमे पाहि	१.५.२.३८	प्राणदाः	२.२.३.२४
प्रजापतेर्जायमाना०	१.६.४.१	प्राणं मे पाहि	२.२.१.५
प्रजापतेर्भागो ऽस्त्युर्जस्वान्यस्वान्	१.१.३.१६	प्राणापानाभ्यां त्वा सतनुं कृणोमि	१.३.३.७
प्रजापतेर्बिभान्नाम लोकस्तस्मै०	१.१.४.१५	प्राणापानौ मे पाहि समानव्यानी०	१.१.३.१६
प्रजापतेस्त्वा प्राणो०	१.४.२.१४	प्राणाय त्वा	१.२.४.६५,३.२.५.१५
प्रजाभ्य प्रजापतये स्वाहा	३.२.३.१६	प्राणाय स्वाहा	३.४.४.११
प्रजाभ्यस्त्वा प्रजापतये	३.२.३.१६	प्रदग्ने	२.१.३.२६
प्रजां मे नर्यं पाहि	१.४.४.१,५.४.२७	प्रदो अग्ने	१.४.४.२,२.२.२.३,३.२.१.५२
प्रजा मे नर्याजुगुप	१.५.४.३६		

प्रेयमगात्	१.२ १ १४	ब्रह्मन्प्रवरायाश्रावयिष्यामि	१.३.४ १८
प्रेष्य	१.६ ७.२७	ब्रह्मन्प्रस्थास्याम ०	१.३.५.१५
प्रेष्य प्रेष्य	१.६.४.२०	ब्रह्मपूता- स्य	१.१.२ १७
प्रोक्षणीरामादयेष्माबर्हिरुपमादय ०	१.३.२ ५	ब्रह्मवनि त्वा	१.६.३.१६
प्रोक्ष यज्ञं बृहस्पते ०	१.१ ५.११	ब्रह्मैस्त्वं ब्रह्मासि	३.३.३.२०
प्रोथदरव	२.२ २ १७	ब्राह्मणस्योदरेण बृहस्पतेर्ब्रह्मणा	१.१ ५.१७
बभान देव सवित	१.३ १.३५	भगो ऽसि भगस्येप (१)	१.७.४.६६
बभ्रुरण्यबभ्रु	३ ४ ३.१७	[भद्रा उत] प्ररास्तय ०	२.२.२ १
बर्हिरसि	१.३.३.३	भद्राण धेय. समनैष्ठ देवा ०	१.५ ५ ८
[बर्हिरसि] देवगमम्	१.२.१ २६	भद्रो नो अग्निराहुतः ०	२.२ २.१
बर्हियो ऽहं देवमज्यया ०	१.१ ४.१	मरुत्तग्निम्	२.१.१ २६
बलाय त्वा	३ २.७.६५	भवत न. समनसौ	१.६.४.१३, ३.२.१ ६, ५२
[बहु दुग्धि] महेन्द्राय [देवेभ्यो हवि]	१ २ २ २६	भवम्	२.२.४.१२
बहु दुग्धान्द्राय देवेभ्यो हवि	१.२.२ २६	भान्त पञ्चदशः	२.२ १.१७
बहूनां पिता	३.४ ३ ३२	भासे त्वा	२.१ ७.५, २.२.११
बृहद्भ्रावामि	१.२ ४ ४६	भुवः	१.४ ३ ७, ३ ४ ३ ४७
बृहस्पतिं हवामहे	१.१.४ १५	भुवनमग्नि	१.४ ४ १३
बृहस्पतिप्रस्तुतः	१.१ ५ १०	भुव स्वाहा	१ ३ ७ २०
बृहस्पतिम्	२.२ ४ १२	भुवो यज्ञस्य	२.१ ६.१६
बृहस्पतिर्देवानां ब्रह्माहम् ०	१.१ ५ २	भू	२.१.६.१६, ३ ४ ३.४६
बृहस्पतिर्व प्रणयतु	१ २ ४.६	भूतमसि भव्य नाम ०	३.२ १.३०
बृहस्पतिर्वो युनक्तु ०	१.२ ४ १०	भूतेभ्यस्त्वा	१.६ १ ३४
बृहस्पतिर्त्वा तादयतु ०	२.१.६ ३१	भूयै नमः	२.१ ४ २७
बृहस्पतेर्मूर्धाहरामि	१.२ १ २८	भूपते भुवनपते ०	१.१ ५ १
बोधो मे अस्य	२.१ ३ ३६	भूर्भुव स्व	१.३ ४ १८, ४ ३ २२, २ १ ६.१७,
ब्रह्म पाहि	१.१ ३ १३		३.२ २.३५
ब्रह्म क्षत्रम्	२.१.२.३०, ३.२ ७.५६	भूर्भुव स्व प्रणय यज्ञम् ०	१ १ ५ १०
ब्रह्म ज्ञानम्	२.१.६ १२	भूर्भुव. स्वराग्निहोत्रे होत्रा ०	१.५.२ ३४
ब्रह्मणवदा च वक्तु ०	१.३.४.२१	भूर्भुवः स्वर्देवस्य सवितु ०	१.१ ६.५
ब्रह्म ईह क्षत्र ईह	१.६.३.१७	भूर्भुव स्वः स्वाहा	१.३.७ २०
ब्रह्मलप प्रणोष्यामि	१.२ ४.६	भूर्भुवो ऽग्निरस्यां त्वा ०	१.४.३.१
ब्रह्मभिर्भेदि बर्हिः प्रोक्षिष्यामि	१.३.३.२	भूथ कथ वाक् च [ऋक्च] ०	१.१.२ १६
ब्रह्मन्तुत्तरं [परिग्राह] परिग्रहीष्यामि	१.३.२.४	भू स्वाहा	१.३.७.२०, ३.२.७.३५

भृगुणां त्वा	१.४.३.१	महेन्द्रस्याहं देवयज्यया०	१.१.३.५
भृग्वरिस्तां त्वा	१.४.३.१	महेन्द्राय [त्वा भागम्०]	१.२.२.३२
भेषजं गोव	१.७.४.७०	महो मे ऽवाचो यशो मे ऽवोच०	१.१.५.२
भ्रातृव्याख्यौ सपत्नानाम्	१.५.४.२१	मा छन्दः	२.१.७८
मखस्य शिरो ऽसि	१.३.१.१७, २.१.१.३६	मातरिखनो धर्मः	१.२.२.१३
मधु वाता ऋतायते	२.१.९.३६	मातेव पुत्रम्	२.१.४.१६
मधुध्व	२.२.५.७	मातेव पुत्रं पृथिवी पुरीष्यम्०	२.१.३.५
मधुध्व माधवस्व	२.१.६.३३	नाभो मोपरि परस्त ऋष्यासम्	१.२.१.१६
मनुष्यत्वा निर्धामहि०	२.१.८.१६	मातृपीभ्याः स्वाहा	१.३.७.२०
मनो ज्योतिः	१.३.७.२०	मा नो मित्रः	३.४.५.१२
मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यस्य०	१.३.५.११	मा नो हिँसात्	२.१.५.१३
मनोतायै हविषो ऽवदीयमानस्य०	१.६.६.२६	मान्दाः स्व	३.३.२.१६
मनो न्वाहुवामहे	१.२.३.३३	मा प्रगाम पथो वयम्०	१.५.४.३०
मनोभ्रवा	१.४.३.१	मार्जयन्तां पितरः०	१.२.३.२६
मनो ऽसि प्राजावत्यम्०	१.१.२.२६	मा व. शिवा औषधयः	१.३.१.३६
मनो हार्दि* यच्छ	१.६.७.२४	मा सु भित्याः	२.१.२.२०
मम च नाम तव च जातवेद०	१.५.४.३८	मित्रस्य चर्षणधृत	२.१.१.४५
मम नाम प्रथमं जातवेदः०	१.५.४.२६	मित्रस्य त्वा चक्षुषा प्रतीक्षे	१.१.५.१६
ममाने वर्चः	१.१.२.२५, ४.४.१	मित्रस्य वक्षक्षुषा प्रेक्षे	१.२.४.२७
ममाग्ने वचो विह्वेषु	१.१.२.३	मित्रस्य वक्षक्षुषानिक्षे	१.२.४.६७
मयि गृहामि	१.४.२.१२, २.१.४.७	मित्रः सँसृज्य	२.१.१.३४
मयि प्राणापानी	१.३.३.८	मित्राय शुष्टं बृहस्पतये जुष्टम्	३.३.१.५०
मयि मेधो मयि प्रजाम्०	३.२.१.५५	मित्रावरुणयोरत्वा	३.३.२.५३
भयीन्द्र ओजो दधातु०	३.२.१.५९	मित्रावरुणौ त्वा	१.३.३.१४
मरुतामोज स्व	३.३.२.२०	मित्रैतां त उखां परिददामि०	२.१.१.४४
मरुतां प्रसवे जय	३.३.२.५५	मित्रैतां ते	२.१.१.४८
महसे त्वा	३.२.७.६७	मित्रो ऽसि	३.३.२.४०, ३.६
महस्ते भक्षयामि०	३.२.५.५८	गूर्धांसि राट्	२.२.१.१३
महाहविर्होता	१.१.३.१६	मृत्यो पाहि	३.३.२.४६
मही धौः	२.१.६.३६	[मेधा]कारै विदथस्य प्रसाधनम्०	२.१.८.१६
महीना पयो ऽसि०	१.६.२.१४	मो वृ णः	१.७.२.३१
महीमू पु मातरम्	३.३.३.२५, ५.२.१	याचिदि त्वं गृहे गृहे०	२.१.७.१
मही विश्वानी सदनी ऋतस्य०	१.४.१.२०	यज	३.२.१.६४, २.२३

यजमानस्य पशून्पाहि	१.२.१.११	[यदापिष मातरम्]	३.२.८.३
यजमान हविर्निर्वप्यामि	१.२.४.१६	यदा राघटो वदत०	३.२.४.६३
यजमाने प्राणापानौ दधामि	१.३.३.६	यद् ग्रामे	१.७.२.३२, ३.२.७.४१
यज्ञ यज्ञ	१.३.४.२४, ५.१८	यद् घर्म पर्यावर्तयत्०	१.७.२.४३
यज्ञः प्रत्यष्टास्तुमदिः सुमेधा०	१.६.२.४	यद्विवो ऽनामृतम्०	१.४.३.२२
यज्ञं गच्छ स्वाहा	१.६.७.३२	यदेवा देवदेवम्०	३.२.७.४०
यज्ञं प्रजाम्	१.३.२.१७	यद्वातो ऽप	३.४.३.४१
यज्ञस्य संततिरसि०	१.२.४.१	यद्वा रेवती रेवत्यम्०	१.२.४.८
यज्ञस्य संततिरसि यज्ञस्य त्वा०	१.५.२.१६	यद्वा ऽशुद्ध आलेभे	१.२.४.३६
यज्ञायुनुसंवरान्	१.२.१.३२	यं ते देवी	२.१.४.२५
यज्ञेन यज्ञं संतत०	१.३.४.१७	यन्त्री च यमनी च०	२.१.८.१
यज्ञो बभूव स उ वावभूव०	१.१.४.३५	यन्त्री राद्	२.२.१.१३
यज्ञो यज्ञस्य	१.३.४.१८	यं त्वामयं स्वधिति	१.६.१.१२
यत्कृष्णे रूपं कृत्वा०	१.२.१.३२	यन्नो एहं भयमागाद्बुद्धम्०	१.३.७.२०
यत्ते कूर्वे यदास्थितम्	१.६.५.१६	यमं गाय ब्रह्मध्व०	२.१.१.५०
यत्ते पावक चक्रमा वचिदागः०	१.६.२.१	यमश्विना नमुचे०	३.२.७.४८
यत्ते भामेन विचधार	१.५.१.६	यमायाङ्गिरस्वते स्वधा नम०	१.२.३.१२
यत्ते मन्युपरोमस्य	१.५.१.६	यं परिधि पर्यधत्वा०	१.३.६.१६
यत्ते शोचिः परावर्षात्०	१.६.३.१	यवा अयवा	२.२.२.८
यत्त्वा क्रुद्धः परोवाप	१.५.१.६	यवो ऽसि	१.६.३.२
यत्पर्यपरदासलिलस्य मध्ये०	१.४.२.२	यस्त आत्मा पशुषु प्रविष्ट०	१.३.३.२६
यत्पशुर्नायुमकृत०	१.६.५.५	यस्ते अथ	१.४.१.१०
यत्पृथिव्या अनामृतम्०	१.४.३.१	यस्ते रसः	३.२.७.४६
यत्र मासा अर्धमासा०	१.७.५.४	या इदं विश्व भुवने व्यानशु०	१.१.२.१६
यदमे मानि कानि च	२.१.२.२५	या ओषधयः	२.१.५.८
यदत्र शिष्टम्	३.२.७.४६, ७५	या त इषुः	२.१.८.१३
यददधन्दमसि कृष्ण तदिहास्तु	१.४.२.३	या ते अग्ने उत्सीदतः पवमाना०	१.५.१.३
यददो दिवोः यदिदं पृथिव्या०	१.४.२.४	या ते अग्ने उत्सीदन पवकास्तु०	१.५.१.३
यदन्तरिक्षम्	१.७.४.५२	या ते अग्ने उत्सीदत सूर्ये०	१.५.१.२
यदन्तरिक्षस्थानामृतम्०	१.४.३.७	या ते अग्ने पवमाना पशुषु०	१.४.४.३
यदप्यु ते सरस्वति०	१.१.४.२०	या ते अग्ने पावकास्तु०	१.४.४.३
यदस्य पारे	२.१.४.२२	या ते अग्ने सूर्ये शुचिः०	१.४.४.३
यदस्य पारे रजसः	२.१.४.२६	यात्र पितर स्वधा०	१.२.३.२५
यदापिषे मातरम्०	३.२.७.४५	या देव्यतीष्टके	२.२.२.१०

या वाजिष्मि	१.४.३.८	ये बन्धमानम्	१.६.४.२६
या वो देवाः	२.२.५.७	ये भक्षयन्तः	३.२.७.७७
या सरस्वती वेशभर्गाना	१.१ ४.१२, ३ ७.१५, ४.४.४१	ये यजामहे	३ २.२.१, २३, २८
या सरस्वती वेशयमनी	१ ३.७.१५ ४ ४ ४१	वेह पितर ऊर्कस्थैः	१.२.३.२६
यास्ते अन्न आर्द्रा योनय	२.१.६.२३	यो अप्स्वन्तरग्नि.	२.१.८.१५
यास्ते अग्ने	२.२.५.७	यो अर्बन्तं जिषोँसति	३.४.१.२४
यास्ते अग्ने सूर्ये रुवः	२.१ ६.२५	यो अस्मभ्यमरातीयात्	२.१.२.२८
युद्धवा हि देवहूतमान्	२ १.७.२	योगे योगे	२.१.१.७
युद्धसि	३.३.३.८	योजा न्विन्द्र ते हरोम्	१.७.४.५१
युञ्जन्ति ब्रध्मम्	३.४ ३.२५	यो नो अग्निः	१.४.२ १२, २.१.४.७
युञ्जन्त्यस्य काम्या	३ ४ ३.२६	यो नो द्वेष्टयधर स पद्यताम्	१.६.५.६
युञ्जार्थो रासभे युवम्	२.१.१.६	यो भूतानामधिपतिः	१.३.५.१७
युञ्जान. प्रथमम्	२.१.१.३	यो यज्ञस्य प्रसाधनः	१.५.४.३०
युनज्मि त्वा	१.१.२.२३	यो रदो ऽप्सु यो ऽमौ य औषधीषु	२.२ ३.६
युवं तमिन्द्रापर्वता पुरोयुधा०	३.२ २.३६	यो ऽस्मान्दोष्टि यं च वयं द्विभ्यः	१.१.४.२५, ३.१.३८
यूपाय परिबीयमाणायानुब्रूहि	१.६ ३.२०	यो ऽस्य कौष्ठ्य जगत ०	२.१.१ ५०
यूपायाज्यमानायानुब्रूहि	१.६.३.६	यो ऽस्याः पृथिव्या अधि०	१.७.४.७६
यूपायोन्नीयमाथायानुब्रूहि	१.६ ३.१०	रथे तिष्ठन्	३.४.३.३३
ये अग्नयः समनस	१ ४.४.५	रश्मिना क्षयाय क्षयं जिन्व	२ २.१.२२
ये अग्नयो दिव	१ ४.४.६	राकाया अर्हं देवयज्यया वीरान्विदेमम्	१.१.४.६
ये केशिनः प्रथमे सन्त्रभासत	३ ३ ४.४२	राजसूयाः	३.३ २.२८
ये ऽग्नयः पुरीषिण ०	२.२.५.१४	राश्वनि प्राची दिक्	२ २ १.११, २३
ये न्वत्वार पययो देवयाना ०	१.५ ५.७	रायस्पोषमावद्	१ २.४.५०
ये नात्र त्वामनु तेभ्य स्वधा	१.२ ३.१७	राथे अग्ने महे त्वा०	२ १.२.६
ये जनेषु मल्लिम्हव	२.१.२ २६	रुक्मो वर्बसा	२.१.७.५
ये ऽत्र पितरः प्रेता युत्सोँस्ते ऽनु०	१.२.३.२६	रुचं नो धेहि	२.२.५.७
ये ऽत्र पितरः प्रेता यूयम्०	१.२ ३.२६	रुचे त्वा	२.१.७.६, २.२.११
ये देवाः पुर.सद.	३ ३ १.२२	रुद यतो	३.३.२.२६
ये देवा यज्ञहनः	१.१.४.२६	रुदास्त्वा	१.३.२.४
येन देवा ज्योतिषा	२.१.३ २१, ४.३०	रुदास्त्वाज्जन्तु	३.४.३.४४
येना ऋषयः	२.२.१.२६	रुदैष ते भाग.	१.७.४.७४
ये[ना ऋषय]	२.२.५.१७	रूपमसि वर्षो नाम०	३.२.१.३०
येना समन्तु सामह्यव स्थिरा०	२.२.९.१		

रेडसि	१.६.७.७	वसीयस्यैहि	१.१.१.१०
रेवति	१.६.४.२७	वसुरसि	१.१.६.५
रेवती रमध्वम्	१.५.४.६	वसूनां वद्राणाम्	१.१.१.८, १.१.७
रेशिना त्वा पत्नशाधूनोभि	३.२.५.४	वसूनामाधीतौ	३.२.५.७
लाङ्गलं पवीरवम्	२.१.५.३	वसूना पवित्रमसि	१.२.२.१२
लोमानि प्रयति	३.२.७.३७	वसो मम	३.४.४.१३
वह्यन्तीव	३.४.३.३०	वस्विहागच्छतु	१.१.४.४
वनस्पतये ऽनुश्रुद्धि	१.६.७.१४	वागस्यैन्दी सपन्नक्षयणी०	१.१.२.३०
वनस्पतये प्रेष्य	१.६.७.१४	वागर्त्विज्यं करोतु०	१.३.४.१८
वनस्पते वीद्ब्रह्म.	३.४.३.३५	वागैतु वायुपैतु०	३.२.२.३५
वनस्पते शतवक्रसो विरोह	१.६.१.१३	वाग्धोता दीक्षा पत्न्यापो ऽध्वर्यु०	१.६.१.२
वयं सोम वते तव०	१.२.३.३४	वाद् म आमनू०	१.१.५.१६
वयं स्याम पतयो रथोराम्	३.३.३.३७	वाचमस्य मा हिंसी	१.६.५.१६
वरयो वृहाड	१.७.२.२६	वाचं पश्यन्	१.३.२.१६
वरयो ऽसि	३.३.२.४०, ३.६	वाचं प्रपद्ये	१.३.४.१८
वचो मे यच्छ	१.५.२.३६	वाचस्पतिम्	३.२.३.२०
वर्षे तु ते पर्जन्य	१.३.१.३४	वाचस्पते ऽद्धिद्रया वाचा०	१.६.१.३
वर्षे ऽहममि	१.२.४.१४, ५२	वाचा त्वा होत्रा०	१.५.२.३
वर्षे ऽह्ना स्थ	१.२.४.५३	वाजं वाजिनो जयत	३.१.२.५
वर्षा ऋतुना प्रीणामि०	१.१.३.१	वाजश्च मे	२.२.४४
वर्षायो नर्षायम	१.६.४.३५	वाजस्य तु प्रभवे	३.१.१.२४
वशाः स्थ	३.३.२.२१	वाजस्य मा	१.३.६.१
वसन्तस्यनुना प्रीणामि०	१.१.३.१	वाजाय स्वाहा	२.२.४.८
वसन्ताय कपिसलान्	३.४.३.२२	वाजिनो वाजजितौ	३.१.१.४२
वसन्तो ग्रीष्मो मधुमन्ति वर्षा०	१.५.५.७	वात प्राण	१.४.४.२०
वसवस्त्वा	१.३.२.४	वातस्य जूतिम्	२.१.७.११
वसवस्त्वा कुरवन्तु	२.१.१.३६	वानस्पत्यामि	१.२.४.१३
वसवस्त्वाच्छुम्भन्तु	२.१.१.४८	वानस्पत्यो ऽसि	१.२.४.६
वसवस्त्वाभन्तु	३.४.३.४४	वायवः स्थ	१.२.१.५
वसवस्त्वा धूपयन्तु	२.१.१.४१	वायवे च स्वान्तरिक्षं चो जयामि	१.५.२.२२
वसवस्त्वा ष्टै पथात्पान्तु	२.२.३.१	वायवे त्वा	१.५.२.३१
वसवस्त्वा हरन्तु	१.६.१.२२	वायव्यः श्वेतं पुच्छा इन्द्राय०	३.४.३.१६
		वायु पशुरसीन्०	३.४.४.५
		वायुरसि प्रायो नाम०	३.२.१.३०

वायुर्वा त्वा	३.१.१ २६	विष्णोः कमो ऽसि	१.२.४.२४, २.१.३.६,
वायु सूर्यो यज्ञं नयतु	१.६.२.७		३.३.२.४४
वास्तोष्पते	१.५.४.४२	विष्णोः कान्तमसि	३.३.३.१४
वि ते मुषामि १.१.४.५, २.१.१.३२, २.५.६,		विष्णोः कान्तमसि०	३.१.१.३६
	३.४.३.४३	विष्णोर्मनसा पूते स्यः	१.२.२.६
वित्स्य यज्ञपतेः	१.६.१.२३	विष्णोः स्तुपः	१.२.१.१५
विदेरग्ने	१.६.१.२१	विष्णोः स्तुपो ऽसि	१.३.३.६
वितुदसि विय मे पाप्मानम्	१.५.४.२	विष्णोः स्थाने तिष्ठामि	१.३.४.१८
विधेम ते	१.४.४.२	विष्णोः स्थामामि	१.३.४.६
वि पाजसा	२.१.१.३२	विष्णे हृष्ये रक्षस्व	१.२.२.३४
विष्ट्व स्थ वि मा पाप्मना पृङ्क्त	३.१.२.३६	वीयांय त्वा	३.२.७.६५
विभूर्मात्रा	३.४.१.२६	वीहि स्वाहाहुति जुपाण	३.३.१.७
विभ्राङ् बृहत्	१.६.१.३७	वृषणो स्यः	१.६.४.७
विमुच्यध्वमप्या	२.१.५.६	वृषसेनो ऽसि	३.३.२.११
वि रक्षो वि मृधो जहि	३.४.५.८	वृषाकपि ब्राह्मणाङ्घ्रिंसी शैस(?)	३.२.२.५
विराङ् ज्योतिरधारयत्०	२.१.६.२६	वृषा वामश्च	३.४.४.१५
विश्वकर्मन्हविषा घृतेन०	१.५.४.३६	वृषोर्मिरसि	३.३.२.१०
विश्वकर्मा त्वा सादयतु०	२.२.१.८, ११	वृष्टिरसि वृथ मे पाप्मानम्	१.५.४.१७
विश्वजनस्य विष्टुनी स्थ	१.३.३.१६	वेदिरसि	१.३.३.३
विश्वदानीमाभरन्त ०	१.५.४.३६	वेदेन वेदिं विविहुः पृथिव्याः०	१.१.२.२०
विश्वभृतः स्य	३.३.२.२३	वेदो ऽसि	१.१.४.३०
विश्वायुरसि	१.६.१.३५	वेदो ऽसि वित्तिरसि निदेयं प्रजाम्	१.३.७.१६
विश्वारूपाणि	२.१.३.६	वेषाय वाम्	१.२.४.१
विश्वारसु	१.३.६.५	वैषस्वतो न तृप्यति०	२.१.१.५०
विश्वारु दिक्षु सीद	१.३.१.५	वैश्वानरो ऽदब्धस्तनूपाः०	२.२.५.७
विश्वे नो ष्रद्य	२.२.४.६	व्यवस्वती संवसेयाम्	२.१.१.२०
विश्वेभ्यः कामेभ्यो देवयज्याया.	१.२.४.१०	व्यानाय त्वा	१.२.४.६५
विश्वेभ्यो देवेभ्यश्छागानाम्०	३.४.४.२२	व्युच्छन्त्ये स्वाहा	३.४.२.११
विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा	१.६.६.६	व्युष्ट्यै स्वाहा	३.४.२.११
विस्वेषा देवानामर्ह देवयज्याया०	१.१.३.६	व्योमा सप्तदश	२.२.१.१७
विष्णवे त्वा	१.६.१.८	मज्जितः स्थ	३.३.२.१७
विष्णु पृथिव्यां व्यकँस्त	१.१.४.२२	मजं कृणुष्वे स हि वो तृपाणः०	२.१.५.२०
विष्णुर्दिक्षु व्यकँस्तानुष्टुभेन छन्दसा	१.१.४.२२	मजं गच्छ गोरथानम्	१.३.१.४३
विष्णो कर्माणि	१.६.३.१३		

शक्रो. स्थ	३.१.२.२२	सचेहि वा ते यस्मिन्वा तनूस्तयेषारोह	१.५.४.४४
शतायुषाय शतवीर्याय०	१.५.५.७	सजातानस्मै यजमानाय०	१.३.१.५
शतेन पारशर्वदद्याभिधेहि०	१.६.५.१०	सजातो गर्भ	२.१.१.२७
शत्रुबाधना स्थ	३.३.२.३६	सजूरब्द	२.१.४.३७
शं नो देवीरभिष्टये०	२.१.४.२७	सजूर्धनुभिः	२.२.१.४
शमद्भय	१.६.५.१७	सजूर्जातवेदो दिवा पृथिव्या जुषाण०	१.५.३.६
शमितार उपेतन	१.६.५.६	सजूर्देवै.	२.२.१.३
शरद्वृतां प्रीणामि०	१.१.३.१	सजूर्देवैः प्रातर्यावभि.	१.५.२.२७
शर्म च स्थ०	२.१.१.१६	सजूर्देवैर्वयुनाधि.	२.२.१.४
शकैरग्निमिन्धान०	१.४.१.१६	सजूर्देवै सायँयावभि	१.५.२.२७
शाद द्धि. स्वाहा०	३.४.५.११	संजानायां थावापृथिवी	१.३.६.६
शिरो मे धी.	३.२.७.३६	संज्ञानमसि	२.१.४.१०, ५.२.१
शुकज्योतिश्च	३.३.२.५	स ते मा स्वाव	१.२.१.२६, ३.२.२३
शुका वः शुकेण पुनामि	३.३.२.२८	सत्यच्छताभ्या त्वा पर्युक्षामि	१.५.२.१५
शुगसि यं द्विधमस्तमभिशोच	१.६.७.३६	सत्यमदसि	१.३.१.४४
शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः०	१.२.१.८	सत्येन त्वाभिजिषमि	१.१.५.१८
शुन्धष्वं दैव्याय कर्मणे	१.२.२.१०	स त्वं नो अग्ने	१.३.७.२०, २.२.२.४
शुन्धन्तां लोका.	१.६.३.१	सदसि	१.१.४.२०, ३.३.३.१०
श्वतै हविः शमित०	१.६.६.२५	स न इवं ब्रह्म सन्नं पातु	२.२.४.१३
श्वत्सु	१.६.६.२६	सनिरसि सनितासि सनेयं पशन्	१.३.७.१६
श्वेनो ऽसि गायत्र	३.४.३.१	स नो भुवनस्य पते	२.२.४.१५
श्रावय	१.३.६.१७	सं ते तन्वा तन्व पृच्यन्ताम्	१.३.१.२२
श्रौपद्	१.३.६.१७	सं ते पर्योसि	.१.५.२१
श्व उत्स्रष्टास्महे	३.२.४.३	सं ते वायु	१.६.४.१६
सैं यजत्रैरजानि	१.६.४.१६	सप्तच्छविभ्यः स्वाहा	१.५.२.४८
सैं यज्ञपतिरारिषा	१.१.४.१४, ६.४.१६	सप्तच्छरीर्णो सुकृतां यज्ञ ले.क.०	१.१.५.१०
सैं वरत्रा दधातन	२.१.५.१	सप्त ते अग्ने	१.४.१.१०, ४.७
सैं व. स्रजामि [हृदयम्]०	१.४.२.८	सप्रथ सभा मे ऽजुगुपस्ता मे पुनर्देहि	१.५.४.३६
सैंशितं मे	२.१.२.२६	सप्रथ. सभां मे पाहि	१.४.४.१, ५.४.२७
सैंश्रवसे विश्रवसे सान्यश्रवसे श्रवसे	३.२.७.३१	सप्रथा नम.(?)	६.३.४.६
सैंसीदन्ता देवीर्विश	१.२.४.१२	सर्म समे जुहोमि स्वाहा	१.३.७.२०
सैंस्रावभागाः स्व	१.३.६.२१	समहम्मग्निना हविः०	१.३.४.१४
सैंहिताधि विश्वरूपा	१.५.४.१०	समन्या यन्ति	२.१.२.२३
		समस्य तन्वा भव	६.६.४.३४

समापा ओषधीभिः	१.३.१.१४	सविता त्वा प्रसवानाम्	३.३.२.१
समायुषा	१.३.७.१६	सवितासि सत्यसवः	३.३.३.२१
सनावृत्रन्	३.३.२.५१	सवित्रे प्रसवित्रे	३.३.४.४५
समावृत्तत्	३.२.७.४४	सह रय्या	२.१.२.३३,३.३६
समास्तवान्ने	२.१.२.७	सह रय्या निवर्तस्व	१.५.१.१२
समित्तै संकल्पेषाम्	२.१.४.१८	सहस्रदा असि	२.१.७.६
समित्स्त्रवन्ति	२.१.७.५	सहस्रवल्शाः	१.२.१.२०,६.१.१४
समिदसि समेषीमहि	१.६.७.३८	सहस्रशीर्षा पुरुषः	३.४.५.५
समिद्धो अजन्	३.४.५.१२	सहस्रस्य मासि	२.२.२.२३
समिद्धयः प्रेथ्य	१.६.४.२०	सहामि ऽग्निना जायस्व०	१.४.२.१३
समिधमातिष्ठ	३.३.२.४२	सा मे सत्याशीः	१.१.४.३
समिधार्गिनम्	२.१.३.२३	सारस्वतै वीर्यम्	३.२.७.६६
समिधो वज	१.३.४.२४	मारस्वतौ त्वोत्सौ प्रावताम्	१.४.३.३,२३
समीची नामासि	२.२.५.७	सावित्रो ऽष्टाकपालः	३.३.४.५
समुद्रै वः प्रहिणोमि०	१.१.४.२१	सा विश्वकर्मा	१.२.२.२२
समुद्रं गच्छ स्वाहा	१.६.७.२४	सा विश्वभूः	१.२.२.२२
समुद्रस्य त्वानकया	२.२.३.१७	सा विश्वायुरस्त्वसौ	१.२.२.२२
समुद्राद्भिः	१.४.४.४,२.२.४.२	साहस्रो ऽसि सहस्राय त्वा	२.२.२.२४
समुद्रो ऽसि नभस्वान्	२.२.४.२०	सिँहीरसि महिषीरसि	१.६.१.२८
सं परती पत्या	१.३.७.७	सिँहीरसि सपत्नसाही स्वाहा	१.६.१.३२
संपृच. स्थ सं मा भद्रेण पृङ्क्	३.१.२.३६	सिनीवालया अहं देवयज्यया०	१.१.४.६
संपृच्यध्वमृनावरी०	१.२.२.२८	सीदन्तु विशः	१.३.१.१६
सं ब्रह्मणा पृच्यस्व	१.३.१.२७	सोसेन तन्त्रम्	३.२.७.५४
संमृडि	१.३.४.४	सुगन्धि पतिवेदनम्०	१.७.४.७२
सं मे संनतय संनमन्ताम्०	१.१.३.१८	सुगृहपतिस्तववाग्ने०	३.२.२.२८
सम्यच प्रचेताश्वाग्ने. सोमस्य०	२.१.८.१	सुजातो ज्योतिषा	२.१.१.२५
सम्राट् च स्वरट् च	१.४.४.१०	सुत्रामाराम्	३.२.५.२१
सम्राडभि व्रतपा असि०	१.१.२.६,४.३४	सुपर्णस्य त्वा गरुतमत्स्रुपावक्षे	१.१.५.१७
सम्राट् ज्योतिरधारयत्	२.१.६.२८	सुपर्णो ऽसि गरुतमान्	२.१.३.३,८
सरस्वत्या अहं देवयज्यया०	१.१.३.६	सुपिप्पला ओषधी	१.६.३.६
सर्पदेवजनेभ्यः स्वाहा	१.५.२.५०	सुपिप्पला ओषधीस्कृधि	१.६.६.२
सर्पेभ्यः पिपीलिकाभ्यश्च स्वाहा	१.५.२.४६	सुप्रजसस्ता वयम्०	१.३.२.२०
सर्वस्मै स्वाहा स्वर्गाय स्वाहा	३.४.२.११	सुभूताय	१.२.१.३
सक्तिल. सलीगः	१.५.१.१६	सुयमे मे अय स्तम्	१.३.४.८

सुरावन्तम्	३ २.७.४५	स्योनं ते सदनं कृणोमि	१.३.३.२५
सुरूपं त्वा वसुविदम्०	१.३.३.२५	स्योनमासीद सुषदामासीद	३ ३ ३.१५
सुवीराय स्वाहा	१.३ ४.१६	स्योभासि सुषदा	३ २ ७.२६,३.३.१३
सुश्लोका सुमङ्गला सत्यराजान	३.३.३.३१	स्व	३ ४.३.४०
सुषदामासीद	३.२.७ ३०	स्वगा त्वा देवेभ्यः	३.४ १ १५
सुमदशो त्वा वयम्	१.७ ४.५०	स्वगा दैव्या होतुभ्य०	१ ३.६ १०
सुमंभृता त्वा संभराभि	१ २ १.२३	स्वधा नम	१.७.४ ४३
सुक्रवाके सुक्ता प्रेष्य	१.६.७ ३०	स्वधा पितृभ्य षुधिनीपद्मपः०	१ २.३ १६
सूर्य एकाकी चरति	३ ४ ३ ५१	[स्वधा वः पितर]	१.२ ३.२६
सूर्यत्वचम स्थ	३ २ २.१६	स्वधिते मूर्ते हिंसा	१ ६.१ १०,५.२०
सूर्यपत्नी	१.५.४ २४	स्वयं कृणवान.	२.२.५ ७
सूर्य भ्राजस्कर	३.२ २ ४	स्वयंभूरामि	१ १ ४ २३
सूर्यवर्चम स्थ	३ ३.२ १०	स्वरभिव्यक्राम्	१.२.४ ३६
सूर्यस्त्वा ररिमभि.	१ ३ ३.१६	स्वरसि स्वर्मे यच्छ	२.२ २ १६
सूर्यस्य च त्वापधीना त्वा	३ २ २ ४	स्वराइ ज्योतिरधारमत्०	२ १.६.२७
सूर्याय च त्वा दिवे चोक्षयामि	१ ५.२ २२	स्वर्गे लोके प्रोक्षुवाताम्	३ ४.४ १५
सूर्यो ज्योतिर्ज्यातिः सूर्य स्वाहा	१.५.२ ३४	स्वर्देवा अगाम	३ १.२.१६
सूर्यो दिवो यज्ञं पातु०	१.१.५.६	स्वर्देवा अगामामृता अभूम०	२ २ ४ ५
सूर्यो देव	३.२ ३ २६,५ ६०	स्वर्मूर्धा स्वाहा०	२ २.४ ५
सुगलस्ते डयं पशु	३ २ ६ ३७	स्वर्विदसि	१ ६ ५ ३
सोमं पितृमन्तै स्वधा	१ ७.४ ४२	स्वस्ति संवत्सराय परिवत्सराय०	१.५ ५.७
सोमस्य त्वा घुम्नेन	३.३ २ ४०	स्वः स्वाहा	१.३ ७ २०
सोमस्य त्विषिरासि	३.३.२ ४३	स्वाते सद्दवि.	१ ६ ४.१०
सोमस्याहं देवयज्यया०	१ १ ४ ६	स्वादुषेनद	३.४ ३.३६
सोमा इन्द्र	३.३.२ २६	स्वादो. स्वादीय स्वादुना०	३.२ ५.५७
सोमाय पितृमते ऽन स्वधा	१.७ ४ ३६	स्वादी त्वा स्वादुना	३.२.७ ४
सोमाय पितृमते स्वधा नमः	१ २ ३.१२	स्वावेशो ऽसि	१.६.३ ४
सोमेन यज्ञश्चक्षुष्मान्सीमस्याहम्०	१.१.३ २	स्वाहाकृतिभ्य प्रेष्य	१.६.६.४
सोर्मा राजा	३.२.७.६०	स्वाहाग्रये वैश्वानराय स्वाहा	१ ५.२ ३०
सोमो ऽस्माकं माहाणानो राजा	३ ३ २.३७	स्वाहा देवेभ्य	१.६.६.६
सोमो ऽस्यश्चिभ्यां पचस्व	३.२.७ ५	स्वाहा यावाशुधिवीभ्याम्	१ २ ४.३२
स्तोकैभ्यो ऽनुब्रूहि	१.६.६.१	स्वाहा नमो य इदं चकार	३.३.१.६
सिपरो भव बीह्वज्ज	२ १ १ २०	स्वाहा पितृभ्यो धर्मपाषाण्य	१.३.३ ६
स्तुता देवैभिः	२.१.७.३	स्वाहोर्ध्वनमसम्	१.६.६.११

स्विष्टेभ्यः स्वाहा वषट्	१.३.७.२०	हिकाराय स्वाहा	३.४.१.३३
स्विष्ट्यै स्वाहा	१.३.७.२०	हिरण्यकेशान्मुधुरान्०	२.१.२.१
स्वो रोहाव	३.१.२.१५	हिरण्यगर्भः	२.१.२.१०.६.१४,२.५.७, ३.४.१.८,२.१५,५.५
हंसः शुचिषत्	२.१.३.१५,२७,३.३.३.१७	हिरण्यवर्णमुपसे	३.३.२.४१
हर्ते रक्षो ऽवधिष्म रक्ष	३.३.१.१६	हुतः स्तोत्रः	१.२.२.२६
हरस्ते मा विनैषम्	१.५.२.१६	हेमन्तशिशिरावृत्तला प्रीणामि०	१.१.३.१
हविष्कृदागहि	१.२.४.४८	होतः	३.२.२.२१
हविष्कृदाश्व	१.२.४.४८	होतर्भद्रा वदिष्यावः	३.२.२.२२

